

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ
VE KULLANILMASINA İLİŞKİN SUÇLAR**

DOKTORA TEZİ

ARZU TUNCER

610110007

ANABİLİM DALI : HUKUK

PROGRAMI : KAMU HUKUKU

TEZ DANIŞMANI : PROF DR. TAYFUN AKGÜNER

NİSAN 2011

ÖNSÖZ

Doktora tez çalışmamda beni destekleyen ve yüreklendiren, çalışmalarımı dikkatle izleyerek akademik ve manevi desteğini benden esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Tayfun AKGÜNER'e en içten teşekkürlerimi ve derin saygılarımı sunarım.

Keza; doktora tezimin meydana gelmesinde engin tecrübesi ve değerli görüşleriyle şahsıma yol gösteren, kıymetli vaktini ayıran, tez danışmanlığından daha derin ilgi ve alakasını benden esirgemeyen, akademik ve manevi desteğini aldığım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Köksal BAYRAKTAR'a en içten teşekkürlerimi ve derin saygılarımı sunarım.

Ayrıca, tez komitesinin çok değerli hocalarından Sayın Prof. Dr. Duygun YARSUVAT, Sayın Prof. Dr. Feridun Yenisey ve Sayın Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a tez jürimde bulunarak beni onurlandırdıkları ve tezime ilişkin değerli görüşlerini bildirdikleri için en içten teşekkürlerimi ve derin saygılarımı sunarım.

Bunun yanısıra, doktora tez çalışmam süresince teorik ve uygulamaya yönelik yorumlarını ve hukuki tecrübelerini aktararak tezimi zenginleştiren, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen değerli hukukçu ailem Sayın Av. Tülin TUNCER'e ve Sayın Av. Erdoğan TUNCER'e en içten şükranlarımı sunarım.

Son olarak, tez çalışmamda yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarım Sayın Av. Hande KARAÇİZMELİ'ye, Sayın Stj. Av. Pelin Koçarslan'a ve Sevgili asistan Tülay TARI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Nisan 2011

Arzu Tuncer

Enstitüsü : Sosyal Bilimler Anabilim
Dalı : Hukuk
Programı : Kamu Hukuku
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tayfun AKGÜNER
Tez Türü ve Tarihi : Doktora – Nisan 2011

KISA ÖZET

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ VE KULLANILMASINA İLİŞKİN SUÇLAR

Arzu Tuncer

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bireyler üzerinde bağımlılık etkisi yaratması uyuşturucu kaçakçılarının uluslararası faaliyet gösteren suç örgütleri olarak teşkilatlanmalarına neden olmuştur. Uyuşturucu kaçaklarının her ülkenin tek başına mücadele edemeyeceği kadar güçlü finansal güce, teknik donanıma ve uzman elemana sahip olması nedeniyle, ülkeleri uyuşturucuyla mücadelede uluslararası işbirliğine teşvik etmiştir. 1961 tarihli Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotropik Maddelere İlişkin Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, uyuşturucuyla mücadelede belli başlı Sözleşmelerdendir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretinin dünyada izlediği en önemli rotalar, altın üçgen olarak adlandırılan Laos, Tayland ve Myanmar ülkelerinin çizdiği üçgen şeklindeki rota; ile altın hilal olarak adlandırılan Afganistan, Pakistan ve İran ülkelerinin çizdiği hilal şeklindeki rotadır. Türkiye, dünyadaki önemli uyuşturucu rotalarının transit geçiş yolu üzerindedir.

Türkiye, uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin uluslararası Sözleşmeleri ve Protokolleri dikkate alarak Türk Ceza Kanunu'nda ve ilgili mevzuatta uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kaçakçılığına ilişkin uluslararası hükümleri kanunlaştırmıştır. Ceza hukukunda reform niteliği taşıyan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 26.09.2004 tarihinde kabul edilmiş ve zaman içinde üzerinde değişiklikler yapılmıştır.

Tez çalışmasının kapsamı, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin suçlardan oluşmaktadır. Bunun yanısıra, etkin pişmanlık, uluslararası hukuktaki non bis indem kuralının istisnası olarak yabancı ülkede uyuşturucudan verilen cezanın Türkiye'de verilen cezadan mahsub edilmesi, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede uluslararası adli yardımlaşma ve kontrollü teslimat, tedavi ve denetimli serbestlik konuları da ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler : Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin suçlar, etkin pişmanlık, kontrollü teslimat, uluslararası adli yardımlaşma, uyuşturucu rotaları, uyuşturucu kullanımını kolaylaştırmak veya alenen özendirmek, infaz kurumuna veya cezaevine uyuşturucu madde sokmak, tedavi ve denetimli serbestlik, yabancı ülkede uyuşturucudan verilen cezanın mahsubu, non bis in dem kuralının istisnası, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele, uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin uluslararası sözleşmeler, uyuşturucu suçlarının suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi

Bilim Dalı Sayı Kodu :

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Law
Programme : Public Law
Supervisor : Prof. Dr. Tayfun Akgüner
Degree Awarded and Date : Phd-April 2011

ABSTRACT

ILLICIT DRUG TRADE AND CRIMES RELATED TO DRUG ABUSE

Arzu Tuncer

Narcotic drugs and psychotropic substances having the effect of drug addiction on people, led illicit drug traffickers to establish organized crime enterprises for the purpose of generating monetary profit. Because the crime organizations related to illicit drug trafficking having gross financial power, technical equipment and expert team, states encouraged to combat against illicit drug trafficking in mutual assistance since each state is unable to combat alone with criminal organizations.

1961 Single Convention, 1971 Convention on Psychotropic Substances and 1988 United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances are the essential international conventions in combating illicit drug trafficking.

The most important routes in the world followed by the illicit drug trafficking are triangular route drawn by Laos ,Thailand and Myanmar that is called ‘golden triangle’; and crescent-shaped route drawn by Afghanistan, Pakistan and Iran, that is called ‘golden crescent’. Turkey is on the way of transit passage of the world's major drug routes.

Turkey, by taking into consideration the international conventions and protocols related to drug trafficking has enacted the terms of international conventions related to narcotic drugs and psychotropic substances in Turkish Penal Code and relevant legislation. Turkish Penal Code numbered 5237, which has reformative characteristic in criminal law, was adopted on 26.09.2004 and the amendments have been made at times.

The thesis deals with illicit narcotic drugs and psychotropic substances; and also drug abuse. It also embodies effective remorse law; drug treatment and probation; as an exception of non bis in dem

rule in international law, the calculation of foreign jurisdiction penalty in Turkish jurisdiction penalty; mutual legal assistance against illicit drug trafficking; and controlled delivery.

Key words : Illicit drug trafficking, crimes related drug abuse, effective remorse law, drug treatment and probation, the exception of non bis in dem rule, mutual legal assistance, controlled delivery

Sciences code :

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	i
Kısa Özet.....	ii
Abstract.....	iv
Kısaltmalar.....	vi
İçindekiler.....	vii
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI VE TARİHİ GELİŞİM, UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞINA KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE, T.C. MEVZUATINDAKİ DÜZENLEMELER, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ

I. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI.....	6
1. Tanımlama Çalışması.....	7
2. Sayma Yöntemi.....	8
II. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ VE ETKİLERİ.....	9
1. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması.....	9
2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Türleri.....	9
a. Narkotikler (Uyuşturucular).....	9
b. Uyarıcılar.....	12
3. Tarihi Süreçte Dünya’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımı.....	16
4. Osmanlılar Döneminde Uyuşturucu Madde Kullanımı.....	18
III. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAÇAKÇILIĞINA KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE.....	19
1. Genel Olarak.....	19
2. Uluslararası Sözleşmeler.....	21
a. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi.....	21
b. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi.....	22
c. 1914 Lahey Afyon Konferansı.....	22
d. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi.....	23
e. 1931 Cenevre Afyon Protokolü.....	23
f. 1936 Cenevre Sözleşmesi.....	24
g. Sentetik Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1948 Paris Protokolü.....	25
h. 1953 New York Afyon Protokolü.....	26

1. Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1961 Tek Sözleşmesi.....	28
i.1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme.....	63
j. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi.....	30
k. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere İlişkin Sözleşme.....	31
l. Sınır Aşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	32
m. Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Sözleşmeler.....	33
3. Uluslararası Örgütler.....	34
a. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu (UNODC).....	34
b. Uluslar arası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP).....	35
c. Birleşmiş Milletler Yakın ve Ortadoğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu (INCB).....	36
d. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları Grubu (HONLEA).....	37
e. Dünya Sağlık Örgütü (WHO).....	37
f. Pompidou Grubu	38
g. Avrupa Uyuşturucu ve Uyarıcı Bağımlılığını İzleme Merkezi (EMCDDA).....	39
h. Dublin Grubu.....	39
ı. İnterpol.....	40
i.Europol.....	42
IV. ÇEŞİTLİ ÜLKELERİN HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....	43
1. İsveç	43
2. Finlandiya.....	43
3. Danimarka.....	44
4. Almanya.....	45
5. Hollanda.....	46
6. Fransa.....	47
V. TÜRK HUKUKUNDA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER.....	47
1. Türk Ceza Kanunun'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde.....	48
a. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunun'da Uyuşturucu Madde.....	49
b. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunun'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde.....	51
2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddenin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İç Hukukumuzdaki Düzenlemeler.....	56

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNUNDA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇLARI

I. KORUNAN HUKUKSAL DEĞER.....	60
II. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL İTHAL VEYA İHRAÇ SUÇU (TCK madde 188/1).....	63
1. Korunan Hukuksal Değer.....	66
2. Suçun Faili.....	66

3. Suçun Maddi Unsuru.....	67
a. İmal.....	68
b. İthal.....	70
c. İhraç.....	73
4. Suçun Manevi Unsuru.....	75
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	77
6. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	78
a. Teşebbüs.....	78
b. İştirak.....	81
c. İçtima.....	82
III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATMA, SATIŞA SUNMA, BAŞKALARINA VERME, NAKLETME, SEVKETME, DEPOLAMA, SATIN ALMA, KABUL ETME VE BULUNDURMA SUÇU (TCK. madde 188/3).....	84
1. Suçun Faili.....	86
2. Suçun Maddi Unsuru.....	87
a. Satma.....	87
b. Satışa Arz Etme.....	88
c. Başkalarına Verme.....	89
d. Sevk Etme.....	90
e. Nakletme.....	91
f. Depolama.....	91
g. Satın Alma.....	92
h. Kabul Etme.....	93
1. Bulundurma.....	94
3. Suçun Manevi Unsuru.....	94
4. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	96
5. Suçun Özel görünüş Şekilleri.....	97
a. Teşebbüs.....	97
b. İştirak.....	102
c. İçtima.....	104
IV. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI ETKİ DOĞURMAMAKLA BİRLİKTE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÜRETİMİNDE KULLANILAN VE İTHAL VEYA İMALİ RESMİ MAKAMLARIN İZİNİNE BAĞLI OLAN MADDEYİ ÜLKEYE İTHAL ETME, İMAL ETME, SATMA, SATIN ALMA, SEVKETME, NAKLETME, DEPOLAMA VEYA İHRAÇ ETME SUÇU (TCK. madde 188/7).....	104
1. Suçun Faili.....	106
2. Suçun Maddi Unsuru.....	106
3. Suçun Manevi Unsuru.....	108
4. Hukuka Aykırılık.....	108
5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	109
a. Teşebbüs.....	109
b. İştirak.....	109
c. İçtima.....	109
V. TCK MADDE 188/1 VE 188/3 SUÇLARINA İLİŞKİN MÜŞTERİK NİTELİKLİ HALLER (TCK Madde 188/4 188/5 188/6 188/8).....	110
1. Uyuşturucu Madde Türünün Cezayı Arttırması (TCK Madde 188/4).....	110
2. Uyuşturucu Suçlarının Suç İşlemek İçin Oluşturulmuş Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi (TCK Madde 188/5).....	111
3. Üretimin İzine veya Satışı Reçeteye Bağlı Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler (TCK Madde 188/6).....	113

4. Suçun Sağlık Mensubu Kişiler Tarafından veya Sağlık sektöründe Çalışan Kişiler Tarafından İşlenmesi (TCK Madde 188/8)	114
VI. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ	114
VII. MUHAKEME UNSURU VE YAPTIRIM	117
1. Muhakeme Usulü.....	117
a. Yetkili Mahkeme.....	117
b. Yargılama.....	118
c. Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması.....	119
2. Yaptırım.....	120
a. Ceza.....	120
b. Güvenlik Tedbirleri.....	122
aa. Eşya Müsaderesi.....	122
bb. Kazanç Müsaderesi.....	123
cc. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri.....	125
3. Mahsup.....	125
a. Mahsubun Şartları.....	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINA İLİŞKİN SUÇLAR

I. KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMA, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK SUÇU (TCK Madde 191)	137
1. Korunan Hukuksal Değer.....	138
2. Suçun Faili ve Mağduru.....	143
3. Suçun Maddi Unsuru.....	144
a. Kullanmak İçin Satın Almak.....	146
b. Kabul Etmek.....	147
c. Bulundurmak.....	147
4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullanmak İçin Yapılan Diğer Hareketler.....	148
a. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Etmek.....	149
b. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İthal ve İhraç Etmek.....	152
c. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Sevk ve Nakletmek.....	153
d. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Depolamak.....	153
5. Suçun Manevi Unsuru.....	154
6. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	158
7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	159
a. Teşebbüs.....	159
b. İştirak.....	161
c. İçtima.....	163
8. Yaptırım.....	166
a. Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri.....	166
aa. Denetimli Serbestlik Tedbiri.....	169
bb. Tedavi ile Birlikte Öngörülen Denetimli Serbestlik Tedbiri.....	172
cc. Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi.....	174
dd. Tedavi Tedbiri.....	176
ee. Tedavi Tedbirinin Yerine Getirilmesi.....	179
b. Ceza.....	183
II. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU (TCK madde 190/1)	186
1. Korunan Hukuksal Değer.....	189
2. Suçun Faili ve Mağduru.....	189

3. Suçun Maddi Unsuru.....	189
a. Özel Yer Sağlamak.....	191
b. Donanım veya Malzeme Sağlamak.....	192
c. Kullananların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Almak.....	192
d. Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Vermek.....	193
4. Suçun Manevi Unsuru.....	193
5. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	194
a. Teşebbüs.....	194
b. İçtima.....	194
c. İştirak.....	196
6. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçlarının Nitelikli Hali (TCK madde 190/3).....	196
7. Yaptırım.....	198
III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINA ÖZENDİRME SUÇU (TCK madde 190/2).....	198
1. Korunan Hukuksal Değer.....	199
2. Suçun Faili ve Mağduru.....	199
3. Suçun Maddi Unsuru.....	200
a. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına Alenen Özendirmek.....	200
b. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına Özendirecek Nitelikte Yayın Yapmak.....	201
4. Suçun Manevi Unsuru.....	202
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	202
6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	203
a. Teşebbüs.....	203
b. İçtima.....	203
c. İştirak.....	204
7. Yaptırım.....	204
a. TCK madde 192/2’de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali.....	207
b. Cezada İndirim Nedeni Olan Etkin Pişmanlık Hali (TCK madde 192/3).....	212
c. TCK madde 192/4’de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali.....	216
8. Yargılama.....	224
SONUÇ.....	227
KAYNAKÇA.....	250

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bireyler üzerinde bağımlılık etkisi yaratması ve madde temin edilmediğinde yoksunluk krizi yaratması, madde bağımlılarını yasadışı uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapan tacirlerin daimi müşterisi haline getirmiş ve sınır aşan uluslararası pazarın küreselleşmesini sağlamıştır. Uyuşturucu pazarını elinde tutan uluslararası güçler uyuşturucu trafiğinin işlek olduğu bölgelerde bulunan devletleri iç ve dış savaşlarla zayıflatmak suretiyle yasadışı ticaretin kolayca yapılmasını sağlamış ve güvenli bir üretim, imalat ve ihracat ya da ithalat hattı oluşturmuşlardır. Bazı ülkelerin yönetimi uyuşturucu baronlarının ve kartellerin eline geçmiş ve ‘narco-state’ ismiyle anılan uyuşturucu devletleri oluşturulmuştur. Ülkelerin kayıtdışı ekonomisi olarak bilinen ve her türlü gücü elinde bulunduran uyuşturucu pazarının baronları günümüzde her türlü teknik donanım, ekipman ve uzman eleman bulunduran modern yapıdaki organize suç örgütleri olarak faaliyet göstermektedir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanımının uluslararası boyutta olması ve salgın hastalık halini alması devletlerin tek başına başa çıkamayacağı bir sorun halini almıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bireyler üzerinde fiziksel ve ruhsal ağır hasarlar bırakması ve kan yoluyla gelecek nesillere taşınması nedeniyle, dünya devletleri uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötüye kullanımı ve ticareti konusunda tedbirler almak üzere harekete geçmişlerdir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin toplum üzerindeki salgın etkisinin ciddiyetinin anlaşılması ve madde kullanımının tek bir ülke ile sınırlı kalmadığı, bu maddelerin yasadışı ticaretini yapan ülkelere de bir hastalık gibi sirayet ettiğinin gözlemlenmesi üzerine, özellikle Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa gibi güçlü devletlerin ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların öncülüğünde, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imali ve ticaretinin denetim altına alınması ve bu maddeleri izinsiz kullanan, eken, satan, ihraç ve ithal eden ile imal edenlerin cezalandırılması hususunda uluslararası Sözleşmeler düzenlenmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede uluslararası alanda yapılan konferanslar sonucunda, 1909 tarihli Şanghay Afyon Antlaşması, 1912 tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi, 1914 tarihli Lahey Afyon Konferansı, 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi, 1931 tarihli Cenevre Afyon

Sözleşmesi, 1936 tarihli Zararlı İlaçların Yasadışı Ticaretinin Yasaklanması Hakkında Cenevre Sözleşmesi, 1948 tarihli Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü ve 1953 tarihli New York Protokolü düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile mücadele konusunda uluslararası alanda düzenlenmiş olan birçok Sözleşmeler ile Protokoller'in yapılmış olmasına ve bu hususta uluslararası düzeyde gayret gösterilmiş olmasına karşın, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin alışkanlıkların devam ettiği gözlemlenmiştir. Toplumdaki olumsuz etkilerine rağmen madde kullanımında artış meydana gelmiş ve bunun paralelinde madde üretimi ve imalatının kontrol altına alınamadığı anlaşılmıştır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, 1961 yılına kadar yapılmış olan uluslararası sözleşmelerin gözden geçirilerek tümünün bir tek uluslararası sözleşmede toplanmasını öngörmüştür. Bu amaç doğrultusunda 'Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1961 Tek Sözleşmesi' hazırlanmıştır. 1961 Tek Sözleşmesi, kırk devlet tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşme'ye 27.12.1966 tarih ve 812 sayılı Kanun ile katılmıştır. Uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı ile mücadele etmek ve uyuşturucu bağımlısı kişilerin tedavisinin yapılması hususunda Sözleşmeciler tarafından yükümlülükler getirilmiştir. Böylece, tarih boyunca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların ağır hapis cezaları ile cezalandırılması yerine bu kişilerin öncelikle hasta ve tedaviye ihtiyacı olan kişiler olduğu kabul edilmiş ve hapis cezası yerine öncelikle tedavi tedbirinin uygulanmasına başlanmıştır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri toplumdaki bireylere satan ve toplumu zehirleyen uyuşturucu satıcıları ve kaçakçılarına karşı ağırlaştırıcı hapis cezalarında arttırmaya gidilmiştir. Bunun yanısıra, her ne kadar uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tehlikeleri bilinse de bu maddelerin tıp olmak üzere sanayide de kullanılıyor olması, uyuşturucu maddelerin imalatının ve ticaretinin tamamen yasaklanmasına mani olmuştur. Sözleşme hükümlerine göre, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticaretinin devletin tekelinde bulundurmaya ve imal ve ticaretini devletin iznine tabi tutulmak kaydıyla, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suç olarak düzenlenmiştir.

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'ne, uyuşturucu maddelere benzer etki yapan psikotrop uyuşturucu maddeler dahil edilmemiş olduğundan bu konuda düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, 1971 tarihli Psikotropik Maddelere İlişkin Sözleşme'yi hazırlamıştır. Bütün taraf devletlerin Sözleşme'yi imzalamasıyla birlikte, Sözleşme 16.08.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Doğal uyuşturucu

maddelerin yanısıra en az bu maddeler kadar bağımlılık yapan ve insan sağlığı açısından tehlike yaratan sentetik uyuşturucu maddelere, doğal ya da sentetik tıbbi maddelerin tümüne psikotrop adı verilmiştir. Sözleşme’de dört cetvel halinde sıralanmış olan psikotrop maddelerin belirtilen maddeler ile sınırlı kalmayacağı ve yeni ortaya çıkan maddeler söz konusu olduğunda bu cetvelere ekleneceği belirtilmiştir. Yeni bir psikotropik maddenin değerlendirmeden geçirilerek cetvellere eklenmesi hususunda Dünya Sağlık Örgütü yetkili kılınmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin kaçakçılığın ve bunlardan elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesi amacıyla 1988 tarihinde Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi düzenlenmiştir. Türkiye’nin 4136 sayılı Kanun ile uygun bulunduğu bu Sözleşme hükümleri uyarınca, karaparanın aklanması ile mücadele, denizyolu ile kaçakçılığın önlenmesi, kontrollü teslimat metodunun uygulanması ve uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin denetim altına alınması hususunda hükümler içermektedir.

Türkiye, uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin olan uluslararası Sözleşmelerde ve Protokollerde öngörülen hükümleri dikkate almak suretiyle Türk Ceza Kanunu’nda ve ilgili mevzuatta uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kaçakçılığına karşı mücadelede öngörülen uluslararası hükümleri iç hukukta kanunlaştırmıştır. Bu amaçla ceza hukuku reformu yapılarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 26.09.2004 tarihinde kabul edilmiştir; ve zaman içinde üzerinde değişiklikler yapılmıştır.

Tez çalışmasında, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarına ilişkin kanunlar irdelenmiştir. Yapılan çalışmada özellikle uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin olan Türk Ceza Kanunu’nun 188. madde hükümleri ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ve bulundurmaya ilişkin olan Türk Ceza Kanunu’nun 191. madde hükümleri incelenmiştir.

Birinci bölümde; uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı, maddelerin kapsamı, çeşitleri ve etkileri açıklandıktan sonra tarihi açıdan uyuşturucu kaçakçılığının günümüze kadar gelen oluşumundan bahsedilmiştir.

İkinci bölümde; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına yer verilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde imalat, ihracat ve ithalat suçu, 3. fıkrasında öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu ve son olarak 7. fıkralarında öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi taşımamakla birlikte bu maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin ticareti suçu, suç tipine ilişkin unsurları ile birlikte irdelenmiştir. Ayrıca, yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'muzun getirmiş olduğu yeniliklerden birisi olan ve 192. madde hükmünde yer alan etkin pişmanlık hükümlerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin bölümleri incelenmiştir. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçlar için Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirleri, cezadan mahsup usulleri ile muhakeme usulü izah edilmiştir.

Üçüncü bölümde; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçlar bakımından, Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesindeki kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ve bulundurmamak suçu ile Türk Ceza Kanunu'nun 190. maddesindeki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve kullanılmasını özendirme suçu irdelenmiştir. Bunun yanısıra, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile yeni bir ceza hukuku kurumu olarak düzenlenmiş tedavi ve denetimli serbestlik ile ilgili güvenlik tedbirleri detaylı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, özel bir cezasızlık nedeni veya ceza indirim nedeni olarak düzenlenmiş olan etkin pişmanlık halinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin hükümleri açıklanmıştır.

Sonuç kısmında ise; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ve imal ve ticaretine ilişkin hükümler hususunda öğretilen görüşler ve bu görüşlere ilişkin kanaatimize yer verilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticaretine ilişkin hükümlerde yapılması düşünülen değişiklikler öneri halinde sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI VE TARİHİ GELİŞİM, UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞINA KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE, T.C. MEVZUATINDAKİ DÜZENLEMELER, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ

Günümüzde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler toplumdaki sağlıklarını tehdit etmekte ve salgın bir hastalık gibi toplumlar için çok büyük bir tehlike halinde yayılmaktadır. Dünya ülkeleri, toplum sağlığını bozan ve toplumun yapısını değiştiren bu tehlikeden bireyleri koruyabilmek ve uluslararası tedbirler almak için gereken Sözleşmeler, Anlaşmaları ve Protokolleri düzenleyerek, iç hukuklarında Sözleşme hükümlerini uygulayarak bir işbirliğine girişmişlerdir. Böylece, sınıraşan uyuşturucu kaçakçılığına ve suç örgütlerine karşı uluslararası anlamda mücadele başlatmışlardır.¹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler dini törenlerde, çok eski dönemlerde geleneksel olarak kullanılırken, bu maddelerin kişi üzerindeki rahatlatıcı ya da enerji verici etkisinden yararlanmak isteyen bireyler uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötü amaçlar doğrultusunda giderek daha çok kullanılmaktadırlar.²

Bazı maddeler kişide psikolojik bağımlılık etkisi yaparken bazıları hem psikolojik hem de fiziksel olarak kişiyi esir almakta ve yoksunluk hissi yaratmaktadır. Zamanla bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını bozan maddeler kişiyi yaşayan bir ölü haline getirmekte ve toplumun ekonomik, sosyal ve genetik üretkenliğine ve verimliliğine zarar vermektedir.³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, türlerine göre narkotikler ve uyarıcılar olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlardan narkotikler üç ana bölüme ayrılmaktadır. Birinci kategoride, afyon ve türevleri olmak üzere; afyon, morfin, kodein, metadon ve eroin

¹ Ergül Ergin, Hukuki, Adli, Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler Ve Suçları, Ankara 1997, s.23; Güngör Şener- Kınacı Ali, Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara 2001, s.35; Erdinç Hakan Öz dabakoğlu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara, Haziran 2007, s. 1.

² Uluslararası literatüre geçmiş standard bir terim olan 'drug abuse' bu anlamda uyuşturucu maddenin kötüye kullanılmasını ifade etmektedir. Bakınız: Ergül, age., s.23; Güngör-Kınacı.s.37; Yılmaz Günal, 'Uyuşturucu Madde Suçları', Ankara, 1976, s.7.

³ Ahmet Gündel, 5237 sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara, 2007, s. 13; Güngör-Kınacı, age., s.35.

bulunmaktadır. İkinci kategoride, kenevir ve türevleri olmak üzere; toz esrar, reçine esrar, gonca esrar, pres esrar ve sıvı esrar yer almaktadır. Üçüncü kategoriyi ise mantarlar oluşturmaktadır.⁴

Bunların yanısıra, uyarıcılar üç kategoriye ayrılmaktadır. Buna göre, birinci kategoride kokain, kafein, nikotin ve amfetaminler yer almaktadır. İkinci kategoride, sentetikler; ecstasy (MDMA), captagon, methamfetamin, LSD (lysergic acid diethylamid), ketamin (ketamine hydrochloride) ve PCP (phencyclidine) maddeler bulunmaktadır. Üçüncü kategoride ise, depresantlar; barbitüratlar, metakialon, meprobamat, diazem, klordiazepoksit ve alkol (etil alkol) maddeler yer almaktadır.⁵

I. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, kişinin kullanması ile birlikte bedeninde uyuşturucu veya uyarıcı etki meydana getiren ve kullanımının devam etmesi halinde fiziksel ve psikolojik bağımlılık yapan maddelerdir. Uyuşturucu madde, geniş anlamda keyif verici, sarhoş edici, tutku yaratıcı ve uyanıklık verici ve hatta tahrik edici etkileri bulunan doğal ve yapay her türlü maddedir. Dar anlamda uyuşturucu madde ise; kokain, eroin, morfin ve esrar gibi maddeler için kullanılan terimdir.⁶

Uyuşturucu madde, merkezî sinir sistemini etkileyerek zihinsel etkinliği azaltmakta, dikkatin dağılmasına neden olmakta ve bilinç bulanıklığı yaratmaktadır; bunun yanısıra, uyku hali vererek kişide duyarlılığı azaltmakta ve kasları gevşetmektedir. Uyarıcı madde ise; kişinin bedenine geçici bir süre için enerji ve zindelik vermektedir.⁷

⁴ Sulhi Dönmezer, 'Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler', İÜHFMD, Kubalı'ya Armağan, Yıl. 8, S, II, 1974, 215; Feridun Yenisey, 'Uyuşturucu Maddelerin Sorununun Ceza Hukuku Yönü', DÜHFD., 1983, C. 1, s.173.

⁵ Sulhi Dönmezer, 'Kriminoloji', Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 1994, s.374, 400; Gündel, age., s. 14-15.

⁶ 5237 sayılı TCK'da özellikle sentetik özellikli olan uyarıcı maddelerin uyuşturucu maddelerden ayırt edilebilmesi için 'uyuşturucu veya uyarıcı madde' kavramı kullanılmıştır. Bkz : Yenisey, age., s.172; Güngör-Kınacı, age., s.35.

⁷ Günel, age., s. 7; Dönmezer, age., 'Kriminoloji', s. 299; Durmuş Tezcan, 'Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Ticaretini Önleyici Tedbirler', Türk İdare Dergisi, Yıl. 59, C. 59, S. 374-377, Aralık, 1987, s. 39; Doğan Soyaslan, 'Ceza Hukuku Özel Hükümler', Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Ankara, 2006, s. 385; Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem-R. Murat Önok, 'Uluslararası Ceza Hukuku', Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 511.

1. Tanımlama Çalışması

Uyuşturucu madde kavramı olarak Yunancadaki narke sözcüğünden türemiştir. Uyuşturma özelliği olan ve duymaz hale getiren anlamına gelmektedir. Uyuşturucunun madde genelde uyuşturma özelliğine sahip maddeler için kullanılmaktadır. Bunun yanısıra, keyif veren, kışkırtan, yatıştırıcı ve uyanık tutan bazı maddeler için de kullanılır. Uyuşturucu maddeler hem bitkisel hem de sentetik nitelikte olabilmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde ve ceza hukuku mevzuatımızda uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu kabul edilen, merkezî sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve ruhsal bağımlılığa neden olan, madde kullanımının devam etmesi halinde madde miktarının artırılması ihtiyacı doğuran, farklı maddeler kullanımına yol açarak tutku yaratan doğal ve yapay maddelere denir. Ayrıca, bu maddeler kişisel ve toplumsal yönden ekonomik ve sosyal çöküntü yaratmaktadır.⁸

Bayraktar ve Erman-Özek'e göre; bitkisel veya sentetik yapıdaki maddelerin merkezî sinir sistemini etkilemesiyle kişide sadece fiziksel ya da ruhsal veya hem fiziksel hem de ruhsal bağımlılığa yol açan; madde kullanımının devam etmesi halinde madde miktarının artırımına ihtiyaç duyulmasına sebep olan; bazı hallerde daha sert uyuşturucu madde kullanımına yol açan ve tutku yaratan maddelerin tümüne uyuşturucu denmektedir. Bu tanımlamaya göre, bir maddenin uyuşturucu madde sayılabilmesi için belirtilmiş olan niteliklerden ruhsal ve fiziksel bağımlılık, maddeye karşı engellenemez gereksinim ve kullanıma bağlı olarak miktar artırımını sayılabilmektedir. Buna karşın, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tespit edilemeyecek ve sınırlandırılmayacak kadar çok çeşitli olması ve değişik yöntemlerle kullanım olanağının bulunması, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ortak bir tanımının verilmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin belli bir tanımını vermek yerine bu maddelerin neler olduğu belirtilmek suretiyle sayma yöntemi benimsenmiştir.⁹

Tezcan ve Dönmezer'e göre; uyuşturucu madde keyif veren, sarhoş eden, tutku yaratan veya uyanıklık veren ya da tahrik edici etkileri olan doğal ya da yapay maddelerdir. Bu anlamda uyuşturucu madde kavramı, bağımlılık yapan hem uyuşturucu hem de uyarıcı maddeleri kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin

⁸ www.tdk.gov.tr.

⁹ Bayraktar, Uyuşturucu, agm., s. 47; Erman-Özek, age., s. 257; Günel, age., s. 9-10.

tanımlanmasında insan vücuduna vermiş olduğu zarar ve kişinin fiziksel ve ruhsal yapısı üzerinde oluşturduğu etkiler ölçüt alınmıştır.¹⁰

Bu tanımlardan yola çıkılarak uyuşturucu ve uyarıcı madde tanımı şu şekilde verilebilir : Dünya Sağlık Örgütü, bir maddenin uyuşturucu madde olarak kabul edilebilmesi için şu unsurlar ölçü alınmıştır : Ruhsal ve fiziksel bağımlılık yaratma, önüne geçilemez gereksinim duyma ve kullanım dozunu giderek artırma. Bunların yanısıra, reçete ile alınan ve izne tabi bazı ilaç türleri de uzun süre kullanma sonucunda alışkanlık ve bağımlılık yaratmaktadır. Bu nitelikteki ilaçlar da uyuşturucu madde kategorisinde kabul edilmektedir.¹¹

2. Sayma Yöntemi

Ulusal ve uluslararası belgelerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler listeler halinde belirtilmektedir. Ayrıca, doğal yollarla elde edilmiş veya laboratuarlarda kimyasal yollarla üretilmiş olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tespit edilen maddeler de bu listelere eklenerek uygulamada birlik sağlanmaya çalışılmaktadır.¹²

Almanya ve İsviçre, uyuşturucu veya uyarıcı madde hususunda belirli bir tanım vermekten kaçınan ve ancak bu maddelere ilişkin olarak sayma yöntemini benimseyen ülkeler arasındadır. Hollanda; uyuşturucu maddeleri hafif ve sert yapıdaki uyuşturucu maddeler olarak iki ayrı kategoriye ayırmaktadır. İsveç ceza kanununda uyuşturucu maddeyi tanımlayarak açıkça belirtmeyi tercih etmektedir. Dünyanın başka bir bölgesinde, daha değişik bir düzenleme yönteminin bulunduğu görülmektedir. Çin’de, hem uyuşturucu tanımı verilmekte hem de uyuşturucu madde tanımına giren maddeler sayma yöntemi ile belirtilmektedir.¹³

¹⁰ Tezcan, Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Ticareti, s. 39; Tezcan-Erdem-Önok, age. s. 511; Dönmezer, Kriminoloji, age., s. 299; Günal, age., s. 7.

¹¹ Bayraktar, ‘Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti’, İÜFM., C. II, S. 1-4. 1985, s. 47; Dönmezer Sulhi, Kriminoloji, s.374; Dönmezer Sulhi, ‘‘Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji İle İlgili Bazı Yönleri’’ İ.H.F.M., 1871,CXXXVI, S.1-4, s.1; Sahir Erman-Çetin Özek, ‘Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Selametine Karşı İşlenen Suçlar (TCK. m. 369-413), İstanbul, 1995, s.261; Günal, age., s. 7-10, 14-15; Erman-Özek, age., s. 257; İsmail Malkoç-Mahmut Güler, ‘Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler’, C.3, Ankara, 1998, s. 3011.

¹² Günal, age., s. 8; Şahin Kurt, ‘Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat’, İstanbul, 1993, s.1; Cengiz Ergen, ‘Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları’, Ankara, 1988, s.13.

¹³ Faruk Erem-Nezvat Toroslu, ‘Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler’, Ankara, 1994, s.346; Günal, age., s. 10-11; Bayraktar, age., ‘Uyuşturucu’, s. 46-47; Güngör-Kınacı, age., s. 35; Özlem Yenerer Çakmut, ‘Türk Ceza Kanunu’na Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm, Prof. Dr. Çetin Özek’e Armağan, İstanbul, 2004, s. 226.

II. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ VE ETKİLERİ

1. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması

Uyuşturucu maddelerin çeşitliliği ve yarattığı etki farklılıkları nedeniyle uluslararası alanda ve öğretilerde ortak bir sınıflandırmaya gidilememiştir. Buna karşın, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler elde edilmiş biçimine, doz etkileşimine ve fizyolojik bağımlılık etkilerine göre farklı şekilde sınıflara ayrılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri bağımlılık yapıcı özelliklerine göre sekiz bölüme ayırmıştır. Afyon, morfin, eroin, meperidin, oksidon ve benzeri maddelere morfin tipi maddeler; koka ve kokain maddelerine kokain tipi maddeler; esrar ve marihuana tipi maddelere cannabis tipi maddeler; barbitüratlar, uyku ilaçları ve benzodiazepinlere barbitürat tip maddeler; LSD, meskalin, psilosin, benzotropin ve benzeri maddelere halüsinojen tipi maddeler; catha edulis bitkisine khat tipi maddeler; amfetaminlere amfetamin tipi maddeler; ve eter, kloroform, benzin ve tiner benzeri maddelere uçucu solvent tipi maddeler olarak adlandırılmıştır. Şekillerine göre yapılan sınıflandırmada, kokain, eroin ve morfin benzeri maddelere beyaz pudra tozu tipi maddeler; ve haşhaş ve marihuana benzeri maddelere yaprak tipi maddeler denmektedir. Maddelerin sertliğine göre yapılmış olan sınıflandırmada, esrar, marihuana ve LSD benzeri maddelere yumuşak tipi maddeler; ve afyon, eroin, morfin ve kokain benzeri maddelere sert tipi maddeler olarak adlandırılmaktadır. Maddelerin türlerine göre yapılan sınıflandırmada, afyon, morfin, eroin, kodein ve metadona afyon tipi maddeler; toz esrar, reçine esrar, gonca esrar, pres esrar ve likit esrara kenevir tipi maddeler; kokain, anfetamin ve kafeine uyarıcı tipi maddeler; ecstasy, captagon, methamfetamin, LSD, ketamin ve phencyclidine'e sentetik tipi maddeler; trankilantlar, sedatifler ve barbitüratlara sakinleştirici tipi maddeler denmektedir.¹⁴

2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Türleri

a. Narkotikler (Uyuşturucular)

Doğal, yarı sentetik ya da sentetik maddelere narkotik, narkotik analjezik ya da opiyat denmektedir. Narkotik terimi Yunanca'da uyuşukluk anlamına gelen 'narco' kelimesinden türetilmiştir. Afyon maddesi; haşhaş bitkisinin çizilmiş kozasından akan süt beyazı rengindeki

¹⁴ Dönmezer, Kriminoloji, age., s. 300; Bayraktar, Uyuşturucu, s. 47; Çakmut, age., s. 228; Kurt, age., s. 17; Demirbaş, Kriminoloji, age., s.279-289; Ergül, age., s.23; Günel, age., s.12, 18; Solgun, age., s. 16-17; Güngör-Kınacı, age., s. 44-45.

özsuyundan elde edilir. Bu madde hava ile temas ettiğinde koyulaşarak kahve rengine döner. Keskin bir kokusu ve acı bir tadı vardır. Afyon maddesinin bileşiminde %10 morfin, % 5 kodein ve % 6 narkotin bulunmaktadır. Afyon maddesi uluslararası sözleşmelerde afyon, ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon olarak sınıflara ayrılmaktadır. Ham afyon; kimyasal işleme tabi tutulmamış ve kendiliğinden koyulaşmış afyon tipidir. Hazırlanmış afyon; kullanıma hazır hale getirmek için kaynatılmış veya mayalanmış afyon tipidir. Tıbbi afyon ise; tıp alanında kullanılmak için kimyasal işlemlerden geçirilmiş afyon tipidir. Afyon maddesi vücuttaki merkezi siniri sistemini etkilemektedir. İlk kullanımda zekada açılma, seksüel güçlenme, yapay neşelenme ve acıları azaltma gibi olumlu etkiler bırakır. Sürekli kullanım halinde ise, fiziksel ve ruhsal bağımlılığa yol açar ve iştahsızlık, uykusuzluk ve yorgunluk ile başgösteren kronik zehirlenme meydana gelir. Afyon bağımlısı kişiler her kullanımdan sonra madde miktarını artırma ihtiyacı duymakta ve yoksunluk krizine girmemek için her türlü yasadışı suçu işleyebilmektedirler¹⁵

Morfin maddesi; afyondan elde edilen ham afyon maddesinin alkaloidlerindedir ve en etkili olanıdır. Morfin maddesi, baz morfinden elde edilmektedir. Bunun için morfinin fiziksel ve kimyasal işlemlere tabi tutulması gerekir. Haşhaş bitkisinin yetiştirildiği ülkenin toprağına ve tohumunun niteliklerine bağlı olarak afyon maddesindeki morfin alkaloidi % 8-20 arasında değişkenlik göstermektedir. Buna göre, %14-15 oranında morfin içeren afyonun iyi ve kaliteli olduğu kabul edilmektedir. Afyon maddesinden ayrıştırılan morfin, morfin sülfat tozu ya da morfin hidro klorür şeklinde kullanılmaktadır. Morfin sülfat; beyaz renkte ve yumuşak bir maddedir. Su içinde % 15 oranında ve alkol ve eterde daha düşük oranda erimektedir. Morfin hidroklorür; beyaz renkte olup ince uzun kristaller şeklindedir. Su içinde % 25 oranında alkol ve gliserinde ise daha yüksek oranlarda erimektedir. Morfin kullanımı halinde yorgunluk ve açlık duygusu ortadan kalkar ve kişi kendisini güçlü ve enerjik hisseder. Sürekli kullanımda, fiziksel ve ruhsal çöküntü, iştahsızlık, uykusuzluk, vücutta uyuşma, ellerin titremesi, göz bebeklerinde büyüme, hafıza kaybı, idrak yeteneğinde azalma ve irade zayıflığı belirir. Morfin bağımlılığından kurtulunması ilerlemiş vakalarda çok güçtür.¹⁶

¹⁵ Gündel, age., s. 15; Günay, age., s. 29; Günel, age., s. 19-20; Kurt, age., s. 17-18; Çakmut, age, s. 229.

¹⁶ Gündel, age., 15-16; Çakmut, age., s. 53; Güngör-Kınacı, age., s. 50-51; Günay, age., s. 30; Solgun, age., s. 23; Günel, age., s. 21; Kurt-Kurt, age., s. 20-21.

Kodein maddesi; afyon maddesinden elde edilen bir alkaloiddir ve kimyasal yapısı metil morfindir. Beyaz renkte kristaller halinde ya da renksiz ve toz halinde bulunmaktadır. Kodein suda %1 oranında, alkol ve kloroformda ise daha yüksek oranda erimektedir. Afyon maddesinden ayrıştırılan diğer bir alkaloid ise metadon maddesidir. Tıp alanında kullanılan bir ilaç olmasına karşın bireylerin kontrol dışı metadonu tüketmeleri halinde hızla bağımlılık yapmakta ve kişinin hayatını tehlikeye sokmaktadır¹⁷

Eroin maddesi; ham afyon bileşiminde bulunan alkaloidlerden biridir. Kimyasal yapısı diasetil morfin hidroklorid olup morfin maddesinin yarı sentetik türevidir. Buna karşın morfinden daha güçlü analjezik etkiye sahiptir. Tek bir kullanımda dahi bağımlılık yapan sert uyuşturucu tiplerindedir. Bu nedenle tedavisi ve bağımlılıktan kurtulması en zor uyuşturucu maddedir. Beyaz, kokusuz ve acımsı bir tadı olan, nişasta görünümü ve suda ve alkolde eriyen bir özelliğe sahiptir. Saf eroin kullanılması tehlikelidir ve ani ölümlere yol açacağından içine nişasta, bal ya da haşhaş yağı gibi katkı maddeleri katılmaktadır. Eroin genelde su veya limon suyu ya da soda benzeri bir asitte eritilerek şırınga ile vücuda enjekte edilmektedir. Aleminyum parçasının üzerine konularak tüp vasıtasıyla buruna çekildiğinde ‘chinese’ olarak adlandırılır. İlk kullanımda rahatlama, sıcaklık ve kopma hissi vermesine karşın bulantı ve kusma gibi olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bulantı ve kusma eroninin sürekli kullanımında azalır. Eroin maddesi diğer afyon bazlı uyuşturucular gibi vücut hareketlerini yavaşlatan özelliğe sahiptir. Eroin maddesi kullanıldıktan sonra ağrı kesici etkisi birkaç saat devam etmektedir. Enjeksiyon yoluyla alınan eroin kana çabuk karıştığından aşırı doz alımında ölüme yol açmaktadır. Burundan çekilen eroin için de aynı durum söz konusudur. Eroinin diğer uyuşturucularla veya alkol ile karıştırılması halinde aşırı doz alımı gerçekleşebilir.¹⁸

Esrar maddesi; dişi hint keneviri bitkisinden elde edilmektedir. Esrar, kahverengi, koyu yeşil, kehribar veya siyah tonlarında olmaktadır. Kenevir bitkisinin gövde ve yapraklarından elde edilmesine göre toz esrar, reçine esrar, pres esrar, gonca esrar ve likit esrar olmak üzere beş çeşit esrar bulunmaktadır. Kenevir bitkisinin yapraklarının toplandıktan sonra kurutulması ve elekten geçirilmesi ile elde edilen esrara ‘toz esrar’ denmektedir. Kenevir bitkisinin yapraklarının üzerindeki reçinenin çıkarılmasıyla elde edilen esrara ‘reçine esrar’ denmektedir. Kenevir bitkisinden elde edilen maddenin nakliyesinin kolaylaştırılması için

¹⁷ Kurt-Kurt, age., s. 29-30; Gündel, age., s. 16; Solgun, age., s. 25.

¹⁸ Gündel, age., s. 16-19; Solgun, age., s. 24; Çetin, age., s. 11; Kurt-Kurt, age., s. 27-28; Demirbaş, Kriminoloji, s. 280; Güngör-Kınacı, age., s. 53; Günay, age., s. 30; Günal, age., s. 21-22; Kurt, age., s. 23.

çeşitli biçimde preslenmesi sonucu oluşturulan esrara ‘pres esrar’ denir. Kenevir bitkisinin üst yapraklarında bulunan yüksek orandaki aktif maddeden elde edilen esrara ‘gonca esrar’ denir. Ayrıca, kenevir bitkisinden elde edilen esrarın damıtılmasıyla elde edilen esrara ‘likit esrar’ denmektedir. Kenevir bitkisinden elde edilen esrar, yumuşak uyuşturuculardandır. Esrarın düşük kaliteli olan türüne marihuana denmektedir. Esrarın en sinsi özelliği, hafif bir uyuşturucu olarak görülmesi ve fakat uzun süreli kullanımlarda daha sert uyuşturuculara geçişte elverişlilik yaratmasıdır. Türk toplumunda en yaygın uyuşturucu maddelerden biridir. Esrar çok çabuk alışkanlık yapmasına karşın önceleri Adli Tıp kurumu tarafından bağımlılık yapmadığı ileri sürülmüştür. Son zamanlarda ise esrar maddesinin bağımlılık yaptığı kabul edilmiştir.¹⁹

b. Uyarıcılar

Stimulantlar; merkezi sinir sistemini uyarıcı ve halüsinasyonlara sebep olan bir sentetik uyuşturucudur. Uyarıcı maddeler merkezi sinir sistemine uyarıcı etki uyguladığından kolaylıkla alışkanlık yapmaktadır. Bağımlı kişilerde uykusuzluk, iştahsızlık, huzursuzluk, çok konuşma ve baş dönmesi yapar. Ağır vakılarda ise, yüksek ateş, kusma, deride kızarıklık, kalp çarpıntısı, koma hali ve son olarak ölüm meydana gelir.²⁰

Amfetaminler; sentetik olarak elde edilen maddelerdendir. Fiziksel performansı arttırıcı ve uyarıcı özelliğe sahip doping maddesidir. Amfetaminin yapısını fenilatilamin oluşturur. En bilinen amfetamin türleri, metamfetamin, fenitilin veya captagon adı verilen amfetamin ve kloramefenikol karışımı sentetik maddelerdir.²¹

Kokain maddesi; koka bitkisinin yapraklarından elde edilir. Kokusuz, acımsı bir tadı olan bir toz olup rengi beyaz ve parlaktır. Suda ve alkolde kolayca erimektedir. En yaygın kullanım şekli burundan çekilme usulüdür. Kokain, sert uyuşturucu maddeler grubuna giren ve uyarıcı etkisi olan bir maddedir. Kokain maddesini kullanan kişide geçici bir enerji yüklemesi olur ve kişi daha keyifli ve neşeli hale gelir. Kokain maddesi yorgunluğu azaltmaktadır. Kokain kullanan kişide terleme, uykusuzluk, iştahsızlık, ağız kuruluğu yapar.

¹⁹ Güngör-Kınacı, age., s. 55-56, 59-61; Çetin, age., s.13; Çakmut, s. 230; Gündel, age., s. 17-19; Solgun, age., s. 30; Kurt, age., s. 25-26, 30-32; Günay, age., s. 31; Günal, age., s. 24-25.

²⁰ Çetin, age., s. 14-16; Kurt-Kurt, age., s. 36-40; Gündel, age., s. 20; Demirbaş, Kriminoloji, s. 284; Özden, age., s. 38, 46-47; Güngör-Kınacı, age., s. 61-62.

²¹ Solgun, age., s. 29; Balcı, age., s. 29; Çetin, age., s. 16.

Uzun süreli kullanımda paranoya, halüsinasyon ve kişilik bozukluklarına neden olur. Kokain maddesi kullanan kişi, maddeyi bulamadığı takdirde suç işleme eğilimi içerisindedir. Kokain bağımlılarının tedavisi, diğer bağımlılık yapan maddelere nazaran daha kolaydır.²²

Crack maddesi; kokainin daha ucuz olan ancak çok daha tehlikeli olan bir türevidir. Kokain maddesinden daha saf bir uyuşturucudur. Bu nedenle, crack maddesi, kokain ve eroin maddelerinin bağımlılığından en az üç kat daha ağır seyrederek. Crack, sigara olarak içilmekte ve burundan çekildiği zaman ise on saniye gibi kısa bir sürede sinir sistemine etki etmektedir. Bu sebeple, crack kokainden on kat daha hızlı etki etmekte ve ölümcül olmaktadır. Kullanan kişide aşırı hareketlilik, sinirlilik, aşırı kilo kaybı, zihinsel bozukluk yaratır ve diğer uyuşturucu maddelere göre daha çabuk ve kuvvetli bağımlılık yaratır. Sürekli olarak kullanımda, ağır paranoya, cinayet işleme ve intihar olayları saptanmıştır.²³

Ecstasy maddesi; sert uyuşturucu grubuna giren, merkezi sinir sistemini uyaran ve halüsinasyonlara sebep olan amfetamin türü bir sentetik uyuşturucudur. 1912 yılında çeçe sineği tarzı böceklerin sokmasından sonra insanların uyku semptomuna kapılmamaları için laboratuarda üretilen ecstasy maddesinin merkezi sinir sistemi üzerindeki zararları bilinmektedir. Ecstasy'yi kullanan kişi rahatlamış, korkusuz, toleranslı ve sosyal çevreye uyumlu hale gelmektedir. Ecstasy kullananların gözbebekleri genişler ve ışığa hassasiyeti artar. Çeneyi sıkma ve diş gıcırdatma gözlemlenir. Çenenin kenetlenmemesi için vücudun susuz bırakılmaması gerekir. Maddeyi alan kişilerde algılama artar. Buna karşın, ecstasy bağımlıları kendilerini depresif hissedebilir ve doz alımı yeterli olmadığından ilk kez yaşanan mutluluğu yakalamak için birden fazla hap almak zorunda kalmaktadırlar.²⁴

Captagon maddesi; fenetylline içeren sentetik uyuşturucudur ve tablet halinde üretilmektedir. İlk olarak Almanya'da yasal olarak üretilen ve sonrasında kötüye kullanılan bu madde uluslararası baskılar üzerine yasaklanmıştır. Buna rağmen, arap ülkelerine kaçak olarak satışı yapılmakta ve Türkiye transit ülke durumunda bulunmaktadır. Arap ülkelerinde cinsel performansı arttırmak amacıyla kullanılmaktadır.²⁵

²² Ergül, age., s. 40; Kurt-Kurt, age., s. 34-35; Günal, age., s. 26-27; Solgun, age., s. 27-28; Çetin, age., s. 12; Gündel, age., s. 21-22.

²³ Akbulut, İÜFM, s. 128.

²⁴ Ergül, age., s. 44-45; Solgun, age., s. 30; Gündel, age., 23, 25.

²⁵ Güngör-Kınacı, age., s. 68; Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 1999, s. 19; Gündel, age., s. 25

Methamfetamin maddesi; amfetamin türü bir madde olup reçete ile satılan ilaçların içeriğinde bulunan sentetik uyarıcı maddedir. Bağımlılık yapıcı özelliği yüksektir. Meth olarak da bilinen madde, şeffaf ve kaya gibi şeklinden dolayı 'ice' ismiyle de bilinir. Methamfetaminin birçok değişik çeşidi bulunmaktadır. 'Speed' adı altındaki türü, methamfetaminin tuzudur ve beyaz ya da kırık beyaz renkte bir tozdur. Bunun yanısıra, 'crystal'; methamfetaminin baz halindeki ismidir ve kırık cam parçacıklarına benzer kristal parçacıklar şeklindedir. 'Ice' ise; kristal methamfetaminin daha yoğun etkili maddesidir ve kimyasal işlemlerden geçirilerek cam şeklini almaktadır. Methamfetamini kullanan kişide coşku, telaş ve kendine güven hissi artar. Kalp atışında ve kan basıncında artış meydana gelir, uykusuzluk, iştahsızlık, enerji fazlalığı ve fiziksel aktivite yoğunluğu gözlemlenir. Sürekli methamfetamin kullananlarda göz bebeklerinde büyüme, terleme, sürekli konuşma, halsizlik, titreme ve diş gıcırdatma meydana gelir. Bu tip kişiler sinirli ve rahatsız tavırlar sergiler, paranoid tavırlar ve halüsinasyon gözlemlenir. Methamfetaminin ilk alımda bile bağımlılık riski yüksektir ve hemen etki altına almaktadır. Bağımlılarda madde kullanımının bırakılması halinde, ağır depresyon, uyuşukluk, korku tarzında yoksunluklar görülür.²⁶

Lysergic Acid Diethylamid (LSD) maddesi; kişinin algılama sisteminde değişikliğe sebep olan sert uyuşturuculardandır. LSD, arpa, buğday, çavdar ve mısır gibi tahıl üzerinde yaşayan zehirli mantara verilen isimdir. Claviceps purpurea olarak da bilinen çavdar mahmuzunun dışı mor, içi eflatun ya da pembe renktedir. Aynı zamanda, toprakta yetişen beyaz ve krem renkli mantarlar da mevcuttur. LSD alan kişiler, halüsinasyon görmekte, renkleri yoğun algılamakta eşyaların şeklini bozulmuş ve hareket halinde görmektedir. Ayrıca, yer ve zaman algılaması değişmekte, sesleri bozuk olarak duymaktadır. Duyguları aşırı olumlu ya da olumsuz olarak değişiklik göstermekte ve duygularda geçişler çok sık olmaktadır. Fiziksel ağırlık oluşsa dahi ruhsal algılama ve duygularda yoğunlaşma söz konusudur. LSD kullanan kişinin gözbebekleri küçülür, kan basıncı ve vücut ısısı artar, terleme, iştahsızlık, uykusuzluk, ağız kuruması ve titreme meydana gelir. Kötü yolculuklar adı verilen 'bad trips' maddeyi ilk kez alanlarda görülmektedir. Bu triplerde paranoya ve korku hakimdir. Yabancı ve karışık ortamlarda bu durum daha da tetiklenir. LSD olayı olarak da bilinen 'flashback' durumları kötü sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle, uçacağı sananların binaların tepesinden atlayarak intihar etmesi veya aşırı ajite olarak cinayet işlemesi mümkündür.²⁷

²⁶ Ergül, age., s. 44-45; Kurt-Kurt, age., s. 38; Gündel, age., s. 26-27.

²⁷ Kurt-Kurt, age., s. 39; Çetin, age., s. 16; Gündel, age., s. 27-29.

Ketamine Hydrochloroide (ketamin) maddesi; sentetik uyuşturucu grubuna girmektedir. Ketamin acılarından ve çevresinden bağlantısız hale getirecek kadar kopukluk hissi verir. Tıbbi amaçlarla kullanılan dissosiyatif anestetik etki yaratmaktadır. Genellikle veterinerlerin kullandığı bir uyuşturucu maddedir. Özel K ismi de verilen ketamin çok yoğun halüsinasyon görülmesine yol açmaktadır. Ketamin maddesi ısıtılarak sıvı halinden toz haline getirilerek kullanılmaktadır. Ketamin almak kişide ağrı kesici, uyuşukluk, hissizlik ve sanal rahatlama etkisi sağlamaktadır. Küçük dozda alındığında rüyadaymış gibi uçma hissi vermekte ve kişi kendisinden ve çevresinden kopma ve uzaklaşma yaşamaktadır. Vücut hissizleşir ve tepkileri yok olur. Yoğun dozlar alındığında kişinin hareket kabiliyeti kaybolur. Buna 'K-deliliği' denmektedir. Zira yüksek dozlarda anestetik etki ve bilinç kaybı yaşanır. K-deliliği evresinde veya kopma halinde yaralanma riski çok yüksektir. Kazaya uğrayan kişi yaralansa bile tepki vermeyebilir ve ölümcül kazalar kaçınılmazdır. Sürekli kullanım halinde bilinçte ve sinir sisteminde bozukluk yaratır. Kişiyi bilinçsiz ve hareketsiz bıraktığı için tecavüzcü uyuşturucusu olarak da bilinmektedir.²⁸

Depresanlar; yani yatıştırıcı maddeler fiziksel ve psikolojik bağımlılık yapmaktadır. Barbiturat ve benzodiazepin yatıştırıcılardandır. Uzun süreli kullanımlarda teloransa yol açar ve daha fazla ihtiyaç doğurur. Madde yoksunluğunda, sinirlilik, uykusuzluk ve ölüme dahi sebep olabilir. Sedatiflerin alkol ile birlikte alınması ölüme yol açmaktadır.²⁹

Barbitürat tipi ilaçlar; tablet, kapsül ve sıvı halinde bulundurulur. Ağrı dindirici özelliğe sahiptir. Alkol sarhoşluğu özelliği gösterir ancak alkol gibi ağızda koku yapmaz. Barbiturat, kişinin motor hareketlerinde yavaşlama, fiziksel rahatlama ve hoşgörülük söz konusudur. Yüksek dozda alındığında sinirlilik, reflekslerde zayıflama, kahkaha krizi, terleme gibi arazlar gösterir. Aşırı doz alımında kişinin şuurunu kaybetmesine neden olur.³⁰

Benzodiazepin tipi ilaçlar; merkezi sinir sistemini uyuşturan ve zihinsel faaliyetleri yavaşlatan özelliğe sahiptir. İlacı alan kişide rahatlama hissi uyandırır ve endişeleri ortadan kaldırır. Uzun süreli kullanımda, başağrısı, huzursuzluk, endişe sendromu meydana gelir.

²⁸ Gündel, age., s. 29-30.

²⁹ Akbulut, İÜFM, s. 129; Çetin, age., s. 14-16; Balcı, age., s. 29-30; Kurt-Kurt, age., s. 37.

³⁰ Kurt-Kurt, age., s. 37; Balcı, age., s. 30; Akbulut, İÜFM, s. 129-130.

Hem fiziksel hem de psikolojik bağımlılık yaratır. Ağrı kesiciler, uyku hapları ve sakinleştiriciler bu tip ilaçlardandır.³¹

Halüsinojenler grubundan mantar; bireyin algılamasında değişiklik yaratan ve halüsinasyonlara neden olan sert uyuşturuculardandır. Mantarlar, psilosibin veya psilosin maddeleri içerir. Mantarlar taze olarak veya kurutulmuş şekilde yenerek vücuda alınabilir. Mantarlar sanrısız bir etkiye sahip olduğundan mantar yiyen kişi hayallere dalar ve buna tripe girmek denmektedir. Zihin karıştığından tedirginlik ve korku başgösterebilir. Zaman ve mekan kavramı değişir ve farklı bir dünyada yaşar hale gelir. Mantara bağımlılık ihtimali düşüktür.³²

3. Tarihi Süreçte Dünyada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanımı

Eski çağ medeniyetlerinden Sümerliler, Mısırlılar ve Yunanlılar uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri ilaç yapımında, keyif vermesi amacıyla ya da düşmanlarını zehirlemek için kullanmışlardır. Eski Hint mitolojisinde esrar maddesi kutsal bir madde olarak tanımlanmış ve Tanrının insanlara bahşettiği kutsal bir değer olarak kabul edilmiştir. Uyuşturucu maddeler tarih boyunca dinsel törenlerde veya büyücüler tarafından büyü yapmak amaçlı kullanılmıştır. Esrarı ilk kez Asurlular kullanmıştır. Sümerler’de de esrar ve afyon maddesi kullanılmıştır. Uyuşturucu maddelerin tıbbi amaçlarla kullanıldığı Taş Tabletler’de ifade edilmektedir. Yunanlılar ve Mısırlılar da uyuşturucu maddeleri ilaç, zehir veya keyif verici madde olarak kullanmışlardır.³³

MÖ. 2700 yılında yazılmış bir Çin kitabesinde esrarın rahatlık, sevinç ve durgunluk yarattığı belirtilmiştir. Koka bitkisinden elde edilen kokain maddesi, İnka soyluları ve rahipleri tarafından kullanılmaktaydı. İspanyollar Amerika’ya girdikten sonra koka bitkisini kuzey Amerikaya taşıdılar. Bu şekilde öğrenilen kokain sonraki yüzyıllarda ilaç üretimine de girmiş bir ağrı kesici olarak kullanılmaya başlanmıştır.³⁴

³¹ Çetin, age., s. 16; Balcı, age., s. 30.

³² Gündel, age., s. 19; Kurt-Kurt, age., s. 39; Çetin, age., s. 16.

³³ Ergül, age., s.24; Günal, age., s. 29-30.

³⁴ Ergül, age., s. 54; Günal, age., s. 30; Murat Balcı, ‘Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları’, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s. 52-56.

Haşhaşın kullanıldığı en yoğun bölgeler Yakındoğu ve Akdeniz kıyıları olmuştur. VI. ve VII. yüzyıllarda uyuşturucu maddelerden olan afyon maddesi Araplar tarafından İran, Hindistan ve Çin'e taşınmıştır. MS. 8. yüzyılda Arap tüccarlar haşhaş bitkisini ve afyonu İran üzerinden Hindistan'a, oradan da Çin'e götürerek afyon kullanımının yaygınlaşmasına zemin hazırlamışlardır. Böylece VIII. yüzyılda ilk ve önemli afyon trafiği başlamıştır. Daha sonra bu trafiğin yönü değişerek Uzakdoğudan Anadoluya ve oradan da Avrupaya afyon taşınmıştır.

Çin'de afyon kullanımı tıbbi amaçlarla kullanıldığı gibi keyif verici bir madde olarak da yaygınlaşmıştır. Çinliler afyonu ağrı kesici olarak tıbbi amaçlı kullanırken XVIII. yüzyılda İngilizler Hindistan'dan aldıkları afyonu Çin'e ihraç ederek afyon alışkanlığının artmasına neden olmuşlardır. Afyonun ülkede hızla yayılması karşısında önlem almak için Çin İmparatoru 1644 yılında tütün kullanımına yasak getirmiştir. Bunun üzerine sigara tiryakileri tütünü gizlice içebilmek için henüz içimine yasak getirilmemiş olan afyona tütün karıştırarak hem tütün hem de afyonu kullanmaya devam etmişlerdir.³⁵

Çin halkındaki afyon bağımlılığının artması üzerine 1831 tarihinde Çin İmparatoru afyonun kullanılmasını ve ithalini yasaklamıştır. Bu savaşların sonunda İngilizler başarılı olmuş ve Çinlilere afyon yasağını ilga ettirtmişlerdir. Afyonun bağımlılık yaptığının anlaşılması ve kullanımının yaygınlaşması üzerine Çin İmparatoru afyon kullanımını da yasaklamıştır. Afyon karaborsada İngiliz kaçakçılar tarafından satılmaya başlanmıştır. Çin ticaret dengesini bozan bu durum karşısında Çin hükümeti 1831'de kaçakçılığı önlemeye çalışmıştır. Bu durumdan rahatsız olan İngiliz kaçakçılar 1839-1842 ve 1856-1858 tarihlerinde 'afyon savaşları' başlatmışlar ve silahlı saldırılarda bulunmuşlardır. Çinliler ise bu saldırılar karşısında uzun yıllar yenilgiye uğramışlardır. Bu savaşların sonunda İngilizler başarılı olmuş ve Çinlilerin koymuş olduğu afyon ihracatına ilişkin yasağın kalkmasını sağlamışlardır. Fransa, bu savaşlarda İngiltere'nin yanında yer almasına rağmen kendi ülkesinde afyonun tıp dışında kullanımını yasaklamıştır.³⁶

Kokain maddesi ise; Güney Amerika kökenli bir uyuşturucu maddedir. İnkalar koka bitkisini yetiştirerek yapraklarını yaralarını iyileştirmek için ve uzun avlanma dönemlerinde yorgunluk giderici ve açlığı bastırıcı amaçla kullanmışlardır. Aynı şekilde Hintliler de ağır

³⁵ Sertaç Solgun, 'Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri', yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla, 2002, s. 18, 30; Balcı, age., s. 53.

³⁶ Solgun, age., s. 19; Günel, age., s. 30; Ergül, age., s. 54.

çalışma şartlarının vermiş olduğu yorgunluğu gidermek amacıyla kokain kullanmışlardır. XIX. yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri'nin, Filipinliler'i ele geçirmesinden sonra bu ülkedeki afyon kullanımı Amerika'ya da sıçramış ve bu kullanım yaygınlaşarak uluslararası sorun haline almıştır. Çin afyon kullanımına karşı savaşını kaybetmiş olmasına karşın Amerikan Başkanı Roosevelt Shanghai'da afyon kullanımının uluslararası alanda engellenmesi amacıyla ilk afyon kongresinin düzenlenmesini sağlamıştır. Günümüzdeki konferans ve sözleşmelerin esası afyon kongresinde yapılan çalışmalara dayanmaktadır. 1883 tarihinde yapılan Siam Sözleşmesi ile Amerika ile afyon ticareti yapan ülkeler arasında afyon ithali yasaklanmıştır. 1887 yılında yapılan Sözleşme ile de Çin ve Amerika arasında afyon ithali yasaklanmıştır^{37 38}.

İngiltere'de 1870 yıllarında kullanılmaya başlanan kokain, 1884 yılında Sigmund Freud'un morfin bağımlılığını ortadan kaldıracak tıbbi çare olarak kokain maddesini önermesiyle birlikte morfin yerine kokain maddesi kullanılmaya başlanmıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sırasında, ağrıları dindirmek ve askerlerin yorgunluğunu atmak amacıyla kokain kullanımında artış gözlemlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise uyarıcı bir sentetik olan amfetamin kullanımında artış olmuştur. Daha önceleri uyuşturucu kullanımı sadece belli sosyal sınıf ve zümre için geçerli iken daha sonraları özellikle 1960'lı yıllarda kültürel bir olgu ve yaşam felsefesi olarak benimsenmiş ve bu nedenle toplumdaki kullanımı önlenemez boyutlara ulaşmıştır. Günümüzde halen uyuşturucu sorunu dünya devletlerini tehdit edici boyutlarda seyretmektedir.³⁹

4. Osmanlılar Döneminde Uyuşturucu Madde Kullanımı

Osmanlı İmparatorluğu döneminde en yaygın olarak kullanılan uyuşturucu madde esrar ve afyondur. Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesinde esrar kullanımı para cezası ile cezalandırılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman Kararnamesinde, müslümanların içki imal etmeleri ve satmaları yasaklanmıştır. IV. Murat zamanında afyon hapının kullanılmasına yasak getirilmiştir. Buna karşın, II. Abdülhamit zamanında esrar kullanımının cezası azaltılmış olduğundan esrar kahvehaneleri açılmış ve bu nedenle kullanımda artış kaydedilmiştir. 1872 tarihinde hint keneviri ekimi yasaklanmıştır. 1917 yılında esrar

³⁷ Ergül, age., s. 54-55; Günal, age., s. 30-31; Solgun, age., s. 20.

³⁸ Solgun, age. 19; Balcı, age., s. 52.

³⁹ Balcı, age., s. 53; Günal, age., s. 31.

bulunduran kahvehane sahiplerinden bir daha esrar satmayacağına dair tasdikli bir kefaletname alınmaya başlanmıştır.⁴⁰

İmparatorlukta zenginler ‘beng’ adı verilen afyon haplarını kullanırlardı. Bu hapları kullananlara ise ‘bengi’ denirdi. Şeyhülislam, esrar ve afyon kullanımının haram olduğunu ileri sürerek fetva vermiş ve kullanan ve satanlara para cezası ve sürgün cezasının verilmesini teklif etmişti. Esrar kullanımının helal olduğunu söyleyerek içimini teşvik edenler ise idam cezası ile cezalandırılmıştır. Afyon kullanma için hapis ve kürek cezası öngörülmüştür. Kamu sağlığını tehdit eden bir fiil olan ‘şûrb’ Müslümanların cezalandırılması için öngörülen suçlardandır. Şûrb, kelime anlamıyla yemek veya içmek suretiyle kişiye sarhoşluk veren veya bilincini ortadan kaldıran maddelerin alınmasıdır. Şûrb’un cezası hapis cezası ile cezalandırıldığı gibi, kişinin hastane, tımarhane gibi bir yere yatırılması ile de karşılığını buluyordu. Şûrb suçunu işlemiş kişi, serbest bırakıldığı takdirde tekrar suç işleme şüphesi taşıdığında tekrar hapse atılırdı.^{41 42}

III. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAÇAKÇILIĞINA KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE

1. Genel Olarak

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanımının kamu sağlığını ve toplum yapısını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesi ve buna ilişkin etkin önlemlerin alınması için uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Uyuşturucu maddelerin imal ve üretimi, kaçakçılığın önlenmesi ve bu maddeye bağımlı kişilerin tedavisi ile ilgili pek çok ve çeşitli uluslararası çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla uluslararası koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak için uluslararası sözleşmeler yapılmış ve örgütler kurulmuştur.⁴³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar devletlerin iç sorunu olmaktan çıkmış sınıraşan bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle, bu tür suçlarla mücadelede uluslararası

⁴⁰ Solgun, age., s. 18.

⁴¹ Solgun, age., s. 19; Balcı, age., s. 54.

⁴² Dönmezer, ‘Kriminoloji’, s. 320-321; Günal, age., s. 46-57; Kurt, age., s. 6; Niyazi Yılmaz, ‘İslam Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları, yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, s. 13.

⁴³ Güngör Kınacı, age., s. 77; Günal, age., s. 31; Ergül, age., s. 55, 86-87.

işbirliğine gidilmesi ve devletler arasında karşılıklı ya da çok uluslu yardımlaşmanın sağlanması kaçınılmaz olmuştur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kaçakçılığına ilişkin sorunların uluslararası hukuk içine girmesi uluslararası sözleşmeler vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Uluslararası Sözleşmelerdeki hükümlerin yürürlüğe konulabilmesi, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasının kolaylaştırılması ve bu hususta içtihat oluşturulabilmesi amacıyla uluslararası kuruluşlar oluşturulmuştur.⁴⁴

Uluslararası kuruluşlardan en önemlisi, Birleşmiş Milletlere bağlı olarak kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosudur (UNODC). Bu büro, uyuşturucu maddelerin yasadışı üretimi, kullanımı ve kaçakçılığında uluslararası alanda yürütülen çalışmalarda etkin rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler Ortadoğu ve Yakındoğu Uyuşturucu Madde Ticareti Alt Komisyonu; Yakındoğu ve Ortadoğuda bulunan yirmi dört ülkenin taraf olduğu Yakındoğu ve Ortadoğu Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu, Birleşmiş Milletler bünyesindeki Uyuşturucu Maddeler Komisyonu bölgesel komisyon olma niteliğini taşımaktadır.⁴⁵

1968 tarihinde kurulmuş olan Uluslararası Narkotik İlaçlar Denetim Organı; Birleşmiş Milletlere üye devletlerin uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlenmiş olan uluslararası sözleşmelerdeki hükümlere uygun iç hukuk düzenlemelerini yapıp yapmadıklarına ve bu hükümleri iç hukuklarında uygulayıp uygulamadıklarına dair bir çeşit yargı organı gibi denetleme yapmakta ve mahkeme gibi karar vermektedir.⁴⁶

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ile Mücadele Eden Ulusal Kuruluşlar da uyuşturucu ile mücadele eden kurumlar arasındadır. Pompidou Grubu, Avrupa Uyuşturucu Madde ve Bağımlılığı İzleme Merkezi, Dünya Sağlık Örgütü, Europol, Dublin Grubu ve Güneydoğu Çalışma Grubu uyuşturucu ile mücadelede etkin ve söz sahibi kuruluşlardır.⁴⁷

Uluslararası hukuk alanında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımına ilişkin olarak düzenlenen anlaşmalardan en önemlileri Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1961 tarihli Tek

⁴⁴ Ergül, age., s. 54; Günal, age., s. 31; Güngör-Kımacı, age., s. 78

⁴⁵ Yenisey, age., s. 409; Günal, age., s. 30-34; Kurt, age., s. 5-8; Dönmezer Sulhi, 'Uyuşturucu Maddeler', s. 2.

⁴⁶ Ergül, age., s. 54; Günal, age., s. 30; Kurt, age., s. 4.

⁴⁷ Yusuf Yaşar, 'Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2004, s. 70, 85; Faruk Erem, 'Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler', Cilt I, Ankara, 1984, s. 167.

Sözleşmesi, 1971 tarihli Psicotrop Maddelere İlişkin Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir. Uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin genel bir tanım verilmemiştir. Buna karşın, uyuşturucu ve psicotrop maddeler listeler halinde belirtilmiştir. Uluslararası Sözleşmelerin taraf devletleri bağlayıcı özelliği bulunmaktadır. Bu nedenle, uluslararası sözleşmelerin taraf devletlere yükümlülük olarak öngördüğü hususlarda her taraf devlet iç hukukunda bu yükümlülükler uygun düzenleme yaparak uluslararası sözleşmelerde öngörülmüş hükümleri dikkate almak zorundadır.⁴⁸

2. Uluslararası Sözleşmeler

a. 1909 Shanghai Afyon Sözleşmesi

İngilizlerin Hindistan'dan satın almış olduğu afyonu, kaçak olarak Çin'e sokmaları ve Çin halkı arasında afyon kullanımının salgın hastalık halini alması üzerine zamanın Çin İmparatorları harekete geçmiştir. Ancak, İngiltere'nin Çin üzerindeki yasadışı afyon ticaretine Çin İmparatorluğu engel olmak için mücadele etmişse de başarısız olmuş, İngiltere ile girmiş olduğu Afyon Savaşları adı altındaki savaşlarda yenik düşmüş ve belli başlı limanların İngilizlerin afyon ticaretine imtiyazlı şekilde verilmesine engel olamamıştır.⁴⁹

Zaman içinde afyon alışkanlığının Amerika Birleşik Devletleri'ne sirayet etmesi ve bir salgın hastalık halinde yayılması üzerine Amerika Birleşik Devletleri harekete geçmiştir. Güçlü ve sözü geçen bir devlet olarak Amerika'nın öncülüğünde 01.02.1909 tarihinde Uluslararası Sanghay konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansa başta Amerika ve Çin olmak üzere Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, İngiltere, Hollanda, Avusturya-Macaristan, Portekiz, Rusya, İran ve Siyam katılmıştır.⁵⁰

Shanghai Konferansı'nda, Çin İmparatorluğu'nun afyon üretimi ve kullanımı konusunda getirmiş olduğu yasaklamalar takdirle karşılanmıştır. Konferansta, afyon ithalini yasaklamış olan ülkelere ihracat yapılmaması, afyon içeren ilaçların imalini ve ticaretinin

⁴⁸ Kurt, age., s. 31; Özden, age., s.117; Güngör-Kınacı, age., s. 61; Sevük, age., s. 24-25.

⁴⁹ Ergül, age., s. 35; Güngör-Kınacı, s. 78; İsmail Malkoç-Mahmut Güler, 'Uygulamada Türk Ceza Kanunu-Özel Hükümler', C. III, 1. Basım, Ankara, 1996, s. 3082.

⁵⁰ Ergül, age., s. 88; Malkoç-Güler, C.III, s. 3082; Güngör-Kınacı, s. 78.

yasaklanması, morfinin imalini ve satışını kontrol altına almak üzere süratle önlemler alınması ve afyon kullanma alışkanlığını önlemek üzere tedbirler alınması kararlaştırılmıştır.⁵¹

b. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi

1909 tarihli Shanghai Anlaşması'nda alınan kararlar tavsiye niteliğinde olduğundan afyon kaçakçılığı ile etkin mücadelede tavsiye kararları yeterli olmamış ve afyon kaçakçılığıyla daha etkin mücadele verilmesi amacıyla yeni çalışmalar başlatılmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları arasında yaygınlaşmış olan afyon kullanımını önlemek amacıyla yeniden konferans yapılması hususunda öneride bulunarak yeni bir konferansın gerçekleştirilmesine öncülük etmiştir.⁵²

La Haye'de Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Avusturya-Macaristan, İran, Flemenk ve Portekiz'in katılımıyla 23.01.1912 tarihli "La Haye Afyon Sözleşmesi" imzalanmıştır. Sözleşme'de, afyon maddesinin tanımı, ham afyon, müstahzar afyon ve tıbbi afyon olarak çeşitlendirilmiştir. La Haye Sözleşmesi, her ne kadar afyon kaçakçılığını önlemek amacıyla yapılmış olsa da, sözleşmeye taraf olan devletler iç hukuklarında afyon kaçakçılığı ve kullanımına ilişkin olarak düzenlemeler yapma konusunda çekimser kalmışlardır. Türkiye 1912 tarihli La Haye Sözleşmesi'ni 1933 tarihinde imzalamıştır. Bu Sözleşme'nin 14. maddesindeki Sözleşme hükmü, daha sonra iç hukukumuzda düzenlenmiş olan 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 19. maddesine esas teşkil etmiştir.⁵³

c. 1914 Lahey Afyon Konferansı

1914 tarihli Lahey Afyon Konferansı'nın yapılmasındaki amaç, 1912 Lahey Sözleşmesi'nde afyon kaçakçılığına ilişkin hükümlere çekince koymuş olan taraf devletlerin bu çekincelerini kaldırmayı sağlamak ve daha önce Sözleşme'ye taraf olmamış devletlerin de katılımını sağlamaktır. 1912 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olmayan devletler, Osmanlı Devleti, Balkan Devletleri ve Peru'dur. 1914 tarihli Lahey Afyon Konferansı, bu tarihte Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasından dolayı amacına ulaşamamıştır. Savaş zamanında askeri gücü

⁵¹ Balcı, age., s. 87; Erdinç Hakan Öz dabakoğlu, '5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları', Ankara, 2007, s. 18.

⁵² Ergül, age., s. 89; Kurt, age., s. 10; Güngör-Kınacı, age., s. 79; Malkoç-Güler, 'Uygulamada...', C.III, s. 3083.

⁵³ Öz dabakoğlu, age., s. 18; Erem, Türk Ceza Hukuku, s. 168; Yaşar, age., s. 74-75.

kuvvetli olan devletler dünya üzerindeki uyuşturucu trafiğini yönetmek suretiyle afyon kaçakçılığında kazanç sağlamayı tercih etmişlerdir.⁵⁴

Birinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra, uyuşturucu maddelere karşı daha etkin önlemler alınması vurgulanmış ve bu doğrultuda kararlar alınmıştır. Versailles Anlaşması, Saint Germain Anlaşması, Trianon Anlaşması, Neuilly Anlaşması ve Sevr Anlaşması bu husustaki kararları içermektedir. Bu Anlaşmalar yürürlüğe girdikten sonra, Fransa, İngiltere ve İsviçre uyuşturucu maddelere ilişkin kanunlar çıkarmak suretiyle Sözleşme hükümlerini iç hukuklarında yürürlüğe koymuşlardır.⁵⁵

d. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi

Birinci Dünya Savaşı'nda, bütün dünyaya yayılmış afyon bağımlılığını önlemek üzere Milletler Cemiyeti'nin almış olduğu karar üzerine, 1924 yılında Cenevre'de konferans düzenlenmiştir. İngiltere, Fransa, Çin, Japonya, Hindistan, Hollanda, Portekiz ve Siyam konferansa katılmış olmasına karşın Amerika Birleşik Devletleri bu konferansa katılmamayı tercih etmiştir.⁵⁶

1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi'ne ilişkin düzenlenen konferans uyarınca, hint kenevirinden elde edilen reçinenin denetim altına alınması, hint keneviri ve afyonun uluslararası ticaretinin kontrolü, afyonun kişisel kullanımının zaman içinde bırakılmasını sağlayacak önlemler alınması, afyon üretimi ve satışının devlet tekeline bırakılması kararı verilmiştir. Taraf devletlerin 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi ile alınan kararları iç hukuklarında kanunlaştırması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, kalıcı bir merkez komitenin kurulması ve teşkilatlandırılması öngörülmüştür.⁵⁷

e. 1931 Cenevre Afyon Protokolü

1931 tarihli Cenevre Afyon Protokolü'nün düzenlenmesinin amacı, daha önce imzalanmış olan Uluslararası Sözleşmelerin hükümlerinin eksiklerini tamamlamak,

⁵⁴ Kurt, age., s. 11; Ahmet Gündel, '5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları', Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 32; Sevük, age., s. 58.

⁵⁵ Yaşar, age., s. 75; Gündel, age., s. 32; Şahin Kurt-Elif Kurt, 'Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları', Adalet Yayınevi, Ankara, s. 12.

⁵⁶ Solgun, age., s. 51; Kurt-Kurt, age., s. 12; Gündel, age., s. 33.

⁵⁷ Özdebakoglu, age., s. 19; Yaşar, age., s. 76; Ergül, age., s. 88.

uyuşturucu maddelere ilişkin olarak bilimsel ve tıbbi amaçla üretilen maddelerin üretimine sınırlama getirmek ve bu maddelerin uluslararası dağılımını düzenlemektir. Cenevre Afyon Protokolü, 13.07.1931 tarihinde imzalanmıştır. Cenevre Protokolü'ne kadar yapılmış olan bütün Sözleşmeler'de tanımlanmış uyuşturucu maddelerin kimyasal formülleri verilmek suretiyle tanımı yapılmıştır. Tanımlanan maddelere ilişkin olarak taraf devletlerin yapmış oldukları düzenlemeler ve uygulamalar hakkında Milletler Cemiyeti'ne bilgi verme yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanısıra, uyuşturucu maddelerin hammaddeleri, uyuşturucu maddelerin imali ve dağıtımının Sözleşme'ye taraf ülkelerin denetimi altında yapılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle, taraf devlet ülkesinde uyuşturucu madde imal eden kişilere buldukları ülkedeki yetkili mercilere uyuşturucu madde imali hakkında rapor verme yükümlülüğü getirilmiştir.⁵⁸

f. 1936 Cenevre Sözleşmesi

1936 tarihinden önce düzenlenmiş olan Uluslararası Sözleşmeler'de öngörülen hükümlerin uyuşturucu kaçakçılığını önleyememiş olması, taraf devletlerin iç hukuklarında yapmış oldukları düzenlemelerle uyuşturucu maddelerin imali ve dağıtımını denetim altına alamamış olmaları ve uyuşturucu madde ticaretinin yasadışı olarak devam ettirilmesi, posta yoluyla uyuşturucu madde trafiğinin sürdürülmesi ve taraf devletlerin bazı bölgelerinde uyuşturucu madde imali ve kaçakçılığının önlenememesi üzerine, Milletler Cemiyeti yeni bir konferansın düzenlenmesine öncülük etmiştir. 'Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme, 26.06.1936 tarihinde imzalanmıştır. 1936 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne ilişkin konferansa 42 devlet katılmıştır. Türkiye de bu Sözleşme'ye taraf olmuştur.⁵⁹

Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesinde bahsedilen uyuşturucu madde tanımlaması, 1912 Lahey Sözleşmesi ve 1925 ile 1931 tarihli Cenevre Protokolleri'nde sayılan uyuşturucu maddelerini ifade etmektedir. Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarına iştirak ve teşebbüs hallerine ilişkin olarak taraf devletler iç hukuklarında hapis cezası ve diğer cezaları uygulamayı taahhüt etmişlerdir.⁶⁰

⁵⁸ Yaşar, age., s. 76-77; Kurt, age., s. 11; Özdabakoğlu, age., s. 19.

⁵⁹ Kurt, age., s. 12; Ergül, age., s. 88.

⁶⁰ Erem, Türk Ceza Hukuku, s. 168; Solgun, age., s. 52.

Ayrıca, Sözleşme'ye taraf olan ülkeler birbirleri arasında bilgi alışverişinde bulunacak ve Sözleşme hükümlerinin iç hukukta uygulanabilir hale gelebilmesi için gerekli olan idari birimleri kuracaklardır. Sözleşme kapsamındaki suçlara ilişkin olarak taraf devletler arasında 'suçluların iadesi' uygulanacaktır.⁶¹

g. Sentetik Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1948 Paris Protokolü

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin öncülüğünde 29.11.1948 tarihinde bir protokol imzalanmıştır. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi 11. maddesinde, uyuşturucu madde kavramını afyon ve koka yapraklarından elde edilen alkaloidler ile bu türden imal edilen uyuşturucu maddeler ve ilaçlar ile sınırlandırmıştı. Ayrıca, sentetik yolla elde edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler uluslararası sözleşmelerin kapsamına dahil edilmemişti. 1948 tarihli Paris Protokol'ünün düzenlenmesiyle birlikte mevcut ve daha sonra ortaya çıkması muhtemel olan sentetik uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ve bunlardan imal edilecek ilaçları kapsayacak şekilde uyuşturucu madde ve ilaçların denetim altına alınması sağlanmıştır.⁶²

Ayrıca, Paris Protokol'ünde daha önceki Uluslararası Sözleşmelerin aksine, uyuşturucu maddeleri sayma yöntemi terk edilmiş ve narkotik etki meydana getiren ve toksikomani yaratabilecek madde kavramı getirilmiştir. Bu kavramın hükme konmasının sebebi, Protokol imzalandıktan sonra ortaya çıkabilecek tüm sentetik maddelerin yeniden Protokol düzenleme ihtiyacı duyulmaksızın Protokol hükümlerine dahil edilmesini ve kontrole tabi tutulmasını sağlamaktır.⁶³

1948 Paris Protokol'ünde öngörülen denetim mekanizmasının işletilebilmesi için 1931 Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilmemiş olan ve fakat uyuşturucu madde etkisi yaratma niteliği ortaya çıkan maddelerin veya ilaçların taraf devletler tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirmesi kararlaştırılmıştır. Birleşmiş Milletler, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıma olasılığı bulunan madde veya ilaçlar Narkotik İlaçlar Komitesi'ne ve Dünya Sağlık Teşkilatı'na bildirilecektir. Dünya Sağlık Teşkilatı yapacağı inceleme sonunda incelenen maddenin alışkanlık yapıcı özelliğini tespit ettiği takdirde raporunu Birleşmiş

⁶¹ Özdebakoğlu, age., s. 20; Yaşar, age., s. 77-78.

⁶² Kurt, age., s.13; Solgun, age., s. 52.

⁶³ Yaşar, age., s. 78-79.

Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirecektir. Toksimani etkisi saptanan madde Birleşmiş Milletler aracılığıyla taraf devletlere bildirilecek ve üye devletler bu maddeleri kendi ülkelerinde kontrol altına alacaklardır.⁶⁴

h. 1953 New York Afyon Protokolü

New York Protokolü, 18.06.1953 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye bu Protokol'e 28.12.1953 tarihinde taraf olmuştur. Bu Protokol'ün amacı, afyon ve haşhaş ekiminin ve üretiminin sınırlandırılmasıdır. Bununla afyon ve haşhaş bitkilerinin ekimi ruhsata bağlanmıştır. Taraf devletlerde afyonun sadece bilimsel ve tıbbi amaçlar doğrultusunda kullanılmasını sağlanmak amaçlanmıştır. Protokol'de, taraf devletlerin afyonun üretimi, kullanımı ve ticaretini denetlemek üzere idari birimler kurulması öngörülmüştür.⁶⁵

Ayrıca, taraf devletler ülkelerindeki afyon stoklarını sınırlamayı taahhüt etmişlerdir. Taraf ülkelerin, yıllık afyon ihtiyacını Daimi Merkez Komitesi'ne bildirmesi öngörülmüştür. Bunun yanısıra, New York Protokol'üne taraf olmayan ülkelere afyonun ithal edilmemesi hususunda karar alınmıştır.⁶⁶

ı. Uyuşturucu Maddelere İlişkin 1961 Tek Sözleşmesi

Uluslararası alanda yapılmış olan Sözleşme ve Protokollerle dünyada uyuşturucu madde alışkanlığını önleyemediği, bireyler ve toplum üzerinde yarattığı zararların artarak devam ettiği ve uyuşturucu maddelerin üretimi ve kullanımının kontrol altına alınamadığı tespit edilmiştir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından daha önce yapılan Sözleşmeler, Protokoller ve mevcut düzenlemeler gözden geçirilerek bu metinlere ilişkin hükümlerin tek bir metin altında toplanmasının uygun olacağına karar verilmiştir.⁶⁷

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in hazırlamış olduğu metin 40 devlet tarafından onaylanarak 'Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 tarihli Tek Sözleşmesi' adı altında yürürlüğe girmiştir. Türkiye Tek Sözleşmesi'ne 27.12.1966 tarihinde katılmış olup Sözleşme iç hukukumuzda 22.06.1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin 44. maddesi uyarınca,

⁶⁴ Özdabakoğlu, age., s. 20.

⁶⁵ Ergül, age., s. 89; Kurt, age., s. 13; Solgun, age., s. 53.

⁶⁶ Özdabakoğlu, age., s. 20; Yaşar, age., s. 79-80; Kurt-Kurt, age., s. 16.

⁶⁷ Solgun, age., s. 54.

bunun yürürlüğe girmesinden sonra önceki Uluslararası Sözleşmelerin ve Protokoller'in yürürlükten kaldırılacağı belirtilmiştir. Tek Sözleşmesi halen yürürlükte olan bir uluslararası Sözleşme niteliği taşımaktadır. Uluslararası Sözleşmeler'in tek bir sözleşme metni altında toplanmasını sağlamış olması, uluslararası hukuk açısından önemini arttırmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele hakkında yapılan sözleşmelerin yerini alacak şekilde 1961 tarihinde Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi yapılırken daha önce yapılmış olan Sözleşmelerin hükümleri de dikkate alınmıştır. 25.03.1972 tarihinde Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin bir Protokol imzalanmıştır. Türkiye bu Protokolü 26.04.2001 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile onaylamıştır.⁶⁸

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 1. maddesinde, Sözleşme'de bahsedilmiş olan kavramların anlamları açıklanmıştır. Doğal yolla elde edilen uyuşturucu maddelerin yanısıra kimyasal yollarla elde edilen sentetik uyuşturucu maddeler de Sözleşme'nin son kısmında dört cetvel halinde sıralanmıştır. Sözleşme'de sentetik uyuşturucu maddelerin cetvellerde sayılı olan maddeler ile sınırlı olmadığı, yeni sentetik uyuşturucu maddelerin ortaya çıkması halinde yeni maddelerin de Sözleşme kapsamına alınması öngörülmüştür. Nitekim, daha sonra ortaya çıkan sentetik maddeler Sözleşme'deki cetvellere eklenmiştir.⁶⁹

Tek Sözleşmesi, uyuşturucu madde elde edilen bitkilerin ekimi ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imali ve ticaretinin denetimini sağlamak, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tıbbi amaçlar dışında kullanılmasını yasaklamak, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele etmek ve uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmasını önlemek üzere uluslararası kontrol mekanizmasının işleyişi hakkında hükümleri ihtiva etmektedir. Bu Sözleşme ile 'Uyuşturucu Maddeler Uluslararası Kontrol Organı' kurulmuştur. Daha sonra bu organın, 1961 tarihli Tek Sözleşmesinde değişikliğe giden 1972 tarihli Protokolün 2. maddesi uyarınca, ismi değiştirilerek 'Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetleme Kurulu' olarak belirlenmiştir.⁷⁰

Tek Sözleşmesi, uyuşturucu madde ekimi, imali, bulundurulması, satışı, teslimatı, nakli, ithali ve ihracı eylemlerinin ceza hükümlerine bağlanması konusunda taraf devletlere yükümlülükler getirmiştir. Uyuşturucu madde suçunu işlemek amacıyla bir araya gelmek, bu suça teşebbüs etmek, bu fiillere ilişkin hazırlık hareketleri ve uyuşturucu madde ticaretine

⁶⁸ Ergül, age., s.90; Solgun, age., s. 55.

⁶⁹ Kurt, age., s. 13; Solgun, age., s. 56.

⁷⁰ Ergül, age., s. 90; Gündel, age., s. 33.

iştirak hallerinde taraf devletler bu fiilleri iç mevzuatları uyarınca ceza hükmü altına alacaklarını taahhüt etmişlerdir. Taraf devletler, Tek Sözleşmesi hükümlerine aykırı olan her türlü fiili cezalandırmak ve ağırlaştırıcı suç tipleri için ise hürriyeti bağlayıcı cezalar uygulamak konusunda yükümlülük altına girmişlerdir. Devletler uyuşturucu madde kullanıcısı, faillere ceza hükmü uygulamak yerine tedavi ve rehabilite edici program uygulamak ve topluma yeniden kazandırma projeleri geliştirmekle yükümlüdürler.⁷¹

1961 tarihli Tek Sözleşmesinden sonra yapılan 1972 tarihli Protokol uyarınca, sentetik uyuşturucu maddelerin imali de Sözleşme kapsamına alınmıştır. Taraflar, uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımını önlemek, uyuşturucu madde kullananları tedavi etmek ve tedavi sonrası bakımını üstlenmek, rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması için gerekli önlemleri almak ile yükümlü kılınmışlardır.⁷²

Tek Sözleşmesi'nin 20. ve 22. maddeleri, psikotrop maddelerin kötüye kullanımı ve bunlara ilişkin suç işlenmesi halinde cezalandırma ya da mahkumiyet yerine veya ceza hükmüne ek olarak, psikotrop madde kullananların tedavi edilmesi, tedavi sonrası bakımı, eğitilmesi, rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması için taraf devletleri gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılmıştır.⁷³

Sözleşme'nin 48. maddesinde, Sözleşme'nin uygulanması ve yorumlanmasında taraf devletler arasında uyuşmazlığa düştüğünde, soruşturma, uzlaşma, arabuluculuk, hakemlik, bölgesel kuruluşlara ya da yargısal yollara başvurma veya diğer çözüm yollarıyla aralarındaki sorunu çözümleyememeleri halinde, sorunun Milletlerarası Adalet Divan'ına intikal ettirilmesi öngörülmüştür.⁷⁴

i. 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin yapılmış olmasına karşın taraf devletlerde çok sayıda psikotrop maddelerin piyasaya sürülmüş olmasından endişe duyan Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi psikotrop maddelere ilişkin yeni bir uluslararası sözleşme

⁷¹ Ergül, age., s. 90; Gündel, age., s. 33.

⁷² Gündel, age., s. 34; Sahir Erman, 'Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri', İÜHFİM, Atatürk'e Armağan, C. XLX-XLVII, S. 1-4, İstanbul, 1982, s. 1063.

⁷³ Ergül, age., s. 90.

⁷⁴ Özdebakoglu, age., s. 21; Balcı, age., s. 92-94.

yapılmasını öngörmüştür. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in hazırlamış olduğu Psikotropik Maddelere ilişkin Sözleşme 19.02.1971 tarihinde imzalanmış ve 16.08.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁷⁵

'Psikotrop' olarak tanımlanan sentetik uyuşturucu maddeler, doğal uyuşturucularla aynı derecede tehlikeli ve insan sağlığına zararlı olduğu için uluslararası sözleşmelerde denetim altına alınması uygun görülmüştür. Psikotrop madde bağımlılığı ilaçlara olan bağımlılık olarak bilinmektedir. 1971 tarihli Sözleşme'nin 1. maddesinde psikotrop maddeler belirtilmiştir. Doğal veya sentetik halde bulunan maddeler I-IV arasındaki tablolarda sayılan tıbbi maddeler olarak belirtilmiştir. Dört cetvel halinde verilmiş olan psikotrop maddelere yeni maddelerin eklenebilmesini sağlamak hususunda Dünya Sağlık Örgütü yetkilendirilmiştir.⁷⁶

1971 tarihli Sözleşme ile, Tek Sözleşmesi uyarınca hüküm altına alınmamış olan topluma zararlı tehlikeli maddeler de uluslar arası denetime tâbi tutulmuştur. Türkiye, bu Sözleşme'yi 2326 sayılı ve 27.10.1980 tarihli Kanun uyarınca onaylamıştır. Sözleşme, 07.03.1981 tarihinde Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak, Türkiye bu Sözleşme'yi 31. maddesinin 2. fıkrasına ihtirazi kayıt koymak suretiyle onaylamıştır. Buna göre; 'Bir anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesi ancak tahkimname yoluyla mümkün olacaktır.⁷⁷

Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, psikotrop maddelerin tıbbi amaçlar dışında kullanımını yasaklamaktadır. Bunun yanı sıra, psikotrop maddelerin ihracı, ithali ve kaçakçılığına ilişkin yasaklayıcı hükümler getirmiştir. 1971 tarihli Sözleşme, psikotrop maddeleri dört cetvel halinde sıralamış olmasına karşın psikotrop maddeleri cetvellerde belirtilen maddeler ile sınırlı tutmamıştır. Sözleşme'de cetvellerde belirtilen her bir madde için özelliğine göre farklı denetim yöntemleri öngörülmüştür.⁷⁸

Ayrıca, Sözleşme hükümlerinin yorumlanması ya da uygulanması konusunda uyuşmazlığa düşüldüğü takdirde 'Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulmasını şart koşmuş ve ilk uluslararası yaptırım mekanizmasını kurmuştur. Türkiye ise; Sözleşme'nin 31.

⁷⁵ Balcı, age., s. 94; Gündel, age., s. 34.

⁷⁶ Özdabakoğlu, age., s. 21; Gündel, age., s. 34.

⁷⁷ Kurt-Kurt, age., s. 17; Günal, age., s. 42; Erman, age., s. 1064.

⁷⁸ Solgun, age., s. 56; Özdabakoğlu, age., s. 21.

maddesinde belirtilen Uluslararası Adalet Divanı'na ilişkin hükme çekince koyarak bu hükmün Türkiye hakkındaki uyuşmazlıklarda uygulanmasına karşı çıkmıştır.⁷⁹

j. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Sözleşme, hem 1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin hem de 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin getirmiş olduğu hükümlerin uygulanmasını sağlamak, uyuşturucu madde kaçakçılığının yayılmasına manî olmak ve doğacak sonuçların önlenmesine ilişkin yeni tedbirleri içermektedir. Viyana Sözleşmesi, 19.12.1988 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilerek imzaya açılmıştır.⁸⁰

1988 tarihli Viyana Sözleşmesi, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalatında kullanılan kimyasal maddelerin kontrol altına alınması, uyuşturucu maddeden elde edilen karapara aklanmasının önlenmesi, adli yardımlaşma, kontrollü teslimat metodunun uygulaması ve suçluların iadesi hakkında hükümler getirmiştir. Bunun yanısıra, taraf devletler yargılamanın daha sağlıklı yürüyeceği hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde ve fayda görülen hallerde Sözleşme'nin 3. maddesinin 1. fıkrasında yer alan suçlara ilişkin ceza davalarının ilgili taraf devletin yargılama yapacağı yere aktarılmasına olanak sağlamaktadır.⁸¹

Sözleşme, taraf devletlere 3. madde hükmünde belirtilen fiillerin işlenmesi halinde, iç hukuklarında bu fiillerin suç olarak düzenlenmesi yükümlülüğü getirmiştir. Suç fiillerine uygulanacak yaptırımlar hürriyeti bağlayıcı cezalar, para cezaları ya da müsadere olarak belirlenmiştir. Bunun yanısıra, hapis cezasına ek olarak ya da hapis cezasının yerine uygulanacak olan güvenlik tedbiri olarak failin tedavisi ve rehabilitasyonu önerilmektedir. Viyana Sözleşmesi'nin 4. maddesi uyarınca, taraf devletler Sözleşme'de belirtilen suçlara ilişkin olarak, failin, vatandaşı olduğu ülkede, kendi ülkesinin bayrağını taşıyan bir gemide veya kendi ülkesine kayıtlı bir hava taşıtında suç işlemiş olması halinde taraf devletin yargı

⁷⁹ Ergül, age., s. 91; Kurt-Kurt, age., s. 17; Balcı, age., s. 94.

⁸⁰ Solgun, age., 57; Türkiye bu Sözleşme'yi 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanunla onaylayarak uygun bulmuştur. Sözleşme onaylanırken 32. maddesinin 2. ve 3. fıkraları ile bağlı olmadığı çekincesi belirtilmiştir. Sözleşme, 11.02.1996 tarihli Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁸¹ Özdebakoğlu, age., s. 22.

yetkisini kullanabileceği belirtilmiştir. Ancak Sözleşme ile getirilen hükümler, taraf devletin iç hukuku uyarınca ceza hukukunu ilgilendiren konulardaki yargı yetkisini kullanmasını engellemeyecek şekilde uygulanacaktır.⁸²

Viyana Sözleşmesi uyarınca, uyuşturucu veya psikotrop maddelerin üretimi, imalatı, hazırlanması, satışa arzı, satışı, dağıtımı, teslimi, aracılığı, transit sevki, nakli, ihracı ve ithali ve bu amaçlarla bulundurulması ya da satılması, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçak olarak ekimi, üretimi ve imalatı için gerekli teçhizatın temin edilmesi, Tek Sözleşmesinin I ve II numaralı tablolarında bulunan maddelerin imalatı, nakli ve dağıtımı, bu tür suçların işlenebilmesi için mali kaynak sağlanması, suçların düzenlenmesi ve uyuşturucu kaçakçılığının örgüt tarafından yönetimi hususlarında düzenlemelere yer verilmiştir.⁸³

Ayrıca, 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi'nde, 1961 tarihli Tek Sözleşmesi ile 1971 tarihli Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşmeler'den farklı olarak; uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığından elde edilen malvarlığının kaynağını gizlemek, suç faillerinin yaptırımlara tâbi tutulmaması için yardımcı olmak, malvarlığını başka bir malvarlığına çevirmek, malvarlığını devretmek, uyuşturucu maddelerden elde edilen bir malvarlığını bilerek elde etmek, devralmak ya da kullanılmak, narkotik ve psikotrop maddelerin kaçak olarak yetiştirilmesi, üretimi ve imalatı için teçhizat edinmek, I veya II numaralı tablolarda belirtilen maddeleri edinmek, bir başkasını uyuşturucu ve psikotrop madde kullanmaya yöneltmek veya teşvik etmek, bu suçlardan herhangi birine iştirak etmek veya suç işleme amacıyla örgütlenmek ya da işbirliğinde bulunmak konularında hükümler içermektedir.⁸⁴

k. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Sözleşme

Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu veya Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Sözleşme, 21.04.2004 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Sözleşme, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecine ilişkin düzenleme olup Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılmasıyla birlikte kendiliğinden sona erecektir. Türkiye'nin giriş süreci içinde bulunduğu dönemde Sözleşme'ye

⁸² Ergül, age., s.92; Güngör-Kınacı, s.84.

⁸³ Gündel, age., s. 34; Özdabakoğlu, age., s. 22.

⁸⁴ Balcı, age., 96; Gündel, age., s. 34.

ilişkin tarafların herhangi bir itirazı olmadığı takdirde, Sözleşme diğer dönemler için kendiliğinden yinlenecektir. Sözleşme'nin düzenlenmesinde temel olarak alınan belge 1991 tarihinde G-7 Ekonomik zirvesinde 'Kimyasal Eylem Görev Grubu'nun ele aldığı ve onayladığı rapor olmuştur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin uluslararası kaçakçılığını önlemek, kimyasal maddelerin ihracatını ve ithalatını denetim altına almak, taraf devletler arasında kapsamlı işbirliğini gerçekleştirerek kimyasal maddelerin kaçakçılığının en çok görüldüğü bölgelerdeki taraf devletler arasında ikili anlaşmalar yapmak suretiyle yasadışı ticarete engel olunması amaçlanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığını engellemek amacıyla Helsinki kararları doğrultusunda Avrupa Birliği ve Türkiye arasında yardımlaşma ve işbirliğini güçlendirme amacıyla bu Sözleşme imzalanmıştır.⁸⁵

I. Sınıraşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Sınıraşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 2000 yılında Sicilya'da Palermo'da imzalanmıştır. Bu sözleşme, organize suçlarla mücadele anlamında ilk uluslararası sözleşmelerden birini oluşturmaktadır. Aynı yıl içinde sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Sözleşmenin temel amacı, sınıraşırı örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili mücadele edilebilmesi için devletler arasında işbirliğinin geliştirilmesidir. Sınıraşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni 124 ülke imzalamıştır. Bu Sözleşme uyarınca, organize suç grubuna katılma ve üye olmanın suç olduğu öngörülmüştür. Sözleşme'de sınıraşan ve organize suçlara ilişkin uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılıkla taraf devletlerin mücadele etmesi gerektiği ve devletlerin bu mücadeleyi yaparken adli birimlerinin yaşamakta olduğu uluslararası alandaki engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılması öngörülmüştür. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, ilk defa sınıraşan suçlara karşı global boyutlarda etkin bir çözüme yönelik hükümler içermektedir. Sözleşme hükümleri uyarınca, sınır aşan suçluluğun önlenmesi için açık anlatımla çözüm önerilerinde bulunulmakta, toplumlardaki yoksulluğun kaçakçılık suçunun artmasına olanak sağladığını ve bu konuda kamuoyunun bilinçlendirilmesi gerektiği özellikle vurgulanmaktadır.⁸⁶

⁸⁵ Balcı, age., s. 97-98.

⁸⁶ Çakıcı, age., s. 200, 203-205.

m. Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Sözleşmeler

Bu Sözleşmeler, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Karapara Aklama Sözleşmesi'dir. Sözleşmeler'de yapılan düzenlemelerle birlikte güçlü devletlere karaparanın aklanmasının önlenmesine yönelik politikalar geliştirmek ve karaparanın dünyada giderek önemli bir tehdit halini aldığını vurgulamaya yönelik hükümler getirmiştir. 1988 Basel Prensipler Deklerasyonunda temel amaç, özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere yasadışı faaliyetlerden elde edilen paraların aklanması ve gizlenmesinde bankaların aracı olarak kullanılmasını önlemek ve bankacılık sektöründe uluslararası alanda ortak ilkelerin hayata geçirilmesini sağlamaktır. Deklerasyon hükümleri uyarınca bankalara önerilen hususlar, bankaların işlem yaptıkları müşterilerin kimlik bilgilerini öğrenmiş olması, yasal görülmeyen işlemleri yapmamaları ve bu konuda yargısal makamlarla işbirliği yapmalarıdır .G-7 grubu 1989 yılındaki toplantı düzenleyerek Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ile karapara aklama mücadelesinde devletlere rehber niteliğinde 40 tavsiyede bulunmuştur. FATF, uluslar arası diğer bir önemli çalışmadır. FATF'nin bünyesinde IMF'den gözlemciler de bulunmaktadır. FATF'nin tavsiye kararları niteliğindeki önerileri ile taraf devletlere suçluların iadesi ve karşılıklı yasal yardım konularında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Sözleşmesi ve diğer uluslararası düzenlemelerin kabul edimesi, suçtan elde edilen gelirlerin aklanmasının taraf devletlerin iç hukuklarında ve uluslararası alanda suç sayılması, suçtan elde edilen gelirlere el konulmasına olanak tanıyan yasal düzenlemelerin iç hukuk düzenlemelerinde gerçekleştirilmesi, finansal kurumlara müşterilerini tanıma zorunluluğu getirilmesi, mali işlemlere ilişkin kayıtların tutulması ve karapara aklama ile mücadelede yetersiz kalan ülkelere yardım yapılması hususunda tavsiyede bulunmuştur. FATF Tavsiyeleri, ülkeler arasındaki bilgi değişimini sağlamakta ve uluslar arası işbirliğini güçlendirmek ve mevzuatların uyumlaştırılmasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Taraf devletleri Avrupa Konseyi Karapara Aklama Sözleşmesi gibi sözleşmelere katılmaları için teşvik etmektedir. Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Ceza Adalet Birimi himayesinde 1994 yılında İtalya'da karaparanın aklanması ile suçtan elde edilen gelirlerin kullanılmasının önlenmesi ve kontrolüne ilişkin uluslar arası konferans düzenlemiştir. Bu konferansa kırk beş ülke katılmıştır. Konferansta ayrıca şüpheli mali işlerin kayıt altına alınarak rapor edilmesi, alınan önlemler arasında bankalar dışında finansal sektördeki kurumların da ele alınması,

müsadereye ilişkin düzenlemelerin yapılması ve uluslar arası işbirliği için etkili mekanizmaların oluşturulması konuları tartışılmıştır⁸⁷

3. Uluslararası Örgütler

Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND), 1946 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin bünyesinde kurulmuştur. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla 1948 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP) ve Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu kurulmuştur. Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Polis Örgütü (INTERPOL) ile önleme çalışmalarında işbirliği yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu, Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı, Avrupa Konseyi Bünyesindeki Pompidou Grubu, Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi uyuşturucu ile mücadele eden kuruluşlardır.⁸⁸

a. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu (UNODC)

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı ile uluslararası alanda mücadele etmek için kurulmuş olan kurumlar bulunmaktadır. Bunların başında uluslararası kuruluşların en önemlilerinden biri olan ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı ile mücadele eden Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu (UNODC) gelmektedir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu 1997 tarihinde Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı ve Uluslararası Suçları Önleme Merkezi ile birleşmek suretiyle kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu uluslararası alanda ve farklı bölgelere yayılmış durumda olan şubeleri ile görev yapmaktadır.⁸⁹

UNODC, Uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığında uluslararası boyutta işlenen suçları önleme ve bu amaçla kurulmuş olan suç örgütleri ile mücadelede etkin rol oynamaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar ile sınıraşan organize suçlarla mücadelede taraf devletlere öncülük ederek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kaçakçılığı ile

⁸⁷ Yalçın, age., s. 207-210.

⁸⁸ Balcı, age., s. 95.

⁸⁹ Ergül, age., s. 86; Sevik, age., s. 55; Balcı, age., s. 98.

terörle mücadele etmelerinde ve bu tür suçları önlemeye yönelik iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapmalarına ve uluslararası sözleşmelerin hükümlerini iç mevzuatlarına uyarlamalarına yardımcı olmaktadır. Bu mücadelede gerekli olan malî kaynağı taraf devletlerin ve gönüllü kuruluşların yardımları ile karşılamaktadır.⁹⁰

Ayrıca, uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığını önlemede taraf devletlerle bölgelere yönelik olarak teknik işbirliği projeleri geliştirmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kaçakçılığı ile suçun kaynağına ilişkin ve delillerden yola çıkılarak yapılacak olan soruşturma yöntemlerini geliştirmede ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığına ilişkin bilgilere ulaşmada verimliliği arttırmak amacıyla araştırmalar yapmaktadır.⁹¹

b. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu 1946 yılında kurulmuştur. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasadışı imali, kullanımı ve kaçakçılığına ilişkin mücadelede etkin rol oynayan uluslararası kuruluşlardan biridir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'na elli üç devlet üye olmuştur. UNDCP'nin vermiş olduğu veriler ışığında uluslararası alanda uygulanacak eylem programları hazırlamaktadır.⁹²

Ayrıca, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin gelişmeleri değerlendirerek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadeleye ve uluslararası alanda kontrolü güçlendirmeye yönelik projeler üretmektedir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu, uluslararası nitelik taşıyan sözleşmelerin taslaklarını hazırlamaktadır. UNDCP'nin bugüne kadar hazırlamış olduğu ve uluslararası alanda kabul edilen uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin Uluslararası Sözleşmeler, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Sözleşme'dir. Türkiye, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin bu Sözleşmeler'e taraf olmuştur.⁹³

⁹⁰ Ergül, age., s. 86; Balcı, age., s. 98.

⁹¹ Ergül, age., s. 86; Balcı, age., s. 98-99; Sevik, age., s. 55.

⁹² Feramuz Çetin, '1992-2006 Yılları Arasında Uyuşturucu ve İnsan Kaçakçılığı Yönünden Türkiye Polis Teşkilatı ve Yabancı Devlet Polis Teşkilatları Arasındaki Adli Yardımlaşmalara AB Sürecinin Etkileri', yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 60; Balcı, age., s. 99.

⁹³ Yaşar, age., s. 71; Balcı, age., s. 99.

Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı, ‘Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu’nun (UNODC) bir birimi olarak kurulmuştur. 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri’ndeki hükümler uyarınca 1990 tarihinde kurulmuştur. Uyuşturucu madde bağımlılığını önleme, bağımlılığı tedavi etme, rehabilitasyon, bağımlıların topluma uyumu hususunda sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşları ile çalışma yapmaktadır.⁹⁴

c. Birleşmiş Milletler Yakın ve Ortadoğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu (INCB)

Birleşmiş Milletler Yakın ve Ortadoğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu, 1973 yılında Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’nun tavsiyesi üzerine Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından kurulmuştur. Komisyon, Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren ‘Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’nun bir alt bölgesel komisyonudur ve yirmi dört üye ülkeden oluşmaktadır. Birleşmiş Milletler Yakın ve Ortadoğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu, uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığına karşı yürütülen mücadelede sorumlusu olduğu yakınoğu ve ortadoğu bölgesindeki faaliyetleri koordine etmekte ve Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’na uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığına ilişkin bölgede uygulanmasını tavsiye edeceği kararları hazırlamaktadır.⁹⁵

Bunun yanısıra, Uluslararası Narkotik İlaçlar Denetim Organı (INCB), Birleşmiş Milletlere üye devletlerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin düzenlenmiş olan Uluslararası Sözleşme hükümlerine iç hukuk düzenlemeleri ve uygulamada uyup uymadıklarını kontrol etmek ve bazı konularda bir çeşit yargı organı gibi yetkilerle donatılarak kararlar vermek üzere 1968 yılında kurulmuştur. Uluslararası Narkotik İlaçlar Denetim Organı’nın yapmış olduğu çalışmalar için gereken finansal kaynaklar Birleşmiş Milletler tarafından sağlanmaktadır. INCB, üye devletlere uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin düzenlenmiş olan uluslararası sözleşmelerin hükümlerinde uyacakları koşulları bildirmekte ve bu konuda yapacakları çalışmalarda yardımcı olmaktadır. INCB, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin kontrol mekanizması olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali ve ticaretine ilişkin tıbbi ya da diğer yasal ihtiyaçlardan doğan miktarın temin edilmesini

⁹⁴ Güngör-Kınacı, age., s. 72-73; Çetin, age., s. 60.

⁹⁵ Çetin, age., s. 61; Ergül, age., s. 86.

ve yasal kaynakların yasadışı kullanımını önlemek için önlemler almaktadır. Buna ilişkin olarak üye ülkelerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ihtiyaç duydukları miktarı belirlemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılan kimyasal maddelere ilişkin hükümet kontrollerini denetlemekte ve bunların yasadışı ticarete kullanılmasına engel olmak için önlemler almaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin uluslararası ticaretini istatistiklerle gösterecek çalışmalar yapmakta ve ulusal ve uluslararası kontrol sistemindeki zayıfları tespit ederek çözüm yolları önermektedir.⁹⁶

d. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları Grubu (HONLEA)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasadışı ticareti ile mücadele eden kuruluşlardan biridir. Avrupa, Afrika, Latin Amerika, Asya, Pasifik ve Karaipler Grubu olarak bölümlere ayrılmıştır. Birleşmiş Milletler'in bünyesinde tam ittifakla kurulmuş olan işbirliği anlamına gelmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile bu maddelerin üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı ile mücadele konusunda yeni yöntemler belirlemek, buna ilişkin önlemlerin alınmasını sağlamak, bölgesel alanda uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı ile mücadele etmek amacıyla yapılan faaliyetleri düzenlemek ve uyuşturucu maddeler ulusal yasa uygulayıcısı başkanlar arasında işbirliğini arttırmak görevleri arasında olan faaliyetlerdendir.⁹⁷

e. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

Dünya Sağlık Örgütü, psikoaktif maddelerin kullanılmasını önlemek için 1948 yılında kurulmuştur. Psikoaktif maddelerin kullanımının sağlık ve sosyal alandaki olumsuz etkilerini azaltmaya çalışmakta, tıbbi alan dışındaki kullanımını önlemeye çaba göstermekte ve Birleşmiş Milletler'e psikoaktif maddelerin yasadışı kullanımını önleyici önlemler alabilmesi için bu maddelerin kullanımı konusunda tıbbi değerlendirmelerin verilerini sunarak tavsiyelerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, üye devletlere psikoaktif maddelerin kullanımının iç hukukta düzenlenmesi hususunda tavsiyelerde bulunmaktadır. Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB), kendi bünyesindeki madde bağımlılığı bölümü ile ruh

⁹⁶ Ergül, age., s. 86; Çetin, age., 61.

⁹⁷ Balcı, age., s. 100-101.

sağlığı bölümünü birleştirerek çalışmalarını daha koordineli ve bütünleştirici yapıda sürdürmekte ve ruh hastalıkları ve madde bağımlılığı sorunlarını modern yaklaşımla çözümlenmeye çalışmaktadır. Madde bağımlılığı bölümü, psikoaktif maddelerin kullanımı ile ilgili problemlerin çözümlenmesinden sorumludur. Madde kullanımına bağlı hastalıklara etkili şekilde müdahale edilmesini sağlamak, bunlara ilişkin tıbbi testleri değerlendirmek, madde kullanan ve bağımlı olan kişilerin sağlık ve sosyal çevrelerine yönelik bilimsel verileri oluşturmak ve bu verilerin çeşitli merkezlerde yayımlanması ve dağıtımını sağlamak görevleri arasındadır. Ayrıca, madde bağımlılığı bölümünün politikaları içinde madde bağımlılığına ilişkin sağlık hizmetlerini bütünleştirecek ve tüm madde bağımlılığına ilişkin problemlerin çözüme kavuşturulması amacıyla sağlık hizmet modeli geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmakta ve üye ülkelerin vatandaşlarına madde kullanımından kaynaklanan rahatsızlıkların en aza indirgenmesi ve önlenmesi amacıyla tedbirlerini almak konusunda yardımcı olmaktadır.⁹⁸

f. Pompidou Grubu

Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Kullanımı ve Ticareti ile Mücadelede İşbirliği Grubu olan Pompidou Grubu, 1971 yılında Fransa Cumhurbaşkanı Pompidou'nun önerisi ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımına ilişkin olarak ve uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele amacıyla yedi Avrupa ülkesinin katılımı ile kurulmuştur. Bugün otuz beş üyesi bulunmaktadır. Türkiye de bu gruba üyedir. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı ile temsili söz konusudur. Ayrıca, ilgili kurumlardan Pompidou toplantılarına katılım sağlanmaktadır. Üye devletlerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda ve mücadelede deneyimlerini paylaşmalarını sağlamak ve, uyuşturucu ile mücadelede etkili olacak politikalara bilimsel katkıda bulunmaktır. Pompidou grubunun amacı, üye ülkelerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda ve mücadelelerinde deneyimlerini paylaşmak, uyuşturucu maddelerle mücadelede etkili olacak politikalara bilimsel katkıda bulunmak, uyuşturucu madde kullanımı ve ticareti ile ilgili sorunları etraflıca ele alarak incelemektir. Bu grubun, Avrupa havaalanlarındaki uyuşturucu ile mücadele servisleri işbirliği grubu, uluslararası nehir taşımacılığı, uyuşturucu ile mücadele grubu ve salgın hastalık uzman grubu gibi alt çalışma grupları bulunmaktadır. 1971 yılında Avrupa

⁹⁸ Ergül, age., s. 86; Yaşar, age., s. 72.

bünyesinde kurulmuş yarı resmi bir çalışma grubudur. Türkiye bu gruba 1980 yılında dahil olmuştur.⁹⁹

g. Avrupa Uyuşturucu ve Uyarıcı Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA), uyuşturucu ve uyarıcı sorunuyla ilgili sağlıklı ve doğru verileri elde etmek ve Avrupa'da uyuşturucu madde sorununu inceleyerek sorunlara çözüm üretmek amacıyla 1993 tarihinde kurulmuştur; ve merkezi Lizbon'dadır. Merkezin kuruluş amacı, uyuşturucu madde sorununun tüm Avrupa Birliği'nde izlenmesi ve buna yönelik olarak çözüm önerilerinin getirilmesidir. EMCDDA, Avrupa Topluluğu kuruluşlarından biridir. Uyuşturucu madde ile ilgili verilerin toplanması ve veri kaynaklarının genişletilmesi, Avrupa ve uluslararası örgüt ve kuruluşlarla ve Avrupa topluluğu üyesi olmayan ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesidir. EMCDDA'nın Türkiye'de işbirliği yapmakta olduğu birimi EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'na bağlı Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi bünyesinde çalışmakta olan ve kısa adıyla TUBİM olan Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'dir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin bilgi toplamak ve bu bilgileri analiz etmek daha sonra Avrupa Birliği üyeleri ile verilerin sonuçlarını paylaşmak görevleri arasındadır. Uyuşturucu maddelerin kullanımını izleme konusunda sınır aşan işbirliği kurmakta ve bu çalışmaları yaparken uzmanlardan faydalanarak ve medya aracılığıyla halkı bilgilendirmektedir.¹⁰⁰

h. Dublin Grubu

Dublin Grubu, 1990 yılında İrlanda'nın öncülüğünde Avrupa Birliği'nin girişimiyle kurulmuştur. Yılda iki kere olmak üzere Brüksel'de toplanmaktadır. Dublin Grubu'na katılan delegeler Dışişleri Bakanlığı görevlilerinden oluşmaktadır. Her iki yılda bir seçim yapılarak bölgesel başkanlıklar seçilmektedir. Bölge Başkanlıklarının görevi, yılda bir kere bölge raporu hazırlayıp altıncı ayın sonunda gözlem raporunu sunmak üzere uyuşturucu hareketlerini gözlemleyip uyuşturucunun gelişimleri hakkında Grubu bilgilendirmektir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi Dublin Grubu'nun toplantılarına iştirak etmektedir. Grubun sekreteryası Avrupa Birliği tarafından yürütülmektedir. Her ne kadar

⁹⁹ Ergül, age., s. 87, 113; Çetin, age., s. 68; Güngör-Kınacı, age., s. 74-75.

¹⁰⁰ Balcı, age., s. 102-103.

gayrı resmi bir kuruluş olsa da uyuşturucu sorunu ve uyuşturucu kaçakçılığı konusunda ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde danışmanlık yapmaktadır. Pompidou Grubu'nun toplantılarında üye devletlerin özellikle üzerinde durdukları konular, uyuşturucunun üretimi, yasadışı trafiği ve kullanımı hakkında bilgi alışverişi, bunlara ilişkin verilerin analizi, uyuşturucu problemlerinin üye ülkelere göre tespiti ve çözüm önerileri, üye ülkelerin bu konudaki sorumlulukların belirlenmesi ve aralarındaki koordinasyonun sağlanması hususlarıdır.¹⁰¹

1. Interpol

Merkezi Fransa Lyon'da bulunan Interpol 1923 yılında kurulmuştur. Bünyesinde yüz yetmiş altı ulusal suç bürosu barındırmaktadır. Arapça, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca Interpol'ün resmi dilleri arasında yer almaktadır. Interpol bir polis organizasyonu yapısındadır. Değişik ülke polisleri arasındaki profesyonel anlamda ve güvene dayalı çalışmaları yürütmektedir. Bu sayede çok sayıda ülkenin polis teşkilatları arasında iletişimi sağlamaktadır. Uluslararası işlenen suçlara ilişkin bilgileri toplayarak devletlere iletmekte ve üye ülkelerdeki polis birimleri arasındaki mesleki ilişkileri geliştirmektedir. 1923 tarihinde Viyana'da düzenlenen II. Uluslararası Kriminal Polis Kongresinde 'Uluslararası Kriminal Polis Komisyonu' kurulmuştur. 1946 tarihinde Paris merkez olarak belirlenmiş ve ilk defa 'INTERPOL' (International Police) adı kullanılmıştır. 1956 tarihinde ise merkezin ismi 'Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı' olarak değiştirilmiştir. 1989 tarihinde merkez Lyon'a taşınmıştır¹⁰²

Interpol, ulusal ve uluslararası polis birimlerini güvenilir ve hızlı bir bağla birbirine bağlamaktadır. Polis birimlerinin mesleki bilgilerini paylaşabilmelerini sağlayan uluslararası bir meslek birimi konumundadır. Dünya çapında polisler arasında çalışma sistemlerinin uyumlaştırılmasını sağlayarak önemli bir eksiği tamamlamaktadır. Interpol'ün faaliyetleri

¹⁰¹ Çetin, age., s. 49; Balcı, age., s. 102-104.

¹⁰² 1889 tarihinde Roma'da yapılan konferans ile uluslararası alanda emniyet teşkilatının işbirliği çalışmaları başlatılmış olmasına karşın yeteri kadar etkin olması gerekliliği ancak Monaco Prensi Albert'in mücevherlerinin çalınması üzerine yapılan 1914 tarihli 1. Uluslararası Kriminal Polis Kongresinde ortaya çıkmıştır. Bkz :Yalçın Çakıcı, 'Interpol, Suçlu İadesine İlişkin Sözleşmeler ve Suçluların Uluslararası Takibi', Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik, Nobel Yayınevi, Ankara, 2003, s. 64, 125; Çetin, age., s. 49-51; 2001 tarihinde Interpol ile Europol arasında işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma uyarınca, her iki teşkilatın da çalışma programları birbirine uyumlu hale getirilmiştir. Bu sayede öngörülen projeleri yürütülmekte konferanslar düzenlemek suretiyle her iki örgütün görevliler birlikte faaliyetlerde bulunmakta ve gerektiğinde çalışma grupları kurmaktadır.Bkz : EGM, KOSMDB, 'AB Sürecinde Organize Suçlarla Mücadele, EU Twinning Project', İzgi Matbaacılık, Ankara, 2006, s.127, 132.

arasında uyuşturucu kaçakçılığı, uluslar arası terörizm, ve nükleer madde kaçakçılığı yer tutmaktadır. Otomatik arama sistemi ile ve sağladığı bilgi alışverişiyle uluslar arası nitelik taşıyan soruşturmalarda ilgili ülke polislerine yirmi dört saat hizmet vermektedir. Interpol, üye ülkeleri Ulusal Merkezi Bürolar vasıtasıyla birbirlerine bağlamaktadır. Teknolojik altyapısını güçlendirerek geleceğe yönelik stratejiler geliştirmektedir. Buna karşın, İnterpol'ün üyeleri küresel bir kimlik taşımadığı ve sorumlulukları tam olarak belli olmadığı için bilgi değişiminin kapsamını genişletemediğinden yararlı hizmetler vermesine karşın sınırlı kapasitede çalışmalarını sürdürmektedir. Interpol bir soruşturma yürütüp tutuklama yapamamaktadır. Bu yetkisizliği, sınıraşan organize suçlulukla mücadelede karşılaştığı en büyük engellerin başında gelmektedir. Interpol'ün çalışma prensibi ülkelerle yapılan ikili anlaşmalara dayandığı için kapsamlı bir anlaşma niteliği taşımamaktadır. Bu da uygulamalarda sorunlara yol açmaktadır.¹⁰³

Uyuşturucu kaçakçılığı yapan suç örgütlerini çökertmek amacıyla yapılan operasyonlar uluslararası düzeyde olduğu için birden çok ülkeyi ilgilendirmektedir. Her ne kadar ülkeler arasında operasyonel işbirliği artmış olsa da istenilen boyutlara ulaşamamıştır. Operasyon yapmaları amacıyla diğer ülkelere güvenlik görevlileri gönderilmektedir. Ajanlar, şüpheli veya mağdurların soruşturma esnasında vermedikleri ifadeleri ve operasyona ilişkin ayrıntılı bilgileri bu sayede elde etmektedir. Ayrıca, ülkelerin emniyet teşkilatları ve adli makamların işbirliği sayesinde yapılan operasyona ilişkin bilgi edinilmektedir. Uluslararası suçlarla mücadelelerden biri olan uyuşturucu kaçakçılığı hakkında yürütülen soruşturmalarda bir ülkenin diğer ülkeden talep edebileceği veriler ve belgeler diplomatik kanaldan yapılmaktadır. Ancak uzun zaman alan bürokratik işlemlere gereksinim duyulan bu yöntem suç örgütlerinin gerçekleştirmekte olduğu uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetinin çok gerisinde

¹⁰³ Sınıraşan suçlarla mücadele etmek için üye devletlerle analiz projeleri yapan Interpol, özellikle organize suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı ve terörizme ilişkin çalışmalar yapmaktadır. Örneğin, Almanya Federal Kriminal Dairesi 2001 yılında çocuk pornografisine ilişkin operasyonda Interpol'den destek istemiştir. Bunun üzerine Interpol operasyon başlatmıştır. Bu sayede 14 kişi suçlu bulunarak hüküm giymiştir. Bkz : EMG., KOSMDB, age., s.128-129; Interpol, siyasi, dini, askeri ve ırkçı yapıdaki konulara müdahale etmez ve bu konularda faaaaliyet gösterilmesini yasaklamaktadır. İnsan hakları bildirgesini gözönünde bulundurarak her ülkede yürürlükte olan kanunlara uyumlu bir şekilde kapsamlı ve karşılıklı yardımlaşma içinde görevini sürdürmek zorundadır. Interpol uluslararası arama faaliyetlerini, renkli bültenler ile belirlemektedir. Buna göre; kırmızı bülten ile aranan kişiler ülkesine iade edilmek üzere yakalanmaları istenilen kişilerdir. Yeşil bülten, uluslararası alanda faaliyet gösteren suçlulara ilişkin bilgi edinmek içindir. Turuncu bülten, uluslararası arama faaliyetini gerçekleştirmek için verilmektedir. Kayıp kişiler için sarı bülten verilmektedir. Siyah bülten kimliği belirsiz cesetler içindir. Mavi bülten ise ikamet soruşturması gibi ilave bilgiler içindir. Bkz : EMG, KOSMDB, age., s. 132-133; Interpol, devletlerarası bir organizasyon değil ve fakat bir polis kulübüdür. Zira global nitelikte bir organizasyon olmasına karşın yeterli bütçesi bulunmamaktadır. İki yüz yetmiş personeli bulunmakta ve yıllık otuz milyon ABD doları tutarındaki bütçe ile yeterli finansal kaynağa sahip değildir. Bkz : Çetin, age., s. 50-51, 63; Çakıcı, age., s. 65.

kalmakta ve gecikmelerden dolayı operasyonları çözümsüz bırakmaktadır. İnternet üzerinden gerçekleştirilen uyuşturucu kaçakçılığı operasyonlarında şüphelilerin IP adresleri, kişilerin irtibat bilgileri operasyonun önemine göre değerlendirilerek talep eden devlete verilebilmektedir. Ayrıca, telefon abonelerine ve kullanıcılarına ilişkin bilgiler yargı kararı olmaksızın verilmediği hallerde dahi, sadece telefon abonesinin isminin baş harfi ve soyadı bilgi olarak verilebilmektedir.¹⁰⁴

i. Europol

Europol, Avrupa Birliği Maastricht Anlaşması'nın yapılmasıyla kurulmasına 1992 tarihinde karar verilmiştir. 1994 yılında, Uyuşturucu Birimi adı altında sınırlı düzeyde çalışmalar yapmak suretiyle çalışmalarına başlamıştır. Daha sonra görevleri arasına uyuşturucu maddelere ilişkin suç faaliyetlerine ilişkin alanlar dahil olmuştur. 2002 tarihinde, Avrupa Sözleşmesi'nde belirtilen ağır suçlardan olan uluslararası suçları kapsayacak şekilde çalışma alanı ve yetkileri genişletilmiştir. Europol'e üye olan devletler; Almanya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fransa, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan'dır. Bunun yanısıra, Europol Avrupa Birliği üyesi olmayan birçok ülke ve uluslararası kuruluşlara teknik, stratejik ve operasyonel düzeyde işbirliği içinde bulunmaktadır. Europol uyuşturucu kaçakçılığı, uluslararası organize suçlar ve terörizme karşı her türlü mücadeleyi sağlamak üzere üye devletler arasındaki işbirliğini ve bu konudaki etkin çalışmalarını arttırmak ve suç istihbarat faaliyetlerini yönetmek üzere Avrupa Birliği'nin yasalarını uygulayan bir kuruluş konumundadır. Avrupa Birliği'nin suç örgütlerine karşı ilgili mevzuatı uygulamasına yönelik çalışmalarda bulunmaktadır.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Çetin, age., s. 82-83.

¹⁰⁵ 1975 tarihinde Avrupa Topluluğu Konseyi güvenlik alanında işbirliği yapmak için öneride bulunmuştur. Bunun üzerine üye ülkelerin girişimi üzerine TREVI çalışma grubu 1976 tarihinde adli yardımlaşma ve emniyet teşkilatları arasındaki işbirliği çalışmalarına başlamıştır. Bunun yanısıra, Avrupa Birliğinde üye devletler arasındaki sınırlar kaldırılmış ve malların, ülke vatandaşlarının ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı Schengen Bölgesi oluşturulmuştur. Interpol'ün yanısıra 'SIRENE' (Supplementary Information Request at National Entry) adı altında bilgi sistemine ait ofisler kurulmuştur. 1991 tarihinde Maastricht'te yapılan zirvede Avrupa Polis Birliği olan EUROPOL kurulmuştur. Bkz : Çetin, age., s. 55-58.

IV. ÇEŞİTLİ ÜLKELERİN HUKUK SİSTEMLERİNDE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Bu bölümde Avrupa'daki çeşitli ülkelerin mevzuatlarında yer alan uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar ve cezalarla bunlara karşı yürütülen ulusal mücadeleler bu bölümün konusunu oluşturmaktadır. Bölüm içerisinde ülkeler ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu açıdan sistematik ve analitik bir çalışma yapılmamakla açıklanan bilgilerin tam bir karşılaştırmalı hukuk incelemesi olmadığı söylenebilir. Karşılaştırmalı hukukta, kavramların mukayesesinin yapılması izlenen yöntem olmakla birlikte biz bu çalışmamızda her ülkenin hukuk sistemlerine ayrı ayrı yer vermiş bulunmaktayız.

1. İsveç

İsveç'te uyuşturucu madde kullananların cezalandırılması öngörülmüştür. Bu durum, uyuşturucu kullanımında İsveç toplumunun hoşgörülü olmadığını açık bir göstergesidir. Özellikle çocukları uyuşturucu madde kullanımından korumak için önlemler alınmaktadır. Uyuşturucu maddelerin kullanımına karşı önlem olarak kişinin vücudunda uyuşturucu bulunup bulunmadığını anlamak üzere polis ve cezaevi yetkililerince idrar testi uygulanmaktadır. 1968'de Narkotik Maddeler Kanunu, sonra 1988'de uyuşturucu bağımlılarının bakımını tedavisi ile ilgili 870 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Son olarak da, 1992'de Narkotik Maddeler Kontrol Kanunu kabul edilmiştir. Bu Kanun uyarınca, uyuşturucu maddelerin yalnızca bilimsel ve tıbbi amaçla üretimine, ihracına, ithaline, satışa arzına, nakline, bulundurulmasına ve ithaline izin verilmiştir.¹⁰⁶

2. Finlandiya

Finlandiya Ceza Kanunu'nda 2001 yılında yapılan, Ceza Kanunu'nun 50. Bölümü'nün 2/a maddesi ile, uyuşturucu kullanımının cezası 6 aya kadar hapis cezası ve para cezası olarak tespit edilmiştir. Uyuşturucu madde kullanan on sekiz yaşından küçükler hakkında özel bir duruşma yapılmaktadır. Bu duruşmada küçüğün temsilcisi, polis görevlisi ve sosyal hizmet görevlisi hazır bulunmaktadır. Özel bir duruşmada sanık kınanmakta ve bir daha uyuşturucu

¹⁰⁶ National Institute of Public Health Stockholm, Reitox National Reports, 1996-2000; Study on the legislation and regulations on drug trafficking in the European Union Member States, European Commission, 2001; Report on Swedish Legislation, 2000.

kullanmasının önlenmesi yönünde kararlar alınmaktadır. Uyuşturucu madde elde etmek amacıyla haşhaş, koka, kenevir bitkisi ya da ham madde yetiştirilmesi, uyuşturucu üretimi veya üretimine teşebbüs edilmesi ihracatı ya da ithalatı veya ihracata ya da ithalata teşebbüs edilmesi, nakliyesi, satışı ve temin edilmesi, sevkiyatı ya da dağıtımı ve iki yıla kadar hapis cezası ile karşılanmaktadır. Bu fillerin sert uyuşturucu maddelere ilişkin olması, ticari amaçla işlenmesi, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması, bu suçların sonucunda bireylerin sağlığı ve yaşamının ciddi boyutlarda tehdide uğraması, uyuşturucu maddelerin reşit olmayan kişilere verilmiş olması suçun ağırlaştırılmış halini teşkil etmektedir. Bu durumda faile bir yıldan on yıla kadar hapis cezası verilebilmektedir. Uyuşturucu madde suçlarını işlemek maksadıyla suç işlemeye elverişli araç, gereç ve ekipmanı üreten, satın alan ya da ithal eden kişi, uyuşturucu madde suçunu işlemeye yönelik hazırlık hareketlerinden dolayı iki yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılmaktadır. Ayrıca, bu maddeleri imal etmek amacıyla kullanılan malzemeler ve araç gereçler müsadere edilmektedir.¹⁰⁷

3. Danimarka

Danimarka'da ilk olarak 1955 tarihinde Uyuşturucu Maddeler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 1960'lı yıllarda uyuşturucu madde temini suçlarında değişikliğe gidilmiş ve ülkede artış gösteren uyuşturucu kullanımının engellenmesine çalışılmıştır. 1969 yılında ise hem Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nda hem de Ceza mevzuatında değişikliğe gidilmiştir. 2004 yılında yeni bir değişiklik daha yapılarak uyuşturucu temin etmenin ve bulundurmanın cezası arttırılmıştır. İlk defa uyuşturucu madde bulundurma suçu işlendiği takdirde ise, para cezası ya da uyarı cezası yeterli görülmektedir. Kamuya açık yerlerde esrar, maruhuana gibi yumuşak uyuşturucu maddelerin satışı halinde satıcı hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Yeni düzenleme ile bu suçun cezası arttırılmıştır. Cezaevlerinde ya da ıslahevlerinde uyuşturucu kullanımı söz konusu olduğu hallerde ağır yaptırımlar uygulanması şeklinde değişikliğe gidilmiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁷ National Research and Development Centre for Welfare and Health, Reitox National Report, 2001; Study on the Legislation and regulation on drug trafficking in the European Union Member States, European Commission, 2001; Kinnunen Aarne : Prosecution of drug users in Europe : varying pathways to similar objectives, EMCDDA, 2002; Kinnunen Aarne : Pahderikokset, In Crime Situation, 1998, National Research Institute of Legal Policy, 1999.

¹⁰⁸ www.retsinfo.dk.

4. Almanya

Almanya’da uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar özel ceza kanunlarında düzenlenmiştir. 1994 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu ile uyuşturucu madde kullananların tedavi edilmesi ve uyuşturucu madde ticareti yapanlara karşı daha etkin mücadele sağlanması amaçlanmıştır. Uyuşturucu maddeler kazuistik sistemle sayılarak belirtilmiştir. Kanun’un 1. maddesinde uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin olarak üç ayrı listeye atıfta bulunulmuştur. Bu listelere sonradan eklenecek ve bilimsel çalışmalar sonucunda bulunan yeni uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eklenmesi hususunda Federal Sağlık Bakanlığı yetkilidir. Alman hukukunda kişinin uyuşturucu madde kullanması suç değildir ve ceza verilmemektedir. Buna karşın, kişinin izinsiz olarak uyuşturucu madde bulundurması suçtur ve cezası beş yıla kadar hapis cezası veya para cezasıdır. Kişinin uyuşturucu madde kullanılması hususunda genel ya da özel bir ortam sağlaması ya da bir kişinin uyuşturucu kullanılmasına imkan tanınması suçtur. Uyuşturucu madde kullanımının özendirilmesi beş yıla kadar hapis veya para cezasını gerektiren bir suçtur. Uyuşturucu madde bağımlılığı nedeniyle suç işleyen kişinin cezasının tedavi amacıyla ertelenmesi, tedavi süresinin cezadan indirimi ya da kamu davasının açılmaması imkanları da bulunmaktadır. Uyuşturucu madde bağımlılığı ile bağlantılı ve iki yıldan fazla ceza öngörölmeleyen bir suç dolayısıyla hükmedilecek hapis cezası, Mahkeme’nin takdiri ile iki yıl boyunca ertelenmektedir. Bu ertelemenin şartı, failin uyuşturucu madde bağımlılığından kurtulmak için bir tedavi programına kabul edilmesi veya bu programa başlaması hususunda Mahkeme’ye garanti vermesidir. 21 yaşını doldurmuş bir kişinin 18 yaşını doldurmamış bir kişiye izinsiz olarak uyuşturucu vermesi ya da kanuna aykırı olarak uyuşturucu madde teslim etmesi veya doğrudan kullanımına sunması, ruhsatsız olarak büyük miktarlarda uyuşturucu ticareti yapması veya üretmesi, teslim etmesi ya da bulundurması suç olarak düzenlenmiştir. Ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak uyuşturucu madde üretiminde kullanılan bitkileri yetiştirme, üretme veya uyuşturucu madde ticaretini yapma bu amaçla kurulmuş suç örgütüne üye olma, uyuşturucu maddeyi verme, uyuşturucu maddeyi doğrudan doğruya kullanma amacı ile verilen kişinin ölümüne sebep olma, uyuşturucu madde ithal etme ağır cezalarla karşılanan suç olarak öngörölmüştür. 21 yaşını doldurmuş bir kişinin 18 yaşını doldurmamış bir kişiye yasadışı uyuşturucu madde ticareti yapmak, uyuşturucu madde ithal etmek, teslim etmek, vermek ya da başka bir yolla piyasaya sokmak ya da bu suç fiillerinden birine yardımda bulunması hususunda görevlendirmek, büyük miktarlarda uyuşturucu madde ticareti yapmak veya ithal etmek, ihraç etmek, uyuşturucu madde elde etmek için kullanılmasını bağımsız suç olarak kabul etmiştir. Suç

örgütüne ilişkin hükümler, izinsiz uyuşturucu satışına ilişkin ise, yurt dışı bağlantılı faaliyet gösteren örgütler hakkında da aynı hükümler uygulanacaktır.¹⁰⁹

5. Hollanda

Hollanda'nın uyuşturucu madde konusundaki politikası uyuşturucu kullanımının vermiş olduğu zararın azaltılmasına yöneliktir. Uyuşturucu kullanan kişi hasta olarak değerlendirilmekte ve tedaviye muhtaç olduğu ileri sürülmektedir. Hollanda, marihuana kullanan kişilerin yargılmasında tedavi yöntemini kullanan ilk ülkelerden biridir. Hollanda'da uyuşturucu maddelere ilişkin ilk düzenleme, 1928 tarihli Uyuşturucu Kanunu'dur. Bu kanunda afyon dahil olmak üzere uyuşturucu maddeleri içeren ilaçlara ilişkin hükümler yer almaktadır. Yumuşak uyuşturucu madde kullanımı tamamen suç olmaktan çıkarılmak istenmişse de uluslararası sözleşmelerin hükümleri bu değişikliğe engel olmuştur. Buna karşın, uygulamada uyuşturucu madde kullanımı suç olmaktan çıkarılmıştır. Bu tür fiillere müdahale sadece tehlikeli veya bağımlılığı olan kişilerin tedavi merkezlerine gönderilmesi şeklinde olmaktadır. Hollanda ceza hukukunda yumuşak uyuşturucu maddeler ve sert uyuşturucu maddeler ayırımı yapılmıştır. Uyuşturucu madde ticareti suç olmasına karşın az miktarda uyuşturucu satan veya başkasına veren kişiler ceza kovuşturulmasına tabi tutulmamaktadır. Uyuşturucu ticaretine ilişkin böyle bir hükümlerle uygulamaya gidilmesinin sebebi, az miktarda uyuşturucu kullananlar ile az miktarda uyuşturucu satanlar arasında ayırımı gidilmesinin güçlüğünden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, uyuşturucu madde kullanmak amacıyla bulundurmamak, imal etmek ve başkasına vermek, belirtilen miktarı aşmamak koşuluyla suç sayılmamaktadır. Hollanda'da ev satıcısı adı altında bir kavram oluşturulmuştur. Bu kavramın oluşturulmasındaki amaç, hint kenevirinin devlet gözetiminde daha sıkı bir şekilde denetlenebilir olması ve gençleri eroin gibi sert uyuşturucu tiplerinden korumaktır. Hollanda'da diğer ülkelerde bulunmayan bir uygulamaya gidilerek esrar ve marihuana satan kafelere izin verilmiş ve yasal ortam oluşturulmuştur.¹¹⁰

¹⁰⁹ ELDD : Betaubungsmittelgesetz-Act to regulate the traffic in narcotics; ELDD : Betaubungsmittel-Verschreibungsverordnung-Narcotic Drugs Prescription Ordinance.

¹¹⁰ Nationale Drugsmonitor, The Netherlands Drug Situation 2007; Report to the EMCDDA, Reitox National Focal Point, Trimbos Instituut, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

6. Fransa

Fransa'da uyuşturucu madde ticareti suçları 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kullanmak için uyuşturucu madde satın alınması ya da satılması suçları ile uyuşturucu madde ticaretine yönelik alım satım ayrı maddelerde düzenlenmiş ve kullanmak için uyuşturucu madde satışına veya satın alınmasına daha az ceza öngörülmüştür. Bunun yanısıra, uyuşturucu maddelerin imali suçunda, ihracı ve ithali suçlarına nazaran daha ağır ceza öngörülmüştür. Uyuşturucu madde ihracı, ithali, satımı ve satın alınması için aynı ceza öngörülmüştür. Fransız Ceza Kanunu'nda uyuşturucu madde ticareti suçlarına ilişkin cezalar diğer ülkelerdeki cezalardan daha ağırdır. Uyuşturucu maddelerin reşit olmayan kişilere, idari binalar ya da eğitim merkezleri dahilinde satışı ya da satışı arzı halinde hapis cezası verilmektedir. Reşit olmayan kişilere uyuşturucu madde satışına teşebbüs edilmiş olsa dahi bu suça verilecek ceza tamamlanmış ceza miktarı kadar olmaktadır. Uyuşturucu maddelerin üretimi halinde 20 yıl hapis cezası ve para cezası öngörülmüştür. Uyuşturucu maddelerin ihracatı ya da ihtalatı suçu işlendiğinde 10 yıl hapis cezası ve para cezası öngörülmektedir. Uyuşturucu maddelerin ithali ya da ihracatı bir suç örgütü faaliyeti çerçevesinde yapıldığı takdirde 30 yıl hapis cezası ve para cezası öngörülmüştür. Uyuşturucu maddelerin nakliyesi, depolanması, satışı arzı, kabulü ya da kullanımı halinde 10 yıl hapis cezası ve para cezası uygulanır. Uyuşturucu maddelerin sahte reçete düzenlenmek suretiyle satın alımı ya da teslimatının kolaylaştırılması halinde, 10 yıl hapis cezası ve para cezasına hükmolunur. Uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirlerin ya da malvarlığının kaynağı hakkında yanıltıcı bilgi verme, uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilmiş olan gelirlerin yasal gelirlere dönüştürülmesini kolaylaştırma ya da bu tür işlemlerin yapılmasına yardımcı olma halinde, 10 yıl hapis cezası ve para cezası öngörülmüştür. Kara para aklama sonucunda tespit edilen sermayenin ya da maddi varlıkların değerinin yarısı kadar para cezasında arttırmaya gidilebilmektedir.¹¹¹

V. TÜRK HUKUKUNDA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER

Kanunda veya bir uluslararası Sözleşme'de uyuşturucu veya uyarıcı olduğu kabul edilen maddelere hukuki açıdan uyuşturucu veya uyarıcı madde adı verilmektedir. Buna

¹¹¹ Interdepartmental Mission for the Fight against Drugs and Drug Addiction (MILDT), www.drogues.gouv.fr.

karşın, Mevzuatımızda yer alan uyuşturucu maddelere ilişkin kanunlarda genel bir uyuşturucu madde tanımı bulunmamaktadır. Bunun yerine, 'sayma sistemi' benimsenmiş ve uyuşturucu veya psikotrop maddeler ilgili hükümlerde sayılarak belirtilmiştir. Bunun nedeni, sayıları teknolojinin gelişmesiyle birlikte artış gösteren uyuşturucu maddeleri tek bir tanım içerisinde tanımlamak uygun görülmemektedir.¹¹²

1. Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, uyuşturucu ve uyarıcı madde tanımı verilmemiştir. Mülga olmuş 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, uyuşturucu maddeler sayma yöntemi ile belirtilmiştir. Daha sonra, 4055 sayılı Kanun ile değişiklik yapılarak sayma yöntemi terk edilmiş ve kanun hükmünde sadece uyuşturucu maddeden söz edilmiştir. Yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da uyuşturucu ve uyarıcı madde tanıma yapılmamış ve bu maddelerin neler olduğu da kanunda sayılmamıştır. Bayraktar ve Tezcan-Erdem-Önok'a göre; kanun hükmünün yapılış şekli eleştirilmiş ve uyuşturucu maddenin kanunda tanımlanmamasının belirsizliğe yol açtığı ileri sürülmüştür. Kanunilik ilkesi uyarınca, vatandaşların hangi maddelerin uyuşturucu madde kapsamına sokulduğunun açıkça bilmesinin kişilik özgürlüklerinin korunmasına ilişkin olduğu ve bu nedenle de bu kapsamdaki bir hükmün düzenlenmesinin hukuki bir zorunluluk halini aldığı ileri sürülmüştür. Yeni keşfedilmiş bir uyuşturucu maddenin bir süreliğine yaptırımsız kalması söz konusu olsa dahi, kanun metninde sayma işleminin öngörülmemesi halinde daha ağır adaletsiz sonuçlara yol açacağı vurgulanmıştır. Buna karşın, sayma yöntemi uygulandığı takdirde, cezalandırılmasında artık yarar görülmeyen bir uyuşturucu maddenin suç olarak madde hükmünde yer alması veya kanunda yer almayan bir maddenin listeye ekleninceye kadar cezasız kalması gibi olumsuz yanlarının da olduğu muhalif grup tarafından ileri sürülmektedir. Türk Ceza Kanununda, sayma yolunun tercih edilmemesi ve bunun yerine uyuşturucu madde kavramının kullanılması öğretilde baskın olan görüşlerdendir.¹¹³

Kanımca; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin yapılmış olan düzenleme yerindedir. Yeni bulunacak uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi

¹¹² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511; Güngör-Kınacı, age., s. 36; Bayraktar, age., 'Uyuşturucu...', s. 46.

¹¹³ Erem-Toroslu, age., s. 346; Nevzat Güreli, 'Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları', İHFM, C. XLI, S. 1-2, 1975, s. 5-6; Soyaslan, 'Ceza...', 2006', s. 387; Faruk Erem, 'Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler', C. 3, 3. Baskı, Ankara, 1985, s. 169; Yılmaz, age., s. 98-99; Yılmaz Günel, 'Uyuşturucu Madde Suçları', Ankara, 1976, s. 8, 64-65.

yaratan maddelerin de ceza kanunu kapsamına alınması açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tümünün ilgili kanun maddesinde gösterilmemiş olması isabetlidir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı'na yeni ortaya çıkan maddelerin inceleme sonucunda kanun kapsamına almasını sağlamak doğrultusunda yetki verilmesi de uluslararası Sözleşme hükümlerine uyumlu bir çalışmadır.

a. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde

765 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 404 uyarınca, uyuşturucuyu bireysel olarak kullanma suç olarak düzenlenmemiştir. Buna karşın, uyuşturucu madde bulundurma ve topluca kullanma suç olarak öngörülmüştü. Buna göre, uyuşturucu madde bulundurma ve toplu olarak kullanmanın cezası 2 aydan 6 aya kadar hapis ve 5 liradan 50 liraya kadar ağır para cezası olarak belirlenmiştir. Cezayı hafifletici nedenlerin mevcudiyeti halinde ise, sadece para cezasına hükmedilmesi öngörülmüştü. Ayrıca, uyuşturucu kullanan kişiler bağımlılık derecesinde alışkanlık haline getirmişler ise, en az 6 ay süre ile iyileşinceye kadar hastanede tedavi olmaları öngörülmüştü. 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 404. maddesine 1933 tarihinde yapılan değişiklikle, uyuşturucu maddeyi toplu olarak kullanım halinde sadece para cezası uygulanabilme seçeneği kaldırılmış ve suçun kapsamı genişletilmiştir. Daha sonra, 1936 yılında 3038 sayılı Kanunla ilgili maddede bir başka değişiklik yapıldı. Bu değişiklik uyarınca, bireysel uyuşturucu kullanımı ile toplu olarak uyuşturucu kullanımı arasındaki fark ortadan kaldırılarak yalnızca uyuşturucu madde kullanma suçu öngörülmüştü. 1941 yılında 4055 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte ise, işlenen uyuşturucu madde kullanımının tekerrür etmesi halinde, hapis ve para cezasının yanısıra sürgün cezası öngörülmüştü. Uyuşturucu madde kullananların bağımlılık hali söz konusu ise, tedavileri görüldükten sonra ayrıca 6 ay süre ile sürgün cezasına çarptırılmaları düzenlenmiştir. 1953 tarihinde 6123 sayılı Kanunla yapılan değişiklik uyarınca, uyuşturucu madde kullanma ve bulundurma halinde cezada artırımına gidilmiş ve 3 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezasına hükmedilmiştir. Ayrıca, tekerrür eden uyuşturucu madde kullanımı halinde bu kişilerin güvenlik gözetimi altında tutulmaları ve sürgün cezasına çarptırılmaları öngörülmüştü. Bunun yanısıra, uyuşturucu madde suçuna karışanların resmi makamların haber almasından önce durumu ve suç ortaklarını ve uyuşturucu maddelerin saklandığı yeri veya imal edildiği yeri yetkili mercilere haber vererek yakalanmalarını sağlaması veya ele geçirilmelerini kolaylaştırılması halinde cezadan muaf tutulmaları öngörülmüştü. Suçun resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonra bu kişiler suç ortaklarının yakalanmasına

yardımcı olmuşsa ya da suçun ortaya çıkmasına hizmet etmişse cezalarından indirim yapılması öngörülmüştü. 1991 tarihinde yapılan değişiklik ile, uyuşturucu madde kullanma ve bulundurma suçunun cezası 1 yıldan 2 yıla kadar hapis cezası olarak düzenlenmişti. Cezanın kaldırılması veya cezada indirim yapılması hakkındaki hususlar 405. maddede düzenlenmişti. Ayrıca, soruşturma başlatılmadan önce uyuşturucu madde kullanan kişinin resmi makamlara başvurarak tedavi talebinde bulunması halinde uyuşturucu madde kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaması hususunda düzenleme yapılmıştı. 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 404/2. maddesinde, uyuşturucu madde kullananlar ile bu amaçla bulunduranların cezalandırılması öngörülmüştü. Bu kanun hükmü uyuşturucu madde kullananların toplum için potansiyel tehlike oluşturduğunu vurgulamakta ve kanunun düzenleniş tarihinde dikkate alınan suç siyasetini yansıtmaktadır. Bu hükme göre, kişi bağımlı hale gelmiş ise tedavi edilmesi; bağımlı değil ama uyuşturucu madde kullanıyor ise hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüştü. Kanunun koyulmasındaki amaç, kamu esenliğini ve sağlığını korumaktır. Zira uyuşturucu madde kullanma veya bulundurma suçları zarar ve tehlike suçlarının neticelerinin kişi üzerinde ya da toplum üzerinde yapacağı etki aynı noktada toplanmaktadır.¹¹⁴

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu madde kavramı verilmemişti. Herhangi bir tanım vermek yerine sayma yöntemi uygulanmak suretiyle uyuşturucu maddeler ismen belirtilmişti. 1933 yılında yapılan değişiklik ile birlikte ilgili madde hükmüne Bakanlar Kurulu kararı ile uyuşturucu madde olarak kabul edilen diğer maddeler de eklendi. 1941 yılında yapılan kanun değişikliği ile isimleri tek tek belirtilmiş olan uyuşturucu maddeler madde hükmünden çıkarılmak suretiyle sayma yöntemi terk edildi. Bunun yerine sadece uyuşturucu madde ibaresinin kalması yeterli görüldü. Gerekçe olarak, uyuşturucu madde satan ve kullanan kişilerin bu işi bilerek yaptığı ve bu nedenle yeni bulunan farklı türde bir uyuşturucu maddenin ilanının zorunlu olmadığı belirtildi. Hakimin önüne gelen olayda söz konusu maddenin uyuşturucu madde olup olmadığının araştırılması için Adli Tıp kurumundan bilirkişi sıfatıyla yardım alabileceği belirtilmişti. Bu nedenle, uyuşturucu maddelerin kazuistik bir şekilde sayılması uygun görülmedi. Buna karşın, cezayı ağırlaştırıcı suç teşkil eden maddelerden eroin, kokain, baz morfin ve morfin hükümlerde belirtilmiş ve fakat niteliklerinden bahsedilmemiştir. Bunun yanısıra, psikotrop madde tanımlaması da verilmemiştir. Buna karşın, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde öngörülen bazı psikotrop maddeler Bakanlar Kurulu kararı ile 765 sayılı TCK'nın kapsamına uyuşturucu

¹¹⁴ İçel-Yenisey, age., s. 639; Güngör-Kınacı, age., s. 415-417; Günal, age., s. 49-50, 145.

madde olarak dahil edilmiştir. Bu kanun kapsamında, yeni keşfedilen bir uyuşturucu maddenin doğal ya da sentetik olup olmadığı hususunda bir ayırım da gözetilmedi. 765 sayılı Kanun yürürlükte iken bir maddenin uyuşturucu madde kapsamında olup olmadığını değerlendirebilmek için 765 sayılı TCK hükümleri, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun hükümleri, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve Bakanlar Kurulu kararı uyarınca kabul edilen uyuşturucu maddelere ilişkin hükümler ve Türkiye'nin taraf olduğu uyuşturucu maddelere ilişkin uluslararası Sözleşmeler'in hükümleri dikkate alınmıştır.¹¹⁵

b. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddeden başlamak üzere 192. maddesine kadar yer alan hükümler, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlardır. Yeni Türk Ceza Kanunu'nda eski Ceza Kanunumuz olan 765 sayılı Kanunda olduğu gibi, uyuşturucu madde kaçakçılığı için ağır cezalar öngörülmüştür. TCK madde 188/1 ve 188/3 uyarınca uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticaretini yasaklayan hükümler ile kanunkoyucu bu maddelerin kullanımını sınırlamak, temin edilmesini zorlaştırmak ve kullanımını önlemek istemektedir. Ayrıca, uyuşturucu kaçakçılığına karşı caydırıcılığı sağlamak istemiştir. TCK madde 188/6 uyarınca, üretimi ruhsatA ya da satışı reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı etki doğuran her türlü maddenin imal ve ticareti yasaklanmıştır. Bu durumu belirleyecek olan hükümler Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Sözleşme hükümleri, 2313 sayılı eski Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun hükümleri ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun hükümleri ile Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmiş olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suç oluşturan fiilere konu olmaktadır.¹¹⁶

Keyif veren ve kişide uyarıcı etki bırakan uyarıcı maddeler, 765 sayılı Kanun'dan farklı olmak üzere, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hüküm altına alınmıştır. Uluslararası Sözleşmeler'in düzenlenmesinde afyon, esrar, eroin, kokain gibi uyuşturucu maddelerin

¹¹⁵ Köksal Bayraktar, 'Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler', Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul, 1977, s. 620; Tezcan-Erdem-Özok, age., s. 511; Erem-Toroslu, age., s. 346; Erman-Özek, age., s. 257, 259; Vural Savaş-Sadık Mollamahmutoglu, 'Türk Ceza Şerhi', C. III, Ankara, 1999, s. 3348-3349; Kurt, age., s. 34; Gürelli, age., s. 3-4; Durmuş Tezcan, 'Türk Ceza Kanunundaki Değişikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları', Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Yılmaz Günel'a Armağan, C. 49, No. 3-4, Haziran-Aralık 1994, s. 435-436; Erem, 'Özel', s. 170; Günel, age., s. 13, 75; Güngör-Kınacı, age., s. 115.

¹¹⁶ Dönmezer, 'Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler', s. 193; Günel, age., s. 51, 177; Tezcan, 'Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları', s. 429-432; Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 508-509; Erman, age., s. 1070.

olumsuz etkileri dikkate alınmış ve bu doğrultuda hükümler öngörülmüş iken daha sonraları amfetaminler, halüsinojenler, uyku ilaçları gibi sentetik maddelerin de olumsuz etkileri ortaya konulduktan sonra bu maddeler de hüküm altına alınmıştır. Doğal uyuşturucu maddelerden ayırt edebilmek için sentetik uyuşturucular ‘psikotrop madde’ olarak tanımlanmıştır. Psikotrop maddeler merkezi sinir sistemini etkileyerek kişide mutluluk hissi vermekte, zamanla kişinin fiziksel ve ruhsal dengesini bozarak bağımlılık oluşturmaktadır. Tıbbi amaçla ve kontrollü olarak kullanıldıklarında yararlı etkileri olan bu maddelerin kontrol dışı kullanımında uyuşturucu etkisi görülmektedir. Bir kısmı sakinleştirici ve yatıştırıcı etki ederken bir kısmı da uyarıcı, canlılık verici ve yorgunluk alıcı özelliklere sahiptir. Psikotrop maddelerin laboratuvarlarda üretilmesi söz konusu olduğu için çeşitli türlerde psikotrop madde üretilmiş hem de daha ucuza mal edilmiş olduğu için doğal uyuşturucu maddelerden daha hızlı olarak toplumda yayılmıştır.¹¹⁷

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, alışkanlık ve bağımlılık yapan sentetik maddeler ve ilaçlar ‘uyarıcı madde’ kavramı ile ifade edilmiştir ve uyuşturucu madde kavramından farklılaştırılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tek tek sayılarak belirtimemiş ve sayma yöntemi uygulanmamıştır. Buna karşın, TCK madde 188/4’te, 765 sayılı Kanunda olduğu gibi, cezası ağır olan uyuşturucu maddelerden eroin, kokain, morfin ve baz morfinden ayrıca bahsedilmekte ve fakat nitelikleri belirtilmemektedir. Psikotrop Madelere İlişkin Uluslararası Sözleşme’de cetveller halinde belirtilen psikotrop maddeler, Kanunumuzda uyarıcı madde olarak kabul edilmektedir.¹¹⁸

Üretimi resmi makamların iznine bağlı olan ve reçete ile satılan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretim ve ticareti yasaklanmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında korunan hukuksal değer kamu sağlığı olduğundan sadece bu maddelerden bahsetmek ile yetinilmemiş uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin belirtilmesi de öngörülmüştür. Özellikle izine ve reçeteye bağlı olan maddelerin önceden belirtilmiş olması şarttır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun uyuşturucu ve uyarıcı madde hükümlerinin yanı sıra, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve Bakanlar Kurulu kararı ile uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu tespit edilen yeni maddelere ilişkin maddeler ile Türkiye’nin onaylamış olduğu

¹¹⁷ Demirbaş, ‘Kriminoloji’, s. 282-284; T.C. Dışişleri Bakanlığı, Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı 2005 Raporu, s. 119; Güngör-Kınacı, age., s. 37; Günal, age., s. 28-29; Yılmaz, age., s. 79; Akbulut, İÜHFİM, s. 129.

¹¹⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511; Güngör-Kınacı, age., s.114; Günal, age., s. 12, 74-75; Erem, ‘Özel’, s. 170.

1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere İlişkin Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Sözleşme de iç hukukumuz açısından geçerlidir.¹¹⁹

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca; uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı yetiştirilmesi veya imalatı için bilerek gerekli teçhizat ve malzemelerin sağlanması ya da I ve II numaralı tablolarda belirtilen maddelerin elde edilmesi üye devletler açısından suç olarak öngörülmüştür. TCK madde 188/7 düzenlemesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan, ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı maddeyi ithal veya imal eden, satan, satın alan, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişinin cezalandırılması öngörülmüştür. Bu madde hükmü ile uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin üretime dahil edilmesi önlenmek istenmiştir. TCK madde 190 ve 191 uyarınca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak, özendirmek, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, bulundurmak ve kabul etmek suç olarak düzenlenmiştir. Kanunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların tedavi edilmesi ve tedavi sonrasında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması, madde kullanımını kötüye kullanılmasını önleyici niteliktedir. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması bu maddelerin imal ve ticaretine nazaran daha hafif cezalara tabi tutulmuştur. Kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında korunan hukuksal değer olarak kamu sağlığını tehdit eden davranış olarak göze çarpmaktadır. Buna karşın, madde kullanımını önleme açısından şimdiye kadar öngörülen ceza hukuku yaptırımlarının işlevini görmediği tespit edilmiştir. Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin hasta olduğunu dikkate almalı ve tedavi edilmesi, topluma kazandırılması ve daha sonra alması gereken rehabilitasyon çalışmaları ceza yaptırımlarına tercih edilmelidir. Nitekim 1961 Tek Sözleşmesinde, 1972 tarihli Protokol'de, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nde ve 1988 tarihli Viyana Sözleşmesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler için tedavi amaçlı tedbirler öngörülmüştür.¹²⁰

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu ile kanunkoyucu uyuşturucu suçlarına ilişkin uyguladığı siyasetini değiştirmiştir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki düzenlemeden farklı

¹¹⁹ Ergen, age., s. 126-128; Alaaddin Akçasu, 'Esrar, Uyuşturucu Maddeler Sorunu', İstanbul, 1972, s. 113.

¹²⁰ Yener Ünver, 'Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer', Ankara, 2003, s. 669, 683; Fatih Selami Mahmutoglu, 'Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda Yaptırım Rejimi', İstanbul, 1995, s. 87; Ayhan Önder, 'Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler', 4. Bası, İstanbul, 1994, s. 6.

olarak 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanununda sadece ceza değil tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasını öngörmüştür. Uyuşturucu kullanan kişiyi sadece cezalandırmak ile sorunun çözümlenemeyeceği anlaşılmıştır. Yeni TCK madde 191 gereğince, uyuşturucu madde kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ya da bulundurmak suç sayılmıştır. Uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında, ceza yaptırımına alternatif olarak tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri öngörülmüştür. Tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilebileceğinin öngörülmesi Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümlerine uygundur. Uyuşturucu madde kullanmayan ancak bulunduran kişi hakkında ise denetimli serbestlik tedbiri kararı düzenlenmiştir. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı, mahkemenin kovuşturma aşamasında veya cezaya hükmettikten sonra dahi tedbir kararı verilebilmektedir. 191. maddenin 5. ve 7. fıkraları uyarınca, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine uygun davranılması halinde cezanın infaz edilmiş sayılacağı ve bu nedenle davanın düşmüş sayılacağı öngörülmüştür. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 191. maddesi iki kez değişikliğe uğramıştır. Son değişiklik 2006 tarihinde yapılmıştır. Bu durum, kanun maddesinin değişiklik yapılmadan önceki hali ve değişiklik yapıldıktan sonraki halini inceleme şeklinde değerlendirilecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin davranışlarını ceza hukuku alanında suç olmaktan çıkartmaya yönelten önemli sebeplerden biri bireysel özgürlüklere en az şekilde müdahale edilmesinin gerekliliğinin günümüz politikası ve insan hakları değerleri olarak öne sürülmesinden kaynaklanmaktadır. Esasen tedavi amaçlı önlemlerin ceza hukuku yaptırımına gerek duymaksızın yeterli olduğu hallerde uygulanması gereken yöntem olarak ileri sürülmüştür. Hukuki yeterlilik söz konusu olduğu hallerde, ultima ratio ilkesi gereği daha hafif tedbirlerin uygulanması korunan hukuki menfaate hizmet eden bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Ceza yaptırımını kapsamında olmasa da, kişinin tedavi amaçlı bir merkezde tutulması ve sonrasında kendisine bazı sorumluluklar yüklenmesi kişi özgürlüklerine müdahale niteliğini koruduğundan kişi hakkında verilecek olan kararlar davayı gören hakim tarafından takdir edilmektedir. Dönmezer'e göre; tedavi amaçlı bir merkezde tutulmanın güvenlik tedbiri olduğu ve cezai yaptırım olarak nitelendirilmeyeceğidir. Ayrıca, güvenlik tedbirinin amacının ceza yaptırımından farklı olduğu ileri sürülmektedir.¹²¹

¹²¹ Dönmezer, Kriminoloji, s. 15-16; Mehmet Emin Artuk, 'Emniyet Tedbirleri', Ceza Hukuku Makaleleri, Artuk-Gökçen-Yenidünya, İstanbul, 2002, s. 140-145; Ayşe Nuhoglu, 'Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri', Adil Yayınevi, Ankara, 1997, s. 84-86; İzzet Özgenç, 'Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler', Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 182.

Kanımızca; ister güvenlik tedbiri isterse cezai yaptırım adı altında olsun, kişinin özgürlüğünün devlet eliyle kısıtlanması ve zorla tedavi merkezinde tutulması söz konusudur. Dolayısıyla, burada hangi amaçla cezanın ya da güvenlik tedbirinin uygulandığından ziyade öngörülen yaptırım veya güvenlik tedbirinin neticelerine bakılmalıdır. Kişinin özgürlüğü kısıtlandığından uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından dolayı hakim tarafından tedavi edilmesi amacıyla merkezde tutulma süresinin ceza infazına sayılması daha uygun olacaktır. Türk Ceza Hukuku'nda mahkemeye hürriyeti bağlayıcı ceza vermesi, para cezasına çarptırması ya da tedavi tedbirine hükmetmesi için takdir hakkı verilmiştir. Türk ceza hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma ve bulundurma suç olarak düzenlenmiş olması ve ceza yaptırımına tabi tutulması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının Türk toplumu tarafından kabul görmediği ve topluma karşı bir tehlike oluşturduğu kanaatinin bir yansımasıdır.

Kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulundurma suç olmaktan çıkarılmasını öneren öğretilerde görüşler söz konusu ise de sadece uyuşturucu kullanmak amacıyla bulundurma gibi görünen davranışın oluşabilmesi için önce satın alınması gerektiği unutulmamalıdır. Bu takdirde, uyuşturucu madde kullanmak amacıyla satın alma fiili de suç olmaktan çıkarılmalıdır. Oysa ki, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri dikkate alındığında, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amaçlı da olsa maddeyi satın alma, bulundurma ve kabul etme fiileri suç olarak sayılmıştır. Bayraktar, Tezcan-Erdem-Önok ve Dönmezer'e göre; kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, kabul etmek veya bulundurma suçlarını işleyenlerin cezai yaptırıma tabi tutulmaması ve sadece bu kişilere güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerektiği görüşünü savunanlar bulunmamaktadır. Ancak bu tür bir ceza hukuku siyaseti, uyuşturucu satıcılarının yasanın bu yumuşak karnından faydalanmalarına zemin hazırlayacaktır. Amaç, bireyin bedensel ve ruhsal islahı ve topluma yeniden kazandırılması iken hukuki netice olarak başarısızlığın meydana gelmesi ve uyuşturucu baronlarının bu modern hukuki düzenlemeyi istismar etmeleri kaçınılmaz olacaktır.¹²²

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili tek başına neticelenen bir fiil değildir. Kullanma fiilini gerçekleştirebilmek için kişinin öncelikle uyuşturucu madde satın alması ve maddeyi bulundurması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde

¹²² Bayraktar, Uyuşturucu, s. 50, 60; Dönmezer, Tartışmalar, s. 635-636; Tezcan-Erdem-Önok; age., s. 530; Erman, age., s. 1069; Centel, age., s. 191-192; Ünver, age., s. 1065.

kullanma fiili hem kişiyi hem de toplumu fiziki ve ruhsal tehditlere maruz bırakmaktadır. Burada hem bireyin hem de toplumun menfaati söz konusudur. Bu nedenle de ceza hukukunun korunan değerleri arasına girmiştir. Ceza yaptırımının yanısıra, uyuşturucu madde kullanan ve bağımlı hale gelmiş olan kişinin bedensel ve ruhsal olarak rahatsız olduğu göz ardı edilmeden tedavi amaçlı tedbirler alınmalı ve denetimli serbestlik hali öngörülmelidir. Ayrıca, Türk toplumu dahil olmak üzere diğer ülke toplumları, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin cezai düzenlemelerde tamamen cezai yaptırımları kaldırılmak suretiyle sadece güvenlik tedbirleri ile yetinilmesi sürecine hazır değildir. Toplumun özellikle uyuşturucu madde satışı konusunda cezai yaptırımlarla korunması gerekmektedir.

2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddenin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İç Hukukumuzdaki Düzenlemeler

Haşhaş ekimine ilişkin kontrol hükümleri 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da yer almaktadır. Kanun'un 1. maddesinde, ham afyon, tıbbi afyon, morfin, haşhaş kapsülleri, afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri, eterleri, koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri uyuşturucu madde olarak öngörmüştür. Haşhaş ekimi ve haşhaşın işlenmesi hususlarını Toprak Mahsulleri Ofisi belirlemektedir. Her yıl haşhaş ekiminin yapılacağı yerler Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmekte ve Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır. Bu kararlar haşhaş ekimi yapacak olan kişilerin izin belgesi alması zorunludur. 3298 sayılı Kanun'un Kanununun 4. maddesinde ise; ham afyon, tıbbi afyon, hazırlanmış afyon ve afyon türevleri uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. 3298 sayılı Kanun'da, 2313 sayılı Kanunda öngörüldüğü gibi, uyuşturucu madde kavramını sınırlamaktan kaçınılmıştır. Nitekim, Sağlık Bakanlığı tarafından bir madde zararlı bulunur ve bağımlılık yaptığı tespit edilirse, Sağlık Bakanlığı'nın vereceği teklif üzerine Bakanlar Kurulu kararı uyarınca 3298 sayılı Kanunun kapsamına alınabilmektedir. İzin belgesi almadan veya izin belgesinde belirtilen alandan daha fazla yerde veya izine kayıtlı olan yerden başka bir yerde ekim yapıldığı takdirde kişi hapis ya da para cezası ile cezalandırılır. Kanun'un 4. maddesi uyarınca, ham afyonu izinsiz üretenler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun uyuşturucu maddelere ilişkin hükümleri uygulanır. Kenevir ekiminin denetimine ilişkin hükümler ise 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanununun 23. maddesinde yer almıştır. 2236 sayılı Kanunla değişik 3. maddesi uyarınca, esrar elde etmek için kenevir ekilmesi ve esrar ihraç, ithal ve her türlü satışı yasaktır. Kenevir ekimi Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. 2313 sayılı Kanun'un 23. maddesi uyarınca, izin belgesi

almayan veya belirtilen alandan daha fazla yerde ya da izin belgesinde kayıtlı yerden daha başka yerde ekim yapanlar hakkında para cezası öngörülmüştür. Koka yaprağı benzeri doğal uyuşturucuların ithal, ihraç ve satışı, 2313 sayılı Kanunun Ek 1. maddesi uyarınca Sağlık Bakanlığı'nın denetimine bağlıdır. 3298 sayılı Kanun'un 1/2 maddesi uyarınca, bu tür bitkilerin ekimi ve araştırması izine tabidir. Ayrıca, 19.11.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi uyarınca, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Ek I ve II numaralı tablolar ile bu tablolarda yer alan değişikliklerde yer alan maddelerin imali, ithali, ihracı, nakli, bulundurulması, alım ve satımı Sağlık Bakanlığı'nın iznine bağlanmıştır. 2313 sayılı Kanunun Ek 1/4 maddesi uyarınca, tablolarda bahsedilen maddelerin izinsiz olarak imal, ithal ve ihraç, nakil, bulundurma, alım ve satımını yapan kişilerin fiillerinin suç kabul edilerek cezalandırılmıştır. Ayrıca, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılmak için edinilen teçhizat ve diğer malzemelerin imal, ithal, nakil, bulundurma, alım ve satım işlemleri suç sayılmıştır.¹²³

1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanun, uyuşturucu maddeyi tanımlamamıştır. Buna karşın, sayma yönteminden faydalanarak bazı uyuşturucu maddelerin isimlerini belirtmekle yetinmiştir. Uyuşturucu maddelerin kapsamını sınırlamamaya özen göstermiş ve 1. maddesinde belirtilen uyuşturucu maddeler dışında bilimsel incelemeler sonucunda zararlı olduğu ve bağımlılık yaptığı tespit edilen diğer maddelerin Bakanlar Kurulu kararı ile uyuşturucu madde sayılabileceği 19. maddesinde belirtilmiş ve bu suretle uyuşturucu maddelerinin kapsamını genişletme olanağı bulunmuştur. 2313 sayılı Kanunun 19. maddesinin vermiş olduğu yetkiye dayanarak, Bakanlar Kurulu 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin ekini oluşturan cetvel I'deki bütün psikotrop maddeler ile diğer cetvellerdeki maddelerin bazılarını 2313 sayılı Kanunun kapsamına dahil etmiştir. Böylece, 1971 tarihli Sözleşmede öngörülen psikotrop maddeler Kanunumuzda da uyuşturucu madde olarak kabul görmüştür. Ayrıca, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Sözleşmenin ek I ve II numaralı tablolar ile bu tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin teminine ilişkin düzenlemede 2313 sayılı Kanunun kapsamına alınmıştır. Böylece, 1988 tarihli Sözleşme'de belirtilen uyuşturucu veya psikotrop maddelerin üretiminde kullanılan kimyasal maddeler de 2313 sayılı Kanun bakımından uyuşturucu madde sayılmıştır.¹²⁴

¹²³ Tezcan, 'Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı', s. 208; Ergül, age., s. 130; Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511.

¹²⁴ Güngör-Kınacı, age., s. 1182.

Ruhsal rahatsızlıkların tedavi edilmesinde kullanılan ve bağımlılık yapan ilaçların kullanımını denetime tabi tutulmuştur. 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu uyarınca, uyuşturucu maddelerin temini Sağlık Bakanlığı'nın denetimine tabi tutulmuştur. Sağlık Bakanlığı, 1985 tarihinden başlayarak uyuşturucu madde ve preparatları için kırmızı reçete, psikotrop ve preperatları için yeşil reçete uygulanmasını başlatmıştır. 984 sayılı Ecza Ticarethaneleri ile Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli, Müessir ve Uyuşturucu Maddelerin Satıldığı Dükkanlara İlişkin Kanun uyarınca, eczanelerde uyuşturucu maddelerin nasıl saklanması gerektiği ve nasıl preparat haline getirileceği, bunlara ilişkin kayıtların nasıl tutulacağı hususları düzenlenmektedir. Ayrıca, 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkındaki Kanunun 20. maddesine dayanarak çıkarılan Yönetmelik'in 29. maddesi uyarınca, doğal ve sentetik uyuşturucular içeren ilaçların eczanelerde hazırlanması için her yeni ilaç hazırlanışı için yeni bir reçete alınması öngörülmüştür. 984 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca, ziraat ve sanat işlerinde kullanılan zehirli ve benzeri maddeler satanlar hakkında para cezası uygulaması öngörülmüştür. Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hükümleri yer aldığı için burada uyuşturucu maddeler ile zehirli ve tesirli maddeler ayrımı yapılmakta ve zehirli ve tesirli maddelerin cezaları ayrıca özel kanun statüsünde olan 984 sayılı Kanunda belirtilmektedir. 2313 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca, doğal ve yapay uyuşturucu maddelerden elde edilen ilaçların ihracı, ithali ve satışı Sağlık Bakanlığı'nın denetimine tabidir. 2313 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca, uyuşturucu maddelerin perakende ve reçete karşılığında satışı sadece eczanelerde yapılmaktadır. Ecza depoları uyuşturucu maddeleri sadece eczanelere, resmi kurumlara ve laboratuarlara toptan olarak satış yapabilme iznine sahiptir. 2313 sayılı Kanun'un 24. maddesi uyarınca, kanunda öngörülen kişiler dışında depolardan satış yapıldığı takdirde, ecza ticarethanesi sahipleri, sorumlu müdürleri ve uyuşturucu maddeleri doktor reçetesi olmadan satan eczane sahipleri ve sorumlu müdürleri ceza kanununda uyuşturucu madde suçlarına ilişkin hükümler uyarınca cezalandırılır. 2313 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca, ecza deposu sahipleri ve sorumlu müdürleri uyuşturucu maddelerin alımı ve satımına ilişkin defterler tutmak, satılan uyuşturucu maddelerin miktarlarını, satış tarihlerini ve satılan kişilerin adlarını düzenli olarak deftere kaydetmek zorundadırlar. Eczane sahipleri ve sorumlu müdürleri ise, uyuşturucu maddelerin alım ve satımını düzenli olarak Sağlık Bakanlığı'nın öngördüğü defterlere kaydetmek zorundadırlar.¹²⁵

¹²⁵ Bayraktar, Uyuşturucu, s. 53.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNUNDA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TİCARETİ SUÇLARI

TCK'nın 188. maddesinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal suçu düzenlenmiştir. TCK'nın 188/1. maddesi uyarınca; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç edilmesine ilişkin seçimlik hareketler suç olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK madde 403/1'de sadece ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ithal fiillerinden bahsedilmişken 5237 sayılı TCK madde 188/1'de ihraç fiili de madde kapsamına alınmıştır. 765 sayılı TCK'da ihraç suçu madde 403/1'de ayrı bir suç olarak düzenlenmişti. İmal, ithal ve ihraç fiillerinden anlaşılacağı üzere, bu suç kazanç elde etme amacıyla işlenmektedir. Bu nedenle, TCK madde 188 uyarınca, suç fiillerine ilişkin yaptırım olarak hapis cezasının yanısıra adli para cezası da öngörülme suretiyle tespiti ve müsaderesi yapılamayan yasadışı kazancın maddi karşılığının para cezası ile karşılanması amaçlanmıştır.¹²⁶

TCK madde 188/2 uyarınca, Türkiye'de yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı yabancı ülke açısından ithal suçunu oluşturduğundan, yabancı ülkede yapılan yargılama sonucunda mahkum olunan hapis cezasının infaz edilen kısmının Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı nedeniyle yapılan yargılama sonucunda mahkum olunan hapis cezasından mahsup edilmesi gerekmektedir. TCK madde 188/3 hükmü uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satışı, satışa arzı, başkalarına verilmesi, nakledilmesi, depolanması veya kazanç elde etme amacıyla satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması TCK'nın 188. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında belirtilen suçlardan ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. 3. fıkrada hapis cezasının yanısıra adli para cezası öngörülmüştür. TCK'nın 188/4. maddesinde belirtilen sert uyuşturucu maddelerden eroin, kokain, morfin veya baz morfinin 1. ve 3. fıkralarda belirtilen suçların konusunu oluşturduğu takdirde bu suçların nitelikli hali olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu suçlara verilecek cezalarda yarı oranında arttırımına gidilmektedir. TCK madde 188/5 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının suç işlemek için kurulmuş bir

¹²⁶ Gündel, age., s. 11-12; Günay, age., s. 55-56.

örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, maddede belirtilen suçlarda verilmiş olan ceza yarı oranında arttırılmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, örgütü yönetmek ve bu örgüte üye olmak suçundan dolayı faillere ayrıca ceza verilmektedir. TCK madde 188/6 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin belirtilmiş olan hükümler, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran ve üretimi resmi makamların iznine, satışı ise doktor reçetesine bağlı olan her türlü madde açısından da uygulanacaktır. TCK madde 188/7 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve imali ile ithalinin resmi makamların iznine bağlı olan maddelerin imal edilmesi, satışı, satın alınması, nakledilmesi, depolanması, ihraç edilmesi ve ithal edilmesine ilişkin seçimlik hareketler ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. TCK 188/7. maddede dikkat edilmesi gereken husus, bu suçun konusunun uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratmayan maddelerin suçun konusunu oluşturmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin imali veya ithali resmi makamların iznine bağlıdır. TCK madde 188/8 uyarınca, TCK madde 188'de belirtilen suçların hekim, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılık veya ecza ticareti ile uğraşan kişiler tarafından işlenmesi halinde, TCK madde 188'de belirtilen suçların suç faili bakımından nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, TCK madde 188'de öngörülen suçların sağlık sektöründe çalışan veya sağlık hizmeti veren kişiler tarafından işlenmesi halinde cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür.¹²⁷

I. KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

Modern ceza politikası gereğince madde bağımlısı kişilerin tedaviye ihtiyacı olan hasta kişiler olarak görüldüğünden, bireylerin kişisel sağlığını ve biryelerden oluşan toplumun sağlığını tehdit eden bir faaliyet ile karşı karşıya kalınması söz konusudur. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin yasadışı olması ve madde kullanımının da ceza normlarına bağlanmış olmasından dolayı, madde bağımlısı kişilerin toplumda tespit edilmesi ve kontrol altında tutulması pratikte imkansızlaşmaktadır. Bu nedenle, madde kullanımı sürekli artış göstermekte ve madde bağımlısı olan kişilerin tedavi edilmesi, kendi talepleri olmadığı sürece

¹²⁷ Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, 'Türk Ceza Kanunu Yorumu', Ankara 2007, s.1397; Gündel, age., s. 12-13.

güçleşmektedir. Böylece, toplum uyuşturucu veya uyarıcı madde ile zehirlemekte ve şimdiki nesil ile gelecek nesillerin sağlığını bozmaktadır.¹²⁸

Parlar-Hatipoğlu'na göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının kamu sağlığına karşı işlenmiş bir suç olarak kabul edilmesinin nedeni, toplumdaki mağdurlarının belirsiz olmasıdır. Uyuşturucu madde ticareti yapan kişilerin gerek ülke içinde gerekse uluslararası boyutta yaratmış olduğu uyuşturucu madde pazarı sayesinde madde bağımlısı kişilere uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin etmeleri kolaylaşmaktadır.¹²⁹

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuzun kamunun sağlığına karşı işlenen suç tiplerinin içinde yer almasının nedeni, toplumdaki mağdurların belirsiz olması olgusundan ziyade uyuşturucu madde ticaretinin uluslararası boyut taşınması ve toplumu oluşturan bireylerin ve gelecek nesillerin sağlığını tehdit eden ve toplumda uyuşturucu salgını olarak değerlendirilebilecek nitelikte etki bırakan bir yasadışı faaliyet olmasıdır. Korunan hukuki menfaat, uyuşturucu kullanımının şahsın sağlığını tehdit etmesi ve sosyolojik olarak toplumun önce sağlık sorunlarından başlayarak iktisadi, sosyal ve ahlaki çöküntüye uğrama tehlikesinden korunmasıdır.

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sosyal hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Yenisey'e göre; sosyal hukuk devletinin sorumlulukları arasında bireylerin toplum içinde insan onuruna yakışır biçimde yaşamaları için gereken zorunlu ihtiyaçları karşılaması, gençlerin, ailenin korunması, kamu sağlığının ve refahının muhafaza edilmesi söz konusu edilmiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötüye kullanılması toplumun sağlığını ve refahını tehliye soktuğundan bu maddelerin kullanımını önlemek sosyal hukuk devletinin görevlerindedir.¹³⁰

Erman-Özek'e göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişinin bedeninde yaratmış olduğu fiziksel ve ruhsal yıkımlar dikkate alındığında, kişinin vücut bütünlüğünü koruyan

¹²⁸ Önder, age., s.60; Özgenç, age., s.217.

¹²⁹ Günal, age., s.56; Önder Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1999, s.383; Parlar-Hatipoğlu, age., s.1398

¹³⁰ Yenisey, Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü, s. 1; Güreli, age., s.10; Kurt, age., s. 34; Güngör-Kınacı, age., s.106.

hukuki değerlerden kaynaklanan sağlıklı yaşama hakkının bu suç tipini düzenlemedeki hedefi ve korunan hukuki değeri ortaya koyan bir unsur olduğu ileri sürülmektedir.¹³¹

Tezcan-Erdem-nok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının bireysel bir seçim olarak görülmesinin doğru olmadığı, kişinin temel hak ve hürriyetlerinden daha üstün tutulması gereken bir toplum sorunu olduğu savunulmaktadır. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanarak hem fiziksel hem de ruhsal zarara uğradığını aynı zamanda kişi onurunu zedeleyen davranış ve hareketlerde bulunduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kişinin temel hak ve hürriyetlerine dayandırılmak suretiyle kişinin inisiyatifine bırakılamayacak kadar toplumu ilgilendiren bir sağlık sorunu olduğu ileri sürülmektedir.¹³²

T.C. 1982 Anayasası'nın devlete yüklemiş olduğu sorumluluklardan birisi de toplumdaki fertlerin beden ve ruh sağlığını koruyabilmesi açısından sağlık birimlerinin bu amaca hizmet edecek şekilde yürütülmesini ve verimliliğini arttırmasını sağlamak ve denetlemektir. Ayrıca, devlet toplumun neslini korumak amacıyla gençleri uyuşturucu, alkol, kumar ve diğer benzeri kötü alışkanlıklardan korumak için önlemler almak zorundadır. Anayasa madde 58/2'deki açıklamadan da anlaşıldığı üzere, devletin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden gençleri korumak için yasal düzenlemeler yapmak yükümlülüğü bulunmaktadır.¹³³

1982 Anayasasının 12. maddesinde kişinin sağlığını ve bedenini ilgilendiren, onura ve şerefine ilişkin hakları dokunulamaz, devredilemez ve kişinin kendi rızası uyarınca bile olsa vazgeçilemez haklardan bahsedilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması ve bedeni üzerinde yapmış olduğu kişisel tasarrufu bireyin şahsi tercihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, bağımlılık yapan ve kişileri daha önce verdikleri yanlış karardan ötürü fiziki ve psikolojik açıdan daha sonra cezalandıran ve kişiye akıl hastalığına maruz bırakıp bedenlen iş göremez hale getiren, madde temin edemediğinde her türlü suçu işletebilen ve toplumu bu nedenle tehdit eden bir i dinamiğe sahip olduğundan, aslında kişinin her ne gerekçe ile olursa olsun- keyif alma, ağrı kesme, merak giderme- sosyal hukuk devleti yapısında kontrol altında

¹³¹ Erman-zek, age., s.253; Günal, age., s.7; Parlar- Hatipoğlu, age., s.1400.

¹³² Tezcan-Erdem nok, age., s.508; Balcı, age., s. 109.

¹³³ Zafer, age., s. 105; Güngör- Kınacı, age., s.120.

tutulması gereken toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bireylerin keyfiyetine ve insiyatifine bırakılamayacak kadar önemli bir sorun olduğundan devlete sorumluluklar yükleyen ve güvenliği ilgilendiren bir husus olarak değerlendirilmelidir.

II. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL, İTHAL VEYA İHRAÇ SUÇU (TCK md. 188/1)

TCK madde 188’de belirtilen suçlara ilişkin fiiller ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak gerçekleştirilmiş olması aranmaktadır. Bu madde uyarınca, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un 1. ve devamı maddelerinde uyuşturucu maddeler olarak belirtilen maddelerin satışı, ihracı ve ithali Sağlık Bakanlığı’nın iznine tabi tutulmuştur. Ayrıca, esrar maddesi imal etmek amacıyla kenevir ekimi yasaklanmıştır. Bu hükme göre, 2313 sayılı Kanun’un 23. maddesinde izinsiz kenevir ekimi suç olarak düzenlenmiştir ve izinsiz kenevir ekimi cezalandırılmıştır. Kenevir ekimi, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın iznine tabi tutulmuştur. Aynı şekilde, 2313 sayılı Kanun’a 4208 sayılı Kanun ile eklenmiş olan Ek Madde 1 uyarınca, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek I-II numaralı tablolar ile bu tablolara eklenecek güncel maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, satın alınması, satışı ve bulundurulması, uyuşturucu ve psikotrop madde üretim ve dağıtımının önlenmesine ilişkin olarak Sağlık Bakanlığı’nın iznine tabi tutulmuştur. Kanun maddesinde belirtilen maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan maddelerdir. 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’un 1. maddesi uyarınca, ham afyon, çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri, koka yaprağı ve diğer bazı maddelerin satın alınması, satışı, imali, ihracı ve ithali ile ilgili işlemlerin Bakanlar Kurulu’nun belirleyeceği esaslara göre yürütülmesi öngörülmüştür. Buna karşın, bir maddenin niteliğinde değişiklik yaratmayan işlemler imal olarak kabul edilmemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin teknik aletlerle paketlenmesi, istiflenmesi ve benzeri işlemlere tabi tutulması imal sayılmamaktadır. Aynı şekilde, uyuşturucu madde elde etme özelliği bulunan hint keneviri, haşhaş ve benzeri bitkilerin hasat edilmesi, kurutulması, istiflenmesi, elekte elenmesi ve muhafaza edilmesine ilişkin benzeri işlemler uyuşturucu imali sayılmamaktadır. Kişinin bireysel kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmesi, imal ettiği maddenin kişisel kullanımına yetecek miktarda olması ve imal ettiği maddeleri başkasına devretmemiş olması halinde, buradaki imal suçunun TCK madde 188/1 anlamında ticari amaçlı imal olarak değerlendirilmemesi gerektiği ve fakat TCK

madde 191/1 anlamındaki kişisel kullanım için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. TCK madde 188/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yurt dışından Türkiye'ye sokulması, ithal suçunu oluşturmaktadır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak gerek sınır kapılarından gerekse gümrük kapısı dışındaki bölgelerden ülkeye sokulmaları halinde ithal suçu oluşmakta ve bu iki fiil arasında bir fark bulunmamaktadır. Kişinin yurt dışından ülkeye uyuşturucu veya uyarıcı madde sokması kişisel kullanım amacı doğrultusunda yapılan bir ithal suçunu oluşturuyorsa, ithal edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı kişisel kullanım miktarını aşmıyorsa ve bu maddeler başkasına devredilmemişse, TCK madde 188/1'deki ithal suçundan değil ve fakat TCK madde 191/1'deki kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan bahsedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.¹³⁴

Kanımızca; TC Anayasası'nda belirtildiği üzere, devletin toplumun bireylerini içki, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklardan koruması ve bu doğrultuda gereken tedbirleri alması görevidir. Kanunkoyucu, imal suçunu düzenlerken bu ilkeleri gözönünde bulundurmak suretiyle kişinin kişisel kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmesini TCK madde 188'de düzenlemeyi uygun görmüştür. Ayrıca, imal fiilinin yapısı itibarıyla ticari faaliyetin ilk safhası olduğu ve daha sonraki ticari faaliyetlerin satım, ihraç veya ithal olarak birbirine bağlı fiiller olduğu dikkate alındığında imal suçunun kişisel kullanım amacına yönelik olsa dahi TCK 191 hükmünde düzenlenmemiş olması isabetli olmuştur. Ayrıca, ithal suçu, ticari amaçla yapılan bir ekonomik faaliyettir. Dolayısıyla, kullanmak için dahi olsa uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithal edilmesi suçunun TCK madde 188 kapsamında değerlendirilmesi yerinde olmuştur. Kanunkoyucu'nun ithal suçuna ilişkin düzenlemede bulunurken korumak istediği hukuksal yarar, uyuşturucu maddenin yasadışı ve uluslararası trafiğinin yapılmasını önlemektir. Bu nedenle, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal eden kişi, bu maddeyi sadece kendi kullanımı için ithal etmiş ve maddeyi başka kimseye devretmemiş olsa dahi TCK madde 188 hükmü uyarınca sorumlu tutulmalıdır.

Uluslararası transit taşımacılık yapan ulaşım araçlarının Türkiye'den geçerken bir sebeple durdurulması ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi halinde, bu

¹³⁴ Gündel, age., s. 35-36.

maddelerin Türkiye’de dağıtımının yapılmayacağı anlaşıldığı durumlarda, buradaki suç, TCK madde 188/1’de belirtilen ithal suçu değil ve fakat 3. fıkrada belirtilen nakletme suçu olarak değerlendirilmektedir. İthal edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke içinde başkasına satılması halinde, hem TCK madde 188/1 uyarınca ithal suçu hem de TCK madde 188/3 uyarınca satım suçu oluşacağından her iki suçtan dolayı ayrı ayrı ceza verilecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke sınırlarından yurt dışına çıkarılması fiiline ihraç suçu denmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin Türkiye’nin sınır kapılarından ülke dışına çıkarılması ile ülkenin herhangi bir bölgesinden yurtdışına çıkarılması arasında bir fark gözetilmemeli ve her iki durumda da ihraç suçunun işlendiği kabul edilmelidir. Ayrıca, ihracat suçunda kişisel kullanım için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihraç edilmiş olması ve bu maddenin başkasına devredilmemesi halinde TCK madde 191/1 hükmündeki kullanmak için bulundurmamak suçunun oluştuğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.¹³⁵

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye’nin sınır kapıları ve gümrük bölgesinden yurtdışına çıkarılması ile herhangi bir bölgesinden yurtdışına çıkarılması arasında fark gözetilmemesi yerinde bir düzenleme olacaktır. Zira, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ülkenin herhangi bir bölgesinden başka bir ülkeye çıkarmaya çalışması, o kişinin özel kastının varlığını ortaya koyan ispat niteliğindedir. Bu nedenle, gümrük kapılarından yapılmaya çalışılan uyuşturucu kaçakçılığı ile ülkenin herhangi bir noktasından yurtdışına yapılmaya çalışılan uyuşturucu kaçakçılığı için ihraç suçunun işlendiğinin kabul edilmesi isabetli olacaktır. Buna karşın, ihraç fiilinin ticari bir faaliyet olduğu dikkate alındığında, kişisel kullanım amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yurt dışına çıkartmak isteyen kişi için dahi TCK madde 188 hükümlerinin uygulanması yerindedir.

TCK’nın 188. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen suç fiilleri için hem hapis cezası hem de adli para cezası öngörülmüştür. Buna göre, hapis cezasının üst sınırı TCK madde 49/1 uyarınca 20 yıl olarak düzenlenmiştir. Alt sınırı belirtilmemiş olan adli para cezasının miktarına göre TCK madde 52/1’deki genel kurallar uyarınca 5 gün olarak hesaplanacaktır. 765 sayılı 403/1 uyarınca, uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için ağır para cezası öngörülmüşken 5237 sayılı TCK madde 188 uyarınca ağır para cezası yerine yirmibin güne kadar adli para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.¹³⁶

¹³⁵ Gündel, age., s. 37.

¹³⁶ Günay, age., s. 56.

1. Korunan Hukuksal Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticaretine ilişkin suçlarda korunmak istenen hukuki yarar, kamunun sağlığı ve güvenliğidir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucuya ilişkin işlenmiş suçlar, insanlığa karşı uluslararası tehlike oluşturan suçlar olarak tanımlanmaktadır. Kamu güvenliğine ilişkin olması, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının başka suçların işlenmesine kaynak oluşturmasından ileri gelmektedir. Uyuşturucu madde kullananların suç işlemelerini önlemek ve kamunun esenliğini korumak amaçlanmaktadır.¹³⁷

2. Suçun Faili

Suçun faili herkes olabilir. Dolayısıyla, kadın, erkek, çocuk, yaşlı veya yabancı kişiler fail olabilmektedirler. TCK madde 188 hükmünde öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal eden, ithal eden veya ihraç eden kişi, suçun faili olarak kabul edilmektedir. İmal, ihraç veya ithal suçu birden fazla kişi tarafından birlikte işlendiği takdirde, suçu işleyen kişilerden herbiri suçtan dolayı müşterek fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Buna karşın, tüzel kişiler suçun faili olamazlar.¹³⁸

Bu suç her kişi tarafından işlenebilen bir suç tipi olmakla birlikte, özel niteliklere sahip kişilere kanun hükmü ile sorumluluk yüklenmiş ise, TCK madde 188 hükmünde öngörülen cezanın nitelikli hali söz konusu olacaktır. Buna göre, işlenmiş olan nitelikli suçtan dolayı ceza arttırımına gidilmektedir. TCK madde 188/8 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ihraç veya ithal suçunun doktor, diş doktoru, diş teknisyeni, eczacı, hemşire, hastabakıcı, laborant, ebe, veteriner, sağlık memuru, ecza ticareti ile veya kimyacılık ile uğraşan kişiler tarafında işlenmesi halinde verilecek olan cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür.¹³⁹

Eski 765 sayılı TCK madde 403/9 hükmü uyarınca, ceza ehliyeti bulunmayan kişiler ile on sekiz yaşını doldurmamış çocukları uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ihracı ya da

¹³⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511; Özdabakoğlu, age., s. 27.

¹³⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 512; Erman-Özek, age., s. 266-267, 269.; Yenisey, Uyuşturucu Maddeler, s. 182; Güngör-Kınacı, age., s. 130; Kurt, age., s. 35; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1398; Günal, age., s. 59; Kurt, age., s. 35; Ergül, age., s. 138-139; Bakıcı, Uyuşturucu Madde Suçları, s. 1569.

¹³⁹ Erman-Özek, age., s.317; Malkoç-Güler, C.3, s.3012; Savaş Mollamahmutoğlu, C.3, s.3499; Ergül, age., s.138.

ithali suçlarında kullanan kişiler hakkında ceza altında bir oranında arttırılarak verilmekte idi. Yeni 5237 sayılı ceza kanunumuzda ceza ehliyetine sahip olmayan kişilerin veya çocukların uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ihraç veya ithalinde kullanılması halinde ceza arttırımı öngörülmemiştir. Buna karşın, ceza kanunumuza dolaylı faillik müessesesi getirilmiştir. TCK madde 37/2 uyarınca, suçun işlenmesinde bir başka kişiyi aracı yapan kişi, fail ile aynı derecede sorumlu tutulmaktadır. Bunun yanısıra, kusur yeteneği olmayan kişilerin suçun işlenmesinde aracı olarak kullanılması halinde verilecek olan ceza üçte birden yarısına kadar arttırılacaktır.¹⁴⁰

TCK madde 40/2 uyarınca, özgü suç niteliği taşıyan suçlar söz konusu edilmiştir. Kanunkoyucu failin belli niteliklere haiz olmasını ya da özel bir sorumluluk altında tutulmuş olmasını aradığı takdirde özgü suçtan bahsedilmektedir. Bu suçun işlenebilmesi için failin özel faillik niteliğine sahip olması gerekir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin olarak, TCK madde 188/8 hükmü uyarınca, doktor, diş doktoru, eczacı, veteriner, laborant, ebe, hemşire, kimyager, sağlık memuru, diş teknisyeni, hastabakıcı ile sağlık hizmeti veren, ecza ticareti ya da kimyacılıkla uğraşan kişiler tarafından bu suçun işlenmesi, özgü suç niteliğini taşımaktadır. Özgü suç niteliği taşıyan suçlara iştirak eden kişiler ise, suça iştirak bakımından suça azmettiren ya da suçun oluşumuna yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulmaktadır.¹⁴¹

3. Suçun Maddi Unsuru

TCK 188. maddenin genel ve çok geniş kapsamlı bir madde olduğu, burada imal, ithal, ihraç gibi hareketler üzerinde durmanın yanı sıra uyuşturucu maddenin ne olduğunu ve özel ve meslekleri gereği uyuşturucu maddelerle ilgileri olan kişilerin ayrıca dikkate alındığı görülmektedir. TCK madde 188/1 kapsamındaki suçun oluşabilmesi için suçun konusunun uyuşturucu veya uyarıcı madde olması gerekir. Şayet söz konusu madde, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğini taşımıyorsa TCK madde 188 kapsamındaki suçtan söz edilemez. Buna karşın, söz konusu madde zehirli bir madde veya insan sağlığını tehlikeye sokan bir ilaç ise Türk Ceza Kanunundaki diğer maddelerden 193 ve 187 uygulama konusunu

¹⁴⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.512; Yenisey, Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü, s.182; Ergül, age., s.138; Kurt, age., s.35; Sedat Bakıcı, 'Uyuşturucu Madde Suçları', Adalet Dergisi, Yıl. 75, S. 6, Kasım-Aralık 1984, s.1569; Güngör-Kınacı, age., s.130; Günal, age., s.59.

¹⁴¹ İçel-Ünver ve diğerleri, 'İçel Suç Teorisi', 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2000, s. 90; Önder, Ceza Hukuku Dersleri, s. 169; Ergül, age., s.139; Malkoç-Güler, C.3, s. 3011; Kurt, age., s.35.

oluşturacaktır. TCK madde 188 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ihraç ve ithal suçları ceza hukukumuzun soyut tehlike suçları olarak adlandırdığı niteliktedir. Soyut tehlike suçlarında icrai ya da ihmali olarak yapılan hareketin suçun konusu üzerinde somut bir tehlike meydana getirmesi aranmaz. İcrai ya da ihmali hareketin yapılmasıyla suçun gerçekleştiği kabul edilmektedir. Kanunkoyucu'nun tehlike suçlarını düzenlemesindeki amaç, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı benzeri tehlikelerin kişi ve toplumda meydana getireceği zarar tehlikesine karşı önlem almaktır. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali, imali ya da ihracına ilişkin seçimlik hareketlerden birinin yapılması ile soyut tehlike suçunun oluştuğu kabul edilmektedir. Suçun değerlendirilmesinde sadece icrai hareketin yapılıp yapılmadığı aranmaktadır. Bunun yansıra ayrıca uyuşturucu madde imalinin, ihracının ya da ithalinin herhangi bir zarar meydana getirmiş olması aranmaz. Buna karşın, TCK madde 188'de öngörülen suçlardan dolayı zarar meydana gelmiş ise, seçimlik hareketlerden birinin veya birkaçının yapılmasına bağlı olarak meydana gelen zarardan dolayı TCK madde 44'de öngörülen fikri içtima hükmü uyarınca, fail yapmış olduğu icari hareketle birden fazla ve farklı suçun oluşmasına sebebiyet verdiği için, TCK madde 188 hükmündeki suç ile meydana getirdiği zarara ilişkin olarak kast veya taksirle işlemiş olduğu suçtan en ağır cezayı gerektiren madde hükmü uyarınca cezalandırılacaktır.¹⁴²

a. İmal

İmal kavramı, sözlük anlamına göre ham maddeyi işleyip mal üretme anlamına gelmektedir. İmal etmek ise; ham maddeyi işleyerek bir mal üretmek demektir.¹⁴³

TCK madde 188/1'de öngörülen imal fiili, uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkilerin kimyasal işlemlerden geçirilmesidir. 1961 tarihli Tek Sözleşmesi madde 1/n bendinde öngörülen imal fiili, uyuşturucu madde elde edilmesini sağlayan her türlü işlemler için kullanılan bir tanım olarak düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin diğer uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dönüştürülmesi veya ham maddelerin saflaştırılması olarak değerlendirilmektedir. Buna karşın, Tek Sözleşmesi'nde uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkileri toplama fiili, imal fiilinden sayılmamaktadır. Tek Sözleşmesi madde 1/t

¹⁴² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 512; Zafer, age., s. 106; Ergen, age., s. 14; Kurt, age., s. 36-37; Günal, age., s. 61-62, 84, 96; Erman-Özek, age., s. 265; Ergül, age., s. 138, 140; Güngör-Kınacı, age., s. 130; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1398; Özgenç, age., s. 201; Dönmezer-Erman, Naziri ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.I, 1999, İstanbul, s. 400;

¹⁴³ <http://www.tdksozluk.com>; <http://www.turkebilgi.com>. Erişim tarihi : 11.02.2011.

bendinde toplama işlemine ilişkin kavram, kenevir ve kenevir reçinesi veren bitkilerin, afyonun ve koka yaprağının toplanması işlemi olarak belirtilmiştir.¹⁴⁴

İmal için kullanılan maddelerin üretimi ve yetiştirilmesinin uyuşturucu madde imali olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Tezcan-Erdem-Önok' a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde imali kavramına haşhaş, kenevir ya da koka bitkisinin yetiştirilmesi fiilinin de girmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkilerin yetiştirilmesinin imal kapsamına sokulmaması halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının artmasından endişe edilmektedir. Bu nedenle, sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bilimsel yöntemlerle dönüştürülmesi ya da saflaştırılması değil aynı zamanda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yetiştirme yöntemiyle kullanıma elverişli hale getirilmesi de imal kavramına dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁴⁵

Tezcan-Erdem-Önok ve Güngör-Kınacı'ya göre; tarım yolu ile uyuşturucu veya uyarıcı madde yetiştirme imal kavramı içinde değerlendirilmemelidir. TCK madde 188/1'de bahsedilen imal suçu, bilimsel yöntemlerle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin dönüştürülmesi veya arındırılması anlamında düzenlenmiştir. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ekimi, sınırlandırılması ve benzeri hususlardaki konular 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi hakkında Kanun olan özel bir kanun ile ayrıca ceza hukukunda düzenlenmiş olduğundan uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkilerin tarımına ilişkin hususların özel kanun hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi ve TCK madde 188/1'deki imal suçu kavramına dahil edilmemesi gerektiği ileri sürülmüştür. Yargıtay, 5567/6015 sayılı kararında, dişi hint keneviri bitkisinin yapraklarının kurutulması toz esrar haline getirilmesi işlemini basit bir işlem olarak kabul etmiştir. Kurutma işleminin kenevir bitkisinin kimyasal yapısında değişiklik yaratmadığından ve bu işlemlerin teknik bir yöntemi gerektirmeyen basit bir işlem olduğundan bahisle kurutma işlemini uyuşturucu madde (esrar) imal etme olarak değerlendirmemiştir.¹⁴⁶

Kanımızca, uyuşturucu veya uyarıcı madde içeren bitkilerin yetiştirilmesi, toplanması, istiflenmesi ve saklanması TCK madde 188/1'de bahsi geçen imal kavramında

¹⁴⁴ Ergen, age., s.16; Yargıtay 10. CD., 22.11.2007 tarih ve 15691/13549 sayılı kararı- Tezcan-Erdem-Önok, age., s.513.

¹⁴⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.513; Güngör-Kınacı, age., s.166; Soyaslan, age., s.384.

¹⁴⁶ Erman-Özek, age., s.264; Kurt, age., s.37; Soyaslan, age., s.384; Ergül, age., s.141; Günal, age., s.88; Yargıtay, 10. CD., 21.05.1992 tarih ve 5567/6015 sayılı kararı- Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s.3696.

değerlendirilmemelidir. Bu tip basit işlemler imal kapsamına girmemektedir. Nitekim, imal kavramından söz edilebilmek için imal işleminin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğinde değişiklik yapması gerekir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyan afyon, kenevir ve koka bitkisi gibi bitkilerin ekilmesi, toplanması ya da istiflenmesi bilimsel ve teknik işlemler olmadığından ve ayrıca bitkilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dönüştürülmesi veya ayrıştırılması gibi kimyasal yapısında değişiklik meydana getiren işlemler olmadığından uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyan bitkilerin ekimini ve bunlara ilişkin tarımsal çalışmalar TCK madde 188/1 anlamında imal suçu olarak değerlendirilmemelidir.

b. İthal

İthal kavramı, başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma; dış alım anlamına gelmektedir.¹⁴⁷ 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca, yurtdışından Türkiye'ye gümrük kapılarından veya gümrük kapısı dışındaki sınırlardan herhangi bir maddenin sokulması ithal suçunu oluşturmaktadır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithali suçundan bahsedebilmek için bu maddelerin ticari amaçla ve yasadışı olarak ülke içine sokulması söz konusudur. Türkiye sınırlarından yasadışı uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sokulması halinde ithal suçu işlenmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurt içine sokulması yani ithal suçunda ve yurt dışına çıkarılması yani ihraç suçu işlenmesinde kara, hava ya da deniz yolunun kullanılmasının suça bir etkisi yoktur. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin taşınma şeklinin suça etkisi olmamaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde vücut üzerinde veya yutulmuş ya da vücut boşluklarına yerleştirilmek suretiyle de taşınabilmektedir.¹⁴⁸

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 1. maddesinin m bendi uyarınca, ithal veya ihraç suçu uyuşturucu maddelerin fiilen bir ülkeden bir diğer ülkeye veya aynı ülkenin bir ülkesinden diğer bir ülkesine taşınması olarak öngörülmüştür. Buna karşın, Sözleşme'nin 32. maddesi uyarınca, uluslararası sefer yapan gemi ya da hava gemilerinin ilk yardım çantalarında ve acil durumlarda gereken miktar kadarıyla sınırlandırılmış uyuşturucu maddelerin bu gemilerde taşınmasının ithal veya ihraç suçu oluşturmayacağı belirtilmiştir.

¹⁴⁷ <http://www.tdk.gov.tr>. Erişim tarihi : 12.02.2011.

¹⁴⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 514, 536; Zafer, age., s. 108; Soyaslan, age., s.384; Ergül, age., s.142; Güngör-Kınacı, age., s.176, 178; Centel, age., s.176; Kurt, age., s. 28.

İthal suç, gümrük kapısından yapılabileceği gibi kara, deniz veya hava sınırlarından da uyuşturucu veya uyarıcı madde sokmak suretiyle gerçekleştirilebilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük görevlilerine beyan edilmesi gereken aşamadan önce ele geçirilmiş ise, ithal suçundan değil TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme veya bulundurma suçu işlenmiş sayılır. Buna karşın, gümrük görevlilerine uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunmadığını beyan ettikten sonra bu maddeler ele geçirilmiş ise ithal suçundan bahsedilecektir. Yargıtay 19792/23643 sayılı kararında, uyuşturucu madde ithal suçunun işlediğine karar verebilmek için uyuşturucu maddenin gümrük görevlilerine beyan aşamasından önce mi yoksa sonra mı ele geçirildiğinin kesin olarak tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Uyuşturucu maddenin gümrük beyanından önce ele geçirilmiş olması halinde, ithal suçuna teşebbüs halinin gerçekleşmeyeceği ve fakat sanıkların fiilinin TCK madde 188/3’de öngörülen tamamlanmış bulundurma veya nakletme ya da sevk etme suçunu oluşturacağı belirtilmiştir. Buna karşın, gümrükteki görevlilere uyuşturucu madde olmadığına ilişkin beyanda bulunduktan sonra uyuşturucu maddenin ele geçirilmiş olması halinde, TCK madde 188/1’deki ithal suçunun tamamlanmış olacağı’ belirtilmiştir.¹⁴⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapıları haricinde ülkeye kara, hava ya da deniz yoluyla sokulması halinde, bu suçun TCK madde 188/3’de öngörülen bulundurma ya da nakil suçunu mu yoksa ithal suçunu mu ihlal ettiği hususu öğretide tartışmalıdır. Yargıtay’ın ve öğretideki görüşlerin çatışma noktası, failin kastının tespiti için olayın bütün verileri değerlendirilmek suretiyle sonuca varılması gerektiği ve sadece maddi bir olguya dayanarak failin kastının tespitine gidilmesinin ceza hukukundaki kusur ilkesi ile bağdaşmadığı hususudur.¹⁵⁰

Gümrük kapısı haricindeki bir bölgeden ülkeye sokulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yakalanması halinde, gümrük görevlilerine beyanda bulunma şeklindeki cezai sistem bulunmadığından gümrük kapısı haricindeki bölgeden sokulan uyuşturucu veya uyarıcı madde hakkında TCK madde 188/3’de öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma veya nakletme suçu söz konusu olur ki bu da ceza kanunundaki bu boşluktan failerin faydalanmasını yani yasayı dolanmalarını sonuçlar. Yargıtay’ın bu yönde vermiş olduğu kararlara karşı öğretide karşı çıkılmaktadır. Yargıtay 10885/10759 sayılı kararında,

¹⁴⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 514; Ergül, age., s.143; Kurt, age., s. 129, 181; Erman-Özek, age., s. 268; Günal, age., s. 90, 92; Soyaslan, Özel Hükümler, s. 389; Yargıtay 10. CD., 15.11.2001 tarih ve 19792/23643 sayılı kararı- Güngör-Kınacı, age., s. 175-177, 181.

¹⁵⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.514; Güngör-Kınacı, age., s.175.

uyuşturucu maddenin Türkiye'ye gümrük kapılarından sokulmaması halinde uyuşturucu madde ithal suçunun değil ve fakat TCK madde 188/3 uyarınca ülke içinde uyuşturucu madde nakletmek suçunun işlendiğine karar vermiştir.¹⁵¹

Failin gümrük kapıları dışındaki bölgelerden ülkeye uyuşturucu veya uyarıcı madde sokarken yakalanması halinde, suçun ithal suçunun icrai hareketlerine uyması ve faildeki kusurun örtüşmesi açısından bakıldığında TCK madde 188/3'de öngörülen suç olarak değerlendirilmemelidir. Türkiye'ye sınır kapısının dışından uyuşturucu madde sokulduğunda, Yargıtay kararının aksine, TCK 188/1'de yer alan ithal suçu meydana gelecektir. Dolayısıyla, gümrük kapıları haricinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülkeye sokulması halinde ithal suçundan söz edilmesi daha uygun olacaktır.¹⁵²

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 1. maddesinde transit geçişlerde söz konusu edilen transit ülke tanımlaması yapılmıştır. Bu tanım uyarınca, uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile I ve II numaralı tablolarda belirtilen maddelerin yasadışı yollardan ülke toprakları üzerinden geçirilmesine karşın uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bu ülkeden kaynaklanmadığı ve aynı zamanda bu ülkenin maddelerin son varış ülkesi olmadığı ülkedir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bahsi geçen ülkeye ithal edilmesi yerine o ülkeden transit geçirilmesi söz konusu ise, ithal suçundan değil TCK madde 188/3'deki nakil suçundan söz edilecektir.¹⁵³

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülkeye transit geçişi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 84-92. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin transit geçiş suçunu ya da ülkeye ithal suçunu ihmal ettiğini tespit edebilmek için uyuşturucu veya uyarıcı maddeler üzerinde ülke içinde tasarruf etme imkanının bulunup bulunmadığı kriteri dikkate alınmalıdır.¹⁵⁴

¹⁵¹ Yargıtay 10. CD, 29.06.2006 tarih ve 174/8891 sayılı kararı, Yargıtay 10. CD, 15.11.2001 tarihli kararı; Yargıtay, 10. CD., 27.03.2007 tarih ve 10885/10759 sayılı kararı- Balcı, age., s. 125-126.

¹⁵² Yargıtay, 10. CD., 08.07.2008, 2006/12263 E., 2008/11760 K-www.kazanci.com.

¹⁵³ Ergül, age., s.142; Soyaslan, age., s.384; Güngör-Kınacı, age., s.176.

¹⁵⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 536; Günay, age., s. 59; Güngör-Kınacı, age., s. 177.

c. İhraç

İhraç, bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye satmasıdır.¹⁵⁵ İhraç suçu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yasadışı yollarla yurtdışına çıkarılmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yurt dışına çıkarılmasından sonra mallara ilişkin diğer hareketler ihraç suçunun oluşumunu etkilemez. Başka bir deyişle, hava yolu ile ülkenin dışına çıkarılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin uçağın kaza yapması sonucu düşmesi ya da deniz yolu ile ülke dışına çıkarılan maddelerin geminin açık denizde batması sonucu yok olması halinde ihraç suçuna bir etkisi olmamaktadır.¹⁵⁶

Bunun yanısıra, gümrük kapısı dışındaki bir bölgeden kara, hava veya deniz yoluyla uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çıkarılması halinde, ihraç suçu tamamlanmış olur. Yargıtay'ın bu doğrultudaki 22546/2193 sayılı içtihadında; suçun konusunu oluşturan uyuşturucu maddenin kargo yoluyla yabancı bir ülkeye gönderilmesinin TCK madde 188/1 hükmünde belirtilen uyuşturucu madde ihracı suçunu oluşturduğu belirtilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapısı haricindeki kara, hava veya deniz sınırlarından ülke dışına çıkarılması halinde ihraç suçuna teşebbüsün mevcudiyeti konusu öğretilerde tartışma konusu edilmiştir.¹⁵⁷

Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek' göre; ihraç suçunun varlığının tespitinde, delillerin değerlendirilmesi yapılırken mevcut delillerin failin kastının suça ilişkin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ülke dışına çıkarmak niyetini destekler nitelikte olması aranmalıdır. İhraç suçunun varlığından şüphelenilerek yapılan telefon dinlemesinde ihraç fiilinin icra hareketlerinin başladığı tespit edildiği takdirde bu dinlemede ortaya çıkan sonuçlar failin ihraç suçuna yönelik kastını ortaya koyduğu doğrultusunda Mahkeme'nin kanaat oluşturmasının yerinde olacağı ileri sürülmektedir.¹⁵⁸

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; diğer bir görüşe göre; failin gümrük kapısı haricindeki bölgelerden uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi çıkartmaya çalışırken suçüstü yakalanması halinde fail hakkında ihraç suçuna teşebbüs hükümlerinin uygulanmayacağı ileri sürülmektedir. Başka bir deyişle, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı suçunun oluşabilmesi

¹⁵⁵ <http://www.tdksozluk.com>. Erişim tarihi : 11.02.2011.

¹⁵⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.514; Ergül, age., s.143; Soyaslan, age., s.384.

¹⁵⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.514; Erman-Özek, age., s.271; Ergül, age., s.144.

¹⁵⁸ Erman-Özek, age., s.270; Soyaslan, age., s.384.

için ülke sınırlarından yurtdışına çıkarılmak amacıyla ihraç hareketlerinin başlaması ve bu hareketlerin gümrük kapısı olan sınır bölgelerinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Failin gümrük kapısında gümrük memuruna uyuşturucu veya uyarıcı madde olmadığına ilişkin beyanda bulunması ve bu aşamadan sonra yapılan aramalarda uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunması halinde fail hakkında ihraç suçuna teşebbüs fiilinin gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.¹⁵⁹

Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'e göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yasadışı ihracı hukuka aykırı bir fiil olmasına karşın sınır kapısında gümrükte kişinin beyanda bulunup bulunmamasına göre hukuka aykırılığın değerlendirilmeye alınmasının hukuki bir zorlama olduğu ileri sürülmektedir. Kişinin sadece gümrük kapısında denetlenmesi ve bu beyana göre hareket edilmesinin kısıtlayıcı olduğu, telefon dinleme ve kameralarla gözetleme gibi daha teknik takibin modern ceza hukukunda uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, gümrük kapısı haricindeki bölgelerden sınırı geçerek yapılan ihracın beyan esasına tabi tutulmadığı için sevk ve nakil olarak değerlendirmeye tabi tutulmasının adil olmadığı ifade edilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal edildikten sonra ihraç edilmesi halinde, TCK madde 188'de öngörülen seçimlik hareketlerden ikisi meydana gelmiştir. Bu nedenle kişiye ayrı ayrı suçlardan ceza vermek yerine tek bir suçtan ceza verilecektir. Ayrıca, teşekkül halinde uyuşturucu madde ihraç edilmesine ilişkin olarak Yargıtay 8819/12715 sayılı kararında, teşekkül halinde uyuşturucu madde ihraç etme suçunda TCK 188/1. maddenin uygulanmasının yerine TCK 188/5. maddenin uygulanması gerektiğine karar vermiştir.¹⁶⁰

Kontrollü teslimat yönteminin uygulanması söz konusu olduğunda, kişinin işlemiş olduğu fiil uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma veya nakletme değil ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı olarak kabul edilmelidir. Nitekim, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesi uyarınca, Sözleşme'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin kontrollü teslimat yönteminin bu maddelerin birçok ülkeye girişi, geçişi veya çıkışına olanak veren yöntem olarak ifade edilmiştir. Kontrollü teslimat yönteminin uygulandığı olaylarda, ülke geçişlerinde ilgili ülkenin yetkili makamlarının bu geçişlerden haberdar olması gerekmektedir. 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin 11. maddesi uyarınca; Sözleşme'ye taraf

¹⁵⁹ Güngör-Kınacı, age., s.206, 208; Erman-Özek, age., s.271; Kurt, age., s.128.

¹⁶⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.514; Erman-Özek, age., s.271; Kurt, age., s.40; Savaş-Mollamahmutoğlu, C.III, s. 3698; Soyaslan, age., s.384; Ergen, age.,s.22; Yargıtay 10. CD., 12.10.2005, 2005/8819 E., 2005/12715 K.-
www.kazanci.com.

olan ülkeler iç hukuk sistemleri olarak verdiği oranda bu suça katılmış olan kişileri tespit etmek ve haklarında yasal işlem yaparak kontrollü teslimat sisteminin uluslararası alanda işlevini gerçekleştirebilmesi için taraf devletlerin iç hukuklarında gerekli önlemleri alması öngörülmüştür. Kontrollü teslimat yöntemine başvurabilmek için yetkili makamlar her olay için ayrı bir inceleme yapmak ve durumu değerlendirmek zorundadır. Bu konuda sözleşmeye taraf ülkelerin yargı yetkisini kullanabilmesi için aralarında karşılıklılık esasına dayalı olarak hukuki ve mali düzenlemeler yapmaları gerekmektedir. Kontrollü teslimatın gerçekleştirilebilmesi için, kaçak olarak ihraç edilen uyuşturucu veya uyarıcı mallar güvenlik görevlileri tarafından tespit edilse dahi, bu malların sevkiyatına müdahale etmeden ya aynı malların geçişine ya da mallarla başka malların yer değiştirilerek sevk edilmesine izin vermek suretiyle kontrollü teslimat yönteminin uygulanmasına izin vereceklerdir.¹⁶¹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasadışı ihracı yapılırken kolluk kuvvetleri tarafından ihraç fiiline müdahale edilmemiş olsa idi yasadışı ihracın gerçekleşmesi kesin olacak ise; gizli ajan adı altındaki görevlilerin araya girmesi ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihraç edilmesi arasındaki nedensellik bağının kesilmesi söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle, ihraç suçunu işlemekte olan sanıkların fiillerinin organize biçimde uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç etmek suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir. Yargıtay 12309/17472 sayılı kararında, teşekkül halinde ihraç suçunun işlenmesinde, sanıkların muhbiri örgüt elemanı sanarak uyuşturucu maddeyi kendisine vermeleri ve yabancı bir ülkeye havayolu ile gitmesini sağlayarak uyuşturucu maddeyi ihraç etme suçunu işleme iradesini ortaya koymaları, muhbiri kişi ve güvenlik görevlileri işlenmek istenen ihraç suçuna müdahale etmemiş olsaydı ihraç suçunun meydana geleceği kesin olduğundan, güvenlik görevlilerinin araya girmesinin uyuşturucu maddenin ihraç edilmesi konusundaki nedensellik bağını kesmeyeceği ve sanıkların fiillerinin teşekkül halinde uyuşturucu madde ihraç etmek suçunu oluşturduğunu belirtmiştir.¹⁶²

4. Suçun Manevi Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, ithali veya ihracına ilişkin seçimlik hareketli suçları işleyen failde TCK madde 21 hükmünde düzenlenmiş olan kast aranmaktadır. Buna

¹⁶¹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.514; Erman-Özek, age., s.271; Ergül, age., s.143; Güngör-Kınacı, age., s.206; Kurt, age., s. 128-129.

¹⁶² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 514; Ergül, age., s. 143; Güngör-Kınacı, age., s. 206; Yargıtay, 10. CD., 02.05.2002 tarih ve 12309/17472 sayılı karar-yargıtay.gov.tr.

karşın, TCK madde 188'deki suçu işleyen kişi kanunda belirtilen maddi unsurları bilmiyor idiye suçun icra hareketini yaparken kasten hareket etmiş sayılmaz. Kişi, eczacı çırağı olarak eczanede imal edilen maddenin uyuşturucu madde olduğunu bilmiyorsa maddi hatadan bahsedilir. Bu durumda TCK madde 30 hükmü uyarınca kasti harekette bulunmadığından eczanede üretilen madde konusunda hataya düştüğü ve bilerek ve isteyerek uyuşturucu madde üretiminde bulunmadığından gerçekleşen imalattan dolayı sorumlu tutulmaz.¹⁶³

Bunun yanısıra, ecza kalfası eczacının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek için ruhsat iznine sahip olduğu düşüncesiyle madde imalinde icra hareketlerini gerçekleştirmiş ise hukuki unsurlarda hataya düştüğünden uyuşturucu imalinde kasıtlı davranmış olarak kabul edilmez ve TCK madde 30 hükmünden yararlanır.¹⁶⁴

Buna karşın, kişi icrai hareketiyle gerçekleşen neticeye ilişkin olarak gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsaydı böyle bir neticenin oluşmasına engel olabilecek idiye TCK madde 30/1'in 2. cümlesinde öngörülen taksirle işlenmiş suçtan bahsedilir. Ancak, suçun taksirle işlenen bir suç olabilmesi için kanunda suç olarak tanımlanmış olması aranır.¹⁶⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla imal eden kişinin bulundurma suçundan mı yoksa madde imali suçundan mı sorumlu tutulacağı öğretide tartışmalıdır. Dönmezer-Erman'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal edilen madde, bu maddeyi kullanacak olan kişinin kişisel kullanımına yetecek miktarda ise TCK madde 191'de öngörülen kullanmak için bulundurma suçundan sorumlu tutulması ve fakat TCK madde 188/1 anlamında imal suçundan sorumlu olmaması gerektiği savunulmaktadır. Zira ceza kanunu sisteminin zilyedliğin sebebinin değil sadece zilyedlik durumunu dikkate aldığı, başka bir deyişle uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde bulunmuş olduğu, ithal edildiği, satın alındığı ya da imal edildiği hallerden birinin neticesinde zilyed olduğu hallerde sadece zilyedlik durumu dikkate alınmakta olduğu ileri sürülmektedir.¹⁶⁶

¹⁶³ Kurt, age., s.36, 48; Günal, age., s.103, 110; Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s.3836; Erman-Özek, age., s.282, 284; Ergül, age., s.139; Erem-Toroslu, age., s.348; Ergen, age., s.15; Soyaslan, age., s.384.

¹⁶⁴ Kurt, age., s.48; Günal, age., s.103; Dönmezer-Erman, C.I, s.391; Soyaslan, age., s.385; Erman-Özek, age., s.284; Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s.3865.

¹⁶⁵ Dönmezer-Erman, age., s. 363; Özgenç, age., s. 374; Günal, age., s.104; Ergül, age., s.152; Kurt, age., s.49.

¹⁶⁶ Demirbaş, age., s. 381; Yaşar, age., s. 140; Günal, age., s.105; Erman-Özek, age., s.284; Ergül, age., s.153.

Kanımızca; 5237 sayılı ceza kanunumuzda yeni düzenlemeler yapılırken, kullanmak amacı ile de olsa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal edilmesinin TCK madde 191 hükmünde öngörülen suça nazaran daha ağır ceza öngören TCK madde 188 hükmünde yer verilmesinin sebebi, kullanmak amacıyla imalinin serbest bırakılmasının öğretide savunulduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumun sağlığı ve güvenliği için tehlike suçu oluşturduğu ve önce kullanan kişiyi maddeye tamamen bağımlı hale getirip toplumu da tehdit eder konuma getirme riskinin pek muhtemel olduğunun dikkate alınmasıdır. Bu nedenle, Hollanda gibi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını belli miktarlarda serbest bırakmış olan ülkelerin aksine, ülkemizde madde imalinin serbest bırakılmaması ve ağır cezalar öngörülmüş olması uygundur. Zira uyuşturucu madde bağımlısı kişiler malı satarak ya da takas yaparak yeni mallar temin etmekte ve ihtiyaçlarını gidermektedirler.

Madde bağımlısı olduğunu yetkili mercilere bildiren kişilerin cezalandırılması yerine uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlıları için kurulmuş olan merkezlerde devlet kontrolünde tedavi edilmeleri kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal etmelerini ve maddeleri başkalarından satın alma ya da satın almak için suç işleme gibi olumsuz ve hukuka aykırı davranışlardan uzak durmalarını sağlayacaktır.¹⁶⁷

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında hukuka aykırılık, bu fiillerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapılmasıdır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatlı olarak imal veya ticareti halinde ya da tıbbi amaçla kullanımında hukuka aykırılık ortadan kalkar. Bu nedenle, TCK madde 188 hükmündeki suçun meydana gelebilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinin, ihracının ya da ithalinin ruhsata aykırı veya ruhsatsız şekilde yapılmış olması aranmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ve bulundurulması tıbbi veya bilimsel amaçlar doğrultusunda ruhsata bağlı olarak ve devletin kontrolü altında Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından yapılmaktadır. Hasta kişilere verilecek uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ise hekim kontrolünde ve reçete ile verilmektedir. Kontrole tabi kimyasal maddeler ise 3298 sayılı Kanun ile 2313 sayılı Kanun kapsamında

¹⁶⁷ Nur Centel-Hamide Zafer-Özlem Çakmut, 'Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ile İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, 2006, s. 422; Dönmezer-Erman, age., s. 363; Özgenç, age., s. 374; Günal, age., s.106; Erman-Özek, age., s.284; Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s.176.

ruhsata tabi tutulmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali veya ticareti konusundaki denetim Sağlık Bakanlığı aracılığıyla yapılmaktadır.¹⁶⁸

6. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Teşebbüs, bir kişinin kasten bir suçu işlemek istemesi ve elverişli hareketlerle başlamış olduğu icra hareketlerinin kendi iradesi dışındaki olgulardan dolayı tamamlayamamış olması halinde suça teşebbüsten bahsedilmektedir. Suça teşebbüs halinde meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, fail hakkında müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ağırlaştırılmış müebbet cezası yerine ise, on üç yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (TCK madde 35). Yargıtay 11132/14997 sayılı kararında, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan sanıklar uyuşturucu maddelerle gümrük sahasında yakalanmış olmaları ve fiilerinin uyuşturucu madde ihracına teşebbüs aşamasında kalmış olduğunu değerlendirerek ihraca teşebbüs ve tamamlanmış nakletme suçundan uygulama yapılarak sonucun belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁶⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek kastıyla failin imal suçuna elverişli hale getirecek olan gerekli maddeleri ve malzemeleri imalatın yapıldığı yerde bulundurması ve uyuşturucu madde imalinin icra hareketlerine başlaması halinde teşebbüsten bahsedilmektedir. Suçun tamamlanmış sayılabilmesi için imal işlemi sonucunda elde edilen maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıması aranmaktadır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için hazır bulundurulan katkı maddeleri ile birlikte araç gereçlerin ele geçirilmiş olmasına karşın henüz imalat için gereken icra hareketlerine başlanmamış ise, TCK madde 188/3 hükmü uyarınca sadece bulundurma veya depolama suçunun oluştuğu kabul edilecektir. Bulundurulan veya depolanan maddeler uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyor ise, TCK madde 188/7 hükmü uyarınca öngörülen suç tipi meydana gelecektir. Yargıtay 4262/7198 sayılı kararında belirttiği üzere, TCK madde 188/1'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline teşebbüs halinin oluşabilmesi için

¹⁶⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.518; Ergül, age., s.140; Zafer, age., s. 111; Önder, age., s.149, 161.

¹⁶⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.520; Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin yayınevi, 5. bası, Ankara, 2010, s. 409 vd.; Yargıtay 10. CD., 26.12.2006, 2006/11132 E., 2006/14997 K. - www.kazanci.com.

imal fiiline ilişkin icrai hareketlerin başlamış olması aranmaktadır. İmal suçunun icrasına başlamak ise, suçun maddi unsurunu oluşturan veya suçun işlenmesine yönelik hareketleri yapmaktır. Sanıkların suça elverişli ve yeterli madde ve malzemeleri eve taşımış olduklarından eroin imaline ilişkin kastları mevcuttur. İmal suçunun icra hareketlerine başlanmış ve fakat elinde olmayan sebeplerden dolayı icra hareketleri sonlandırılmamıştır. Bu nedenle, sanıkların işlemiş oldukları fiil eksik teşebbüs derecesinde kalmıştır. Yakalanan madde ve malzemelerin eroin imaline elverişli ve yeterli olduğu ve fakat fiilen imalata başlanmamış olduğu anlaşıldığından uyuşturucu madde imaline tam teşebbüs değil ve fakat imale eksik teşebbüs olarak değerlendirilmesine karar vermiştir.¹⁷⁰

İmal için kullanılmış olan araç gereçlerin elverişsizliği veya imal işlemi sırasında oluşan hata sebebiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşımayan bir maddenin imal edilmesi halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal suçu teşebbüs halinde kalmıştır. Bu nedenle, fail suçun icra hareketlerine başlamış olsa da koşullardaki veya kullanılan araç veya gereçlerdeki elverişsizlik nedeniyle suç tamamlanmadığından suça teşebbüs hükümleri uygulanacaktır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek amacıyla temin edilen malzemeler ve araç gereçler uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için mutlak olarak elverişsiz halde ise, imal bakımından işlenemez suç söz konusu olacaktır. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline elverişli malzemeler ve araç gereçler kullanmak suretiyle imale başlamış ve bu sırada yakalanmış ise, imale teşebbüs suçundan bahsedilmektedir. Bu halde, TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen bulundurma veya depolama suçu ile imale teşebbüs suçundan hangisinin cezası daha ağır ise fikri içtima kuralları uyarınca öngörülen en ağır ceza ile cezalandırılır (TCK madde 44).¹⁷¹

Kanımızca; gerek gümrük beyanından önce gerekse gümrük beyanından sonra yakalanan uyuşturucu veya uyarıcı madde hakkında ithal suçundan sorumluluğun bahsi daha uygun olacaktır. Yargıtay'daki görüşün aksine, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük beyanından önce yakalanması halinde TCK 188/3. madde uyarınca ruhsatsız veya ruhsata aykırı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma, sevk ya da depolama olarak değerlendirilmesi ve gümrük beyanından sonra yapılan aramada uyuşturucu veya uyarıcı

¹⁷⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.520; Demirbaş Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 6. bası, Ankara, 2009, s. 413 vd.; Günay, age., s. 57; Yargıtay 10. CD., 22.06.1992 tarih ve 4262/7198 sayılı kararı-Savaş-Mollamahmutoğlu, age., s.3508.

¹⁷¹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 415 vd.; Yargıtay 10. CD., 25.12.2006 tarih ve 13156/14777 sayılı kararı; Yargıtay 10. CD., 02.11.2006 tarihi ve 8720/12136 sayılı kararı- Özgenç, 418-421.

maddenin yakalanmasının ithal suçuna teşebbüs olarak yer alması ceza hukukunun ithal hükmünü düzenlerken amaçladığı hukuki yarara ters düşmektedir.

Ülke içindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke dışına çıkarılması halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı meydana gelmektedir. Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi gümrük kapısından ülke dışına çıkarmak için icra hareketlerine başlamış ise TCK madde 35 hükmü uyarınca ihraca teşebbüs suçundan cezalandırılacaktır. Buna karşın, Yargıtay 13242/14525 sayılı kararında, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülkeye sokulması ile ithal suçu gerçekleşmesine karşın uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gümrüğe kadar getirilip gümrükten geçişteki beyan aşamasından önce gümrük görevlilerinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ele geçirmiş olması halinde ithal suçundan bahsedilemeyeceğini belirtmiştir. Bu durumda, TCK madde 188/3 hükmü uyarınca failin uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, nakletme veya sevk etme suçlarından sorumlu tutulacağını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük beyanından sonra ele geçirilmesi halinde ithal suçundan bahsedilebileceğine karar vermiştir.¹⁷²

Demirbaş'a göre; gümrük sahasından geçirilmek istenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gümrük sahasına girilmeden önce yakalanması halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracına teşebbüs suçu oluşmadığı ve fakat TCK madde 188/3 hükmünde öngörülen nakil veya sevk suçlarının söz konusu olacağı ileri sürülmektedir. Yargıtay 14383/696 sayılı kararında, failin uyuşturucu maddeler ile birlikte gümrük sahası içinde yakalanmış olduğundan suç fiilinin uyuşturucu madde ihracına teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmiştir. Buna göre, sanığın biri ihraca teşebbüs diğeri ise tamamlanmış nakletme suçu olmak üzere iki ayrı suçu işlemiş olduğu gözönünde bulundurularak TCK'nın 44. maddesi uyarınca, ihraca teşebbüs suçu ile tamamlanmış nakletme suçunun cezalarının karşılaştırılarak daha ağır ceza öngören suçun uygulanmasının yerinde olacağına karar vermiştir.¹⁷³

Ergül'e göre; gümrük sahası dışındaki bir noktadan ülke dışına çıkarılmak istenen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin emniyet görevlileri tarafından yakalanması halinde, bu suçun uyuşturucu veya uyarıcı madde suçuna teşebbüs olarak değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Buna karşın Yargıtay 14383/696 sayılı kararında, sanığın uyuşturucu

¹⁷² Ergül, age., s. 143; Yargıtay 10. CD., 19.12.2006 tarih ve 13242/14525 sayılı kararı; Yargıtay 10. CD., 18.04.2002 tarih ve 9160/17044 sayılı kararı- Güngör-Kınacı, age., 190.

¹⁷³ Günay, age., s. 61; Ergül, age., s. 144; Yargıtay 10. CD., 30.01.2007 tarih ve 14383/696 sayılı kararı; Yargıtay, 10. CD., 04.03.2008 tarih ve 872/3594 sayılı kararı- Kurt, age., s. 41.

maddelerle gümrük sahasında yakalanmış olması halinde, biri ihraca teşebbüs diğeri tamamlanmış nakletme olmak üzere iki ayrı suç işlemiş olacağını, TCK.nun 44. maddesi uyarınca ihraca teşebbüs suçu ile tamamlanmış nakletme suçunun cezalarının karşılaştırılarak daha ağır ceza öngören suçun uygulanmasının yerinde olacağına karar vermiştir.¹⁷⁴

Kanımızca; fail uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç etmek kastı ile hareket ederek gümrük sahasına girdiğinden gümrük sahasına girdikten sonraki hareketler ihraç suçuna yönelik hareketler olarak değerlendirileceğinden, gümrük beyanından önce uyuşturucu veya uyarıcı madde ile yakalandığında TCK madde 188/3'te öngörülen nakil veya sevk suçunu değil ve fakat ihraca teşebbüs suçunu işlemiş olacaktır.

b. İştirak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ticaretini yapmak amacıyla ve bir kereye mahsus olmak suretiyle birden fazla kişinin bir araya gelerek imal veya ticaret suçunun icra hareketlerini gerçekleştirdikleri takdirde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine iştirak suçu meydana gelecektir. Failler uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaret suçuna iştirak suçunu işlemeyen önce iradelerini bu doğrultuda kullanmak üzere bir araya gelmektedir. Bu birliktelik, devamlılık arz ederse örgütlü suç kapsamında değerlendirilir ve artık iştirak halinde suç olgusundan bahsedilemez. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline veya ticaretine iştirak suçunun faili herkes olabilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal eden veya madde ticareti yapan kişi suçun faili olarak kabul edilmektedir. Seçimlik hareketlerden biri veya birkaçının birçok kişi tarafından işlenmesi halinde müşterek faillikten bahsedilecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali veya ticareti suçlarını işleyen faillerin suç işleme kararını kuvvetlendiren, failleri suça teşvik eden veya suç fiilini işlediği takdirde suçun sonrasında yardımda bulunacağını taahhüt eden kişi suça yardım eden kişidir.¹⁷⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunda, suçun işlenmesinde bir başkasını aracı olarak kullandığı takdirde, kendisi de tıpkı suçu işleyen kişi gibi fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca, kusur yeteneği olmayan kişileri suçun işlenmesinde aracı

¹⁷⁴ Kurt-Kurt, age., s. 152; Yargıtay 5. CD., 08.11.1990 tarih ve 3612/4909 sayılı kararı; Yargıtay 10. CD.,-Ergül, age., s. 145-146; 30.01.2007, 2006/14383 E., 2007/696 K.-www.kazanci.com.

¹⁷⁵ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 452 vd.; Zafer, age., s. 119 vd.; Özdebakoglu, age., s. 156.

olarak kullanan failin cezası üçte birden yarısına kadar arttırılır (TCK md 37/2). Suç işlemesi için azmettirilen kişinin yaşı konusunda dolaylı fail hataya düşmüş ise, ceza kanunundaki hata hükümlerine başvurulur. Suça azmettirilen fail on sekiz yaşından küçükler olduğu takdirde azmettiren failin cezası üçte birden yarısına kadar arttırılır. Suçu işleyen küçüğün suçu işlediği tarih yaş haddi olarak dikkate alınır (TCK madde 38/2). Yargıtay 11111/12806 sayılı kararında, uyuşturucu madde ticareti yapmak ve kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmaktan suçundan sanıkların, 18 yaşından küçük olan sanığı suça azmettirdikleri anlaşıldığından, azmettiren sanıklar hakkında TCK 38/2 uyarınca, 18 yaşından küçük sanığı azmettirdikleri gerekçesiyle verilecek cezanın üçte birden yarısına kadar arttırılması gerektiğini belirtilmiştir.¹⁷⁶

c. İçtima

Failin tek bir icra hareketi ile birden çok suçu işlemiş olması haline fikri içtima denmektedir. Bunun yanısıra, failin tek bir icra hareketi ile farklı kanun hükümlerini ihlal etmesine zincirleme suç denmektedir. Bileşik suçun oluşmasında failin icra hareketini neticelendiren suçun haricinde başka bir suçun unsuru veya ağırlatıcı niteliğini taşıması söz konusu olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticaretinde ise; bu maddelerin imali veya ticareti ya da her iki icra hareketi gerçekleşmiş olsa bile, kanun gereği bu suçlar seçimlik hareketler olarak düzenlenmiştir. Başka bir deyişle, hem uyuşturucu veya uyarıcı madde imali yapan hem de imal ettiği maddelerin ticaretini gerçekleştiren ve maddelerin ihracını ya da ithalini yapan kişi sadece TCK madde 188'de öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan cezalandırılacaktır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç edildikten belli bir süre sonra ayrıca bu maddeler ithal edildiği takdirde, artık fail iki ayrı suçtan cezalandırılacaktır. Bunun istisnası, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali yerine malların transit geçirildiği bir ülke olmasıdır. Bu durumda, transit fiili uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticareti olarak değerlendirilmeyecek ve TCK madde 188'de öngörülen suça ilişkin olarak zincirleme suç oluştuğu ileri sürülemeyecektir. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler önce ithal edilip sonra da ülke içinde satışı yapılacak olan yere sevk veya nakledildiği takdirde, fail birden çok suçu işlemiş olarak kabul edilecek ve gerçek içtima hükümleri uyarınca TCK madde 188/1 ve 3. fıkralarda öngörülen suçlardan ayrı ayrı sorumlu tutulacaktır. Yargıtay 19555/10927 sayılı kararında, sanığın uyuşturucu ve

¹⁷⁶ Zafer, age., s. 119-120; Yargıtay, 10. CD., 06.11.2007 tarih ve 11111/12806 sayılı kararı- Özgenç, age., s. 434 vd.

uyarıcı maddeleri farklı zamanlarda yurtdışından Türkiye'ye ithal ettikten sonra ithal kastı dışındaki bir kasıtle uyuşturucu maddeleri satışa arz ettiği ve maddelerin satışını yaparken yakalandığı dikkate alındığında iki ayrı fiilden birinin uyuşturucu madde ithal etmek suçunu diğerinin ise uyuşturucu maddeyi satışa arz etmek suçunu oluşturduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, sadece uyuşturucu madde ithal etmek suçundan değil ve fakat TCK madde 71 uyarınca iki farklı suçtan ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiğine karar vermiştir.¹⁷⁷

Fail yapmış olduğu tek bir icrai hareket ile kanunda belirtilen suçlardan birkaçını birden ihlal etmesi halinde, fiil tek olmasına karşın birden fazla suç tipi ihlal edilmiş olmaktadır. Buna karşın, kanunkoyucu birden çok suç tipinin ihlal edilmesine karşın her bir suçtan dolayı kişiye ceza vermek yerine bu suç tiplerinden en ağır cezayı öngören ceza ile cezalandırılmasını uygun bulmuştur. Demirbaş'a göre; tek bir fiil ile birden fazla suç tipinin ihlal edilmesi durumu farklı türden fikri içtima olarak belirtilmektedir. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç etme suçuna teşebbüs halinde yakalanmış ise, hem tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak veya nakletmek suçundan hem de ihraca teşebbüs etme suçundan sorumlu tutulacaktır. TCK madde 44 uyarınca, failin işlediği bir tek fiil ile birden fazla ve farklı suçun işlenmesi halinde, bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçlardan biri ile cezalandırılması söz konusu olacaktır. Bu halde, TCK madde 188/1 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç etmeye teşebbüs suçu ile TCK madde 188/3 uyarınca bu maddeleri bulundurmamak veya nakletmek suçunun cezaları karşılaştırılmak suretiyle en ağır olan ceza faile verilecektir. Fail tek bir fiil ile birden fazla suç işlemiş olabilir. Bu durumda icrai hareket tektir ve fail hakkında suç tipine ait ceza uygulanacaktır. Ancak, suç tipine uygun fiil ile birden çok suç işlenmesi söz konusu olduğundan kanunkoyucu bu durumu faile verilen cezanın arttırılması şeklinde düzenlemeyi uygun bulmuştur. Öğretide, failin tek bir icrai hareket ile birden fazla suç işlemesi hali, aynı türden fikri içtima olarak tanımlanmıştır (TCK madde 43/1-2). Yargıtay 3207/8664 sayılı kararında, sanıkların ihraç suçuna teşebbüs ettiklerinin kabulü halinde sanıkların işlemiş olduğu tek bir fiil ile birisi ihracata teşebbüs diğeri tamamlanmış bulundurma veya nakletme suçu olmak üzere iki suçu birden işlemiş oldukları kabul edileceği; ve sanıklar hakkında uyuşturucu madde ihraç etmeye teşebbüs suçundan ve tamamlanmış uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan ceza verilmesi gerektiği belirtilmiştir. İhraca teşebbüs suçu ile bulundurma ya da nakletme suçlarının cezaları tespit edildikten sonra TCK madde 44'deki fikri içtima kurallarına göre, sanıkların işledikleri

¹⁷⁷ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 497 vd.; Özgenç, age., s. 486 vd.; Zafer, age., s. 118; Yargıtay 10. CD., 03.04.2001 tarih ve 19555/10927 sayılı kararı-Yargıtay Kararları Dergisi, Eylül, 2001, C. 27, S. 9, s. 1448.

bir tek fiil ile birden fazla ve farklı suçun oluşmasına sebep olduklarından bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılmaları gerektiği ifade edilmiştir. Kanunkoyucu fikri içtima konusunda benimsemiş olduğu prensiplere bir istisna getirmiştir. Farklı türden fikri içtima olmasına karşın en ağır cezayı gerektiren suç hangisi ise o suçun cezasının uygulanması gerekirken bu suç faile verilirken ceza miktarında arttırmaya gitmeyi uygun bulmuştur. Yargıtay 314/13282 sayılı kararında, uyuşturucu madde nakletmek ve cezaevine uyuşturucu madde sokmak suçlarından sanığın, fikri içtima hükümlerine göre cezası daha ağır olan uyuşturucu madde nakletmek suçuna ilişkin olarak belirlenecek temel cezanın TCK madde 297/1 uyarınca yarı oranında arttırılması gerekirken her iki fiilin ayrı ayrı suç olduğu kabul edilerek hüküm verilmesini bozma sebebi olarak görmüştür. Failin aynı suçu farklı zamanlarda aynı kişiye karşı birden fazla işlemiş olması halinde, zincirleme suç meydana gelmektedir. Bu durumda faile ceza arttırılarak verilecektir. Fail, suçun mağduru belli bir kişi olmasa dahi birden çok uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal ya da ihraç suçu işlemiş ise, TCK madde 43/1 uyarınca mağduru belli olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri uygulanmaktadır. Bunun yanısıra, zincirleme suç tipini oluşturan suçlardan bazılarının tamamlanması ve bazı suçların ise teşebbüs halinde kalması halinde, bu durum zincirleme suç tanımındaki takip zincirini bozmayacak ve TCK madde 43/1-3. cümle uyarınca ilgili suçun daha az ya da daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali söz konusu olsa da zincirleme suç hükümleri aynen uygulanacaktır. Buna karşın, TCK madde 43/3 hükmü uyarınca, kasten adam öldürme, kasten adam yaralama, işkence yapma ve yağmalama suçlarında zincirleme suç kuralları uygulanmamaktadır.¹⁷⁸

III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATMA, SATIŞA SUNMA, BAŞKALARINA VERME, NAKLETME, SEVK ETME, DEPOLAMA, SATIN ALMA, KABUL ETME VE BULUNDURMA SUÇU (TCK madde 188/3)

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ülke içinde ticaretine ilişkin olarak belirtilen suç tipine uygun fiiller satma, satın alma ve satışa arz etme olarak sayılmıştır. Ülke içinde yapılan ticarete ilişkin diğer işlemler ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri başkasına verme, nakletme, sevk etme, depolama, kabul etme veya bulundurma olarak belirtilmiştir. TCK madde 188/3 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasadışı ticaretinin yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata

¹⁷⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 489 vd.; Zafer, age., s. 119; Yargıtay 10. CD., 29.05.2008 tarih ve 3207/8664 sayılı karar; Yargıtay 10. CD., 15.01.2008 tarih ve 19440/310 sayılı karar- Özgenç, age., s. 495 vd.

aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, satın alan, depolayan, kabul eden veya bulunduran kişi cezalandırılmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde satımı; bir bedel karşılığında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alan kişiye veya onun temsilci konumundaki kişiye devredilmesidir. Satılan uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının satım suçunun oluşumunda satan kişi açısından bir önemi yoktur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının çok az olması, satım suçunun oluşumunu etkilememektedir. Ayrıca, kolluk güçlerinin görevlendirdiği ajanlara yapılan satım da geçerliliğini korumaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışa arz edilmesi; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışının yapılmadan önce satılacağına ilişkin iradeyi gösteren söz ve davranışlarda bulunmasıdır. Kişinin elindeki mal konusunda pazarlık yapması, belirli noktalarda müşteri beklemesi ya da malı buluşma noktasına getirmesi hallerinde satışa arz etme suçundan bahsedilebilmektedir.¹⁷⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması; bir bedel ödenmesi karşılığında malın devralınmasıdır. Başkalarına verme; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başkalarına satılması dışındaki herhangi bir başka amaçla başkasına verilmesidir. Burada başkalarına hangi amaçla verildiği irdelenmemektedir. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi amaçla aldığı veren kişinin sorumluluğunun niteliğinde bir değişikliğe yol açmamaktadır. Buna göre, başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde verme, uyuşturucuya alıştırmaya veya uyuşturucu bağımlısının ihtiyacını karşılama ya da arkadaşıyla paylaşma amacıyla yapılabilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde sevk etme; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkası vasıtasıyla bir başka yere ticari amaçla göndermektir. Nakletme; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir yerden başka bir yere taşımak veya götürmektir. Kişi nakil işlemini bizzat yapmakta ya da nakil vasıtasıyla gerçekleştirmektedir.¹⁸⁰

Kanımızca; 1982 TC. Anayasası madde 58/2 uyarınca devlete, toplumdaki gençleri uyuşturucu madde alışkanlığından korumak için ve madde 56/3 fıkrası uyarınca toplumdaki bireylerin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürebilmesi için gereken sağlık tedbirlerini alması konusunda sorumluluk yüklenmiştir. Kanunkoyucu'nun bu maddeleri düzenlerken korumak istediği hukuki yarar, toplum fertlerinin beden ve ruh sağlığının korunmasıdır. Bu nedenle, kişilerin kullanım amaçlı dahi olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmesine izin verilmemeli ve devlet tarafından hoşgörü gösterilmemelidir.

¹⁷⁹ Zafer, age., s. 108; Balcı, age., s. 158-159.

¹⁸⁰ Gündel, age., s. 37; Günay, age., s. 71.

Ayrıca, imal fiili, ticari faaliyetin ilk basamağı olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinin TCK madde 188 kapsamında değerlendirmek isabetli olmuştur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması dışında yapılan bir nedenle maddelerin devralınmasıdır. Ancak kabul edilen madde miktarı, kişisel kullanım için yeterli olan miktar kadar ise TCK madde 191/1'de belirtilen kullanmak için bulundurma suçundan söz etmek gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma; satın almak, kabul etmek veya depolamak fiilleri dışındaki bir sebepten uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi tasarrufu altında bulundurmadır. Ancak, bulundurulan miktar, kişisel kullanım için gereken miktar kadar ise, TCK madde 191/1'deki kullanmak için bulundurma suçu uygulanmalıdır. TCK madde 188/3'de belirtilen suç fiilleri için hem hapis cezası hem de adli para cezası öngörülmüştür.¹⁸¹

1. Suçun Faili

Uyuşturucu madde ticareti suçu birden fazla fail ile işlenebilen suçlardandır. Bu tip suçlar çok failli suç olarak tanımlanmaktadır. Aynı amaç doğrultusunda ancak farklı hareket etmek suretiyle suça karışan kişiler çok failli suçu meydana getirmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin olan ve TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen seçimlik hareketlerden uyuşturucu madde satın almak, satmak, kabul etmek, uyuşturucu maddeyi başkasına vermek, çok failli suç tipinden karşılaşma suçunu oluşturmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçuna katılan kişiler aynı amaç doğrultusunda ve aynı şekilde hareket etmek üzere biraraya gelmiş iseler bu durumda örgütlü suçtan bahsedilecektir. TCK madde 220 hükmünde, suç işlemek amacıyla örgüt kurma hali düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapmak amacıyla biraraya gelen ve aynı doğrultuda hareket eden üç kişiden fazla kişinin işlemiş olduğu suç öğretide yakınsama suçu olarak tanımlanmaktadır. Çok failli suça, iştirak hükümleri uygulanmaktadır. Çok failli suçta, suça azmettirme ve yardım etme şeklinde iştirak söz konusudur.¹⁸²

¹⁸¹ Günay, age., s. 68; Gündel, age., s. 38-39.

¹⁸² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 512; Kurt-Kurt, age., s. 45; Ergül, age., s. 138; Artuk-Gökçen-Yenidünya, age., s. 758.

2. Suçun Maddi Unsuru

Ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satılması, satışı arz edilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, başkasına verilmesi, satın alınması ve kabul edilmesi fiillerinin TCK madde 188/3 anlamında ülke içinde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen suç fiillerinin ancak ülke içinde işlenmesi halinde cezalandırılmasının öngörülmüş olmasının kanunilik ilkesi uyarınca açıkça ele alınması gerektiğinden TCK madde 188/3 hükmündeki 'ülke içinde' ibaresinin çıkartılması gerektiği ileri sürülmüştür. 5237 sayılı yeni ceza kanunumuzda yapılan değişikliklerden birisi de TCK madde 188/3 hükmü uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme, başkalarına verme ve depolama olarak belirtilen seçimlik hareketlerin getirilmiş olmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinde satma, satın alma, satışı arz etme, başkalarına devretme, depolama, nakletme, kabul etme, sevk etme ya da bulundurma fiillerinden birini gerçekleştiren fail hakkında TCK madde 188/3 hükmündeki suça ilişkin ceza verilecektir. TCK madde 188/3'de belirtilen seçimlik hareketlerden hepsinin birden yapılması aranmamaktadır.¹⁸³

Kanımızca; TCK madde 188/5 hükmünde öngörüldüğü üzere, TCK madde 188/3 hükmü uyarınca işlenen fiillerin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, başka bir deyişle terör örgütü faaliyeti dahilinde işlenmesi söz konusu olduğunda suçun niteliğinde ağırlaştırıcı neden oluşturduğundan cezanın yarı oranında artırımına gidileceği açıkça belirtilmiştir. Buna karşın, örgüt faaliyeti çerçevesinde ithalat veya ihracata ilişkin fiiller söz konusu olduğunda TCK madde 188/1 hükmü uygulanacağından TCK madde 188/3'deki ülke içindeki ibaresi TCK madde 188/5 hükmünün uygulamasına engel teşkil etmemektedir.

a. Satma

TCK madde 188/3'de düzenlenmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ücretinin ödenmesi halinde mülkiyetinin satın alan kişiye geçmesidir. Burada uyuşturucu veya uyarıcı maddenin mülkiyet veya zilyedliğinin bir ücret karşılığında başkalarına devredilmesine yönelik hareketler suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Satma fiiline yönelik icrai hareketler olmadan sırf uyuşturucu veya uyarıcı

¹⁸³ Öztürk-Erdem, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2007, s. 61; Özgenç, age., s. 116, 544; Artuk-Gökçen-Yenidünya, age., s. 702.

madde miktarı hesaplanarak uyuşturucu madde satışının yapıldığı söylenemez. Ayrıca, sadece tarafların uyuşturucu veya uyarıcı madde satımı konusunda iradelerinin birleşmesi yeterli değildir; uyuşturucu maddenin fiili hakimiyetinin de alıcıya geçmesi, başka bir deyişle uyuşturucu maddenin devrinin de yapılması gereklidir. Satma fiilinin ülke sınırları içinde yapılması gereklidir. Aksi takdirde, satışın ülke dışına yapılması halinde ihraç veya ithal suçları meydana gelir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçu teşebbüse elverişlidir. Ancak, TCK madde 188/3'de aynı zamanda satışa arz suçu da düzenlendiğinden satışa yönelik her türlü fiilin satışa arz olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu nedenle satışa teşebbüs fiilinin uygulamasının artık mümkün olmadığı ileri sürülmüştür. Bunun yanısıra, satma suçunun oluşabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin az olması ya da uyuşturucunun cinsinin önemi yoktur. Buna karşın, uyuşturucu maddenin miktarının azlığı, suçun niteliğinde değişiklik yapacağından önemlidir. Ayrıca, uyuşturucu maddenin yapısı, miktarının yeterli olmamasından dolayı tespit edilemiyorsa işlenemez suçtan bahsedilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan kişinin maddeyi kendi ihtiyacı için ya da ticari amaçla satın alması arasında fark gözetilmez ve her iki halde de satma suçu gerçekleşmiş olur. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcı sanılan ajana ya da muhbire satışı halinde de satma suçu meydana gelir.¹⁸⁴

b. Satışa Arz Etme

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ticari amaçla bulundurulması ve satış için hazır edilmesini gösteren hareketler satışa arz olarak belirtilir. Kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak için satışa yönelik iradesini ortaya koyan hareketlerde bulunmaktadır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma fiili tamamlanmadan önlenmiş olursa satıma teşebbüs fiili değil ve fakat satışa arz fiilinden bahsedilir. Bu nedenle, satışa arz fiili, yapısı itibarıyla teşebbüse uygun değildir. Satışa arz fiili tamamlanmadığı takdirde artık uyuşturucu madde bulundurma suçunun işlendiğinden söz edilmelidir. Kişinin satışa arz ettiği maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi gerekir. Satışa arz suçunun meydana gelmesi için uyuşturucu maddenin miktarının az ya da fazla olmasının veya eroin veya kokain gibi sert uyuşturucu maddelerden olmasının bir önemi yoktur. Kullanmak için yeterli miktardan fazla uyuşturucu madde bulundurma, satışa arz etmek için bulundurma olarak değerlendirilmelidir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; satışa arz etme fiili söz konusu olduğunda

¹⁸⁴ Erman-Özek, age., s. 272; Kurt, age., s. 42; Güngör-Kınacı, age., s. 212, 214; Ergül, age., s. 147; Özdabakoğlu, age., s. 42-43; Günay, age., s. 80.

uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma fiili de gerçekleşmiştir. Bu nedenle, failin hem satışa arz etme fiilinden hem de tamamlanmış bulundurma fiilinden cezalandırılması gerektiği ileri sürülmektedir. Ayrıca, TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen bulundurma fiili ile satışa arz etme fiili seçimlik hareketli fiiler olduğundan her iki fiilin mevcudiyeti halinde madde hükmünde belirtilen suç birden fazla işlenmiş olmaz. Bu nedenle, kişi satışa arz etme fiilini işlerken ayrıca bulundurma fiilinden cezalandırılmamalıdır.¹⁸⁵

c. Başkalarına Verme

Uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki tasarruf yetkisinin herhangi bir bedel alınmaksızın başkasına devredilmesi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkalarına verme suçu olarak kabul edilmektedir. Eski 765 sayılı TCK madde 403/5 hükmü uyarınca, yeni TCK 188/3 hükmündeki başkalarına verme fiili, eski kanunda parasız devretme olarak öngörülmüştü. Parasız devretme hali TCK madde 188/3'deki başkalarına verme seçimlik hareketinin kapsamındadır. Başkalarına verme fiilinin tamamlanması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin verilecek olan kişinin tasarrufuna geçmiş olması gerekir. Maddenin başkasına verilmesinden önce emniyet güçleri tarafından yakalanması halinde, başkalarına verme fiili teşebbüs halinde kalacaktır. Bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına devredemeyen kişinin bulundurma fiiline ilişkin suçtan dolayı cezalandırılması söz konusu olacaktır. Başkalarına verme fiilinin işlenmiş sayılabilmesi için verilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanıma elverişli ya da madde niteliğini taşıyor olması gerekmektedir. Aksi takdirde işlenemez suç hali söz konusu olacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin deneme amaçlı ve bedelsiz olarak madde kullanan kişiye verilmesi başkalarına verme olarak değerlendirilecek ve satma veya satışa arz olarak kabul edilmeyecektir. Yargıtay 2003/6634 sayılı kararında, sanık üzerinde ele geçirilen maddenin uyuşturucu madde niteliği taşımayan kafein maddesi olduğu ve eser miktarda eroin bulaşıkları ihtiva etmesine karşın mevcudiyeti tespit edilen eroin miktarının TCK madde 403-404 uyarınca bu miktar uyuşturucu maddenin kullanma ya da devir suçunun işlenmesine elverişli olup olmadığının araştırılması gerektiği; ve bu nedenle zapt edilen maddelerin içindeki net

¹⁸⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 538; Erman-Özek, age., s. 273; Güngör-Kınacı, age., s. 229-230; Ergül, age., s. 147; Parlar-Hatipoğlu, 2. Cilt, age., s. 1408; Günay, age., s. 73; Zafer, age., s. 109; Öz dabakoğlu, age., s. 44-45.

uyuşturucu madde miktarının Adli Tıp Kurumu'nun vereceği rapor doğrultusunda uyuşturucu madde niteliğini taşıyıp taşımadığı hususunda karar vermek gerektiğini belirtmiştir.¹⁸⁶

d. Sevk Etme

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerden başka bir yere başka kişi veya kişiler aracılığıyla taşınmasıdır. Satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin posta aracılığıyla ya da taşıma araçlarıyla bir yerden başka bir yere gönderilmesi hali sevk etme olarak değerlendirilmektedir. Sevk fiili, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin taşınması istenilen yere götürülmesi ile tamamlanır. Bu durumda malın alıcıya teslim edilmesi beklenmemektedir.¹⁸⁷

Ancak sevk etme fiili TCK madde 188/3 hükmünde düzenlendiğinden kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak ve malları göndermek TCK madde 191 hükmünde olduğundan sevk etme fiilini kapsamamaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 5-30/157 sayılı kararında, sanıkların Hollanda'ya sevk ettiklerini bildirdikleri eroinin Türkiye içinde dağıtımının yapılması hususunda herhangi bir hareketlerine rastlanmadığı, İstanbul'da buldukları süre içinde Hollanda'da eroin maddesini satın alacak kişiyi aradıkları ve sanıkların fiilinde Türkiye'nin sadece bir güzergah olarak kullanılmış bulunması, başka bir deyişle Türkiye'den malların transit olarak geçirildiğinin saptanması üzerine, sanıkların işlemiş oldukları fiilin sevk etme suçunu oluşturduğunu belirtmiştir.¹⁸⁸

Buna karşın TCK madde 188/1 hükmündeki Türkiye'den ithal veya ihraç amaçlı olarak ülke topraklarından transit geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde sevki ile TCK madde 188/3 hükmünde öngörülen sevk etme fiili birbirinden ayrılmalıdır. Sevk edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye topraklarından transit geçirildiğine ilişkin bir delil bulunmadığı takdirde bu bir sevk etme hali olarak değerlendirilecektir.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 538; Erman-Özek, age., s. 275, 277-278; Ergül, age., s. 147, 149, Ergen, age., s. 39; Güngör-Kınacı, age., s. 262-263, 268; Kurt-Kurt, age., s. 44, 55, 199; Günay, age., s. 59; Yargıtay 10. CD., 26.06.2003 tarih ve 2003/1489-8576 sayılı kararı- Parlar-Hatipoğlu, 2. Cilt, age., s. 1408.

¹⁸⁷ Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s. 3863; Ergen, age., s. 40; Kurt, age., s. 46; Günal, age., s. 98.

¹⁸⁸ Ergül, age., s. 148; Güngör-Kınacı, age., s. 281; Günay, age., s. 74; Yargıtay CGK., 04.04.1983 tarih ve 5-30/157 sayılı kararı- Erman-Özek, age., s. 278.

¹⁸⁹ Güngör-Kınacı, age., s. 279, 289; Erman-Özek, age., s. 278; Gündel, age., s. 38.

e. Nakletme

Bir kimsenin kendisine ait olan veya bir başkasının sahip olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ülke toprakları içinde bir yerden bir başka yere taşımasıdır. Nakletme fiilinin TCK madde 188/3 hükmünde düzenlenmesinin amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini önlemektir. Kanunkoyucunun nakletme fiilini TCK madde 188'de düzenlemesindeki amacı ülke içindeki uyuşturucu trafiğine engel olmaktır. Nakletme fiili, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilere ilişkin nakil fiilinden farklılık göstermektedir. Nakletme halinde TCK madde 188/3'de taşınacak mesafenin kısa ya da uzun olması arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir.¹⁹⁰

Nakledilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin götürülecek kişinin eline geçmemiş olması halinde nakletme suçunun tamamlanmakta ve teşebbüs halinde kalmamaktadır. Nakletmekte olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle yakalanan kişinin malları bir başkasına taşıdığını söylemek suretiyle hükmedilecek cezadan önemli ölçüde indirim yapılarak yasayı dolanması engellenmek istenmiştir. Nakletme fiilinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakleden kişinin bu maddelerin nakledildiğine ilişkin bilgisi bulunmaktadır. Nakleden kişi bu malların maliki ya da zilyedi durumundadır. Bu halde kişi nakletme fiilinin bizzat faili olmakta ya da nakletme fiiline ilişkin suçu işleyenler ile suça iştirak eden kişiler anlamında bağlantısı bulunmaktadır. Nakil fiili kişinin bizzat bedeni üzerinde ve beden boşluklarında nakledilebildiği gibi taşıma araçlarıyla da yapılabilmektedir. Nakil işleminin tamamlanması için malların alıcının eline geçmesi koşulu aranmamaktadır. Ayrıca nakil işleminin bir ücret karşılığında yapılmış olması da gerekmemektedir. Buna karşın, nakil işlemi ülke sınırları içinde yapılmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ülke dışına nakledildiği takdirde ihracat veya ithalat suçunun işlenmesi söz konusu olacaktır.¹⁹¹

f. Depolama

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde muhafaza edilmek veya saklanmak amacıyla bir depoya konulmasıyla depolama fiili gerçekleşmektedir. Maddelerin bir yerde depolanmasındaki amaç, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler başka bir yere sevk edilinceye kadar depoda bekletilmesidir. Bir kişinin depolama fiilinden bahsedebilmek için o kişinin

¹⁹⁰ GÜNGÖR-KINACI, age., s.290; GÜNAY, age., s. 74-75; KURT-KURT, age., s. 56.

¹⁹¹ ERGÜL, age., s. 148; BALCI, age., s. 171; GÜNGÖR-KINACI, age., s. 290.

depolamayı bizzat kendi namına yapmıyor olması ve kişisel kullanım amacıyla malları depolamıyor olması koşulu aranmaktadır. Aksi takdirde TCK madde 191'deki hüküm uyarınca, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma fiili söz konusu olacaktır. Kişinin kullanmak amacıyla depolamada bulunup bulunmadığını depolamış olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişisel kullanım miktarını aşip aşmadığına Adli Tıp Kurumu uzmanları tarafından verilecek olan rapor doğrultusunda Mahkeme tarafından karar verilecektir. Depolama işlemi tamamlanmadan failin yakalanması halinde, depolama fiiline teşebbüs hali söz konusu olacaktır. Buna karşın, öğretide depolama fiiline teşebbüs yerine bu durumun tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma fiili veya nakil ya da sevk fiilleri olarak kabul edilmesi ve faile daha ağır ceza verilmesinin daha uygun olacağı ileri sürülmektedir.¹⁹²

Kanımızca; depolama fiilinin teşebbüs halinde kalmış olması durumunda tamamlanmış sevk etme veya nakletme suçları olarak cezalandırılmamalıdır. Buna karşın, tamamlanmış bulundurma suçu ile birlikte değerlendirilmeli ve Mahkeme tarafından deliller doğrultusunda takdir edilmelidir.

g. Satın Alma

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel karşılığında malı satan kişiden devralınmasına TCK madde 188/3 hükmü uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma denmektedir. Buradaki amaç, uyuşturucu maddeyi satmak suretiyle kazanç elde etmektir. Buna karşın, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma halinde, TCK madde 191 hükmü uygulanacaktır. Uygulamada, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla mı yoksa ticari amaç doğrultusunda mı satın alındığı hususundaki kıstas uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarıdır. Şayet madde miktarı, failin kişisel kullanımına yetecek miktarda ise, TCK madde 188/3 hükmündeki ticari amaçlı satın alma fiilinden söz edilmeyecektir. Yargıtay 3894/573 sayılı kararında, sanığın evinde yapılan aramada kurumaya bırakılmış dişi hint keneviri bitkisi ele geçirilmiş olması halinde dişi hint kenevirinin miktarı itibarıyla kişisel kullanıma elverişli olduğundan sanık tarafından bu maddeyi kullanmak

¹⁹² Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1409; Kurt-Kurt, age., s. 59; Kurt-Kurt, age., s. 59; Parlar-Hatipoğlu, 2. Cilt, s. 1409; Günay, age., s. 75.

amacıyla bulundurduğunun kabul edilmesi gerektiği ve satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan cezalandırılmaması gerektiği belirtilmiştir.¹⁹³

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; satın alma fiilinin sırf ticari kazanç elde etme amacıyla yapılmış olmasına karşı çıkmıştır. Zira uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolamak ya da bulundurmak amacıyla da satın alınabileceği ileri sürülmüştür.¹⁹⁴

Kanımızca; TCK madde 188/3'te öngörülen satın alma ile TCK madde 191'de öngörülen satın alma arasındaki farklılığı yaratan TCK madde 188/3'te öngörülen satın alma fiilinin ticari amaçla yapılmış olmasıdır. Bu hüküm doğrultusunda yapılacak olan bulundurma ve depolama işlemleri de ticari amaç doğrultusunda yapılacağından öğretilerdeki eleştirel yaklaşım isabetli olmamaktadır.

h. Kabul Etme

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcı tarafından kabul edilmesi durumuna kabul etme fiili denmektedir. Bir kişinin bir başka kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde vermesi halinde, verilen maddenin fail tarafından kabul edilmesi halidir. Kabul etme fiilinin tamamlanması, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyedliğinin kabul eden kişiye geçmesiyle teşekkül etmektedir. Kabul etme durumunda fail almış olduğu mallar karşılığında herhangi bir bedel ödememektedir. Bir bedel karşılığında uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme halinde, satın alma fiili oluşmaktadır. Kabul etme fiili, eski 765 Sayılı TCK madde 403/5 hükmünde parasız devralma fiili olarak belirlenmişti. Yeni TCK madde 188/3 uyarınca, parasız devralma fiili kanun hükmünden çıkarılmıştır. Bunun yerine kabul etme fiili benimsenmiştir. Zira sadece para karşılığı olmadan devralma fiilinden doğan doktriner tartışmalara son verilmek istenmiş ve her türlü bedelsiz devralma hallerini kapsayacak şekilde kabul etme seçimlik hareketi öngörülmüştür. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla kabul edilmesi halinde, TCK madde 191 hükmü uygulanacaktır.¹⁹⁵

¹⁹³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 517; Erman-Özek, age., s. 273; Güngör-Kınacı, age., s. 274; Günal, age., s. 97; Ergül, age., s. 14, 146; Kurt, age., s. 42, 148; Yargıtay 10. CD., 29.01.2007 tarih ve 3894/573 sayılı karar- Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s. 3841.

¹⁹⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 538; Yaşar, age., s. 183-184; Erman-Özek, age., s. 273; Balcı, age., s. 174-175.

¹⁹⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 538; Erman-Özek, age., s. 278; Parlar-Hatipoğlu, 2. Cilt, age., s. 1409; Kurt, age., s. 44; Ergül, age., s. 148; Güngör-Kınacı, age. s. 276-278; Günay, age., s. 75-76.

1. Bulundurma

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fail tarafından fiilen veya zilyedi olarak tasarrufunda bulundurması haline uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma denmektedir. Bulundurma hali, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapılmaktadır. Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yanında bulundurabilir ya da başka bir yerde muhafaza edebilir. Başka bir yerde bulundurma halinde, vasıtasız olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeye her istediği zaman ulaşma imkanının bulunması aranmaktadır. Ayrıca, maddenin bulundurulduğu yerin mülkiyetinin faile ait olması gerekmemektedir. Failin bu yere istediği an ulaşabilme imkanının bulunması yeterli bulunmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu süreklilik arz eden kesintisiz suç özelliği taşımaktadır. Bulundurma fiilinin bulundurma sebebi dikkate alınmamaktadır. Bulundurma fiili çalma, miras kalması veya bir yerde bulma olarak gerçekleşebilir. Bulundurma süresinin kısa veya uzun olmasının da suça bir etkisi yoktur. Buna karşın, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma söz konusu olduğunda, TCK madde 191 hükmü uygulanacaktır. Yargıtay 18288/14958 sayılı kararında, sanığın evinde yapılan arama sonucunda esrar ele geçirilmiş olması, fiilin TCK madde 188/3 kapsamındaki uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi; ayrıca diğer sanık hakkında esrarın evinde bulunarak ele geçirildiği anlaşıldığından uyuşturucu maddenin miktarı itibariyle kullanım sınırı içinde kalması sanığın bu maddeyi sattığına veya başkasına devredeceğine ilişkin delil bulunmaması nedeniyle, sanığın fiilinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁹⁶

3. Suçun Manevi Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti suçunun manevi unsuru kasttır. Failin kastının tespitinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı gözönünde bulundurulmaktadır. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma hususundaki kastı irdelenmektedir. Yargıtay 20284/20916 sayılı kararında, sanıkların bir araçta biraraya gelerek esrardan sigara hazırlayarak içtikleri ve ele geçirilen esrar maddesinin diğer sanıklara devredileceği hususunda herhangi bir kanıt bulunmadığından diğer sanıkların birbirine temin ettikleri anlaşılan maddenin uyuşturucu madde niteliğinde olup olmadığının da tespit edilemediği

¹⁹⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 517, 538; Erman-Özek, age., s. 274; Ergül, age., s. 150; Güngör-Kınacı, age., s. 234, 248; Kurt, age., s. 47; Yargıtay 10. CD., 18.12.2007 tarih ve 18288/14958 sayılı kararı- Parlar-Hatipoğlu, 2. Cilt, s. 1409.

dikkate alınarak esrarı birlikte içme şeklinde gerçekleşen fiilin TCK madde 404/2 kapsamındaki suçu oluşturacağıın gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kişinin kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurduğu tespit edilirse TCK madde 191'deki hüküm uygulanacaktır. Buna karşın, kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ticaretini yapmak kastıyla bulunduruyorsa TCK madde 188/3'deki hüküm uygulanacaktır. Yargıtayın değerlendirmesi, failin bulundurmakta olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının bir yıllık kullanım ihtiyacını aşmamış olması halinde TCK madde 191 hükmünün uygulanması gerektiği yönündedir. Yargıtay 13992/192 sayılı kararında, sanığa ait olduğu anlaşılan ve suçun konusunu oluşturan esrarı kullanma dışında başka bir amaçla bulundurduğuna ilişkin şüpheden uzak, yeterli, kesin ve inandırıcı delil olmadığından sanığın fiilinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmamak suçunu oluşturacağı belirtilmiştir.¹⁹⁷

Buna karşın, failin bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kullanımı dışında ticari amaçla bulundurduğu ispat edilemediği takdirde, şüpheden sanık yararlanır prensibi uyarınca kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan yargılanması gerekmektedir. Failin suçunu kabul etmemesi ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan tutuklanmış olması halinde, madde miktarı kişisel kullanımına yetecek derecede olup TCK madde 191 hükmü uyarınca cezalandırılması yerine TCK madde 188/3 hükmünden yargılanması halinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçu yerine failin uyuşturucu maddeyi bulundurduğunu ikrar etmemesi hali cezalandırılmış olmaktadır. Bu da ceza hukukumuzun ilgili maddeleri koyarken amaçladığı hukuksal nedenlerle bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla, fail ikrar etmese dahi suçun manevi unsuları ve uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı ile diğer delil ve kriterler gözönünde bulundurmamak suretiyle fail hakkında hüküm verilmesi gerekmektedir. Yargıtay 2973/19575 sayılı kararında, ele geçirilen uyuşturucu madde miktarı ve biçimi, sanığın fiilinin TCK madde 403/5-6 kapsamında değerlendirilmesi gerekirken kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmamak suçundan mahkumiyet hükmü kurulmasını bozma nedeni saymıştır. Ergül'e göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak kastı ile mi yoksa ticari amaç doğrultusunda mı bulundurulduğu hususunda tespitite bulunulurken Mahkeme ve Yargıtay

¹⁹⁷ Günay, age., s. 29; Özdabakoğlu, age., s. 53; Ergül, age., s. 153; Kurt, age., s. 49; Yargıtay 10. CD., 05.06.2002 tarih ve 20284/20916 sayılı kararı, Yargıtay 10. CD., 23.01.2007 tarih ve 13992/192 sayılı kararı-Savaş-Mollamahmutoğlu, C.3, s. 3865.

tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının dikkate alınarak hükme varılması her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli bir delil olarak görülmemektedir.¹⁹⁸

Kanımızca; failin üzerinde yakalanmış olan uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin yapılıp yapılmadığına dair kesin ve yeterli bir delil olarak değerlendirilmemelidir. Kanunkoyucu, hangi yöntem ve belirtiler dahilinde failin ticari amaca yönelik kastının ortaya konulmuş olduğuna dair ilgili kanun maddelerinde açıklayıcı tanımlamalar yapmasında ceza hukuku yapısı açısından fayda görmekteyim. Bu nedenle, sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının bir yıllık kullanım dozuna uygunluğu gözönünde bulundurularak fail hakkında TCK madde 188/3 hükmünün uygulanması yargılama açısından yeterli görülmemelidir.

4. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bir işin yapılabilmesi için yetkili kişi veya kurumlar eliyle verilen belgeye ruhsat veya izin belgesi denir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapıldığı takdirde hukuka aykırılık meydana gelecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imaline veya ticaretine yetkili makamlar tarafından izin verildiği takdirde TCK madde 188 hükmü uygulanmayacak ve madde ticareti hukuka uygun hale gelecektir. Bakanlar Kurulu, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine uyuşturucu veya uyarıcı madde hakkında ruhsat izni vermektedir. Buna karşın, Sağlık Bakanlığı uyuşturucu etkisi yapan maddelerin ve hatta tıbbi ilaçların kamu sağlığını tehdit ettiğini tespit ettiği takdirde imalini veya ticaretini yasaklayabilmektedir. Ruhsat iznine tabi olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin esasları Bakanlar Kurulu belirlemektedir. Sağlık Bakanlığı ise, uygun gördüğü takdirde söz konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretine dair ruhsat iznini vermeye yetkilidir.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Kurt, age., s. 49; Günay, age., s. 29; Öz dabakoğlu, age., s. 53-54; Yargıtay 10. CD., 30.09.2003 tarih ve 2973/19575 sayılı kararı- Ergül, age., s. 153.

¹⁹⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.518; Ergül, age., s.140; Önder, age., s. 161; Zafer, age., s. 111.

5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

TCK madde 188/3 hükmündeki uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu meydana getiren seçimlik hareketlerden bulundurma, kabul etme, depolama, başkasına verme, satışa arz etme, satma ve nakletme hallerinden herbirinin gerçekleşmesi ile birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu tamamlanmış olur. Seçimlik hareketlerden uyuşturucu veya uyarıcı madde satımına teşebbüs hali hariç diğer seçimlik hareketlere teşebbüs hali mümkündür. Satıma teşebbüsün mümkün olmamasının sebebi, tamamlanmamış bir satım işlemine satışa arz etme suçu olarak nitelendirilmektedir. Yargıtay 13534/8493 sayılı kararında, sanığın uyuşturucu maddeleri gizli ajana sattıktan sonra üzerinde seri numaraları belirlenmiş suç paraları ile yakalanması halinde sanığın fiilinin satıma teşebbüs aşamasında kalmadığı ve fakat suçun tamamlanmış uyuşturucu madde ticareti yapmak olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu süregelen bir hareket olduğundan teşebbüse elverişli değildir. Yargıtay 8662/10750 sayılı kararında, başkasına temin amacıyla suçun konusunu oluşturan uyuşturucu maddeyi bulundurmakla fiilin tamamlandığı gözetilmeden suçun teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü ile eksik ceza tayinini bozma sebebi saymıştır.²⁰⁰

Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak, kabul etmek veya başkasına vermek, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi depolamak, nakletmek ve sevk etmek suçları teşebbüse elverişli fiillerdendir. Yargıtay 4105/11921 sayılı kararında, sanığın uyuşturucuyu İstanbul'dan alıp Hollanda'ya götürmek için anlaştığı, henüz uyuşturucu maddenin kendi aracına konulmasından önce yapılan operasyon sonucu yakalandığı anlaşıldığından sanığın fiilinin uyuşturucu madde nakletmeye teşebbüs aşamasında kaldığının ve sanık hakkında TCK madde 35 hükmünün uygulanmasının gerekeceği belirtilmiştir.²⁰¹

TCK madde 192'de, cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Kişi suç fiilini işlerken cezayı kaldıran ya da azaltan herhangi bir sebep

²⁰⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.520; Günay, age., s. 77-78; Yargıtay 10. CD., 28.11.1996 tarih ve 13360/12734 sayılı kararı, Yargıtay 10. CD., 26.09.2007 tarih ve 4105/11921 sayılı kararı, Yargıtay 10. CD., 27.05.2008 tarih ve 13534/8493 sayılı kararı- Savaş-Mollamahmutoğlu, age., s. 3508.

²⁰¹ Zafer, age., s. 117-118; Özdebakoglu, age., s. 75; Yargıtay 10. CD., 10.07.2008 tarih ve 4105/11921 sayılı kararı- Kurt-Kurt, age., s. 45-62.

oluşmamaktadır. Bu nedenle, kişi işlemiş olduğu suçtan dolayı sorumlu tutulmaya devam edecektir. Buna karşın, etkin pişmanlık halinde olduğu gibi kişinin ceza sorumluluğunu azaltan veya tamamen ortadan kaldıran şartların oluşması halinde, TCK madde 192 uyarınca kişi işlemiş olduğu suçtan sorumlu tutulmayacaktır ya da verilecek cezadan indirimine gidilecektir. Kişi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ya da ticaretine ilişkin fiillerden birinin işlenmesine katılmış olmasına karşın uyuşturucu veya uyarıcı maddenin muhafaza edildiği veya imal edildiği yeri ya da diğer suç ortaklarını yetkili merciiilere, resmi makamların bu durumu öğrenmesinden önce haber verdiği takdirde işlemiş olduğu suçtan dolayı cezalandırılmayacaktır. Ancak, etkin pişmanlıktan faydalanmak isteyen failin yetkili merciiilere vermiş olduğu bilgiler sayesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ele geçirilebilmiş veya suç ortakları yakalanmış olmalıdır (TCK madde 192/1). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretinin yapıldığı resmi makamlar tarafından öğrenildikten sonra suça iştirak etmiş olan fail kendi rızası ile ve resmi makamların zorlaması olmaksızın suça karışmış olan diğer failerin yakalanmasına ve/veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesine yardım ettiği takdirde TCK madde 192/3 uyarınca yapmış olduğu yardım oranında kendisine verilecek olan cezada dörtte bir oranından yarısına kadar indirimine gidilecektir. TCK madde 192/1 uyarınca, etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmiş olması aranmaktadır. Kişinin diğer suç ortakları ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yerler hakkında bilgi verilmesi ve verilen bilgileri doğru olması gerekmektedir. Aynı zamanda, yetkili makamlara verilen bilgilerin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması aranmaktadır. TCK madde 192/1’de düzenlenmiş olan etkin pişmanlık hali, cezanın ortadan kaldırılmasını sağlayan bir şahsi sebep olarak öngörülmüştür. Yargıtay 13169/2737 sayılı kararı uyarınca, hakkında uyuşturucu madde ticareti yaptığına ilişkin ihbar bulunan sanığın üzerinde yapılan aramada, basit bir arama sonucu ele geçirilebilecek olan uyuşturucu maddelerin bulunduğu söylemesinin TCK’nın 192/3. maddesinde belirtilen nitelikte hizmet ve yardım olarak değerlendirilmeyeceğini belirtilmiştir.²⁰²

TCK madde 192/3 uyarınca, TCK madde 188’de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçlardan birini işleyen kişi, soruşturma başladıktan sonra etkin pişmanlık duymak suretiyle suçun meydana çıkmasına veya fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi halinde, hakkında verilecek olan cezadan

²⁰² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 654; Zafer, age., s. 115; Gündel, age., s. 209; Günay, age., s. 203; Özgenç, Gazi Şerhi, s. 264.

yapmış olduğu yardım ve hizmetin niteliği oranında indirim yapılması öngörülmüştür. Kişinin bilgi vermesi konusunda gönüllü olarak hareket etmiş olması aranmaktadır. Etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için ise, etkin pişmanlığa ilişkin hizmet ve yardımın en geç hüküm verilmeden önce yapılmış olması aranmaktadır. Kişinin etkin pişmanlık hallerinden faydalanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarına iştirak etmiş olması aranmaktadır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 192/1'de belirtilen iştirak ifadesi, konunkoyucunun fıkra hükmünü koyarken korumak istediği hukuki yarar dikkate alındığında suç işleme olarak anlaşılması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarını hem iştirak halinde işlenen suçlar hem de bireysel olarak işlenen suçlar açısından değerlendirmek gerekmektedir. Kişi soruşturma başlatılmadan önce, münferiden işlediği uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna ilişkin verdiği bilgi ile kendi işlediği suçun ortaya çıkmasını da sağladığı takdirde, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması gerektiği ileri sürülmektedir. TCK madde 192/1 uyarınca, kişinin etkin pişmanlık halinden yararlanabilmesi için diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yeri yetkili merciiilere haber vermesi aranmaktadır. Gündel'e göre; 192. maddenin 1. fıkrasındaki ifadede kişinin hem suç ortaklarını yakalatması hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yeri bildirerek ele geçirilmesini sağlaması aranıyor gözükse de, gerek uygulamada gerekse öğretide etkin pişmanlık halinden yararlanmak için 1. fıkrada kişinin yerine getirmesi gereken seçenekli davranışlardan birinin gerçekleştirilmesi yeterli görülmesi gerektiği ileri sürülmektedir.²⁰³

Kişinin sadece suç ortaklarını yakalatması ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini sağlaması, pişmanlığını etkin şekilde gösterdiğinin ispatı için yeterli görülmemelidir. Zira konunkoyucunun TCK madde 192'yi düzenlemesindeki asıl amacı, kişinin etkin pişmanlığını ödüllendirmektir. Kişinin etkinlik pişmanlık gösterdiğini belirtilen özelliklerden biri de bilgilerin yetkili merciiilere haber verilmesidir. İhbar ve şikayetlerin soruşturma başlamadan önce gerçekleşmesi aranmaktadır. Bu durumda, resmi makamların gizli telefon dinleme, izleme, ihbar, şikayet veya diğer şekillerde suç, failer veya diğer bilgilerden haberdar olması halinde kişinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması mümkün olmayacaktır. Başka bir deyişle, suç fiilinin resmi makamlar tarafından haber alınmasından sonraki etkin pişmanlık hükmü olarak TCK madde 192/3 fıkrası uygulanacaktır. TCK madde 192/2 uyarınca, kişinin vermiş olduğu bilgilerin doğru olması gerekir. Buna göre,

²⁰³ Kurt-Kurt, age., s. 69; Günay, age., s. 204; Gündel, age., s. 210-211; Öz dabakoğlu, age., s. 150.

kişinin kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde sattıklarını söylediği kişiler yakalanmış, yargılamaları sonucunda haklarında mahkumiyet kararının verilmiş olması aranmaktadır. Suç failleri olarak bildirilen kişiler, yakalanmış ve fakat yargılamaları sonucunda beraat etmişlerse, kişinin vermiş olduğu bilginin doğru olmadığı ortaya çıktığından etkin pişmanlık halinden faydalanamayacaktır. Özdebakoğlu'na göre; suç failini işlediğine ilişkin bildirilen kişiler yakalanmamış ise ve fakat bu kişilerin suçu işlemiş olabileceğine ilişkin Mahkeme'nin kanaat oluşturmasını sağlayacak elverişli ve yeterli delillere ulaşılmış olduğu takdirde suç failleri olarak gösterilen kişiler hakkında verilen bilginin doğruluğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.²⁰⁴

Kanımızca; mahkeme, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmak için vermiş olduğu bilgilerin doğruluğuna kanaat getirecek nitelikte delilleri elde etmiş ise, suç failleri yakalanmasa dahi kişinin vermiş olduğu bilgiler etkin pişmanlık müessesesinden faydalanması için yeterli görülmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kaçakçılığı yapmakta olan suç faillerinin finansal açıdan güçlerini, gerek teknik gerekse insan gücü bakımından donanımlı olmalarını ve uyuşturucu kaçakçılığını yaparken uluslararası boyutlarda çalışma kapasitesine sahip olmalarını gözönünde bulundurulacak olursak, bu kişilerin yakalanmalarının ne denli güç olduğu anlaşılacaktır. Mahkeme, ihbar edilen suç faillerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti hususunda suç işlediklerine kanaat getirdiği takdirde, suçluların yakalanması hususu emniyet güçlerinin çalışmalarına ve görev yetkisine girmektedir. Bu nedenle, Mahkeme'nin suç failleri hakkında yeterli delilleri tespit eder ve suçu işlediklerine dair kanaat getirirse, suçun işlendiğine dair bildirimde bulunan kişinin etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılması isabetli olacaktır.

TCK madde 192/3 uyarınca, cezayı azaltıcı etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Buna göre, TCK madde 188'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarını işleyen kişiler, bu suçlar resmi makamların haber alınmasından sonra kişinin gönüllü olarak suçun meydan çıkmasına veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi halinde, yapmış olduğu yardım ve hizmetin niteliğine göre TCK madde 188'deki suçlara ilişkin cezalarda dörtte birden yarısına kadar indirimde gidilecektir. Kişi tarafından gönüllü olarak yapılacak hizmet ve yardımın soruşturma başladıktan sonra ve en geç hüküm verilmeden önce yapılmış olması aranmaktadır. Soruşturma başladıktan sonra,

²⁰⁴ Özdebakoğlu, age., s. 150; Gündel, age., s. 211, 213; Günay, age., s. 203.

resmi makamların herhangi bir zorlaması olmadan kendi rızası ile fail diğer suç ortaklarını yakalatacak veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yerin bulunmasına katkıda bulunacak şekilde emniyet teşkilatına ve güvenlik güçlerine hizmet veya yardımda bulunduğu takdirde işlemiş olduğu suçun cezasından indirimine gidilecektir. Resmi makamlar uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali veya ticaretine ilişkin suçların işlendiğini bu suçu işlemiş ve fakat suçu işlemiş olmasından dolayı pişman olmuş kişinin yetkili makamlara suçu ihbar etmeden önce biliyor olması aranmaktadır. Sahibi belli olmayan bir depoda yüklü miktarda eroin imal edildiği anlaşılmış ve bulunan eroin paketlerinin kime ait olduğu bulunamadığı halde, suçun failinin etkin pişmanlık duyarak yetkili makamlara kendini ve diğer suç ortaklarını ihbar etmesi söz konusu olduğunda suç ortaklarının yakalanmasına yardım ve hizmet ettiğinden dolayı TCK madde 192/3 uyarınca cezasında indirimine gidilecektir.²⁰⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline veya ticaretine ilişkin bir suçu işlemiş olan kişi, daha sonra pişmanlık duymasından dolayı kendi rızasıyla ve gönüllü olarak suçun ortaya çıkmasına ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım ettiği veya bu hususta güvenlik güçleri ile işbirliği yaparak hizmette bulunduğu takdirde TCK madde 192/3 hükmünden yararlanacaktır. Failin etkin pişmanlık hükmünün cezai indiriminden yararlanabilmesi için diğer suç ortaklarının yakalanması hususunda güvenlik güçlerine fiilen gerçekleştirdiği hizmet ve somut olarak yapmış olduğu yardım aranmaktadır. Bu nedenle, yardımın yapıldığının ya da hizmetin verildiğinin kabulü için sadece ihbar üzerine soruşturma açılmış olması yeterli görülmemekte ve suç duyurusunda bulunularak suçun meydana çıkması halinde failin etkin pişmanlıktan yararlandırılması söz konusu olacaktır. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ya da imali hakkında işlemiş olduğu suça ilişkin olarak failin mutlaka diğer suç ortaklarını yakalatmış olması aranmaksızın ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla kendisinin bulundurduğunu gönüllü olarak itiraf eden fail hakkında da TCK madde 192/3 hükmü uygulanacaktır. TCK madde 192/3 uyarınca, kesinleşmiş hükmün verilmesine kadar geçen sürede failin etkin pişmanlık müessesesinden faydalanması mümkün olacaktır. Aksi takdirde hükmün verilmesinden sonra etkin pişmanlığını göstermek üzere ve gönüllü olarak suçuna ilişkin ihbarda bulunması ve suç ortaklarını yakalatması ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesine yardımcı olması etkin pişmanlık olarak değerlendirilmeyecek ve dikkate alınmayacaktır. Hükmün verilmesinden önceki dönem olarak

²⁰⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 653-654; Zafer, age., s. 115; Gündel, age., s. 214; Kurt-Kurt, age., s. 270.

ilk derece mahkemelerinin vereceği hüküm süresinin mi yoksa kararın Yargıtay tarafından onanması ve hükme bağlanmasına kadar olan sürenin mi dikkate alınacağı öğretide tartışma konusudur. İlk derece mahkemesinin hükmü verinceye kadar geçen süre içerisinde failin etkin pişmanlık göstermesi ve gönüllü olarak suçun meydana çıkmasına, diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım etmek veya hizmette bulunması gerektiği ileri sürülmüştür. Yargıtay 8987/6619 sayılı kararında, sanığın evinde yapılan aramada ele geçen uyuşturucu maddenin hakkında soruşturma yürütülmeyen sanık M'ye ait olduğunu söyleyerek adı geçen sanığın suçunun ortaya çıkmasına yardım ettiği; sanık M'nin de sanık K'nın atfi cürüm niteliğindeki soyut beyanından başka delil bulunmadığı aşamada, uyuşturucunun kendisine ait olduğunu söyleyerek ikrarıyla atılı suçun ortaya çıkmasına hizmet ve yardımda bulunduğu anlaşıldığından sanıklar hakkında TCK'nın 192/3. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğini belirtilmiştir.²⁰⁶

b. İştirak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, satın alan, kabul eden, bulunduran veya uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakleden, sevk eden ya da depolayan kişi TCK madde 188/3 kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticareti suçunun faili olarak tanımlanmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun icrasına iştirak eden ve fakat suçun oluşmasını bizzat gerçekleştirilmeyen kişi suça iştirak eden kişi olarak tanımlanmaktadır. Fail tarafından işlenen suça iştirak etmiş olduğunun kabul edilebilmesi için TCK madde 188/3 hükmündeki suçun kasten ve hukuka aykırı bir şekilde, başka bir deyişle ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir biçimde işlenmiş olması gerekir. Ayrıca, TCK madde 188/3 hükmünde öngörülen seçimlik hareketlerdeki teşebbüse uygun olan fiillerden biri veya birkaçının işlenmesi halinde en azından suç fiilinin teşebbüs aşamasında kalmış olması aranmaktadır. Suç fiilini işlememekle birlikte suçun oluşumunda yardımcı olan kişiye suça yardım eden kişi denilmektedir. Yargıtay 839/4867 sayılı kararında, sanığın uyuşturucu maddenin nakli konusunda diğer sanık ile birlikte hareket ettiği ve suça iştirak ettiği anlaşılmış olduğundan TCK madde 39/1 uyarınca suçun işlenmesine yardım eden

²⁰⁶ Tezcan-Erdem, age., s. 318; Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 654; Özdabakoğlu, age., s. 75; Zafer, age., s. 115; Yargıtay 10. CD., 23.03.2010, 2009/8987 E., 2010/6619 K-www.kazanci.com.

sıfatı ile değil ve fakat TCK madde 37/1 maddesi uyarınca fiili birlikte gerçekleştiren kişi sıfatıyla suçun faili olarak sorumlu tutulması gerektiğini belirtmiştir.²⁰⁷

TCK madde 39 hükmü uyarınca, suça maddi veya manevi yardım etme halleri düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunun işlenmesinde gerekli olan araç ve gereçlerin sağlanması ve suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında maddi yardım sağlayarak icrai hareketlerin gerçekleşmesinin kolaylaştırılması TCK madde 39 hükmünde bahsedilen suça maddi olarak yardım etme halidir. Yargıtay 1585/4884 sayılı kararında, suçun işlenmesinden önce suçun konusunu oluşturan uyuşturucu maddenin taşınmasında kullanılan aracı kiralayıp diğer sanıklara veren sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu tutularak TCK madde 188/3-4, madde 39 ve madde 62 uyarınca cezalandırılmaları yerine fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden sayılarak cezalandırılmasına karar verilmesini bozma sebebi saymıştır. Buna karşın, suçun işlenmesinde manevi yönden yardımda bulunma, suçun işlenme usulü konusunda faile yol göstermek, suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunacağına dair söz vermek, failin suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya faili suç işlemeye teşvik etmek şeklinde gerçekleşecektir. Suçun işlenmesinde maddi veya manevi yardım edilmesi niteliğini aşan hallerde artık suça yardım etme halinden söz edilemez. Bu durumda, TCK madde 37 uyarınca, müşterek faillik söz konusu olacaktır. Suçun işlenmesinde faile yardım etmek yerine faille birlikte bizzat hareket ederek suça iştirak eden kişi, suç fiilini diğer fail ile birlikte gerçekleştirmiş olmaktadır. TCK madde 37/1 hükmü uyarınca, suçun işlenmesinde diğer faili araç olarak kullanan kişi, fail gibi işlenen suçtan sorumlu tutulacağı öngörülmüştür. Bunun yanısıra, TCK madde 38 hükmü uyarınca, failin suç işleme düşünce ve kararı olmamasına karşın faili bu düşünceye sevk eden ve uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma kararı verdirten kişi azmettiren kişi olarak nitelendirilmektedir. Suçun işlenmesinde azmettiren kişinin failin düşüncesi üzerinde etkili olması, faili ikna etmiş olması ve failin de bu tesir altında suç işleme kararı vermiş olması aranmaktadır. TCK madde 38/1 hükmü uyarınca azmettiren kişinin faili suç işlemeye azmettirmiş olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretine ilişkin suç üzerinden cezalandırılması öngörülmüştür. Buna karşın TCK madde 38/2 uyarınca, üstsoyundan veya altsoyundan bir

²⁰⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 521; Erman-Özek, age., s. 316; Özdebakoğlu, age., s. 74; Günay, age., s. 33; Yargıtay 10. CD., 26.03.2008 tarih ve 839/4867 sayılı kararı-yargitay.gov.tr.

kişiyi soy bağına ilişkin nüfuzunu kullanmak suretiyle suç işlemeye azmettiren kişi ile çocuk yaştaki kişileri suça azmettiren kişinin cezasında arttırmaya gidilmesi öngörülmüştür.²⁰⁸

c. İçtima

TCK madde 188/1’de belirtilen imal, ithal ve ihraç suçlarından birinin veya birkaçının birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima kurallarına göre hüküm kurulmalıdır. Yargıtay, 1955/10927 sayılı kararında, fail uyuşturucu madde ithal ettikten sonra, uyuşturucu maddeyi satışa arz etmek suretiyle kastını yenilemiştir. Başka bir deyişle, ithal kastı tamamlandıktan sonra satışa arz kastı ile yeni ve farklı bir kast ile hareket etmiş olmaktadır. Bu nedenle, farklı cezaların verilmesi gerekmektedir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma ile madde ticareti suçunun işlenmesi halinde, her suçun işlenirken kastı farklı olduğundan iki ayrı suçun işlenmiş olduğu kabul edilmeli ve gerçek içtima kuralları uygulanmalıdır. Uyuşturucu madde satma ve kullanma suçlarının icra hareketlerinin farklı olması ve farklı kasıtlarla işlenmiş olmaları nedeniyle ayrı cezaların verilmesi gerekir. Failin aynı suçu işleme kastı ile aynı fiili birden fazla gerçekleştirmesi ve arada hukuki kesintinin bulunmaması halinde, TCK madde 43’de düzenlenen zincirleme suç kurallarına göre hüküm kurulmalıdır. Buna karşın, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 10-268/22 sayılı kararında, farklı zamanlarda ve günlerde farklı kişilere uyuşturucu madde satımı, aynı suç işleme kararı ve kastıyla satış fiilinin devamı, satma fiilinin birden çok olması nedeniyle zincirleme suç olarak kabul edilmiştir.²⁰⁹

V. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI ETKİ DOĞURMAMAKLA BİRLİKTE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÜRETİMİNDE KULLANILAN VE İTHAL VEYA İMALİ RESMİ MAKAMLARIN İZİNİNE BAĞLI OLAN MADDEYİ ÜLKEYE İTHAL ETME, İMAL ETME, SATMA, SATIN ALMA, SEVK ETME, NAKLETME, DEPOLAMA VEYA İHRAÇ ETME SUÇU (TCK madde 188/7)

TCK madde 188/7 hükmü uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi meydana getirmeyen maddelerin

²⁰⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 521; Öz dabakoğlu, age., s. 74-75; Günay, age., s. 33-40; Yargıtay 10. CD., 27.03.2008 tarih ve 1585/4884 sayılı kararı-yargitay.gov.tr.

²⁰⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 520-521; Öz dabakoğlu, age., s. 72-74; Yargıtay 5. CD., 25.12.1982 tarih ve 4076/4087 sayılı kararı-Savaş-Mollamahmutoğlu, age., s. 3508; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 25.02.1997 tarih ve 10-268/22-Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 521; Yargıtay 10. CD., 03.04.2001 tarih ve 1955/10927 sayılı kararı-Yargıtay Kararları Dergisi, Eylül, 2001, C. 27, S. 9, s. 1448.

resmi makamların iznine bağı maddelerin izinsiz veya izine aykırı şekilde imali, ihracı, ithali, satımı, satın alımı, sevk edilmesi, nakledilmesi veya depolanması halinde alt sınırı dört yıl hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Eski 765 sayılı TCK madde 403 hükmünde uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisine yol açmayan maddeler hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Buna karşın, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un Ek 1 maddesinde TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen düzenlemeye paralel bir düzenleme öngörülmüştür. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Ek I ve II numaralı tablolarında belirtilen maddeler ile bu tablolar üzerinde yapılmış değişikliklerden sonra belirtilen maddelerin imali, satın alımı, satılması, ihracı, ithali, nakli ve bulundurulması Sağlık Bakanlığı'nın iznine tabi tutulmuştur. Bu maddeler hakkında izin verilmeden önce ilgili kuruluşların görüşü alınarak izin verme esas ve usulleri Sağlık Bakanlığı'nın düzenleyeceği Yönetmelik'te gösterilmesi gerekmektedir.²¹⁰

TCK 188/7'ye ilişkin suçların uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılmak amacıyla ve kasten işlenmesi halinde faile işlemiş olduğu fiil bakımından daha ağır bir ceza öngörülmediği takdirde iki seneden dört seneye kadar ağır hapis cezası verilmekteydi. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılmak üzere veya kullanılacağı bilinmekte olan gerekli malzeme ve araç gereçlerin imali, ihracı, ithali, nakli, bulundurulması, satın alınması veya satılması halinde bu fiilleri işleyen kişiler hakkında aynı ceza hükmünün uygulanacağı öngörülmüştü. Daha sonra 5728 sayılı Kanun'un 80. maddesi ile değişik 2313 sayılı Kanun'un Ek 1, 3 ve 4. maddesinde 1988 tarihli Sözleşmenin Ek I ve II numaralı tablolarında ve üzerinde değişiklik yapılmış tablolarında belirtilen maddelerin Sağlık Bakanlığı'nın izni olmaksızın imal, ihraç veya ithal eden ile satın alan, satan, nakleden veya bulunduran kişiler hakkında mahalli mülki amir tarafından on bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilmesi öngörülmüştür. Bahsedilen maddelerin müsaderesi söz konusudur. Ayrıca, birinci fıkrada belirtilen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla imali, ithali veya ihracı, nakli, satılması, satın alınması, nakledilmesi veya bulundurulması halinde, bu

²¹⁰ Özdebakoğlu, age., s. 139; Güngör-Kımacı, age., s. 940; Günay, age., s. 130-131.

fiilleri işleyen kişiler hakkında TCK madde 188 hükmüne göre cezalandırılma yapılmaktadır.²¹¹

1. Suçun Faili

Bu suç tipini içeren nitelikli suç TCK madde 188/8 hükmü uyarınca belirtilmiştir. Doktor, diş doktoru, eczacı, veteriner, sağlık memuru, laborant, hemşire, hastabakıcı, ebe, diş teknisyeni, sağlık hizmeti veren veya kimyacılık işleriyle ya da ecza ticareti ile uğraşan kişilerin suçu işlemesi halinde suçun nitelikli hali oluşmaktadır. Buna karşın, TCK madde 188/7 hükmünde düzenlenmiş olan suç tipine TCK madde 188/4 ve 5. fıkralarında düzenlenmiş olan nitelikli haller uygulanmayacaktır. Zira suça ilişkin nitelikli haller TCK madde 188/1-3 fıkraları için öngörülmüştür. Öğretide; TCK madde 188/5 hükmünde düzenlenen nitelikli halin bu fıkroda düzenlenen suç bakımından da nitelikli hal olarak öngörülmesi gerektiği ileri sürülmüştür.²¹²

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddelerin nitelikli halini oluşturabilecek düzenlemenin kanunkoyucunun madde hükmünü düzenlerken amaçladığı hukuki nedene hizmet edeceğinden yerindedir.

2. Suçun Maddi Unsuru

TCK madde 188/7 uyarınca, suçun konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olmaması gerekmektedir. Başka bir deyişle, Suçun konusunu oluşturan maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olması halinde TCK madde 188. maddenin 3. fıkrası uygulanacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisine yol açmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddelerin imali, satın alınması, satılması, sevk edilmesi, ihracı, nakledilmesi, depolanması, bulundurulması ya da ithali, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimine katkıda bulunmaması gerekçesiyle suç olarak sayılmamış ve TCK madde 188/7 hükmüne dahil edilmemiştir. TCK madde 188/7 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretiminde kullanılan maddelerin izinsiz imal ve ticareti suç olarak düzenlenmiştir. Bu tür maddeler, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi

²¹¹ Zafer, age., s. 104; Kurt-Kurt, age., s. 60-61; Güngör-Kınacı, age., s. 947, 950; Özdebakoğlu, age., s. 140-141.

²¹² Günay, age., s. 132; Özdebakoğlu, age., s. 150-152; Günal, age., s. 123; Erman-Özek, age., s. 304; Ergül, age., s. 164; Kurt, age., s. 59.

yaratmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretimi ve imalinde kullanılmaktadır. Bu maddelerin imali veya ithali resmi makamların iznine bağlanmış olmalıdır.²¹³

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 12. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, sözleşmenin tarafları Sözleşme ekindeki I ve II numaralı tablolarda belirtilen uyuşturucu veya psikotrop maddelerin imalatının yasalara aykırı olarak yapılmasını önlemek amacıyla gerekli önlemleri almakla yükümlü kılınmışlardır. Türkiye'nin de taraf olduğu 1988 tarihli Sözleşme'nin yükümlülüğünü yerine getirmek üzere, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a 13.11.1996 tarihinde 4208 sayılı Kanun ile Ek Madde-1 getirilerek 1988 tarihli Sözleşme'de belirtilen I ve II numaralı tablolardaki maddeler ile bunlara eklenecek olan yeni maddelerin imali, ithali, ihracı, nakli, bulundurulması, satın alımı ve satımı Sağlık Bakanlığı'nın iznine bağlanmıştır. Buna karşın, 1988 tarihli Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca, sözleşme taraflarına uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kanundışı üretimi veya imalatını sağlamaya yönelik malzeme ve araç gereç ticaretinin önlenmesine ilişkin yükümlülük getirilmiş olmasına karşın TCK madde 188 hükmünde bu hususa ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TCK madde 188/7 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ithali, satımı, satın alınması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması veya ihraç edilmesi hali suç olarak düzenlenmiştir. Burada öngörülen suçlar için hem hapis cezası hem de adli para cezası öngörülmüştür. Buna göre, hapis cezasının üst sınırı 20 yıl ve adli para cezasının alt sınırı 5 gündür (TCK madde 49/1, 52/1).²¹⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddelere ilişkin olarak kanun maddesinde sadece imal ve ithallerinin izne bağlanmış olması öğretide uygun bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, bu maddelerin satın alınması, satılması, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması veya ihraç edilmesi hallerinin de izne bağlı tutulması gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan maddelerin imali ve ithali resmi makamların iznine bağlanmıştır. Günay'a göre; resmi makamların iznine ilişkin açıklamanın hukuki açıklama açısından yeterli bulunmamaktadır. Resmi makamların

²¹³ GÜNGÖR-KINACI age., s. 947; KURT-KURT, age., s. 61; ÖZDABAKOĞLU, age., s. 142, 145; GÜNAY, age., s. 130.

²¹⁴ GÜNDEL, age., s. 40-41; ÖZDABAKOĞLU, age., s. 146; GÜNGÖR-KINACI, age., s. 165-166.

iznine bağılı ibaresi yerine imali veya ithali ruhsata bağılı denmesinin daha uygun olacağı ileri sürülmektedir.²¹⁵

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan maddelerin ruhsata bağılı olarak imali ve ithalinin yanısıra TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen seçimlik hareketlerin tümü için dikkate alınması kanun maddesinin konuluş amacına daha uygun olacaktır.

3. Suçun Manevi Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalinde kullanılan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurmayan maddelerin resmi makamların iznine bağılı olarak imalinin veya ithalinin taksirle işlenmesi mümkün değildir. Başka değışle, suçun faili bu suçu kasten işlemiş olmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yapımında kullanılan maddeleri bilerek ve isteyerek ihraç eden, ithal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden veya depolayan kişi TCK madde 188/7 hükmü uyarınca cezalandırılmaktadır. Bunun yanısıra, TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen suçun işlenebilmesi için Güngör-Kınacı'ya göre; özel kastın aranması gerektiğı ileri sürülmüştür. Özel kastın, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretmek için gerçekleştirilen suç fiillerini kapsadığı belirtilmektedir.²¹⁶

Kanımızca; TCK madde 188/7 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğı taşımayan ve fakat bu maddelerin üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin sadece ithalinin ve imalinin izne bağılı olması kişinin bu maddeleri ithal veya imal ederken uyuşturucu veya uyarıcı madde üretmek amaçlı hareket etmiş olmasının aranması isabetli olacaktır.

4. Hukuka Aykırılık

Tıp alanında kullanılacak kimyasal maddelerin ithali, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun hükmü uyarınca Bakanlar Kurulu'nun denetimine tabi tutulmuştur. Buna göre, uyuşturucu maddelerle ilgili müstahzarların ithali 2313 sayılı Kanun uyarınca Sağlık Bakanlığı'nın iznine tabi tutulmuştur. Haşhaş bitkisinin ithali ise Toprak Mahsulleri Ofisi'nin iznine tabi tutulmuştur. Haşhaş bitkisinin etkimi, toplanması, kontrol edilmesi, buna

²¹⁵ Özdebakoğlu, age., s. 139-140; Günay, age., s. 131.

²¹⁶ Günay, age., s. 133; Güngör-Kınacı, age., s. 947.

ilişkin değerlendirmelerin yapılması, haşhaş bitkisinin imha edilmesi, ihraç ve ithali hakkında Yönetmelik düzenlenmiştir. Bu Yönetmelik uyarınca, haşhaş kapsüllerinin ihracında gereken izin Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından verilmektedir. Buna karşın, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin iznine bağlı olarak imal edilen ve tıp alanında kullanılan her türlü uyuşturucu maddenin ihraç edilebilmesi için Sağlık Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir.²¹⁷

5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen suça teşebbüs mümkündür. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddeleri kimyasal işlemlerden geçirmek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinin kastı söz konusu olduğunda TCK madde 188/1 hükmünde bahsedilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline teşebbüs söz konusu olacaktır. TCK madde 188/7 hükmündeki uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddeler bakımından yetkili makamların izni olmadan ithal, imal, satım, satın alma, nakletme, depolama veya ihraç etme seçimlik hareketleri teşebbüse elverişlidir.²¹⁸

b. İştirak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddeler açısından iştirakin genel hükümleri uygulanmaktadır. Birden çok kişi tarafından TCK madde 188/7 hükmündeki suç fiilleri işlenmiş ise iştirak halinden bahsedilecektir. İştirak durumunda fail ya müşterek fail ya da suçun oluşumuna yardım eden kişi konumundadır. Bunun yanısıra, suç örgüt kurmak suretiyle işlenmişse örgütlü suçtan bahsedilmektedir.²¹⁹

c. İçtima

Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler ile bu etkiyi doğurmayan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddelerin resmi makamların izni alınmaksızın kasten imal edilmesi, satılması, satın alınması, sevk edilmesi, nakledilmesi, ihraç

²¹⁷ Özdebakoğlu, age., s. 149-150; Günay, age., s. 130-131; Gündel, age., s. 40-41.

²¹⁸ Özdebakoğlu, age., s. 156; Balcı, age., s. 220; Günay, age., s. 131.

²¹⁹ Gündel, age., s. 40-41; Balcı, age., s. 220-221; Özdebakoğlu, age., s. 156.

edilmesi ve depolanması halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti olarak öngörülen TCK madde 188/1-3 fıkraları uyarınca içtima halleri dikkate alınmalıdır.²²⁰

V. TCK MADDE 188/1 VE 188/3 SUÇLARINA İLİŞKİN MÜŞTEREK NİTELİKLİ HALLER (TCK madde 188/4, 188/5, 188/6, 188/8)

1. Uyuşturucu Madde Türünün Cezayı Artırması (TCK madde 188/4)

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali veya ticaretine ilişkin suçun işlenmesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kokain, eroin, morfin ya da baz morfin olması halinde TCK madde 188/4 uyarınca suça verilecek cezayı ağırlaştırıcı nitelik oluşturması öngörülmüştür. Kanunkoyucunun bu maddelerin imal veya ticaretine ilişkin olarak cezada ağırlaştırmaya gitmesinin nedeni eroin, kokain, morfin ve baz morfinin sert uyuşturucu tiplerinden olması ve kişide yumuşak uyuşturucu maddelere nazaran daha fazla bağımlılık yapması, ruhsal ve fiziki zararların daha ağır sonuçlar doğurması ve kişiyi ölüme kadar süreklemesinden kaynaklanmaktadır. TCK madde 188/4 hükmüne uygun olarak bir suçun işlenebilmesi için yakalanan maddelerin eroin, morfin ya da baz morfinin ham maddesi olan ham afyon, tıbbi afyon, hazırlanmış afyon veya müstahzarları olmaması gerekir. Başka bir deyişle, ham afyon ele geçirildiğinde afyondan elde edilebilen eroin, morfin veya baz morfin mümkün olduğu gerekçesi ile ham afyonun ya da tıbbi afyonun TCK madde 188/4 kapsamına sokulması mümkün olmamaktadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 20.03.1995 tarih ve 1995/73 sayılı kararı bu doğrultudadır. Yargıtay 872/3594 sayılı kararında, Adli Tıp Kurumu'nun Beşinci İhtisas Dairesi'nin raporunda ham afyon olduğu bildirilen ve suçun konusunu oluşturan maddenin morfin içerdiğinin belirtilmesine karşın, 3298 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, afyonun başlı başına uyuşturucu madde olarak kabul edilmesi; bu nedenle içermekte olduğu morfinin dikkate alınmaması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, hem 765 sayılı TCK 403/6 hem de 5237 sayılı TCK madde 188/4 uyarınca sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında ham afyonun yer almadığı gözetilmeden sanık hakkında TCK madde 188/4 maddesinin uygulanmak suretiyle fazla cezaya hükmedilmesini yasaya aykırı bulmuştur.²²¹

²²⁰ Günay, age., s. 130; Balcı, age., s. 221; Özdabakoğlu, age., s. 156.

²²¹ Erman-Özek, age., s. 304; Günay, age., s. 106-112; Güngör-Kınacı, age., s. 554-555; Yargıtay 10. CD., 04.03.2008 tarih ve 872/3594 sayılı kararı-www.kazanci.com.

Esrarın yumuşak uyuşturuculardan olduğu ve tıbbi açıdan daha az bağımlılık yaptığı ve yan etkisinin daha az olduğu tıp camiasında savunulsa da TCK madde 188/4 hükmüne dahil edilmemesi isabetli olmamıştır. Zira esrar, diğer uyuşturucu maddeler gibi bağımlılık yapmaktadır ve kişiyi zamanla daha sert olan uyuşturucu madde kullanımına hazırlamaktadır. Bu nedenle, tehlikesi tıbbi ve toplumsal bakış açısından da kaynaklanan bir tehlike halini almaktadır. Sert uyuşturuculara göre esrarın kolay temin edilmesi ve daha ucuza satılıyor olması kişilerin kullanımında artışa neden olmakta ve toplumda yaygınlaşmasına zemin hazırlanmaktadır.²²²

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 188/4 hükmü uyarınca, sert uyuşturucu maddelere ilişkin cezaların ağırlaştırılması isabetli olmuştur. Buna karşın, toplumda yaygın olarak kullanılan ve hatta geleneksel bir hoşgörü ile kullanımına gerek bilim çevresinde gerekse toplumda göz yumulan esrarın da bu madde kapsamına alınması TC. Anayasa'sının 49. maddesinin öngörmüş olduğu Devletin sorumluluğuna dikkat çeken hükmüne uygun düştüğü ileri sürülmektedir.²²³

Kanımızca; esrarın TCK madde 188/4 hükmü kapsamına alınması ve gerek yumuşak gerekse sert olarak tanımlanmış olsun, her türlü uyuşturucu maddenin kullanımına ilişkin suçların ağırlaştırılarak cezalandırılması toplumu toksik maddelerden korumak ve toplum sağlığına bağlı olarak gelecek nesillerin sağlığını güvence altına almak yerinde olacaktır.

2. Uyuşturucu Suçlarının Suç İşlemek İçin Oluşturulmuş Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi (TCK madde 188/5)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yapılması, yasadışı suç örgütlerinin finansal kaynağı olarak kullanılması gerçeğini gündeme getirmektedir. Bunun yanısıra, suçun örgütlü olarak işlenmesi özel nitelikli suç olarak kabul edilmiş ve Türk Ceza Kanununda bu suça ilişkin olarak ağırlaştırıcı ceza öngörülmüştür. Eski 765 sayılı TCK hükmünde suçun teşilat kurulmak suretiyle işlenmesi hali nitelikli suç olarak kabul edilmişti. Teşekkül halinde suç işlenebilmesi için suç faillerinin koordineli ve organize olması gerekmektedir. Örgütlü suç teşekküllerinin bu özelliği suça toplu olarak suç işleme durumundan ve suça iştirak halinden farklı bir boyut kazandırmaktadır. Örgütlü suç yapısının

²²² Özdebakoğlu, age., s. 61; Günay, age., s. 112-113; Kurt, age., s. 59.

²²³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 650; Günay, age., s. 113-116; Özdebakoğlu, age., s. 62.

kanunkoyucu tarafından madde hükmünde tanımlanamamasının sebebi örgüt yapılarının dinamik olması ve sürekli değişime uğramasıdır. Suç failleri arasında önceden yapılmış bir anlaşma olması, suç failleri arasında gevşek ya da belirsiz de olsa hiyerarşik bir yapının olması ve planlı bir ortalık bulunması aranmaktadır. Yargıtay 24007/2808 sayılı kararında, sanık hakkında teşekkül oluşturmak suretiyle uyuşturucu maddeleri ithal etmek suçundan hüküm kurulmuş bulunmasına rağmen, TCK madde 220’de düzenlenen suç işlemek için örgüt kurmak suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmesi bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması ve niteliği itibariyle bu birleşmenin devamlılık göstermesi gerekmektedir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması mümkün olmakla beraber zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir. Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişi hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılır. Romanya Bükreş Ceza Mahkemesinde verilen karar uyarınca, sanıkların örgüt oluşturmak için sayısal yeterlikte olduğu anlaşılmakta ise de aralarında hiyerarşik ilişki ve suç işleme iradelerinde devamlılık saptanmamıştır. Bu nedenle, Yargıtay hükümlü hakkında TCK madde 220 ve madde 188/5’in uygulanmasının koşullarının bulunmadığına karar vermiştir.²²⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu işlemek amacıyla biraraya gelmiş olmalıdır ve bu birliktelik süreklilik arz etmelidir. Başka bir deyişle, suç örgütünün amaçlanan suçların işlenmesinden bağımsız olarak varlığını sürdürmesi aranmaktadır. Suç işlemek amacıyla basit şekilde birleşme hallerinden farklılık göstermektedir. TCK madde 188/5 hükmü uyarınca öngörülen suçların işlendiğinin kabul edilmesi için kurulmuş olan örgüt dahilinde işlenmiş olması ve suç örgütünün TCK madde 220 hükmünde belirtilen özellikleri taşıması aranmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini gerçekleştirmek amacıyla örgüt kuran veya kurulmuş olan bir örgütü yöneten kişiler, örgütün üye sayısının en az üç kişiden oluşması, örgüt yapısının hiyerarşik ve planlı bir yapı içinde süreklilik arz edecek şekilde kurulmuş olması, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti için gerekli olan araç

²²⁴ Özdebakoglu, age., s. 60; Günay, age., s. 122, 125; Yargıtay, 10. CD., 21.02.2008 tarih ve 24007/2808 sayılı kararı-www.kazanci.com.

ve gereçlere sahip olması halinde iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadırlar.²²⁵

TCK madde 220 hükmü uyarınca, örgüt kurma, örgütü yönetme, örgüte üye olma, örgüt içinde hizmet vermek için sorumluluk alma ya da örgüt adına faaliyette bulunma fiilleri suç işlemek için örgüt kurma suçunun maddi unsurlarını oluşturmaktadır. Örgüt yöneten kişinin örgütün başında olması ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinin veya ticaretinin gerçekleştirilmesi amacıyla örgüt üyelerine emir komuta zinciri içinde emir vermesi ve karar verme gücünü elinde bulundurması örgüt hiyerarşisi içinde gözlenen olgulardan biridir. Suç örgütüne üye olma, örgüte enerjisini ve yeteneğini kullanmak suretiyle katkıda bulunma halidir. Buna karşın bir suç örgütüne üye olmaksızın ve maddi veya manevi destek vermeksizin faaliyetlerini onaylayan kişilerin örgüt üyesi olduğu kabul edilmemektedir. Örgüt adına faaliyette bulunma ve kendi isteği ile örgüte hizmette bulunma örgüt üyesi olmadan örgütün yararına bir görevi yerine getirmektir. Buna karşın, örgütün niteliğini ve çalışma faaliyetlerini bilmeksizin örgüte hizmette bulunma halinde, sadece işlenmiş suç niteliğine göre suça iştirak hükümlerinden kişi sorumlu olacaktır.²²⁶

3. Üretimi İzne veya Satışı Reçeteye Bağlı Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler (TCK madde 188/6)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ile uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerin üretimi resmi makamların iznine veya bu maddelerin satışının yetkili doktorun düzenleyeceği reçeteye bağlı olan maddeler hakkında TCK madde 188/6 hükmü uygulanmaktadır. Buna karşın, bu suça ilişkin cezada yarısına kadar indirimle gidilebilmektedir. TCK madde 188/1-3 madde hükmü uyarınca, uyarıcı maddelerin de suçun konusunu oluşturacağıının öngörülmesi üzerine TCK madde 188/6 hükmünün uygulanma alanındaki açıklık ortadan kalkmıştır. Zira üretimi resmi makamların iznine tabi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kapsamına TCK madde 188/1-3 hükmünde belirtilen maddeler de dahil olmaktadır. Afyon veya hint keneviri ekiminin resmi makamların iznine bağlı olması ve

²²⁵ Özdebakoglu, age., s. 61; Günay, age., s. 123; Gündel, age., s. 39-40.

²²⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 651; Ünver, age., s. 37; Günay, age., s. 124.

bu durumda TCK madde 188/6 hükmü kapsamında değerlendirilmesi kanunkoyucunun bu maddeyi düzenlerken amaçladığı bir durum değildir.²²⁷

4. Suçun Sağlık Mensubu Kişiler Tarafından veya Sağlık Sektöründe Çalışan Kişiler Tarafından İşlenmesi (TCK madde 188/8)

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticareti suçunun nitelikli hali TCK madde 188/8 hükmünde belirtilmiş ve bu suçu işleyebilmek için aranan niteliklere sahip meslek mensupları kazuistik bir şekilde madde hükmünde sayılmıştır. TCK madde 188/8 hükmü uyarınca, eczacı, kimyager, diş hekimi, diş teknisyeni, hemşire, ebe, sağlık memuru, veteriner, kimyager, laborant, eczacı, doktor, hastabakıcı, kimyacıyla veya ecza ticareti ile uğraşan veya sağlık hizmeti veren kişiler tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticareti yapıldığı takdirde verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı öngörülmüştür.²²⁸

VI. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

Suç fiilini işlemiş olan kişinin iradesinin belirlenmesi ve işlemiş olduğu fiilden dolayı sorumlu tutulup tutulmayacağı kusurluluk kapsamında değerlendirilmektedir. Failin kusurlu olmaması halinde de işlemiş olduğu fiil suç niteliğini koruyacaktır. Bu durumda, kusur yeteneği olmayan kişinin işlemiş olduğu suçtan dolayı kendisine ceza verilmese de hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilecektir. Kusurluluğu etkileyen haller, hataya ilişkin haller, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma, hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması, zorunluluk nedeniyle kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, hukuka aykırı olmakla birlikte bağlayıcı bir emrin yerine getirilmesi, haksız tahrik ve sağır ve dilsizlik halleri olarak belirlenmiştir. Görevi gereği uygulamak zorunda olduğu hukuka aykırı nitelikteki emri yerine getiren kişinin kusurundan bahsedilemez (TCK md. 24/2-4). Polis memurlarının almış oldukları ihbar üzerine nakliye aracında kokain ele geçirmelerine karşın emniyet amirinin nakil aracının geçişini engellemeden sevkiyatın yapılmasını kontrollü teslimat şartları oluşmadan emretmesi halinde polis memurları hukuka aykırı fiilden dolayı kusurlu olmadıklarından sorumlu tutulmayacaklardır. Kişinin kendi hakkına ya da başka bir kişinin hakkına yönelik bir tehlikeyi bertaraf etmek için tehlikenin ve tehlikeyi bertaraf etmek

²²⁷ Günay, age., s. 129; Gündel, age., s. 40; Özdebakoglu, age., s. 125-130; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1410; Güngör-Kınacı, age., s. 91.

²²⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 653; Günay, age., s. 131-132; Gündel, age., s. 41-42.

için kullanılan yöntem arasında orantı bulunmak kaydıyla işlemiş olduğu hukuka aykırı fiilden dolayı faile ceza verilmemektedir. Ancak fail bu tehlikeye bilerek ve isteyerek sebep vermemiş olmamalı ve tehlikeden başka şekilde korunma olanağı bulunmamalıdır. Ayrıca, TCK madde 25/2 uyarınca kişinin karşı karşıya kalmış olduğu tehlike pek muhtemel ve ağır sonuçlar doğuracak nitelikte olmalıdır. Artuk-Gökçen-Yenidünya'ya göre; uyuşturucu krizine girmiş olan ve doktora başvurma imkanı olmayan bir yakınına uyuşturucu satın almış kişi için zorunluluk halinin uygulanabileceği ileri sürülmektedir.²²⁹

Kişinin iradesi dışında ya da geçici bir nedenle uyuşturucu veya alkolün etkisinde kalarak işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamayan veya işlemiş olduğu fiile ilişkin olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli ölçüde yitirmiş olan kişiye ceza verilmemektedir (TCK madde 34/1). Buna karşın, kişinin kendi iradesi ile almış olduğu alkol veya uyuşturucu maddenin etkisi altında işlemiş olduğu suçtan dolayı ceza hükmolunmaktadır (TCK madde 34/2). Buna göre, bir tır şoförüne iradesi dışında verilmiş olan uyuşturucu madde veya içirilmiş olan alkolün etkisiyle uyuşturucu madde ticaretinde kullanılmak üzere paketlenmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmesi için teslim edilmiş ise, kişi işlemekte olduğu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayacak yetisinin geçici olarak ortadan kalkmış olması nedeniyle veya davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde zayıflamış ise atılı suç fiilinden dolayı sorumlu tutulmayacaktır. Buna karşın, kendi isteğiyle almış olduğu alkolün ya da uyuşturucunun etkisiyle suç işleyen kişinin sorumluluğu ortadan kalkmayacaktır. Alkol veya uyuşturucuyu iradesi dahilinde aldıktan sonra işlemiş olduğu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayacak durumda olmasa ya da suç fiiline ilişkin davranışlarını yönlendirme yeteneğine cebir, şiddet, korkutma veya tehdit edilmesinden dolayı uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunu işlemesi halinde cezalandırılmaz. Burada suçun faili, suçu cebir, şiddet, korkutma ya da tehdit altında başkasına yaptıran kişidir. Kişinin suç fiilini cebir ve şiddet altında işlediğinden söz edilebilmesi için söz konusu cebir ve şiddetin kişinin karşı koyamayacağı ya da bu cebir ve şiddetten kurtulamayacağı yoğunlukta olması aranır. Aynı şekilde, kişinin korkutma ve tehdit altında uyuşturucu madde ticaretine ilişkin bir fiili işlediğinin kabul edilebilmesi için korkutma ve tehditin kesin ve yoğun şekilde gerçekleşmiş olması gerekir (TCK madde 29/1). Bu durum, cebir, şiddet, korkutma ve tehdit görmüş kişinin durumu mahkeme tarafından deliller ve veriler doğrultusunda takdir edilecektir. Suç fiilini cebir, şiddet, korkutma ya da tehdit ile başka kişiye işleten ve

²²⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 56-57; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel Hükümler, s. 636; 641; Zafer, age., s. 112; Özgenç, Genel Hükümler, s. 375-376.

uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapan suç örgütünün üyeleri veya liderleri bahsedilen suçun faileri olarak kabul edilir ve işlenen suçtan dolayı cezalandırılırlar. mli ölçüde azalmış olsa dahi fail hakkında işlemiş olduğu suça ilişkin ceza uygulanacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, taksirle işlenen suçlardan olmadığı için taksirle uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin fiilleri işlemiş olduğu ve suçu işlerken fiilin maddi unsurlarında hataya düşmüş olduğu takdirde TCK madde 30/1 uyarınca suçtan dolayı sorumlu tutulamaz. Fail burada işlemiş olduğu fiillerden dolayı esaslı bir yanılığa ve hataya düşmüş olması gerekir. Bu durumda, failin bayramda kullanmak üzere pudra şekeri satın aldığını zannederek uyuşturucu madde satın almış olması halinde, satın alma suçunun konusunu oluşturan uyuşturucu madde, suçun maddi unsurunu oluşturuyor olması ve kişinin satın almış olduğu maddenin unsurunda esaslı hataya düşmüş olmasından dolayı, failin düşmüş olduğu yanılığın uyuşturucu maddeyi satın alırken bilerek ve isteyerek uyuşturucu madde satın alma halini ve kastını ortadan kaldırmaktadır. Buna karşın, kişi kasten bir suçu işlerken başka bir suçun meydana gelmesine sebep olmuşsa kasten suç işleme iradesiyle hareket ettiği suça ilişkin ceza ile cezalandırılacaktır. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yapan bir maddenin yasadışı satışını yapan bir eczacı, yanlışlıkla uyuşturucu madde satmış olması halinde, TCK madde 188/3 uyarınca uyuşturucu madde satma suçundan değil ve fakat TCK madde 187/2 uyarınca uyuşturucu veya uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratan bir maddeyi satma suçundan sorumlu tutulacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin fiillerden birini işleyen kişi, işlemiş olduğu suça ilişkin olarak daha az veya daha fazla cezayı öngören nitelikli halinin meydana geldiğine dair hataya düşmüş olması halinde, TCK madde 30/2 uyarınca faile uygulanacak cezada arttırima gidilmeyecektir. Fail, paket halinde marihuana satın aldığını zannederek ve malın maddi unsurunda hataya düşerek gerçekte bir paket eroin satın almış olması halinde, satın alma iradesini ortaya koyarken satın almak istediği mal marihuana olduğu ve yanılığın içinde eroin satın almış olması halinde, kişinin iradesi dikkate alınarak TCK madde 188/3 hükmü uygulanacaktır. Buna karşın, kokain, morfin, baz morfin ve eroin satın alan kişilere uygulanan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almanın nitelikli halini oluşturan TCK madde 188/4 hükmü uygulanmayacak ve cezada arttırima gidilmeyecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin bir suç fiilini işleyen bir kişi işlemiş olduğu fiili etkileyen kusurluluk halinin maddi şartlarında yanılığa düştüğü takdirde, TCK madde 30/3 uyarınca bu hatasını etkileyen kusurluluk hali dikkate alınmak suretiyle cezalandırılacaktır. Kusurluluğu ortadan kaldıran nedenlerden birinin maddi koşullarında hataya düşmüş olan fail, hatasından dolayı cezalandırılmaz. Bu durumda kusurluluk hali ortadan kalkacak ve kişinin içine düştüğü hatanın kaçınılmaz olduğu

ispat edildiği takdirde işlemiş olduğu fiilden dolayı sorumlu tutulmayacaktır. Bu durumda, ailesinin tehdit altında olduğunu zannederek uyuşturucu tacirlerine yardım etmesi halinde yardım eden fail sıfatıyla cezalandırılmayacaktır.²³⁰

VII. MUHAKEME USULÜ ve YAPTIRIM

1. Muhakeme Usulü

a. Yetkili Mahkeme

Yargılamaya tabi tutulacak olan suç fiillerinin ihlal ettikleri kanun maddesine göre mahkemeler görevlendirilmektedir. Mahkemelerin görev kurallarına uyması kamu düzeni açısından bir zorunluluk teşkil eder. Başka bir deyişle, hakim önüne gelen davada kendisine verilen görev çerçevesinde yargılama hakkını kullanabilmektedir. Mahkemelerin görev ve yetkileri ceza muhakemesi hukukuna göre belirlenmiştir. Bu nedenle, görevsizlik söz konusu olduğunda yargılamanın her safasında ileri sürülebilmektedir. Başka bir deyişle, yargılamanın her safasında görevsizlik ileri sürülebilir ve mahkeme bu itirazı resen dikkate almak zorundadır (CMK madde 5). Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan, haksız kazanç sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde tehdit ve cebir kullanarak işlenen suçlardan ve Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının dördüncü kısmının dört, beş, altı ve yedinci bölümünde tanımlanan suçlardan dolayı açılan davalar Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde tayin edilecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülecektir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu madde 250). Buna karşın, TCK madde 305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332, CMK madde 250 kapsamına girmemektedir. CMK 250 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının ağır ceza mahkemesinin görev alanına girebilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunun işlenmiş olması ve bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediği hususunu bu konuda görevli Ağır Ceza Mahkemeleri değerlendirecektir.²³¹

²³⁰ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 250 vd.; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel Hükümler, s. 618, 630, 682, 685, 692; Balcı, age., s. 226-230; Özgenç, Genel Hükümler, s. 375 vd.

²³¹ Ergül, age., s. 189; Özdebakoglu, age., s. 76-77; Kurt-Kurt, age., s. 75.

b. Yargılama

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretinin suç örgütü kurularak faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde soruşturma işlemleri Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılacaktır. Suç örgütünün faaliyeti olarak yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçların kovuşturması yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından yapılacaktır (CMK madde 250). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılmaktadır (CMK madde 100/3). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarının işlendiğine dair delillerin saptanabilmesi için iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması, teknik araçlarla şüpheli bulunan yerlerin ve kişilerin izlenmesi, suçun ortaya çıkarılabilmesi için güvenlik görevlilerinden gizli soruşturmacıların görevlendirilmesi mümkün olmaktadır (CMK 135, 139, 140). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçlarda öngörülen cezaların alt sınırı beş yıldan fazla olduğundan buna ilişkin suçlardan yargılanan sanık istinabe yoluyla dinlenemez (CMK madde 196/2). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suç fiillerinin fail tarafından işlenip işlenmediği hususunun maddi gerçeklerinin ceza hukuku tarafından kabul edilen yöntemler ile araştırılıp Mahkemenin fail hakkında suç fiilini işlediğine tam ve kesin kanaat getirmesine suçun ispatı denmektedir. Ceza muhakemesinde fail hakkında suçu işlediğinin sabit olması ve bu hususta hiçbir surette şüphe bulunmaması mahkumiyeti için aranan şartlardan biridir. Başka bir deyişle, failin atılı suçu işlediğine dair Mahkeme heyeti ya da hakim tarafından kesin ve tam kanaat oluşturacak deliller mevcut değil ise, ceza hukukundaki şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca fail hakkında beraat kararı verilecektir. Suçun ispatı bakımından yargılama esnasında suçun niteliği, sanığın kastı, icrai hareket ile netice arasındaki illiyet bağı, suçun sanık tarafından işlenip işlenmediği ve iştirak halleri mahkeme tarafından değerlendirilmek suretiyle suçun sabit olup olmadığına vicdani kanaat oluşturulacaktır. Mahkemenin sanığın suç işlediğini varsayması ya da suç işlediğini ispata yarayacak delilleri dikkate almadan suç işlediğine dair tahminde bulunması ve kişisel yargısı doğrultusunda a priori kanaat oluşturması sanığın mahkumiyetine esas teşkil etmeyecektir.²³²

²³² Kurt-Kurt, age., s. 76; Özdebakoglu, age., s. 79; Kunter-Yenisey-Nuhoglu, age., s. 617; Günay, age., s. 31-33.

c. Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması

Ceza kovuşturulmasının aktarılması konusunda Ceza Kovuşturulmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi imzalanmıştır. Uluslararası Sözleşme'ye Türkiye taraf olmuştur. Sözleşme madde 6 uyarınca, taraf devletler iç hukuklarına göre suç oluşturan bir fiilden dolayı sanık hakkında kovuşturma yapılmasını taraf olan devletlerden talep edebilmektedir. Buna karşın, kovuşturulması talep edilen failin cezalandırılabilir bir kişi olması aynı zamanda kovuşturulması talep edilen suçun kovuşturulma talep edilen taraf ülkede de suç sayılması gerekmektedir. Kovuşturma talep edilen taraf devlet, kovuşturmayı iç hukuk kurallarına göre yapacak ve yargılama sonunda kendi kanunlarında belirtilen ceza uyarınca müeyyide uygulayacaktır (Avrupa Sözleşmesi madde 7, 21, 22). Taraf devletten fail hakkında kovuşturma talep edildiği takdirde, kovuşturma talebinde bulunan devlet kovuşturma talebinde bulunduğu suç fiilinden dolayı kovuşturma yapamaz ve kendi mahkemelerinde bu suç fiiline ilişkin olarak vermiş olduğu hükmü infaz edemez (Avrupa Sözleşmesi madde 21). Taraf devletin diğer taraf devletten kovuşturmanın aktarılması talebinde bulunabilmesi kovuşturulması talep edilen sanığın taraf devletin vatandaşı olması, sanık kovuşturulmanın aktarılması talep edilen devlette mutad olarak oturuyor olması, sanık aynı veya farklı suçlardan dolayı istenilen devlette kovuşturulmakta olması, kovuşturulmanın aktarılmasının suç fiilin ortaya çıkması bakımından yararlı olacağı ve suça ilişkin delillerin özellikle istenilen taraf devlette bulunmasının pek muhtemel olması, sanığın yapılacak olan duruşmalarda duruşmanın yapılacağı ülkeden ziyade kovuşturmanın aktarılması talebinde bulunulan ülkede hazır bulunmasının daha mümkün olması, sanık hakkında mahkumiyet kararı verilse dahi bu kararın uygulanma imkanının bulunamayacağı ve fakat kovuşturmanın aktarılması talebinde bulunulan devlette yargılama sonucunda verilecek olan mahkumiyet kararının yerine getirilmesinin mümkün olması ve sanığın yargılama sonunda mahkumiyet alması halinde mahkumiyetin kovuşturmanın aktarılması talebinde bulunulan devlette infaz edilmesi halinde hükümlünün toplumdaki itibarını yeniden kazanabileceğinin düşünülmesi halinde Avrupa Sözleşmesi madde 8 uyarınca kovuşturulmanın aktarılması talebinde bulunulabilecektir.²³³

²³³ Dönmezer-Erman, age., s. 405; Kunter-Yenisey-Nuhoğlu, age., s. 374; Cihan Erol-Yenisey Feridun, 'Ne Bis İn İdem İlkesi', Prof Dr Çetin Özek Armağanı, İstanbul, 2004, s. 219; Gündel, age., s. 37; Günay, age., s. 25.

2. Yaptırım

a. Ceza

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 36/1. maddesi uyarınca, taraf devletlere uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin ağır cezayı ilgilendiren suçları işlemiş olan faillere suçlarıyla orantılı olmak üzere hapis cezası ve benzeri hürriyeti kısıtlayan cezalar verilmesi için iç hukuklarında düzenlemeler yapmaları hususunu öngörmüştür. 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu ile birlikte 1961 tarihli Tek Sözleşmesinin maddelerine uygun olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticaretine ilişkin işlenen suçlar ve verilecek cezalar hususunda yeni hükümler getirilmiştir. TCK madde 188/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ihraç ya da ithal etme suçunun cezasını işleyen failler hakkında on yıldan az olmamak üzere hapis cezasının verilmesi ve yirmi bin güne kadar adli para cezasının kesilmesi öngörülmüştür. Aynı şekilde, TCK madde 188/3 uyarınca, yetkili makamlardan ruhsat almaksızın ya da verilmiş olan ruhsattaki izin sınırlarını aşmak suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satışı arz eden, satan, başkalarına veren, satın alan, nakleden, sevk eden, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri depolayan, bu maddeleri kabul eden veya bulunduran suç failine beş yıldan başlamak üzere on beş yıla kadar hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilmesi öngörülmüştür. TCK madde 188/1 ve 3. fıkradaki suçlara konu olan uyuşturucu maddelerin kokain, eroin, morfin ya da baz morfin olması halinde suç faillerine verilecek olan hapis cezasının yarı oranında arttırılması öngörülmüştür. Burada kanunkoyucu, diğer uyuşturucu veya uyarıcı maddelere nazaran daha tehlikeli, öldürücü ve bağımlılık yapma olasılığı daha yüksek olan maddelerin imali veya ticaretini yapan failleri daha ağır biçimde cezalandırmak suretiyle suçun işlenmesinde caydırıcılık etkisi yaratmak istemiştir. Aynı şekilde, TCK madde 188/5 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ticaretine ilişkin işlenen suçların kurulmuş olan bir suç örgütünün faaliyet alanı içinde suç işlemiş olan faillere verilecek hapis cezasının yarı oranında arttırılmasını öngörmüştür. TCK madde 188/7 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratmayan, buna karşın imal edilmesi veya ithali resmi makamların iznine ve verilecek ruhsata bağlı olan maddeleri imal eden, satan, nakleden, sevk eden, depolayan, satın alan, ihraç veya ithal eden suç failleri hakkında dört yıldan başlamak üzere hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezasının verilmesi öngörülmüştür. TCK madde 188/8 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imaline veya ticaretine ilişkin suç işleyen faillerin hekim, diş hekimi, eczacı, kimyager,

veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren kimse, ecza ticareti veya kimyacılık ile uğraşan kimse olduğu takdirde verilecek olan hapis cezasının yarı oranında arttırılması öngörölmüştür. Bu maddede kanunkoyucu, kolaylıkla uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ulaşabilen, bu maddeleri satan, imal eden ya da meslek hayatında kullanan kişilerin mesleklerini kötüye kullanmamaları amacıyla ceza arttırımına gitmiştir.²³⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali veya ticaretine ilişkin suçlar yabancı ölkede işlenmiş olması halinde, bu suçlara ilişkin ceza mevzuatımıza göre verilecek olan hapis cezası suçun işlenmiş olduğu yabancı ölkenin kanunlarında öngörölen hapis cezasının üst sınırından daha fazlasına hükmedilemez. Buna karşın, Türk vatandaşına veya Türk kanunları uyarınca kurulmuş tüzel kişiliklere karşı ya da Türkiye'nin güvenliğini tehdit edecek şekilde yurt dışında işlenmiş olan suçlara karşı yabancı ölkede işlenmiş suçta uygun cezanın üst sınırı dikkate alınmayacaktır. Bu cezalar, eski 657 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun uyuyturucu veya uyarıcı maddelerin imali veya ticaretine ilişkin suçları işleyen failer hakkında uygulanan maddelerde öngörölmüş olan cezalardan daha ağır cezalar getirilmiştir. Günay'a göre; getirilmiş olan daha ağır cezalar 1961 sayılı TEK Sözleşmesinin 36/1 hükmüne uygun olarak arttırıldığı için yerinde bulunuytur. Hakim, uyuyturucu veya uyarıcı maddelerin imali ya da ticaretine ilişkin suçları işlemiş olan fail hakkında hüküm verirken TCK madde 61/1 uyarınca cezaların alt ve üst sınırını belirlemede takdir hakkını kullanacaktır. Hakim somut olayda suçun işlenmesiyle meydana gelen zararın ve tehlikenin ağırlığını, failin amacı ve saiki ile failini işlemiş olduğu suçun kasten ya da taksirle yapılıp yapılmadığını ve bu husustaki kusurluluk derecesinin ağırlığını, suçun işleniş biçimini, suç işlenirken kullanılan yöntem ve araçları, işlenen suçun konusunun hukuken ifade ettiği önem ve değerini ve suçun işlenmiş olduğu yer ve zamanı dikkate alarak faile vereceği cezanın miktarını belirleyecektir. Her somut olayda ve her fail için ayrı ayrı öngörülecek cezaların failin kişiliği, suçun özelliği ve işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olmak suretiyle alt ve üst sınır arasında verilecek temel cezayı takdir etme yetki ve görevi verilmiştir. Hakimin takdir hakkını kullanırken gözönünde bulundurduğu gerekçeleri hükümde belirtmesi ve bu gerekçelerin yasal ve delillerin yeterli olması aranacaktır. Yargıtay 12081/13526 sayılı kararında, sorumlu olduğu esrar miktarının 6.15 gram kadar olması gözetilmeden ve temel cezanın alt sınırın üzerinde tayin edilmesinin somut nedenleri dayanakları ile birlikte açıklanmadan sanığın suç işleme amacı, kastı ve

²³⁴ Günay, age., s. 46-48; Öz dabakoğlu, age., s. 75-76; Gündel, age., s. 36-42.

kastının yoğunluğu nedeniyle TCK madde 61 hükmünün koşulları dikkate alınarak TCK madde 3/1 ve 61. maddelerinde öngörülen fiilin ağırlığı ve diğer ölçülerle orantısız biçimde sanık hakkında temel hapis cezasının 7 yıl 6 ay olarak belirlenmesi gerektiğini belirtilmiştir.²³⁵

b. Güvenlik Tedbirleri

aa. Eşya Müsaderesi

Kasten bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçtan meydana gelen ya da suçun işlenmesi için tahsis edilen eşyanın müsaderesine gidilmektedir. Üretimi, kullanılması, taşınması, bulundurulması, satın alınması ya da satılması suç oluşturan şeyler müsadere edilmektedir. Suçun işlenmesinde kullanılmak amacıyla hazırlanmış olan eşya, kamu sağlığını, kamu güvenliğini veya kamu ahlakını tehdit eder düzeyde olduğu takdirde müsadere edilecektir. Buna karşın, suçun işlenmesinde tahsis edilen veya kullanılan ya da suçtan meydana gelen eşya iyiniyetli üçüncü kişilere ait olduğu takdirde müsadere edilmeyecektir (TCK madde 54/1-4). 1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 37. maddesi uyarınca, Sözleşme'nin 36. maddesinde söz konusu edilen suçları işlemek üzere kullanılan veya bu türden suçların işlenmesi için tahsis edilen uyuşturucu maddelerin, kullanılan maddelerin veya araç ve gereçlerin müsadere edileceği belirtilmiştir. TCK'nın 54. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalatında kullanılan araç veya gereçler ile dördüncü fıkra uyarınca suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin müsadere edilmesi gerekmektedir. Suç Eşyası Yönetmeliği'nin 16/g maddesi uyarınca, müsadere edilecek uyuşturucu maddelere ilişkin işlemler 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmelik madde 7/son fıkra uyarınca, kaçak olarak ekimi yapılmış olan afyon, afyondan elde edilen ve tıpta kullanılan uyuşturucu maddeler de Toprak Mahsulleri Ofisine teslim edilecektir.²³⁶

²³⁵ Özgenç, age., s. 692; Özdebakoğlu, age., 76; Günay, age., s. 48-51; Yargıtay CGK., 19.6.2007 tarih ve 2007/10-108 E., 2007/152 K.-www.kazanci.com; Yargıtay 10. CD., 04.12.2006 tarih ve 12081/13526 sayılı kararı.

²³⁶ Günay, age., s. 40-41; Kurt-Kurt, age., s. 78; Özdebakoğlu, age., s. 79.

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik madde 13 uyarınca, mahkeme müsadere edilmesine karar verilen uyuşturucu maddeyi ve müstahzarlarını müsadere kararı ve dosyadaki emanet makbuzu ile birlikte Cumhuriyet Savcılığına göndermektedir. Cumhuriyet Savcılığı müsadere edilen uyuşturucu madde ve müstahzarları elkonulan eşya defterine kaydettikten sonra uyuşturucu madde ve müstahzarlarını imha edilmek üzere emanet memurluğuna gönderir. Buna karşın, uyuşturucu madde ve müstahzarlarına ilişkin örnek ambalaj halinde esas hakkındaki karar kesinleşinceye emanet dairesinde muhafaza edilmek zorundadır. Savcılık tarafından yollanan karar emanet memuru tarafından esas defterine kaydedilerek saklanır. Müsaderesine karar verilen uyuşturucu madde ve müstahzarları hakkında verilen esasa ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra kararın örneği ve emanet makbuzu bir hafta içinde örneklerinin imha edilmesini sağlamak için Cumhuriyet Savcılığına gönderilir. Yönetmelik madde 14 uyarınca, uyuşturucu madde ve müstahzarları emanet memuru tarafından mahallin en büyük mülki amirliğine teslim edilir. Kaymakamlığa teslim edilen paketler imha edilmek üzere valiliğe gönderilir. Valilik, İl Jandarma Alay Komutanlığından bir kişi, Emniyet Genel Müdürlüğünün yetkilendireceği bir kişi, İl Sağlık Müdürlüğünün belirleyeceği bir doktor ve Toprak Mahsulleri Ofisinin yetkilendireceği bir kişiden oluşan imha heyetini üç gün içinde oluşturacaktır. Oluşturulan heyet gerekli güvenlik önlemlerini alarak imhadan önce uyuşturucu maddeleri kontrol etmelidir. İmha işlemi Cumhuriyet savcısının gözetimi altında yapılmak zorundadır. Bu nedenle, Cumhuriyet savcısına imhanın yapılacağı gün ve saat valilik tarafından önceden bildirilmelidir. İmha edilen uyuşturucu madde ve müstahzarların niteliği, miktarı ve imha işlemi tutanak tutulmak suretiyle tespit edilir. Tutanağın bir nüshası dosyasına eklenerek Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.²³⁷

bb. Kazanç Müsaderesi

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretine ilişkin suçların konusuna ilişkin fiiller işlemek suretiyle veya suçun işlenmesine katkıda bulunan ya da suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatler müsadere edilmektedir. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretine ilişkin suçlardan elde edilen maddi kazançların piyasada başka değerlere dönüştürülmesinden elde edilen ekonomik kazançlar da müsadere edilecektir (TCK madde 55/1). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretinden elde edilen maddi

²³⁷ Özgenç, age.,s . 660; Yaşar, age., s. 233; Günay, age., s. 41-42.

menfaatler ya da bu menfaatlerin piyasada farklı değerlere dönüştürülmesiyle elde edilen ekonomik değerlere el koyma mümkün olmadığı hallerde ya da yetkili merciiere teslim edilemediği durumlarda bu değerlere eş değerdeki değerlerin müsadere sine gidilecektir (TCK madde 55/2). Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretinden elde edilen maddi paraya kara para denmekte ve bu maddi değerlerin piyasada başka değerlere dönüştürmek suretiyle yasal kazanç haline getirilmesine karapara aklama işlemi denmektedir. Karapara aklama işlemlerine engel olmak amacıyla özel müsadere kuralları getirilmiş olmasına karşın hukuki çabalar yeterli olmamaktadır. Yargıtay 8009/7923 sayılı kararında, 5237 sayılı Kanun'a göre kurulan hükümde suçta konu kazancın müsadere sine hükmedilmemesine karar vermiştir.²³⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçlardan birini işleyen fail hakkında hüküm verildikten sonra, cezası infaz edilmiş olsun ya da olmasın, bu suçlara ilişkin yeni bir suçta daha işlemesi halinde TCK madde 58'de düzenlenmiş olan tekerrür hükümleri uygulanacaktır. Faile daha önceki suçundan dolayı 5 yıldan fazla hapis cezası verilmiş olduğu hallerde, cezanın infaz edildiği tarihten itibaren 5 yıl geçtikten sonra failin işleyeceği suçlardan dolayı tekerrür hükümleri uygulanmaz. Aynı şekilde, faile 5 yıl ve daha az süreli hapis cezası ya da adli para cezası verilmiş olup cezanın infaz edildiği tarihin üzerinden 3 yıl geçtikten sonra failin işlemiş olduğu suçlardan dolayı tekerrür hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, daha önce işlenmiş olan suçtan dolayı kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezasının yerine adli para cezasını verme konusunda takdir hakkı tanınmış ise, aynı suçun tekerrür etmesi halinde artık seçimlik cezalardan adli para cezasına takdir edilemeyecek ve sadece hapis cezasına hükmedilecektir (TCK madde 58/3).²³⁹

Yurtdışında tekerrür halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suç fiillerini işleyen faile yabancı ülkenin tekerrür hükümleri uyarınca mahkumiyet verilmiş ise, failin Türkiye'de tekerrür halinde işleyeceği suçlar bakımından yabancı ülke kanunları uyarınca verilmiş olan mahkumiyet tekerrüre esas teşkil edecektir (TCK madde 58/4). TCK'nın 58. maddesinin 6,7,8 ve 9. fıkralarına göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçları tekerrür halinde işleyen faile cezası mükerrirlere uygulanacak infaz usulü uyarınca verilecektir. Fail bu tür suçları işlemeyi itiyat haline

²³⁸ Günay, age., s. 42-43, 49; Yargıtay 5. CD., 13.09.2006 tarih ve 8009/7923 sayılı kararı- Özgenç, age., s. 664.

²³⁹ Günay, age., s. Öz dabakoğlu, age., s. 75-76.

getirdiği, meslek edindiği ya da suç örgütüne mensup bir fail için hakkında verilen ceza infaz edildikten sonra faile ayrıca denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır.²⁴⁰

cc. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticaretine ilişkin suçların tüzel kişinin faaliyeti kapsamında olduğu takdirde TCK madde 60 kapsamında tüzel kişiliğe özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır (TCK madde 189). Özel hukuk tüzel kişinin organ ve temsilcilerinin suça iştirak ederek verilen yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle kasten işlenen suçlardan dolayı mahkumiyet söz konusu olduğunda tüzel kişiliğin iptaline karar verilecektir (TCK madde 60/1). Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticaretine ilişkin işlenmiş olan suçtan dolayı uygulanacak olan iznin iptali ya da müsadere hükümleri, işlenen suçun vermiş olduğu zarardan daha ağır sonuçlar meydana getirecek ise Mahkeme, TCK madde 60/3 uyarınca tüzel kişiliğin malların müsaderesine ya da izninin iptaline karar vermeyebilir.²⁴¹

3. Mahsup

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracatına ilişkin suç fiilini Türkiye’de işlemiş olan fail, yabancı ülke kuralları açısından uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçunu işlemiş olacaktır. Bu nedenle, fail yabancı ülke yargılaması sonucunda uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etmekten cezaya hükmedilerek cezası infaz edildiği takdirde, Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç etme suçu olarak değerlendirilen ve fakat aynı suçtan dolayı yapılacak yargılama sonunda verilecek ceza, daha önce yabancı ülkede yapılmış olan yargılama sonunda verilmiş ve infaz edilmiş cezadan mahsup edilerek cezaya hükmolunacaktır (TCK madde 188/2). Buna karşın, yabancı ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithalatı suçundan yargılanan fail hakkında yargılama sonunda beraat kararı verildiği takdirde, daha önce yabancı ülkede yargılaması yapılan fail hakkında Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracatı suçuna ilişkin olarak yeniden yargılama yapılmasına engel teşkil etmeyecektir.²⁴²

²⁴⁰ Zafer, age., s. 124; Özgenç, age., s. 673.

²⁴¹ Gündel, age., s. 128; Kurt-Kurt, age., s. 83.

²⁴² Günay, age., s. 75; Kurt-Kurt, age., s. 80.

1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 36/2 maddesi uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç ve ithaline ilişkin suçlarda, sözleşmeye üye tarafların iç hukuk kurallarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, ihraç ve ithal suçlarından herbiri ayrı bir suç olarak nitelendirilecektir. 1961 tarihli Tek Sözleşmesi'nin 36. maddesinin 2. fıkrasının i ve ii bendi uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin ihracat ya da ithalat fiillerini işlemek için biraraya gelmek, bu amaç doğrultusunda anlaşmaya varmak ve suç fiillerinin icrai hareketlerine teşebbüs etmek, icrai hareketlere hazırlık ve benzeri işlemleri gerçekleştirmek, ithal veya ihraç suçlarının işlenmesine bilerek ve isteyerek iştirak etmek halinde de ithal veya ihraç suçunun işlenmiş olduğu kabul edilecektir. Sözleşmeye taraf olan ülkelerden birinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçu olarak nitelendirilen bir suç diğer bir taraf ülkesinde ithal suçu olarak nitelendirilerek yapılmış olan yargılama sonunda mahkumiyet kararı verilmiş ve infaz edilmiş ise, ülkesinde ihraç suçunu işlemiş olan failin sabıka kaydında bu durum dikkate alınacaktır (Tek Sözleşmesi 36/2-iii). Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin ihraç veya ithal suçları, suçun işlendiği taraf ülkesinin vatandaşı ya da bir yabancı vatandaş tarafından işlenmiş olsun, suçun işlendiği taraf ülke tarafından yargılamaya tabi tutulur (Tek Sözleşmesi madde 36/2-iv).²⁴³

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı veya ithalati suçlarına ilişkin fiilleri işlemiş olan yabancı ülke vatandaşlarının kendi ülkelerine iade edilmeleri konusunda sözleşme tarafları arasında suçluların geri verilmesine ilişkin bir anlaşma imzalamaları ya da mütekabiliyet esasları uyarınca geri verme işlemlerini gerçekleştirmeleri mümkündür. Suçluların iadesine ilişkin iki taraflı anlaşma düzenlemek veya mütekabiliyet esaslarını uygulamak sözleşmeye taraf olan devletlerin iradesine bırakılmıştır. Taraf devlet tarafından suçlunun iadesi talebinde bulunulduğunda, iade işlemi iade talebinde bulunulan ülkenin iadeye ilişkin mevzuatı uyarınca yapılacaktır. Buna karşın, iade talebinde bulunulan taraf ülke, iadesi istenen suçlunun suçunu iade talebine konu oluşturacak derecede ağır bulmadığı takdirde suçlunun tutuklanmasını ya da kendi ülkesine iade edilmesini red etme hakkına sahip olacaktır (Tek Sözleşmesi madde 36/2-b). Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracatı veya ithalatine ilişkin suçların işlenmesi halinde uygulanacak olan Tek Sözleşmesi hükümleri, taraf devletlerin yargı hakkına ilişkin ceza hukuku hükümlerine müdahale etmeyecek şekilde sınırlandırılmıştır (Tek Sözleşmesi madde 36/3-4). Tek Sözleşmesi'nin 36. maddesi uyarınca, ihracat ve ithalat suçlarının işlenmesi halinde yeniden yargılanma yapılacağı belirtilmiş

²⁴³ Günay, age., s. 75; Kurt-Kurt, age., s. 81.

olmasına karşın yeniden yargılama yapıldığı takdirde önceki yargılamada verilmiş olan mahkumiyetin yeni yargılamadan mahsup edilmesi hususu düzenlenmemiştir. Günay'a göre; eski 567 sayılı ceza kanunumuz ile yeni 5237 sayılı ceza kanunumuzdaki cezanın mahsubuna ilişkin düzenleme non bis in dem kuralının istisnası olan yeniden yargılama halinin hafifletilerek uygulanması olduğu ileri sürülmüştür.²⁴⁴

Kanımızca; Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracatı olarak nitelendirilen bir suçu işleyen failin yargılamasından önce aynı suçun ithalat olarak nitelendirildiği diğer bir ülkede yargılamasının yapılmış olması ve cezasının infaz edilmiş olması halinde, ülkemizde yapılan yeniden yargılama sonucunda verilecek olan cezadan daha önce yurt dışında infaz edilmiş olan cezanın mahsup edilmesi ceza hukuku ilkelerine ve adil yargılanmaya uygun bir düzenleme olduğundan isabetlidir.

Kanunkoyucu non bis in dem kuralına istisna getirmiştir. Yabancı bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali nedeniyle yargılama yapılmış olması ve yargılama sonucunda ceza mahkumiyetinin verilmiş olması, aynı suçun Türkiye'de ihraç suçu olarak nitelendirilmesinden dolayı ikinci kez yargılama yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Buna karşın, Türkiye açısından uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı olarak nitelendirilen suç fiili yabancı ülke açısından ithal suçu olarak nitelendirildiğinden yabancı ülkede yapılan yargılama sonucunda verilen hapis cezasının infaz edilmiş olan kısmının Türkiye'de yapılacak yargılama sonucunda faile verilecek hapis cezasına hükmolunurken yabancı ülkede infaz edilmiş hapis cezasının süresi mahsup edilerek cezaya hükmedilecektir. Ayrıca, TCK madde 188/1 uyarınca ihraç ve ithal suçları, seçimlik hareketli suçlar olarak sayıldığından seçimlik hareketlerden biri veya birkaçı yapılmış olsa da işlenen suçun tek olması söz konusudur. Buna karşın, non bis in dem kuralının istisnası olarak çifte yargılama getirilmek suretiyle TCK madde 188/1'de kanunkoyucunun öngörmüş olduğu seçimlik hareketli suçlar kuralına da istisna getirilmiş olmaktadır. Bu durumda, ihraç ve ithal seçimlik hareketli suçlar tek bir suç tipini oluşturmamakta ve fakat ayrı ayrı suç sayılmaktadır.²⁴⁵

²⁴⁴ Günay, age., s. 76; Kurt-Kurt, age., s. 82.

²⁴⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 546; Kurt-Kurt, age., s. 83.

a. Mahsubun Şartları

Eski 765 sayılı TCK madde 403/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihraç edilmiş olması halinde yabancı ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçlardan cezaya hükmolunmuş ve infaz edilmiş ise, Türkiye’de yapılacak yargılamada yurt dışında infaz edilen ceza kadar indirimine gidilmesi öngörülmüştü. Yeni 5237 sayılı TCK madde 188/2 uyarınca yabancı ülkede uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin işlenen suçlar hakkında kısıtlamaya gidilmiştir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin işlenen tüm suçlardan dolayı değil ve fakat sadece ithal suçundan dolayı alınan mahkumiyetin infazı halinde Türkiye’de bu cezaya karşılık gelen ihraç suçunun yargılamasında, yurt dışında infaz edilmiş olan hapis cezası süresi kadar verilecek cezada indirimine gidileceği belirtilmiştir. Tezcan-Erdem-Önok’a göre, eski 765 sayılı ceza kanunu düzenlemesindeki uygulamanın daha yerinde olduğu ileri sürülmüştür.²⁴⁶

Kanımızca; Türk vatandaşlarının yabancı ülkede uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin işlemiş oldukları her türlü fiilin Türk Ceza Kanunu uyarınca yargılamaya tabi tutulması bir devletin yargı yetkisinin başka devletin yargı yetkisine üstün tutulacak şekilde genişletilmesidir. Bu durum hem egemenlik ilkesine hem de non bis in dem kuralının orantısız bir biçimde genişletilmesi sonucunda yerinde değildir. Dolayısıyla, yeni 5237 sayılı TCK madde 188/2 uyarınca yabancı ülkede sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali suçunun Türkiye’de yeniden yargılanmasının öngörülmüş olması yerinde bir düzenlemedir.

TCK madde 188/2 uyarınca, Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracı suçundan yargılanan failin cezasından mahsup edilebilmesi için yurt dışında yapılan yargılamasının sonucunda ithal suçunun infaz edilmiş olması aranmaktadır. Buna karşın, TCK madde 16 uyarınca, failin yabancı ülkede işlemiş olduğu suçtan dolayı göz altında, tutuklu olarak tutulduğu ya da hükümlülük süresinde geçen sürelerin tümü dikkate alınması gerektiği ve Türkiye’de aynı suçtan verilecek cezadan bu sürelerin mahsup edileceği belirtilmiştir.

²⁴⁶ Kurt-Kurt, age., s. 82; Günay, age., s. 25.

Yeni 5237 sayılı ceza kanunumuzda yabancı ülkelerde işlenen suçlara ilişkin olarak göz altı, tutukluluk ve hükümlülük sürelerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu sürelerin toplamının Türkiye’de aynı suçtan yapılacak yargılamada verilecek cezadan sürelerin tümünün mahsup edilmesi gerektiği öğretide ileri sürülmektedir.²⁴⁷

Kanımızca; failin yurt dışında ithal suçuna ilişkin olarak göz altında, tutuklulukta veya hüküm giydikten sonra geçirmiş olduğu süreleri dikkate alarak Türkiye’deki cezasından indirimine gidilmesi hakkaniyetli ve adil bir yargılamayı sonuçlayacaktır.

Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracından dolayı yargılama yapılarak cezaya hükmolunması halinde yabancı ülkede failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçundan dolayı infaz edilen cezasından dolayı indirimine gidilebilmektedir. Buna karşın, yabancı ülke için uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçu sayılan ve fakat Türkiye açısından ithal suçu oluşturan bir suçtan dolayı TCK madde 188/2 hükmü uygulanmamaktadır. Günay’a göre, bu düzenleme anayasanın eşitlik ilkesi uyarınca öngörülen prensiplere ters düşmektedir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçunun yabancı ülke açısından ihraç suçu olarak nitelendirildiği hallerde yabancı ülkede yapılan yargılama sonucunda cezaya hükmedilmiş olması ve infaz edilmesi, Türkiye’de ithal suçundan dolayı yapılacak yargılama sonucunda hükmolunacak cezadan mahsup edilmesi hakkaniyetli olacaktır. Yargıtay 10720/10760 sayılı kararında, Federal Almanya’da Türkiye’den ihraç edilmediği anlaşılan maddeyi satarken yakalanan ve Almanya mahkemesi tarafından mahkum edilerek cezası kesinleşen sanığın yurt dışında işlediği suçun TCK madde 4 hükmünde yazılı suçlardan olmadığı ve TCK madde 5 hükmü uyarınca yeniden yargılanması yolunda hüküm bulunmadığından non bis in dem kuralı uyarınca Türkiye’de yargılanması olanağı bulunmadığını belirtmiştir.²⁴⁸

Kanımızca; yurt dışında gerek uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı gerekse ithal suçundan verilen mahkumiyet süresinin Türkiye’de ihracat ya da ithalat olarak nitelendirilen aynı suçtan dolayı verilecek cezadan mahsup edilmesi isabetli olacaktır.

Yabancı kişilerin Türk mahkemelerinde yargılanarak hürriyeti bağlayıcı ceza almış olması halinde cezanın infazına ilişkin emniyet tedbirlerinin yerine getirilmesinin yabancı

²⁴⁷ Günay, age., s. 25; Kurt-Kurt, age., s. 82-83.

²⁴⁸ Günay, age., s. 25; Yargıtay 10. CD., 15.10.1996 tarih ve 10720/10760 sayılı kararı- Kurt-Kurt, age., s. 82-83.

kişinin vatandaşı olduğu devlete bırakılması ya da yabancı ülkede bir Türk vatandaşı hakkında verilmiş olan cezanın infaz edilmesinin Türkiye'ye bırakılması, her iki devlet arasındaki mütekabiliyet esasları veya iki devlet arasında suçluların iadesine ilişkin yapılmış olan anlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla mümkün olabilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin olarak mahkumiyet kararlarının yerine getirilmesi 3002 sayılı Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinde Verilen Ceza Mahkumiyetlerinin İnfazına Dair Kanun hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilecektir. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin olarak verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezalar, müsadere kararları ya da para cezaları Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi hükümleri uyarınca yerine getirilecektir.²⁴⁹

Yabancı ülke mahkemelerinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçlardan mahkumiyet verilmiş olması ve bu kararın yerine getirilmesini Türkiye'den talep edebilmesi için kesinleşen ve infazı talep edilen mahkumiyet kararının tasdikli örneğinin, uygulanacak kanun maddelerine ilişkin metinlerin, hükümlü Türk vatandaşının Türkiye'deki infaz kurumlarından birine nakledilmesine rıza gösterdiğine ilişkin hakim huzurunda yapılacak ya da irade beyanını tespit eder nitelikte Türk konsolosluk görevlisi tarafından alınmış olan yazılı beyanın, infazı gereken belge ile kalan cezayı gösteren belgenin türkçe tercüme ile birlikte yetkili Türk makamlarına yollanması gerekmektedir. Buna karşın, infazı Türkiye'den talep edilen mahkumiyetin Türk mevzuatına göre hürriyeti bağlayıcı cezalardan olması ve bu cezanın da emniyet tedbiri gerektiren bir suç teşkil etmesi aranacaktır. Ayrıca, infazı talep edilen mahkumiyet kararının geri kalan kısmının en az bir yıl hürriyeti bağlayıcı ceza olması, Türkiye'de belirlenecek cezanın zamanaşımına uğramamış olması, mahkumiyete esas olan fiil sebebiyle Türk mahkemelerinde ayrıca soruşturma veya kovuşturma yapılmamış olması, mahkumiyete ilişkin fiilin siyasi, askeri ya da bunlara ilişkin suçlardan kaynaklanmamış olması ve mahkumiyet talebinin Türk hukuk düzenine ters düşmemesi infazın Türkiye'de yapılabilmesi için aranan koşullardandır. Yabancı bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden elde ettiği gelirleri Türkiye'ye getirmiş olan failin getirmiş olduğu ekonomik değerlerin müsadere edilmesi hususu tartışma konusudur. 3002 sayılı Kanun uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin suçun konusu TCK

²⁴⁹ Durmuş Tezcan, 'Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu', Ankara Üniv, SBFD., C:XXXIX, 1984, S: 1-4, S. 112, 124; Dönmezer-Erman, age., s. 522-523; Nurullah Kunter-Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoglu, 'Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku', 16. Bası, İstanbul, 2008, s. 374.

madde 54 ve 55 uyarınca, müsadere edilmesi gereken bir suçtur. Burada, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun yabancı bir ülkede işlenmiş olması ve suça ilişkin gelirlerin yabancı kaynaklı olması aranmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye’de ayrıca soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerektirmeyecek bir durum söz konusu olmalıdır. Aksi takdirde, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi Türkiye’ye ithal etmek suretiyle ülke içinde malları satması ve bundan gelir elde etmesi halinde Türk mahkemelerinde dava açılacak ve yargılama yapılacağından yabancılık unsuru ortadan kalkmış olacaktır. Yabancı devlet tarafından, kendi ülkesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun işlenmiş olması ve bu suçtan elde edilen gelirlerin Türkiye’ye aktarılmış olması halinde, kendi ülkesinde işlenen suçtan dolayı mahkumiyet kararı vermiş olan yabancı devlet, şartları oluştuğunda Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi’nin 36. maddesi uyarınca müsadere talebinde bulunabilmektedir. Yabancı devlet tarafından müsadere talebinde bulunulduğunda, Türk mevzuatı uyarınca müsadere mümkün ise, müsadere edilecek finansal kaynaklara el koyulabilmektedir. El koyma kararının verilmesi ve kaldırılması bakımından Türk hukuk mevzuatı uygulanacaktır.²⁵⁰

Yabancı ülke yargısı tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarına ilişkin verilmiş olan mahkumiyet kararlarının Türkiye’de infaz edilmesine Adalet Bakanı tarafından karar verilmektedir. Yabancı ülke mahkemelerinde verilmiş olan mahkumiyete ilişkin olarak Türkiye’de uygulanacak olan müeyyidenin belirlenmesi konusunda karar vermeye Ankara mahkemeleri yetkilidir. Görev bakımından, hangi mahkemenin görevli olduğunun tespiti yabancı mahkemelerde verilmiş olan mahkumiyet kararına esas teşkil eden suçun niteliği ya da cezanın ağırlığı dikkate alınarak karar verilecektir. Görevli Ankara mahkemeleri tarafından en geç 15 gün içinde yabancı ülkede verilmiş olan mahkumiyet kararının yerine getirilmesine karar verilecektir. Yabancı mahkemelerde verilmiş olan mahkumiyet kararına Türk mevzuatı uyarınca karşılık gelen ya da en yakın ceza yaptırımını uygulanacaktır. Yabancı ülkede verilmiş olan mahkumiyet kararına esas teşkil eden suçun Türk hukukundaki karşılığında daha hafif ceza yaptırımını öngörüldüğü takdirde hafif ceza yaptırımını uygulanacaktır.²⁵¹

²⁵⁰ Dönmezer-Erman, age., s. 523; Günay, age., s. 25; Kurt-Kurt, age., s. 82.

²⁵¹ Tezcan, Yurt Dışında İşlenen Suçlar, s. 131, 149, Kurt-Kurt, age., s. 81-83; Dönmezer-Erman, age., s. 518, 524.

Buna karşın, Türk hukukunda yabancı ülke mahkumiyet kararına esas teşkil eden suçun karşılığı için daha ağır ceza öngörüldüğü takdirde, yabancı mahkemenin vermiş olduğu mahkumiyet kararındaki ceza yaptırımının süresi kadar ceza yaptırımı uygulanacaktır. Yabancı ülke mahkemelerinde mahkumiyet kararı verilmeye kadar fail tutuklu tutuklu kalmışsa ya da mahkumiyetinin bir kısmını yabancı infaz kurumlarında geçirmiş ise, Türk mahkemelerinde mahkumiyet hakkında karar verilirken tutukluluk süresi ile hükümlülük süresi verilecek olan ceza yaptırımından mahsup edilecektir.

Türk mahkemeleri mahkumiyet için mahsup etmesi gereken süreleri hesaplamadan ceza yaptırımına karar vermiş ise ya da cezadan mahsup edilmesi gereken şartlar sonradan ortaya çıkmış ise mahkeme gereken düzeltmeyi yapmak suretiyle karar verecektir. Ankara mahkemeleri tarafından mahkumiyet kararı verildikten sonra ceza yaptırımı infaz edilir ve mahkumiyet suçunun adli siciline işlenir. Buna karşın, mahkumiyetin esasına ilişkin itiraz ve taleplerin incelemesi mahkumiyeti talep etmiş olan yabancı mahkemelerin yetkisi dahilindedir. Türkiye'ye getirilecek veya yabancı ülkelere gönderilecek hükümlülerin nakledilmesi taraf devletlerin arasındaki anlaşma uyarınca yapılacaktır. Buna göre, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece nakil masrafları mahkumiyeti diğer devletten talep eden devlet tarafından karşılanacaktır. Türkiye'nin yabancı ülkeden mahkumiyet talebinde bulunması halinde, nakil masrafları Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanacaktır. Türk mahkemeleri tarafından yabancılar hakkında verilen mahkumiyet hükmünün yabancı devlet tarafından uygulanmasında, yabancının uyruğunda olduğu devlet tarafından mahkumiyet hükmünde verilmiş olan ceza süresi kadar ya da karardaki delillere bağlı kalmak kaydıyla yabancı devlet kanunlarında karşılık gelen suç fiili için öngörülen hürriyeti bağlayıcı ceza ve emniyet tedbiri uygulanacaktır. Yabancı bir ülke vatandaşı hakkında Türkiye'de verilmiş olan mahkumiyet kararının uyruğunda olduğu yabancı devlet tarafından uygulanmasının talep edilebilmesi için yabancı uyruklu hükümlünün Türkiye'de ikametgahının ya da işyerinin bulunmaması aranır. Türkiye'deki mahkumiyet kararında mahkumiyetin yanısıra para cezasına ve şahsi hakka hükmedilmesi halinde hükmedilen para cezası, şahsi hak ve mahkeme masraflarının hükümlü tarafından ödenmiş olması aranır. Türkiye'de verilmiş olan mahkumiyet kararının hükümlünün uyruğu olduğu yabancı ülkede infaz edilmesinin talep edilebilmesi için hükümlünün ülkesine yollandığı takdirde ciddi sebeplere ilişkin olarak siyasi, ırkçı ya da dini sebeplerle kovuşturmayaya tabi tutulmayacağı ya da cezalandırılmayacağı hususunun netlik kazanmış olması aranır. Ayrıca, yabancı hükümlünün ülkesine yollanması ve mahkumiyetinin ülkesinde infaz edilmesi için Türk mahkemeleri

önünde ya da uyruğunda olduğu devletin yetkili konsolosu önünde mahkumiyetini kendi ülkesinde geçirmek istediğine dair irade beyanında bulunması aranacaktır.²⁵²

²⁵² Tezcan, Yurt Dışında İşlenen Suçlar, s. 131, 149, Kurt-Kurt, age., s. 81-83; Dönmezer-Erman, age., s. 518, 524; Ergül, Teori ve Uygulamada Suçluların İadesi ve Hükümlülerin Nakli, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003, s. 12.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINA İLİŞKİN SUÇLAR

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun özel hükümler bölümünde topluma karşı suçları ve kamu sağlığına karşı suçları ilgilendiren bölümünde yer almaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden 1961 tarihli TEK Sözleşmesi madde 36, 1972 Protokolü madde 14, 1971 tarihli Psicotrop Maddeler Sözleşmesi madde 22 ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme madde 3 uyarınca, taraf devletlere uyuşturucu ve psicotrop maddelerin kullanılmasına ve madde ticaretine ilişkin fiilleri suç olarak düzenlemeleri ve hapis cezası gibi ağır müeyyidelerle cezalandırmaları yükümlülüğü getirilmiştir. Türkiye, taraf olduğu uluslararası Sözleşmeler'in öngördüğü yenilik ve değişiklikleri iç hukuka uygulamak suretiyle Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçlar, TCK'nın 190 ve 191. maddelerinde düzenlenmiştir. TCK madde 191 hükmü uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması amacıyla satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile tedavi ve denetimli serbestlik hakkındaki güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir. Suçun konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı nitelikte olması aranmaktadır.²⁵³

Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'a göre; TCK madde 191'de ihdas edilen suç fiilleri incelendiğinde Kanunkoyucu'nun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını doğrudan suç saymadığı anlaşılmaktadır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin bu maddeleri bulundurmaksızın maddeyi kullanamayacağı için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin fiilinin TCK madde 191/1'de belirtilen bulundurma suçuna ilişkin olduğu ileri sürülmüştür.²⁵⁴

Kanımızca; TCK madde 191 hükmünde Kanunkoyucu 'kullanmak için' ifadesini kullanmak suretiyle kullanma fiilini doğrudan suç saymış ve kullanma fiiline bitişik olan seçimlik hareketlerden satın almak, kabul etmek ve bulundurmak fiillerini de suç olarak

²⁵³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 510; Erman-Özek, age., s. 263; Günay, age., s. 139.

²⁵⁴ Gündel, age., s. 133; Günay, age., s. 139; Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s.171.

düzenlemiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak fiilinin ceza kanunumuzda suç olmadığı görüşüne katılmıyoruz.

Kanımızca; yargılama esnasında tedbir kararının verilmesi halinde, Mahkeme herhangi bir yargısal zamanlama sıkıntısına düşmeden tedbir kararını verebileceği ve karar verirken acele etmek zorunda kalmayacağından güvenlik tedbirine karar verilmesi halinde bu durumun bekletici mesele yapılması ve zamanaşımının durduğunun kabul edilmesi yerinde olacaktır.

TCK madde 191/6 uyarınca, sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulunduran kişilerin kullanıcı oldukları hallerde uygulanacak bir hüküm içermektedir. TCK madde 191/2 ve 4. fıkrada belirtilen hükümler, 6. fıkra'da belirtilen kullanan kişiler yönünden uygulanabilmektedir. TCK madde 191/2'de ise, hem uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hem de kullanma olmadan 1. fıkradaki fiilleri işleyen kişiler için uygulanabilmektedir. 191. maddenin 6. fıkrasının 2. fıkrasından bir diğer farkı, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine Mahkeme tarafından mahkumiyet kararına karar verildikten sonra da karar verilebilmesidir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişiler hakkında Mahkeme tarafından mahkumiyet kararı ile birlikte ayrıca tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilmektedir. Güvenlik tedbirine karar vermek konusunda Mahkeme'ye takdir hakkı tanınmıştır. Burada da, mahkumiyet ile hükmolunan güvenlik tedbiri hakkında temyize başvurulması olanaklıdır. Güvenlik tedbirine ilişkin karar kesinleştikten sonra cezanın infazı ertelenerek güvenlik tedbirinin uygulanmasına geçilecektir. TCK madde 191/6'nın son cümlesi uyarınca, mahkumiyetin infazının ertelenebilmesi için kişi hakkında suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması aranmaktadır. TCK madde 191/7 uyarınca, 191. maddenin 1. fıkrası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak amacıyla satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan maddeden dolayı kişiye mahkumiyet kararı verildiği ve 6. fıkra uyarınca aynı zamanda Mahkeme tarafından tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişinin bu kararların kesinleşmesinden sonra infazının ertelenmesi öngörülmüştür. Sanık hakkında öngörülen cezanın infazının ertelenmesinden sonra güvenlik tedbirlerinin gereklerinin yerine getirilmesinden sonra hükmedilen ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Cezanın infaz edildiği adli sicil kaydına işlenecektir. Buna karşın,

hükümlü tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin gereklerine uymadığı ve olumsuz sonuç alındığı takdirde hakkında verilmiş cezanın infazına karar verilecektir.²⁵⁵

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar tedarik ve kullanma suçları olarak iki grupta belirtilmiştir. Buna göre, tedarik suçları; TCK madde 188/1 hükmünde belirtilen imal, ithal veya ihraç suçları ile TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen diğer tedarik suçları oluşturmaktadır. Kullanma suçları ise; TCK madde 190/1 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ile TCK madde 191 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçlarından oluşmaktadır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde temin suçları ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasına ilişkin suçlar olmak üzere iki grupta belirtilmiştir. Buna göre, temin suçları; TCK madde 188/1 hükmünde belirtilen imal, ithal ve ihraç suçu; TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde satma, satışa arz etme, başkalarına verme, nakletme, sevk etme, depolama, satın alma, kabul etme ve bulundurma suçu; ile TCK madde 188/7 hükmünde belirtilen uyuşturucu üretiminde kullanılan madde temini suçu olarak oluşturulabilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ise; TCK madde 190/1 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu; TCK madde 190/2 hükmünde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu; ile TCK madde 191 hükmünde belirtilen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu olarak oluşturulabilmektedir.²⁵⁶

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri tedarik etme ile temin etme kavramları aynı anlama geldiğinden her iki tanımlamanın da isabetli olduğu kanısındayım. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçları sınıflandırırken, 1961 TEK Sözleşmesi'nin tanımına dikkate alarak, TCK madde 188 hükmünün 1., 3. ve 7. fıkralarında öngörülen suçların uyuşturucu veya uyarıcı madde teminine ilişkin suçlar olarak değerlendirilmesi gerektiği ve TCK madde 190 ile TCK madde 191 hükmünde belirtilen suçların da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına yönelik suçlar olarak değerlendirilerek iki grup halinde incelenmesinin yerinde olacağı kanısındayız.

²⁵⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.529; Gündel, age., s. 136; Günay, age., s. 139; Parlar-Hatipoğlu, age., s.1435.

²⁵⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 510; Sevük, age., s. 119-120; Kurt, age., s.188; Ergül, age., s.172.

I. KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK SUÇU (TCK madde 191)

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinin 1. fıkrası uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak, kabul etmek ve satın almak suç olarak düzenlenmiştir. Bu suç tipi, ceza hukukunda soyut tehlike suçu olarak sınıflandırıldığından suçun oluşması için bir tehlikenin ortaya çıkması veya somut bir zararın oluşması beklenmez. Suça ilişkin hareketin yapılmış olması yeterlidir. Burada korunan hukuksal değer kamu sağlığı olduğundan, herhangi bir zarar oluşması beklenmeksizin suç fiilinin yapılmış olmasından dolayı zarar meydana getirme olasılığı yeterli görülmüştür.²⁵⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türleri arasındaki farklılık, uyuşturucu kullanımına ilişkin suçun oluşumunda dikkate alınmamış ve bu maddeler arasında suçun işlenmesi açısından bir fark gözetilmemiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yumuşak ya da sert uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak farklılık göstermesi suçun oluşmasına etki etmemektedir. Başka bir deyişle, esrar, kokain, eroin gibi maddeler ve türleri arasındaki farklılıklar, suçun değerlendirilmesinde hafifletici ya da ağırlatıcı sebep olarak görülmemektedir.²⁵⁸

Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'e göre; Türk Ceza Kanunu madde 191'deki kullanmak için yapılan bulundurma, kabul etme ve satın alma hareketlerinin suç olarak sayılmasının sebebinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi tasarrufunda bulunduran kişinin bu maddeyi başka kişilere devretmesi olasılığı ve tehlikesi bulunduğundan bu hareketlerin suç olarak düzenlendiği ve bu nedenle bu fiileri işleyen kişilerin hapis cezası ile cezalandırılması gerektiği ileri sürülmüştür. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için yapılan hareketlerin suç olarak düzenlenmesinin nedeninin uluslararası Sözleşmeler'de kullanmak için madde temininin suç olarak düzenlenmiş olması ve taraf devletlerin de bu hükümlere uymak üzere iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yapma zorunluluğundan bahsedilmiştir.²⁵⁹

²⁵⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 529; Centel, age., s. 170; Günal, age., s. 157.

²⁵⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 529; Erman-Özek, age., s. 336; Centel, age., s. 170; Sevük, age., s. 124; Günal, age., s. 157; Özgenç, Genel, s. 188; Soyaslan, Özel, s. 393.

²⁵⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 530; Sevük, age., s. 124-125; Centel, age., s. 173; Günal, age., s. 151-152.

Kanımızca; Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için yapılan seçimlik hareketlerden bulundurma, kabul etme ve satın alma fiilleri TCK madde 191'de suç olarak düzenlenmiştir. Topluma karşı tehlike ve tehdit oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile mücadele etmek ve kullanımı önlemek amacıyla maddenin kullanmak için temin edilmesi fiilleri ayrıca suç olarak düzenlenmesi isabetli olmuştur.

1. Korunan Hukuksal Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin verdiği zarar ve taşıdığı tehlike dünya üzerindeki bütün toplumları tehdit eder niteliktedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin suçlarda bir yandan bireyin kişisel tercihine dayanan ve kişilik haklarından olan özgürlüğü diğer yandan toplum sağlığını tehdit eden fiil söz konusudur. Kanunkoyucu, niteliği itibariyle birden çok hukuksal değeri ihtiva eden suç tiplerinde, üstünlük ölçütü gereğince ağır basan hukuksal değeri ön plana çıkartmak suretiyle düzenleme yapmaktadır. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçlarda öncelikli olarak korunan hukuksal değer, bireyin sağlığı ve bunun yarattığı sonuçlardır. Başka bir deyişle, kamunun sağlığının korunması söz konusudur.²⁶⁰

Türk Ceza Kanunu'nun uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suç tipini değerlendirirken gözönünde bulundurduğu ölçüt, ceza normları ile korunan hukuksal değer anlayışından ayrılmaktadır. Genel olarak, ceza hukuku bir fiili işleyen kişiden ziyade o kişi dışındaki kişilerin hukuksal değerlerini korumakta iken uyuşturucu maddelere ilişkin ceza hukukunda öncelikle kişinin kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile zarar vermesini engellemeyi amaçlamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçların gruplandırılarak kısımlara ayrılması korunan hukuksal değer ölçütü dikkate alınarak yapılmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçlar 5237 sayılı TCK'da topluma karşı işlenmiş suçlar olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, kanun koyucu kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da bu maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmak fiillerini suç olarak kabul etmiş ve yasaklamıştır. Kanunkoyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının bireyin sağlığına zarar verme tehlikesi taşıdığını dikkate alarak toplumun sağlıklı bireylerden oluşmasında toplumun esenliği açısından yarar gördüğünden uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını önlemek

²⁶⁰ Tezcan, Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Ticareti, s. 40; Yenisey, age., s. 180; Güngör-Kıncı, age., s. 346, 613; Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511, 529; Centel, age., s. 170; Günal, age., s. 59; Toroslu, age., s. 288.

istemiştir. Bu halde, Kanunkoyucu bireyin iradesine karşı gelmekte ve kişisel özgürlüğüne müdahale etmektedir. Bu noktada toplumun esenliği ve kamu sağlığı ile korunan hukuksal değer, kişinin birey olarak sahip olduğu özgürlüklere ilişkin korunan hukuksal değerden üstün tutulmaktadır.²⁶¹

Kanunkoyucu tarafından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin suç olarak kabul edilmesindeki önemli bir etken, toplumun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına hoşgörülü olmaması ve madde kullanan kişileri tehlikeli bulmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler ise toplumun benimsediği değerleri reddetmekte, topluma yabancılaşarak anti sosyal ve topluma mesafeli duran bir topluluk oluşturmakta, böylelikle toplum içinde ve topluma karşı gelen uyuşturucu madde kültürü yaratmaktadırlar. Bu kişilerin toplumdan uzaklaşmasına ve toplum değerlerinden kopmasına engel olmak, uyuşturucunun kişide meydana getirdiği ruhsal ve fiziksel bozukluk ve bağımlılığı ortadan kaldırmak ve madde bağımlılığına bağlı olarak işlenen suçların önlemek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar ceza kanunumuzda düzenlenmiştir.²⁶²

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı veya ticaretine ilişkin olan özel tip suçların bir ülke içinde sınırlı kalmayıp diğer ülkelere de sirayet etmesi ve sınır aşan bir özelliğe sahip olması tüm insanlığı tehdit eder nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, kamunun sağlığına ve esenliğine karşı işlenmiş suç tipi olarak değerlendirilmesi hususundaki mukayeseli hukuktaki görüşün isabetli olduğu kanısındayız.

TCK madde 191/1'de bahsedilen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, kabul etme veya satın alma suçunun işlenebilmesi için suçun konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde özelliğini taşıması gerekmektedir. Bu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak uluslararası Sözleşmeler'de belirtilmiş olması, taraf devletlerin iç hukuklarında tanımlanmış olması ya da üretimi ruhsata ya da satışı doktor reçetesine bağlı olması aranmaktadır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 188/6 hükmü uyarınca, üretimi resmi makamların iznine ve/veya satışı reçeteye bağlı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti

²⁶¹ Tezcan, Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Ticareti, s. 40; Yenisey, age., s. 180; Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 511; Centel, age., s. 170; Sevük, age., s. 122; Günal, age., s. 50; YCGK 22.10.1990, 1990/ -231-250- Erem-Toroslu, age., s. 340.

²⁶² Bayraktar, Uyuşturucu, s. 48-49; Erem, Özel, s. 167; Güngör-Kınacı, age., s. 346; Ziyalar, age., s. 1089; Dönmezer, Sosyo-Politik Yaklaşım, s. 1015. Koptagel, age., s. 1054-1055; Sevük, age., s. 122; Dönmezer, Kriminoloji, s. 300, 330.

suçunun konusunu oluşturacak şekilde bir düzenleme TCK madde 191/1'de yapılmamış olmasına karşın, bu iki maddede korunan hukuksal değerlerin kamu sağlığı olması ve bu maddelerin kötüye kullanılmasının önlenmesinin hedeflenmesi dikkate alındığında, TCK madde 188'de öngörülen düzenlemenin TCK madde 191'de öngörülen suçlara da uygulanmasının yerinde olacağı ileri sürülmektedir.²⁶³

Kanımızca; korunan hukuki değer ve kanun maddesinin düzenlenmesindeki amaç değerlendirildiğinde TCK madde 188/6'da öngörülen düzenlemede olduğu gibi, üretimi resmi makamların iznine veya satışı reçeteye bağlı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerin TCK madde 191/1'de öngörülen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, kabul etme veya satın alma suçuna da uygulanması isabetli olacaktır. Ancak, ceza hukukundaki kanunilik ilkesi gereğince, kanun koyucunun TCK madde 188'de öngördüğü hususları TCK madde 191'e yapacağı ek düzenleme ile değiştirmesi ve ceza hukukunda bu husustaki kıyas ve yorumlara mahal vermemesinin daha uygun olacağı kanısındayız.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında olduğu belirtilmemiştir. Bu nedenle, TCK madde 191'deki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçların işlenip işlenmediğini belirlemeden önce kullanılan maddelerin ceza hukuku anlamında uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğini taşıyıp taşımadığının tespiti gerekmektedir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 16471/1470 sayılı kararı uyarınca; sanığın kullanmak amacıyla bulundurduğu bally adlı yapıştırıcının bileşiminde bulunan toluen isimli kimyasal maddenin TCK'nın 403 ve 404. maddeleri kapsamında uyuşturucu madde olmadığı ve Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu'nun bally maddesinin bileşiminde bulunan toluen maddesinin 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin ekindeki 1 ve 2 numaralı tablolarında toluen maddesinin bulunmadığına ilişkin raporu dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.²⁶⁴

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı niteliği taşıdığı tespit edilen ve ileriki zamanlarda keşfedilecek maddelerin toplum bireylerinin sağlığını olumsuz yönde etkileyeceği ve

²⁶³ Günay, age., s. 139; Sevik, age., s. 125-126; Günal, age., s.150; Kurt, age., s.188; Erman-Özek, age., s.329.

²⁶⁴ Günay, age., s. 139; Günal, age., s.155; Kurt, age., s.189; Ergül, age., s.175; Yargıtay 10. CD., 06.11.2000, 2000/16471 E., 2000/1470 K-www.kazanci.com.

uyuşturucu suçlarının artacağı gerçeği dikkate alındığında Kanunkoyucu'nun uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kanunda kazuistik biçimde belirtmemiş olması isabetli olmuştur.

Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinin tespitinden sonra ceza kanunu usulünün uygulanması yerinde olacaktır. Buna göre, bir maddenin uyuşturucu madde sayılması için zehir etkisi yaratması, uyuşturucu ve teskin edici etki yaratması veya keyif verici nitelikte olması, artan miktarlarda kullanım ihtiyacına sebep olması ve alışkanlığa yol açması, kullanımı bırakıldığında ise kişinin bünyesinde krize yol açması aranan özelliklerden olmalıdır. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğini taşıdığı tespit edilen ve yeni keşfedilen maddeler, 2313 sayılı Kanunu'nun 19. maddesi gereğince ve 3298 sayılı Kanun'un 1. maddesinde verilen yetki uyarınca, Bakanlar Kurulu kararıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kanun kapsamına alınmakta ve ancak bu kanunlaştırma yolu ile uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, bilirkişi tespiti sonucu uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıdığı belirlenen maddeler ile uluslararası kurumlar tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğini taşıdığı tespit edilen yeni maddeler, Uluslararası Sözleşmeler'in öngördüğü usuller uyarınca ve Sözleşmeler'deki cetvellerde yer aldıktan sonra ya da iç hukukumuzda uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğuna ilişkin düzenleme yapıldıktan sonra Türk Ceza Kanunu uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında değerlendirilmektedir. Yargıtay 5744/817 sayılı kararında, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmaktan suçundan sanıklar hakkında suça konu maddenin CMK madde 63 uyarınca, gerek nitelik ve gerekse miktar yönünden TCK'nın 191. maddesi kapsamında sayılabilecek uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı konusunda uzman bir kurum veya kuruluşa bilirkişi incelemesi yaptırılmadan Tarım İl Müdürlüğü ziraat mühendisinin verdiği ekspertiz raporu ile yetinilerek eksik araştırmaya dayalı olarak karar verilmesini bozma sebebi saymıştır.²⁶⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinin tespitinde bulunan uzman bilirkişiler, Adli Tıp Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Laboratuvarları ve Jandarma Genel Komutanlığı Narkotik Analiz Laboratuvarı resmi bilirkişi konumundadırlar. Maddelerin incelenmesi, Adli Tıp Kurumu'nda ilgili ihtisas dairesinde ve/veya ihtisas kurulunda yapılmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığında ise, polis veya jandarma kriminal laboratuvarlarında inceleme yapılmaktadır. Yargıtay 14306/18702 sayılı

²⁶⁵ Yargıtay 10. CD., 26.01.2009, 2007/7544 E., 2009/817 K.-www.kazanci.com.

kararında, suçun konusunu oluşturan maddenin hangi tür ve miktarda uyuşturucu içerdiği konusunda Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınmadan söz konusu maddenin eroin ihtiva ettiği yolunda yetersiz ekspertiz raporuna dayanılarak eksik araştırma yapılmasını hükmün bozulmasında gerekçe göstermiştir. CMUK'un 66. maddesi uyarınca, suç konusu maddenin TCK'nın 403-4047 maddeleri kapsamında sayılabilecek uyuşturucu maddelerden olup olmadığı konusunda uzman bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken suç konusu maddenin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Kriminal Polis Laboratuvarına incelenmek üzere gönderileceği ve rapor alınacağı bildirildiği halde uzmanlığı anlaşılmayan kolluk görevlisinin düzenlediği ön ekspertiz raporuna dayanılarak hüküm kurulmasını yasaya aykırı bulmuştur.²⁶⁶

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 66/1 maddesi uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği konusunda uzman bilirkişi tarafından inceleme yapılmasına karar verildiğinde bilirkişi tarafından incelenmesine karar verilen konunun bilirkişiye yöneltilecek soruların cevaplandırılmasını talep etme şeklinde olmalıdır. Söz konusu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde içerip içermediği, uyuşturucu veya uyarıcı madde içerdiği tespit edildiği takdirde ne tür bir madde içerdiği, maddenin saf olarak miktarı ve uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğuna dair bilginin dayanağının gerekçeleri, bilirkişiye yöneltilecek sorulardan olmalıdır. Bilirkişi raporu Mahkeme tarafından incelendikten sonra, raporda bilirkişiden istenen sorulara gereken cevaplar verilmemiş ise ya da cevaplar yetersiz kalmışsa ve rapordan dava konusu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı anlaşılmıyorsa bilirkişiden ek rapor istenilerek önceki raporun eksik kalan tarafları tamamlanabilir ya da yeni bir bilirkişi raporu düzenlenmesine karar verilebilir. Yeni bir bilirkişi talep edilmesi söz konusu olduğunda Cumhuriyet savcısı, hakim, Mahkeme'nin kendisi, şüpheli, sanık, müdafii veya kanuni temsilcisi talepte bulunabilmektedir. Önceki rapor ile sonraki rapor arasında, dava konusu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olması konusunda çelişki bulunduğu bu çelişkinin giderilmesi istenmelidir. Yargıtay 23891/8882 sayılı kararı uyarınca, kendisinde uyuşturucu madde ele geçirilemeyen ve uyuşturucu madde kullandığı tıbben saptanamadığı gibi kendi soyut anlatımı dışında yüklenen suçu işlediğine ilişkin her türlü şüpheden uzak, yasal ve yeterli delil elde edilemeyen sanık hakkında mahkumiyet hükmü kurulamaz. Sanığın uyuşturucu madde sattığı yönündeki ihbar üzerine evinde ve üzerinde yapılan aramada uyuşturucu madde ele geçirilemeyip, bahçesinde 6 kök dişi hint

²⁶⁶ Kurt, age., s. 34-35; Güngör-Kınacı, age., s. 122, 1193; Cihan-Yenisey, age., s. 196; Soyaslan, Usul, s. 330; Yargıtay 10. CD., 13.05.2002, 2002/14306 E., 2002/18702 K.-www.kazanci.com.

keneviri ele geçirildiği; sanık hakkında izinsiz hint keneviri ekmek suçundan önceki tarihte mahkumiyet kararı verildiği anlaşıldığından sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁶⁷

Buna karşın, müsadere edilen maddeler üzerinde sadece ön inceleme yapılabilmektedir. Ön incelemeyi ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler konusunda uzmanlığı olan bir kolluk görevlisi sadece renk, koku, maddenin cinsi, miktarı, varsa numarası ve modeli hakkında bilgi edinmek amacıyla ve herhangi bir alet kullanmadan, duyu organlarının yardımıyla genel bir incelemede bulunabilmektedir. Uzman kolluk görevlisi, yapmış olduğu incelemenin sonucunu ön inceleme raporu halinde düzenler. Kolluk görevlileri bu işlemi tamamladıktan sonra uyuşturucu madde, preparatlar, suç eşyası ve evrakları Cumhuriyet Başsavcısına teslim edecektir. Savcılık gerektiğinde şüpheli maddeden örnek alımı yaptırabilir.²⁶⁸

2. Suçun Faili ve Mağduru

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak, kabul etmek veya satın almak suçunu işleyecek olan kişinin herhangi bir yaş aralığında bulunması, erkek ya da bayan olması ya da belli bir mesleğe mensup olması aranmamaktadır. Her yaşta, konumda ya da özellikte kişi bu suçun faili olabilmektedir. Bu suçun mağduru olan kişi ise toplumdaki herkes olabilir. Toplumda huzur, sağlık ve güvenlik içinde yaşama hakkına sahip olan her kişi bu suçun tehditine mağruz kalabilmektedir. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ilk defa kullanan kişi ile kullanmayı alışkanlık haline getirmiş kişi arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir. Uyuşturucu maddeyi bir kere kullanan kişinin durumu suçun oluşumunu etkilemediğinden alışkanlık halinde uyuşturucu kullanan kişiye verilen ceza ilk kez madde kullanan kişiye de uygulanacaktır. Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişi ise, yargılama devam ederken hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilmektedir. Buna karşın, fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmıyor ise hakkında sadece denetimli serbestlik kararı verilebilmektedir.²⁶⁹

²⁶⁷ GÜNGÖR-KINACI, age., s. 124-125; GÜNAY, age., s. 140; PARLAR-HATİPOĞLU, age., s.1436; YARGITAY 11. CD., 11.05.2009, 2006/23891 E., 2008/8882 K.-www.kazanci.com

²⁶⁸ GÜNGÖR-KINACI, age., s. 360, 797; GÜNAY, age., s. 140.

²⁶⁹ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, age., s. 530; ERMAN-ÖZEK, age., s. 326; GÜNAL, age., s. 149-150; ÖZGENÇ, Genel, s. 192; GÜNGÖR-KINACI, age., s. 347.

3. Suçun Maddi Unsuru

Türk Ceza Kanunu madde 191/1 hükmünde belirtilen suçun işlenmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmak veya kabul etmek ya da satın almak hareketlerinden birinin yapılması yeterlidir. Zira TCK madde 191/1'deki suçun niteliği seçimlik hareketli suç tiplerindedir. Bu tip suçlar söz konusu olduğunda kanun maddesinde birkaç suç hareketi belirtilmektedir. Bu suç hareketlerinden birinin işlenmesi durumunda suçun oluşacağı kabul edilmektedir. Buna karşın, fail seçimlik hareketlerden bulundurma, kabul etme ve satın alma hareketlerinin hepsini işlemiş ise, bu madde hükmünün üç defa ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, seçimlik hareketlerin tümünün işlenmesi halinde tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır. Ayrıca, uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar, soyut tehlike suçu tipi suçlardan olduğu için suç tanımında belirtilmiş olan hareketlerden bulundurma, kabul etme ya da satın alma hallerinin işlenmesi halinde herhangi bir zararın oluşması veya bir tehlikenin meydana gelmesi aranmaz ve suç meydana gelmiş sayılır.²⁷⁰

Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri tıbbi sebeplerden dolayı ve doktor reçetesi ile satın alarak bulundurması, kabul edilmesi halinde TCK madde 191'deki suç oluşmaz. Aynı şekilde, doktor reçetesi ile satın alınmış olan ve ağrı dindirici amaçla kullanılan morfin de TCK madde 191 kapsamı dışında tutulacak ve suç sayılmayacaktır. Ancak, unutulmamalıdır ki, tıbbi zorunluluk içermeyen ve doktor reçetesi ile temin edilmemiş olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ağrı dindirmek, sinirsel sorunları gidermek ya da keyif vermesi için alınmış ise TCK madde 191 hükümleri uyarınca suç unsuru taşıdığından ceza hükümlerine tabi tutulacaktır.²⁷¹

Bir kerelik kullanım için öngörülen madde miktarı, kanun maddesinde belirtilmediği için bilirkişi raporu ile bu eksiklik her somut olayda giderilmelidir. Uzun bir süre kullanım için depolanmış malın, tek bir kişi tarafından tüketilmesinin imkansız olduğu saptandığı takdirde, madde ticareti yapma amacıyla malların depo edilmiş olması kabul edilecektir. Yargıtay, bir yıllık kişisel kullanım miktarını esas almaktadır. Madde miktarının tespitinde her bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliği, türü, kullanacak kişinin fiziki ve ruhsal yapısına, kullanma biçimine ve madde bağımlılığına göre bir yıl içinde kullanacağı miktar

²⁷⁰ Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 253; Erman-Özek, age., s. 335; Günay, age., s. 139-140.

²⁷¹ Yenisey, age., s. 186; Centel, age., s. 172; Günel, age., s. 152; Soyaslan, Özel, s. 393; Günay, age., s. 139-140.

ölçütler dikkate alınarak değerlendirilmeye tabi tutulacaktır. Failin uyuşturucu maddeyi kullanma dışındaki bir amaçla bulundurduğu konusunda herhangi bir delil Mahkeme'ye sunulmamış olması ve ele geçirilen maddenin bir yıllık kişisel kullanım miktarını aşmış olmadığını tespit etmek amacıyla Mahkeme incelemenin Adli Tıp Kurumu tarafından yapılması amacıyla gereken madde miktarını ve aynı zamanda faili kurumu yollamak suretiyle yaptıracaktır.²⁷²

Failin fiziki ve ruhsal özellikleri, madde alışkanlıkları da dikkate alınarak bir yıl içinde en fazla tüketebileceği madde miktarı sonucuna göre faile uygulanacak olan suç niteliği belirlenecektir. Adli Tıp Kurumundan verilen rapor uyarınca, satın alınan, kabul edilen ya da bulunduran maddenin miktarı kişisel kullanıma uygun ise ve ticari amaçlı depolanmadığı tespit edildiği takdirde failin kastının kullanmaya yönelik olduğu Mahkeme tarafından karara bağlanacaktır. Buna karşın, failin satın aldığı, kabul ettiği ya da bulundurduğu maddenin, kişisel kullanım miktarından fazla olması halinde, madde temini suçu olarak değerlendirilebilir. Başka bir deyişle, madde miktarının fazla olması halinde suçun niteliği değişmiş olacaktır. Özellikle uyuşturucu maddenin ihraç edilmesi halinde, ihraç edilen madde miktarı, suçun niteliğini belirlemede ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Yargıtay 15703/7806 sayılı kararında, sanığın evinde yakalanan net 203 gram esrarın ele geçiriliş biçimi ve miktarı dikkate alındığında, suça konu esrarı satmak amacıyla bulundurduğuna ilişkin soyut ihbardan başka şüpheden uzak, yeterli, kesin, inandırıcı delil bulunmadığı ve sanığın tek olan fiilinin bütünüyle kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmamak suçunu oluşturacağından uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan kurulan hükmün bozulmasına karar vermiştir.²⁷³

Failin uyuşturucu maddeyi kullanım amacı taşıdığından bahsedilmek için, kişinin maddeyi her istediğinde ve kolayca ulaşabileceği, fiili veya hukuki tasarrufu altında bulunan bir yerde bulunduruyor olması gerekmektedir. Failin maddeyi evinde, işyerinde ya da bir depoda bulundurması söz konusu edilebilir. Ancak depo gibi bir yerde bulunduran maddenin miktarı dikkate alınarak ve kişinin kolayca ulaşabileceği bir yer olup olmadığı tespit edilmek suretiyle failin kastının kullanma ya da ticari amaç taşıyıp taşımadığı belirlenecektir.²⁷⁴

²⁷² Yargıtay 10. CD., 26.10.2000 tarih ve 2000/9285-14319 sayılı kararı.

²⁷³ Erman-Özek, age., s. 333; Centel, age., s. 158; Sevük, age., s. 146-147; Güngör-Kınacı, age., s. 363; Günal, age., s. 154; Günay, age., s. 139; Yargıtay 10. CD., 28.04.2009, 2008/15703 E., 2009/7806 K.-
www.kazanci.com.

²⁷⁴ Güngör-Kınacı, age., s. 362; Erman-Özek, age., s. 333; Günay, age., s. 139.

Failin üzerinde iki veya üç uyarıcı hap bulundurması ya da enjektöre tek kullanımlık eroin doldurmuş olması halinde, kişisel kullanım amacıyla madde bulundurduğuna karine teşkil edecektir. Buna karşın, bir çok sayıda paketler halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurması halinde ticari amaçlı bulundurma haline karine teşkil edecektir.²⁷⁵

Kişinin işlemiş olduğu fiil konusunda hataya düştüğünün kabul edilebilmesi için işlemiş olduğu fiil konusunda hiç bilgisi olmaması ya da eksik veya yanlış bilgiye sahip olması gerekir. Hata kavramı, fiili hata ve hukuki hata olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Fiili hata, kast kavramı ile bağlantılı olarak değerlendirilmektedir. Fiili hatanın varlığından bahsedebilmek için fiili durum ya da koşul hakkında yanlış bir değerlendirmede bulunulmuş olunması gerekir. Suçun kanuni unsurlarında hata mevcut ise, maddi unsurlarda hatadan ya da fiili hatadan bahsedilir.²⁷⁶

a. Kullanmak için Satın Almak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma fiili, bir kimsenin malik olan kişiden ya da zilyedinden belli bir bedel ödemek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi devralması halidir. Bu şekilde kişi, belli bir bedel ödeyerek ya da buna benzer bir karşılık sağlayarak o mal üzerinde hukuki veya fiili tasarrufta bulunma hakkını elde etmektedir. Satın alınan madde miktarı, kişisel kullanım miktarını aştığı takdirde artık kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alımı değil ve fakat TCK madde 188/3'te öngörülen uyuşturucu ticareti suçu oluşmaktadır. Buna karşın, kişisel kullanım miktarını aşmayan bir uyuşturucu miktarı söz konusu olmasına rağmen kullanma amacından farklı bir amaç için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alındığı mevcut delillerden anlaşılıyor ise, bu durumda TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen uyuşturucu madde ticaretine ilişkin bir suç işlenmiş kabul edilecektir. Kişinin hangi amaçla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almış olduğu anlaşılmadığı durumlarda, şüpheden sanığın yararlanması prensibi uyarınca, kişinin uyuşturucu maddeyi kullanmak amacıyla satın aldığı kabul edilmelidir. Satın alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kokain, eroin ya da esrar gibi farklı türden uyuşturucular olması halinde, satın alma suçunun oluşumuna herhangi bir etkisi olmamaktadır.²⁷⁷

²⁷⁵ Tezcan-Erdem, age., s.320; Ergül, age., s.173; Güngör-Kınacı, age., s. 362; Günay, age., s. 139.

²⁷⁶ Erman-Özek, age., s. 284; Günal, age., s. 165; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 431.

²⁷⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 516; Erman-Özek, age., s. 273; Güngör-Kınacı, age., s. 271-272.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahte bir doktor reçetesi ile satın alınması veya üretimi ruhsata tabi olan ve yetkili makamların izni olmadan üretilmiş bir maddeyi satın alınması durumunda, satın alma amacı kişisel kullanıma yönelik olduğu için TCK madde 188/6 hükmü yerine TCK madde 191 hükmü uygulanacak ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçu olarak değerlendirilecektir.²⁷⁸

b. Kabul Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyedliğini ya da mülkiyetini devreden ve madde üzerinde tasarrufta bulunulmasını sağlayan hareketler, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etmek anlamına gelmektedir. Kişi, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kişisel kullanımı için kabul etmiş olmalıdır. Kullanma dışında bir amaçla kabul etmiş olduğu hallerde ya da kabul edilen maddenin kişisel kullanımı aşmış olduğu hallerde, işlemiş olduğu suç TCK madde 188/3 kapsamında değerlendirilecektir. Burada önemli olan, kişinin kabul etmiş olduğu maddeyi kullanma kastıdır. Bunun yanısıra, kabul etme fiilinin gerçekteşmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişiye fiilen teslim edilmiş olması aranmaz. Kişinin göstermiş olduğu bir başka kişiye teslim edilmesi ya da belirttiği bir yere maddenin bırakılmış olması halinde de uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabulü suçu işlenmiş kabul edilecektir.²⁷⁹

c. Bulundurmak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun işlenebilmesi için bir kimsenin kendisine veya bir başkasına ait olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacı ile kendi tasarrufu altında bulundurması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma halinin devam ettiğinden söz edebilmek için uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde fiili egemenliğin devam etmesi şartı aranmaktadır. Bulundurma suçu, kesintisiz bir suç olduğu için bulundurma halinin belli bir süre devam etmiş olması gerekir. Bu sürenin kısa veya uzun süreli olması önemli değildir. Ancak, bulundurma hali esnasında kişinin söz konusu madde üzerinde fiili veya hukuki zilyedliğinin devam etmesi ve böylece mal üzerinde tasarruf imkanına sahip olması gerekir.²⁸⁰

²⁷⁸ Erman-Özek, age., s. 274; Sevik, age., s. 133; Günay, age., s. 140.

²⁷⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 516; Erman-Özek, age., s. 278; Günay, age., s. 140.

²⁸⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 531; Erman-Özek, age., s. 274; Güngör-Kınacı, age., s. 345.

Kişinin maddeyi dolaylı olarak fiili ya da hukuki zilyesinde bulundurması halinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu oluşmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başka bir kişinin zilyedliğinde bulunmasına karşın her istediği zaman ve herhangi bir zorluk ile karşılaşmadan kişi söz konusu maddeye ulaşabiliyor ise uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan sorumlu tutulacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkası adına bulunduran kişi de bu durumdan sorumlu tutulacaktır. Aynı şekilde, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi gizli kasa ya da depo gibi bir yerde saklayarak madde ile doğrudan irtibat halinde olmaktan kaçınması ve fakat her istediği anda kolaylıkla maddeye ulaşabilmesi ve üzerinde tasarruf yetkisini kullanabilmesi halinde de uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan sorumlu tutulacaktır. Maddenin bulundurulduğu yerin, maddeyi kullanan kişiye ait olan bir yer olması gerekmemektedir. Burada önemli olan kişinin madde üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilmesi ve istediği anda maddeye ulaşabilmesidir.²⁸¹

Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin etme yöntemi ile ceza hukukumuz ilgilenmemektedir. Bu durumda, kişinin maddeyi başkası adına bulunduran kişi ile maddeyi tesadüfen bulan ya da çalan kişi arasında bir fark gözetilmemektedir. Buna karşın, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma amacı ile hukuk ilgilenmektedir. Kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla bulunduruyorsa TCK madde 191 uyarınca cezalandırılacaktır. Bunun yanı sıra, ticari amaçla maddeyi bulundurduğu tespit edilirse, TCK madde 188/3 uyarınca suçtan sorumlu tutulacaktır.²⁸²

4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullanmak İçin Yapılan Diğer Hareketler

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu madde 404/2'de kullanmak amacıyla madde temin etme hususunda sadece maddeyi yanında bulundurmamak fiilinden bahsedilmekte idi. Yanında bulundurmaktan maksat, kişinin madde üzerinde fiili veya hukuki tasarrufta bulunma olanağına sahip olması olarak değerlendirilmekteydi. Bu durumda, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyedi olma sebebi hususunda bir ayırımı gidilmediği görülmektedir. Başka bir deyişle, zilyedliğin sebebi ile ilgilenilmemiş sadece zilyedlik hali dikkate alınmıştır. Böylece, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran kişinin bu maddeyi kabul etmesi ile bu maddeyi bizzat imal etmiş olması arasında bir fark gözetilmeyerek her iki

²⁸¹ Erman-Özek, age., s. 274; Güngör-Kınacı, age., s. 354; Günay, age., s. 140.

²⁸² Günal, age., s. 154; Yargıtay 5. CD., 10.11.1964, 3034 E., 3326 K.- Güngör-Kınacı, age., s. 354.

halde de kullanmak amacıyla madde bulundurmak olarak değerlendirmeye tabi tutulmakta idi. Aynı şekilde, kişinin maddeyi sokakta tesadüfen bulmuş olması, satın alması, ithal veya ihraç etmiş olması hallerinde de aynı madde uygulanması söz konusudur. TCK madde 191’de, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temin ediliş tarzı olarak belirtilen fiiller sadece kabul etmek, satın almak ve bulundurmak seçimlik hareketlerinden oluşmaktadır. Kullanmak amacıyla yapılan fiillerden imal etmek, ihraç etmek, ithal etmek, uyuşturucu veya uyarıcı madde temin edilen bitkiyi ekmek veya üretmek, sevk etmek ve nakletmek hallerinden bahsedilmemiştir. Oysa ki, 1961 Tek Sözleşmesi’nin, 1972 değişikliği ile konulmuş olan madde 36/1 uyarınca, uyuşturucu madde kullananların sorumluluğunu içeren fiiller sayılırken, sadece bulundurma, satın alma ve kabul etme fiillerinin sayılması ile yetinilmemiş, bunun yanısıra imal etme, ekim ve üretim, ihraç ve ithal, sevk ve nakil fiillerinden de bahsedilmiştir. Türkiye, Tek Sözleşmesi’ne taraf olduğundan ceza hukukunda bu doğrultuda iç hukukunda değişiklik yapmak hususunda taahhütte bulunmuştur. 5237 sayılı TCK madde 191 ile bu değişiklik kısmen yapılmıştır. Bu durumda eksikliğin giderilmesi beklenen düzenleme tarzı olsa da Kanunkoyucu TCK’nın 191. maddesini düzenlerken, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için yapılan diğer hareketler konusunda zımnen çekince koymuş ve devlet politikası gereği diğer hareketleri hükme almamış gözükmektedir.²⁸³

a. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Etmek

5237 sayılı TCK’nın 191. maddesi ilk düzenlenmesinde, uyuşturucu madde kullanan kişinin şahsen kullanmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştirmesi halinde kullanmak için uyuşturucu madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi gibi cezalandırılması öngörülmüştü. 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı madde ile TCK madde 191/1’de değişiklik yapılarak ‘kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır’ ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Böylece, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme fiili ile ticaretini yapmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme fiili arasında herhangi bir fark kalmamıştır. Her iki halde de TCK madde 188’deki hükümlerin geçerli olacağı belirtilmiştir. TCK madde 188’de uyuşturucu madde elde edilen bitkilerin yetiştirilmesine ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilen bitkilerin ekiminin sınırlandırılması ve uyuşturucu

²⁸³ Erman-Özek, age., s. 264-265, 274; Güngör-Kınacı, age., s. 354-357; Günal, age., s. 152-153; Centel, age., s. 175-176; Günay, age., s. 140.

veya yasaklanmasına ilişkin hükümler 2313 ve 3298 sayılı Kanunlarda ayrıca belirtilmiştir. TCK madde 191/1-2. cümlesi, 2005 tarihinde değişikliğe uğramadan önce, imal fiili dışında bitki yetiştirme fiilinden bahsedilmekte idi. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitki yetiştirme fiilinin suç teşkil ettiği eski hükümde yer almıştı. Yeni düzenleme uyarınca, TCK madde 191/1'de uyuşturucu veya uyarıcı madde imali fiili dar olarak yorumlanmakta ve ekim yapılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmesi bu maddelerin imali olarak kabul edilmemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali denilince, uyuşturucu maddelerin üretimine yönelik hareketler dışında kalan hareketlerin tümünün dikkate alınması gerekir. Nitekim, 1961 Tek Sözleşmesinin 1. maddesinde öngörülen hükmüne göre, uyuşturucu madde imali, uyuşturucu maddenin elde edildiği bitkilerin toplanması işlemi dışında kalan bütün diğer işlemleri ifade ettiği belirtilmiştir. Diğer işlemlerden kasıt, uyuşturucu maddelerin diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi hali ya da uyuşturucu madde içeren bitkilerin kimyasal işlemlerden geçirilerek saf hale getirilmesi halidir.²⁸⁴

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramının dar yorumlanmasının sakıncalı olacağı ileri sürülmüştür. Madde imali kavramının geniş yorumlanması halinde hint kenevir ve afyon ekiminin kontrol altına alınmasının daha kolay olabileceği düşünülmektedir. İmal etmek kavramından tarım yoluyla uyuşturucu elde edilen bitki yetiştirmenin de anlaşılması gerektiği ve bu bitkilerin toplanması suretiyle uyuşturucu kullanımına elverişli hale getirmenin de suç oluşturması gerektiği vurgulanmıştır. Sentetik uyuşturucu veya uyarıcıların ve kimyasal madde bileşimlerden elde edilecek maddelerin de imal kavramı içinde tutulması gerektiği savunulmuştur. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; imal niteliğindeki fiiller maddenin niteliğini değiştirecek tarzda olmalıdır. Başka bir deyişle, uyuşturucu maddelerin başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi veya arıtılması halinde imal durumu söz konusu olacaktır. Buna karşın, maddenin yapısında değişiklik yaratmayan ve niteliğini değiştirmeyen işlemler imal değildir. Bu işlemler sadece maddenin doğal yapısını korumak amacıyla yapılan hareketlerdir. Hint kenevirinin toplanması, kurutulup elenmesi, uçması ve dökülmesini önlemek amacıyla macun, plaka ya da hap haline getirilmesi ile depolanması işlemleri imal sayılmamaktadır. Çünkü bu tür işlemler teknik bir yöntem gerektirmeyen basit işlemler olarak değerlendirilmektedir. Yargıtay 5557/6015 sayılı kararı uyarınca kenevir bitkisinin sapçık ve yapraklarının kurutulup ufalanarak toz esrar haline

²⁸⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 513; Günal, age., s. 86; Günay, age., s. 140; Ergül, age., s.178.

getirilmesi teknik yöntemi gerektirmeyen basit bir işlem olduğundan ve kenevir bitkisinin kimyasal yapısında değişiklik de meydana getirmediğinden bu işlemleri esrar imal etme olarak değerlendirmemiştir.²⁸⁵

5237 sayılı TCK madde 188 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal eden kişi, bu maddeyi ister kişisel kullanım amaçlı olsun isterse ticaretini yapmak amaçlı olsun, imal ettiği maddeden dolayı TCK madde 188'deki suç ile sorumlu tutulmaktadır. Halbuki, TCK madde 191 ile TCK madde 188/1'in düzenleniş amacı birbirinden farklıdır. TCK madde 188'de, uyuşturucu veya uyarıcı madde temini amacıyla yapılan fiiller sayılmış ve bu fiilleri işlerken genel kast aranmıştır. TCK madde 191'de ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde temini özel bir kast olan bizzat kullanmak amacı şart koşulmuştur. TCK madde 188'de topluma doğrudan tehdit yönelten fiiller söz konusu iken TCK madde 191'de bireyin kendisine yönelik bir tehdit ve ancak topluma karşı dolaylı bir risk unsuru mevcuttur. Nitekim, TCK madde 191/1'deki suçları işleyen fail hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin öngörülmesi olması hukuken korunan yarar olarak kişinin menfaati gözetildiğinin ispatı olarak kabul edilmektedir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; ticari amaçlı imal fiili ile kişisel kullanım amaçlı imal fiili arasında farklılık söz konusudur. Bu durumda hakkaniyetin sağlanabilmesi için bizzat kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinin TCK madde 191 kapsamına dahil edilmesi ve bunun ticari bir faaliyet gibi ağır bir ceza ile cezalandırılmaması daha uygun olacaktır. TCK madde 191 kapsamındaki suçları işleyen kişiler hakkında öngörülen tedbirlerin amacının kişiyi toplumdan kopmadan topluma geri kazandırmak olduğu, kişinin ve dolayısıyla toplumun sağlığının korunmasının hedeflendiği ve kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının önüne geçilmesinin arzulandığı belirtilmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalini yapan kişi, bu maddeyi kullanımına yetecek kadar imal etmiş ise ve bu madde imal eden kişinin tasarrufu altında bulunuyorsa, yani kişi imal ettiği maddeyi devretmemiş ise, bu halde kişinin cezai sorumluluğu TCK madde 191 kapsamında olması gerektiği ileri sürülmüştür. Yargıtay 20215/5844 sayılı kararı uyarınca, 5237 sayılı TCK 191/1-2. cümlesinde yer alan "Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır." hükmünün 01.06.2005 ile 08.07.2005 tarihleri arasında yürürlükte kaldığı, sanığın fiilinin içmek amacıyla hint keneviri yetiştirmek olarak

²⁸⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 513; Soyaslan, Özel, s. 389; Erem, Özel, s. 171; Günal, age., s. 88; Ergül, age., s. 141; Kurt, age., s. 37-38; Yargıtay 10. CD., 21.5.1992 tarih ve 5557/6015 sayılı kararı- Erman-Özek, age., s. 263-264.

kabul edilmesi karşısında, lehe kanun uygulaması yapılırken söz konusu fiilin TCK'nın 191.maddesi kapsamında kalıp kalmadığının tartışılmaması yasaya aykırı bulunmuştur.²⁸⁶

Kanımızca; imal suçu kullanmak için dahi olsa ticari bir faaliyet olduğundan ve bu faaliyetin boyutlarının kontrol edilme imkanının bulunmayacağı gerçeği söz konusu iken sırf kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde imal eden kişinin suçunun TCK madde 191 hükmüne dahil edilmesini savunan görüşe katılmıyoruz.

b. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İthal ve İhraç Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı suçunun oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye'den yurtdışına çıkarılması ve bu faaliyetin yasadışı olması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali suçunda ise; madde yabancı bir ülkeden Türkiye'ye yasadışı yollarla sokulmaktadır. Kanunkoyucu, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihraç veya ithalinde bu maddelerin ülkeye sokulması veya ülkeden çıkarılması yöntemleri ve kullanılan vasıtalara ilişkin bir düzenleme öngörmemiştir. Dolayısıyla, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kara, deniz veya hava yoluyla taşınması, postayla taşınması ya da bu maddelerin tren, gemi, uçak, otomobil ya da insan bedeninde taşınması mümkündür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç ve ithali fiilleri söz konusu olduğu hallerde, bu hareketlerin TCK madde 191/1 kapsamına ya da TCK madde 188/1 kapsamına girip girmediğine, failin ihraç veya ithal fiillerini uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla yapıp yapmadığını kriter olarak değerlendirilmesinin yapılması gerektiği öğretilmektedir. Nitekim, bu ayırımın bizzat kanun maddeleri uyarınca yapılmamış olmasına karşın hakkaniyet açısından failin kastının dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin ihraç ya da ithal ettiği madde kişisel gereksinimine yetecek miktarda ise ve bu kullanım miktarını aşmıyor ise, ihraç ya da ithal suçundan değil ve fakat maddeyi kullanmak için bulundurma suçundan sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca, Mahkeme tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal veya ihraç eden kişinin kullanma kastıyla hareket edip etmediği konusunda değerlendirme yapılırken kişinin gelir düzeyi, madde bağımlısı ya da uyuşturucu madde satıcısı olup

²⁸⁶ GÜNGÖR-KİMACI, age., s. 357; GÜNAL, age., s. 152-153; GÜNAY, age., s. 140; YARGITAY 7. CD., 30.03.2010, 2009/20215 E., 2010/5844 K.-www.kazanci.com.

olmadığı ve daha önce uyuşturucu madde ticareti yapmaktan hükmü olup olmadığı hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.²⁸⁷

c. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Sevk ve Nakletmek

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde sevk etme fiilinin oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin posta veya koli vasıtasıyla bir yerden bir yere, malın sahibi dışındaki kişi tarafından taşınması gerekir. Nakletme fiili ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bizzat fail tarafından taşınması sonucu ortaya çıkan suç halidir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ticari amaçla değil de kendi kişisel kullanımını için naklediyorsa ya da sevk ediyorsa bu durumda TCK madde 188/3'de belirtilen hükmün uygulanmasının suç politikası ve modern ceza hukuku uyarınca uygun düşmeyeceği ileri sürülmektedir.²⁸⁸

Kanımızca; kişisel kullanım için dahi olsa nakletme ya da sevk etme suçlarının TCK madde 188 hükmü içinde değerlendirilmesinin daha isabetli olacağını düşünüyorum. Zira, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının toplumda yayılmasını önlemenin, keyif amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan ve bağımlı olan toplum bireylerini kendilerinden ve kötü alışkanlıklarından kendi rızaları ihlafına da olsa devlet politikası gereği korunmalarının daha isabetli bir yaklaşım olduğu kanısındayız.

d. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Depolamak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde depolama suçunun oluşabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde muhafaza edilmesi gerekmektedir. TCK madde 188/3'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan bahsedilmiştir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 191/1'de kullanma amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolanması hali düzenlenmemiş olması kanundaki bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma durumunda da depolama fiilinin gerçekleştirilebildiği ileri sürülmüştür. Burada depolama işleminin özelliğinden dolayı kişinin kullanabileceği miktarda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma hali değil maddenin

²⁸⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 514; Yargıtay CGK, 1.3.1982 tarih ve 5-17/76 sayılı kararı; Yargıtay 5.CD., 30.9.1980 tarih ve 3056/3070 sayılı kararı-Günay, age., s. 140.

²⁸⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 515-516; Erman-Özek, age., s. 278; Bakıcı, age., s. 1580; Günay, age., s. 140.

kullanma amacıyla depolanıp depolanmadığı hususuna bakılması gerektiği, kişi birkaç aylık kullanımı için depolama işlemi yapmış ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülmüştür.²⁸⁹

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde depolama suçunun işlenmesi ticari faaliyeti ilgilendirmektedir. Kullanmak için bulundurma fiili söz konusu olduğunda, kişinin bir yıllık kullanım miktarı kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması dikkate alındığından öğretide ileri sürülen görüşün depolama fiili ile bağlantılı olmadığı kanısındayım. Zira, depolama ticari tanımı itibariyle malları istifleme ve bir depoda muhafaza işlemi olarak bilindiğinden kullanmak için depolamanın söz konusu olduğu ileri sürülerek işlenmiş olan suçun cezasının hafifletilmesini doğru bulmaktayız.

5. Suçun Manevi Unsuru

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek ve bulundurmamak suçunda kast unsuru aranmaktadır. Bu nedenle bu tip fiillere ilişkin suçlar taksir ile işlenmemektedir. Ayrıca, bu suçun işlenebilmesi için özel kast aranmaktadır. TCK madde 191/1'de özel kast hali olarak kullanma amacı öngörülmüştür. Failin kastı, uyuşturucu maddeyi kullanmak için satın almak, kabul etmek ya da bulundurmamayı bilerek ve isteyerek yerine getirmesidir. Fail kabul ettiği, satın aldığı ya da bulundurduğu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu biliyor olmalı ve uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bilerek ve isteyerek kullanmak amacıyla satın almış, kabul etmiş veya bulundurmuş olmalıdır. Özel kastın arandığı dikkate alındığında, bir başkası için bilmeyerek bir paketi bulandıran ve içinde uyuşturucu madde olduğunu bilmeden teslim eden kişinin bahsedilen paketi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bilerek bulandırmadığı durumda suçun manevi unsuru gerçekleşmemiş olacaktır.²⁹⁰

Mahkemenin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kişisel gereksinimini karşıladığı kanaatine vardığı takdirde kişinin kullanma kastı belirlenmiş olacaktır. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bizzat kullanıyor olması, madde bağımlılığının söz konusu

²⁸⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 516, Günay, age., s. 140; Sevük, age., s. 142; Kurt, age., s.222; Günal, age., s.162; Erman-Özek, age., s.336; Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s.176; Ergül, age., s.177.

²⁹⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 531-532; Sevük, age., s. 142, Erem, Özel, s. 183; Erman-Özek, age., s. 335-336; Günal, age., s. 161; Centel, age., s. 176; Güngör-Kınacı, age., s. 354, 347; Günay, age., s. 140.

olması ve bu bağımlılık derecesine göre günlük kullanım miktarının satın aldığı, kabul ettiği ya da bulundurduğu madde miktarı ile uyumlu olması, Mahkemenin kanaatini güçlendirecektir. Kişinin uyuşturucu maddeyi ticari amaçla mı yoksa kullanma amacıyla mı temin ettiği tespit edilemiyor ise, ceza hukukumuzdaki şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak maksadıyla temin ettiğinin kabul edilmesi gerektiği öğretide savunulmuştur. Yargıtay 11529/11919 sayılı karar uyarınca, sanığın suç konusu hint kenevirini içmek için, sonraki aşamalarında ise tohumlarını keklığe yedirmek için kurutup bulundurduğu ve ticaret yapma niyetinin bulunmadığını, esrar kullanıcısı olduğunu söylemiştir. Kişisel ihtiyaç sınırlarını aşmayan esrar miktarını elde edebileceği hint keneviri biktisini başkasına da devredeceğine ilişkin somut delil bulunmamıştır. Bu durumda lehe bir yorumla sanığın suç konusu maddeyi kullanmak için bulundurduğunun kabulü gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulmasını bozma sebebi saymıştır.²⁹¹

Buna karşın, failin sırf ekonomik durumunun iyi veya kötü olmasına bakılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım amacını tespit etmek sakınca doğuracaktır. O nedenle, ekonomik durumu kötü olan bir kişi üzerinde, kendisinin satın alamayacağı bir malla yakalanmış olması halinde, sırf ekonomik durumunun uygunsuzluğundan dolayı maddeyi ticari amaçla aldığı düşünülmemelidir. Bu olgunun yanısıra, kişinin uyuşturucu bağımlısı olup olmadığı ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden daha önce hüküm giyip giymediği hususları araştırıldıktan sonra hakkında karar verilmelidir. Yargıtay 2000/9285-14319 sayılı kararında, suç konusu esrardan alınacak bir miktar numune ve İzmir Polis Laboratuvarı ekspertiz raporunun bir örneği ile birlikte Adli Tıp Kurumu'nun 5. İhtisas Kurulu'na gönderilerek sanığın fiziksel, ruhsal ve alışkanlık durumu ile suç konusu esrarın niteliği gereğince sanığın bu esrardan bir günde ve bir yılda ne miktar kullanabileceği konusunda rapor alındıktan sonra suçun niteliği ile sanığın hukuksal durumunun belirlenmesinde zorunluluk bulunduğunun gözetilmemesini yasaya aykırı bulmuştur.²⁹²

Kanunkoyucu, TCK madde 191/1'deki özel kast unsurunu belirlerken sadece kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacıyla temin edip etmediği hususunu dikkate almış ve fakat bu husustaki saikini düzenlemeyi gerekli duymamıştır. Bu durumda, kişinin

²⁹¹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 517; Centel, age., s. 176; Günal, age., s. 161-162; Yargıtay 10. CD., 19.11.1992 tarih ve 11529/11919 sayılı kararı-Güngör-Kınacı, age., s. 405.

²⁹² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 517; Güngör-Kınacı, age., s. 394, 405; Centel, age., s. 176; Günal, age., s. 161-162; Yargıtay 10. CD., 26.10.2000 tarih ve 2000/9285-14319 sayılı kararı-www.yargitay.gov.tr.

kullanmak için temin ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ağrısını gidermek, sıkıntısını üzerinden atmak, keyif yapmak ya da merakını gidermek için alıp almadığına bakılmayacaktır. Bu durum, suçun oluşumunu etkilememekte ve öngörülen suçun niteliğine herhangi bir etki etmemektedir.²⁹³

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurma halinde kişinin maddeyi fiilen yanında bulundurması ile başka bir yerde bulundurması arasında kanunda özel bir kast düzenlenmemiştir. Kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kişisel kullanımı için satın almalı, kabul etmeli ya da bulundurmalıdır. Buna karşın, kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasının kullanımı için bulunduruyorsa, TCK madde 188/3 uyarınca maddeyi satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan sorumlu tutulacaktır. Yargıtay 2465/12546 sayılı kararında, sanığın diğer sanıktan, arkadaşları ile esrar içmek amacıyla esrar satın alma fiilinde temin ve tedarik kastı bulunmadığından TCK'nın 403/5. maddesinin uygulanma koşullarının oluşmadığına karar vermiştir.²⁹⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma hallerinde failde kullanma amacı taşıdığı takdirde TCK madde 188 hükmü yerine TCK madde 191 hükmü uygulanacaktır. Kullanmak amacı olmadığı takdirde, maddenin ticareti söz konusu olacaktır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmaya yönelik kastını belirlerken birtakım somut olgulardan faydalanılacaktır. Ancak bu olgular tek başına kastın varlığını tespit için yeterli olmadığından birbirini tamamlayan ölçütler olarak ele alınacaktır.²⁹⁵

Failin bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına satma, devretme ya da temin etme girişimleri ya da faaliyetinde bulunması, failin kullanma amacının dışında hareket ettiğine karine teşkil edecektir. Örneğin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak amacıyla bir başka kimseye satış yaparken yakalanan kişi, kullanma dışında hareket etmiştir. ve TCK madde 188/3'te öngörülen uyuşturucu madde satma suçunu işlemiş olur. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; ticari amaçla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma durumunda, madde miktarı TCK madde 188/3'de düzenlenen hükümde değerlendirilmemiş olsa dahi, uyuşturucu bağımlısı olan kişilerin kullanmak amacıyla bulundukları maddenin bir kısmını satarak ya da takas ederek yeni bir mal aldıkları bilindiğinden, burada ticari amaçtan ziyade kullanmak

²⁹³ Sevük, age., s. 144; Günel, age., s. 163-164; Kurt, age., s. 190; Güngör-Kınacı, age., s. 354.

²⁹⁴ Erman-Özek, age., s. 335; Günay, age., s. 140; Güngör-Kınacı, age., s. 354; Yargıtay 10. CD., 26.5.2003, 2003/2465 E., 2003/12546 K.-www.kazanci.com.

²⁹⁵ Yargıtay 10. CD., 31.03.1997 tarih ve 1997/4426-4031 sayılı kararı- Güngör-Kınacı, age., s. 402.

için satın alma durumunun gözönünde bulundurulması gerektiği, bu suçun TCK madde 191 hükmü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve uyuşturucu kullanan kişinin uyuşturucu madde ticareti ile uğraşan kişi gibi cezalandırılmasının adalet duygusunu inciteceği ileri sürülmektedir.²⁹⁶

Kanımızca; uyuşturucu kaçakçılığı yapan ve organize suç örgütlerinin başında bulunan baron tabir edilen asıl satıcılar dışında uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri toplumda patakende halinde satan torbacı diye tabir ettiğimiz kişilerin uyuşturucu madde bağımlısı kişiler olduğu ve hem kullanmak amacıyla hem de ticari amaçlı madde sattıkları dikkate alınırca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların bu noktada sadece bir müptela muamelesi görmesi ve ticari unsurun göz ardı edilmesi doğru olmayacaktır.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak kastıyla mı yoksa ticari bir amaçla mı temin ettiğini anlayabilmek açısından ekonomik durumundaki ani değişikliklerde, birden zenginleşmesi halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yaptığı hususunda kanaat oluşturulabilir; ya da ekonomik açıdan zor duruma düşmesi halinde kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığı konusunda kanaat oluşturulabilmektedir. Kullanmak için satın alınan ya da bulundurulan maddenin miktarı her ne kadar TCK madde 191'de dikkate alınmadıysa da madde miktarının azlığı, failin kullanma amacına karine teşkil edebilmektedir. Örneğin bir içimlik, bir kere kullanım için ve kişisel kullanım miktarını aşmayan madde kullanımlarında bu durum dikkate alınacaktır. Yargıtay 641/9815 sayılı kararı uyarınca, suçun konusunu oluşturan uyuşturucu maddenin miktarı dikkate alındığında, sanığın fiilinin uyuşturucu madde ticareti yapmak suçunu oluşturduğunun gözetilmemesini yasaya aykırı bulmuştur.²⁹⁷

TCK madde 34/2 uyarınca, kişinin suçu işlediği sırada uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi iradesiyle almış olması durumunda, sebebinde serbest hareketler prensibi uyarınca ceza sorumluluğundan muaf tutulmayacaktır. Örneğin, kişi kendi iradesi ile ve isteyerek uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandıktan sonra bu maddenin etkisi altında iken

²⁹⁶ Erman-Özek, age., s. 333; Centel, age., s. 192; Sevük, age., s. 144; Güngör-Kınacı, age., s. 362, 426; Erman, age., s. 1079.

²⁹⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s.530; Parlar-Hatipoğlu, age., s.1436; Günay, age., s. 140; Yargıtay 10. CD., 19.7.2006, 2006/641 E., 2006/9815 K.-www.kazanci.com.

biraz daha uyuşturucu madde satın alma fiilini gerçekleştirmiş ise, TCK madde 191’de öngörülen suçtan dolayı cezalandırılacaktır.²⁹⁸

Kişi, iradesi dışında kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmiş olması halinde, madde etkisi altında işlediği suçun hukuki anlamını ve sonuçlarını kavrayacak durumda olmadığı takdirde TCK madde 34/1 uyarınca kişiye ceza verilmeyecektir. İradenin kalmış olduğu ve geçici bir nedenle de olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına bağlı olarak failin işlediği fiilin hukuki niteliğini ve sonuçlarını algılama yetisi ortadan kalkmış veya bu fiile ilişkin davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli derecede kaybetmiş ise, faile ceza verilmemektedir. Kişi, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almaya zorlanmış olabilir ya da yanlışlıkla bu maddeleri almış olabilir. Her iki halde de kişinin kusur yeteneği ortadan kalktığı için ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak, dikkat edilmesi gereken husus, failin ceza sorumluluğunun ortadan kalktığından söz edilebilmesi için, geçici olarak ve istemeyerek uyuşturucu madde alınması halinde failin taksirli kusuru dahi bulunmaması gerektiği ya da irade dışı alınan uyuşturucu maddenin failin kusur yeteneğine önemli ölçüde etki etmiş olmasının kabul edilmesidir.²⁹⁹

6. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK madde 25/2’de öngörülen zorunluluk halinin koşulları olduğu takdirde hukuka uygunluk nedeninin varlığından söz edilmektedir. İşlenen fiil haksızlık niteliğini korumakta ve fakat zorunluluk halinin varlığından dolayı fiili işleyen failin kusurlu sayılmadığı belirtilmektedir. Örneğin, tedavi gören bir kişinin hekimden almış olduğu reçete uyarınca ve izin sınırları dahilinde uyuşturucu krizini atlatmak için ilaç alması halinde suç oluşmaz. Buna karşın, herhangi bir izin ya da hekim reçetesi mevcut değil iken, kendi iradesiyle uyuşturucu krizini atlatmak amacıyla ilaç satın alan kişi hukuka aykırı bir fiil işlemiş olup olmayacağı, zorunluluk halini öngören TCK madde 25/2 uyarınca incelenmelidir. Bu konuda öğretide görüş birliği söz konusu değildir.³⁰⁰

²⁹⁸ Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 746; Günay, age., s. 140; Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s.178; Ergül, age., s.178.

²⁹⁹ Demirbaş, Genel, s. 318; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel, s. 648; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 746; Özgenç, Genel, s. 342; Günay, age., s. 140.

³⁰⁰ Güngör-Kınacı, age., s. 136, 368; Erman-Özek, age., s. 335; Öztürk-Erdem, Ceza Hukuku, s. 148; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 312; Demirbaş, Genel, s. 245; Soyaslan, Genel, s. 356; Sevük, age., s. 153; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel, 664; Hakeri, Ceza, s. 255; Özgenç, Genel, s. 347.

Zorunluluk halinin değerlendirilmesinde Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'e göre; krizi atlattırmasına yardımcı olmak amacıyla olsa dahi temin etmiş olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeden dolayı TCK madde 188 hükümlerine tabi tutulması gerektiği ve zorunluluk halinden bahsedilmek suretiyle hukuka aykırılık unsurunu koruduğu hususudur. Buna karşın, ceza hukukumuzun mehzaz kanun olarak yararlandığı Alman hukukunda, ebeveynlerin uyuşturucu bağımlısı çocuklarının bağımlılığını kontrol altında tutmak ve krizlerini atlatabilmelerini sağlamak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmalarını hukuka aykırılık olarak değerlendirmedeğinden Türk öğretisinden farklı bir bakış açısı getirmiştir.³⁰¹

7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Kullanmak için uyuşturucu madde veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçları, seçimlik hareketli suçlar olduğu için seçimlik hareketli suçlardan herhangi birisinin gerçekleştirilmesi halinde suç tamamlanmış olacaktır. TCK madde 191'de öngörülen suçun icrai hareketleri satın alma, kabul etme veya bulundurma hareketleridir. Bu hareketler kişinin elinde olmayan nedenlerden dolayı yarıda kalmış olursa suça teşebbüs gerçekleşmiş olur. Kullanmak için uyuşturucu madde satın almak isteyen kişi, henüz malın teslimi gerçekleşmeden veya malın teslimi sırasında bir engelle karşılaşır, satın alma suçuna teşebbüs hali söz konusu olacaktır. Ancak, unutulmamalıdır ki ceza hukukumuz uyarınca satın alma halinde zilyedliğin satın alan kişiye geçmesi için satılan malın alıcıya bizzat teslim edilmesi gerekmemekte, satılan malın alıcının istediği bir yere bırakılması halinde de zilyedlik alıcıya geçmiş sayılmaktadır. Örneğin, kullanmak için satın alma halinde, kendi adına malın bir başka yere teslim edilmesini isteyen kişinin talebi doğrultusunda mal belirtilen yere teslim edildiği andan itibaren, satın alınan mal alıcının zilyedliğine geçmiş olacaktır. Yargıtay 1996/3157-3613 sayılı kararında, sanığın Trabzon'daki bir kişi ile anlaşarak, bildirdiği hayali bir kişi adına otobüsle esrar gönderilmesini istediği, bu kişi tarafından koli içine konulan esrarın otobüsle Samsun'a yollandığı, otobüs yazıhanesine telefon eden sanığın, uydurduğu bu isme gönderilen kolinin geldiğini öğrendiği, henüz sanık tarafından yazıhaneye gidilip alınmadan görevlilerce içinde esrar bulunan kolinin ele geçirildiği, böylece esrarın sanığın tasarruf alanına girdiği ve satın almaya da devralma suçunun tamamlandığı

³⁰¹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 532; Günay, age., s. 140; Erman-Özek, age., s.329; Ergül, age., s.180.

gözetilmeden, TCK'nın 61. maddesi gereğince cezadan indirim yapılmasını kanuna aykırı bulmuştur.³⁰²

Kullanmak için uyuşturucu madde satın almak için parayı satıcıya verirken yakalanan kişi, satın alma fiili bakımından icra hareketlerine başlamış ve fakat elinde olmayan nedenlerden dolayı yakalandığı için suçu tamamlayamamıştır. Bu durumda, suça teşebbüsten sorumlu tutulacaktır. 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu sistematüğinde eksik ve tam teşebbüs ayırımı kaldırılarak sadece teşebbüs kavramı öngörölmüş olduğundan suçun eksik ya da tam teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığı hususu irdelenmeyecek ve sadece teşebbüs hali değerlendirmeye alınacaktır. TCK madde 191'de bahsedilen seçimlik hareketlerden birinin tamamlanmış bir diğerinin ise teşebbüs aşamasında kalmış olması halinde, tamamlanmış olan hareket dikkate alınarak suçun tamamlandığı kabul edilecek ve bu suç üzerinden kişiye ceza verilecektir. Örneğın kişi kullanmak için üzerinde bir miktar uyuşturucu madde bulunduruyor ve ayrıca bir miktar daha uyuşturucu madde satın almak üzere satıcıdan malı satın alırken yakalanması sonucu engellenmiş ve bu hareketi teşebbüs halinde kalmış ise, artık kişinin teşebbüs halinde kalan satın alma fiili yerine tamamlanmış suç olarak kabul edilen kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçundan cezalandırılması söz konusu olacaktır. Yargıtay 12274/12037 sayılı kararında, ihraca teşebbüsle biten suç fiilinde, nakletmek ve ihraca teşebbüs şeklinde oluşan fiillerde seçimlik hareketli bir suç hali söz konusu olduğundan bunlardan birinin teşebbüs derecesinde kalması diğerinin ise tamamlanması halinde her iki kanun hükmünün ayrı ayrı uygulanması ve uygulama ile elde edilen sonuç cezaların karşılaştırılması sonunda sanık bakımından daha ağır olanın dikkate alınması ve somut olayda tamamlanmış olan fiilden cezalandırılması gerekirken kastının ihraç olduğu ileri sürölerek ihraca teşebbüsten hüküm kurulması hukuka aykırı bulunmuştur.³⁰³

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma halinde, bulundurma fiilinin icra hareketlerinin başlaması ile netice de tamamlandığından bu suça teşebbüs hali mümkün değildir. Zira bu suç tipi, neticesi harekete bitişik suç özelliğini taşımaktadır ve bu nedenle teşebbüse elverişli bir suç değildir. Bu suç tipi kesintisiz suç niteliğini taşıdığından bulundurma hareketinin yapılması ile suç tamamlanmış olacaktır. Polisler tarafından yapılan

³⁰² Günay, age., s. 140; Yargıtay 10. CD., 8.4.1996 tarih ve 1996/3157-3613 sayılı kararı- Güngör-Kınacı, age., s. 272.

³⁰³ Erman-Özek, age., s. 273; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 474-477; Özgenç, Genel, s. 159; Yargıtay 10. CD., 14.11.1996 tarih ve 12274/12037 sayılı kararı- Günay, age., s. 140.

baskında yakalanma halinde suç kesintiye uğrayacak ve fakat suç teşebbüs halinde kaldığından söz edilmeyip suçun sona ermiş olduğundan bahsedilecektir.³⁰⁴

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; kullanmak için temin edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarının azlığını kullanmadaki elverişlilik olarak değerlendirmişlerdir. Halbuki, madde miktarının azlığı, yetersizlik olarak değerlendirilmelidir. Kullanılan maddenin, madde olarak elverişli olmasına karşın miktarının son derece az olması halinde maddedeki yetersizlik söz konusu olacak ve teşebbüs hükümleri uygulanacaktır. Elverişsizlik ise, kullanılan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğini taşımamasıdır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 191 hükmü uyarınca, kullanmak için satın alınan, kabul edilen ya da bulundurulmuş uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarının az olması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratmaması durumunda, başka bir deyişle maddenin niteliğine göre etki yapıp yapmadığı hususu hükmün yapılışında aranan bir nitelik olmamıştır. Kanunkoyucu TCK madde 191 hükmünü düzenlerken sadece kullanma fiilinden bahsetmiştir. Buna karşın, vazgeçmenin gönüllü olması gerektiğinden, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak istemesine karşın güvenlik güçlerine yakalanacağı korkusuyla hareket ederek temin ettiği maddeyi imha etmesi halinde gönüllü vazgeçme halinden bahsedilemeyecektir. Burada kişinin maddeyi imha etmesindeki kastı değerlendirilecektir.³⁰⁵

b. İştirak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaya suçuna iştirak, azmettirme veya yardım etme şeklinde de gerçekleştirilebilir. Suça azmettiren ya da suçun işlenmesine yardım eden kişinin azmettirme ya da yardım etme suçlarından sorumlu tutulabilmesi için azmettirdiği ya da yardım ettiği kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın almış, kullanmak için kabul etmiş veya kullanacağı maddeyi bulunduruyor olması ya da TCK madde 40/3 hükmü uyarınca bu suç fiillerinden birine teşebbüs etmiş olması gerekir. TCK madde 191/1'de yer alan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaya suçuna azmettirme halinin şartlarının oluşması için azmettiren kişinin azmettirilen kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için özendirilmesi, kişiyi madde satın alma, kabul etme ya da

³⁰⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 534; Özgenç, Genel, s. 159, 405; Erman-Özek, age., s. 335; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 462; Güngör-Kınacı, age., s. 247; Günal, age., s. 102, 158; Centel, age., s. 172.

³⁰⁵ Erman-Özek, age., s. 330-331; Güngör-Kınacı, age., s. 350, 358, 360-362; Özgenç, Genel, age., s. 406; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 458, 470-471; Bakıcı, age., s. 1588.

bulundurma konusunda niyetlendirmesi ve bu yönde karar vermesini sağlaması aranmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin etmesi konusunda kişiye yol gösteren, suçun icrasından önce veya icrası sırasında yardımda bulunarak suçun işlenmesini kolaylaştıran kişi TCK madde 37'deki kanun hükmüne göre yardım eden kişi olarak suçtan sorumlu tutulacaktır. Buna karşın, azmettiren kişi, TCK madde 191/1'deki suça azmettirme eylemini alenen gerçekleştiriyorsa, TCK madde 190/2'deki alenen özendirme suçunu işlemiş olacaktır.³⁰⁶

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya azmettirme ile kullanmaya özendirme aynı anlama gelen ve aynı neticeyi meydana getiren, dolayısıyla da aynı kategoride yer alan suç tipleridir. Nitekim, öğretide kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almaya, kabul etmeye veya buldurmaya azmettirme ile alenen bu suça özendirme fiilleri belirtilirken azmettirme ile özendirme terimleri arasındaki farkın açıklanmasında güçlük çekilmiştir. Ceza hukukunun kanunilik ilkesi gereğince kanun hükümlerinin düzenlenmesinde tereddüt yaratmayacak açık ifadelerin kullanılması ve tanımların yapılması ve aynı kategorideki suç tiplerinin tek bir madde hükmü altında düzenlenmesi ve kanun maddelerinde dağınık olarak yer almaması ceza sistemine daha uygun düşecektir. Bu nedenle, TCK madde 191'deki suça azmettirme halinin TCK 190. maddesinde özendirme ve nitelikli suç olarak da alenen ya da basın yolu ile özendirme şeklinde aynı hüküm içinde düzenlenmesinin daha uygun olacağı kanısındayım. Aynı şekilde, TCK madde 191/1'deki suça yardım etme ile TCK madde 190/1'deki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun tek bir hükümde birleştirilmesi daha isabetli görülmektedir.

TCK madde 191/1'deki suça iştirak konusunda öğretide tartışılan konulardan birisi de ajan ya da kışkırtıcı ajan olarak adlandırılan kolluk görevlilerinin kimliklerini saklamak suretiyle suç örgütlerinin içine sızarak büyük çaptaki uyuşturucu veya uyarıcı operasyonlarını çöktürmeye yönelik faaliyetleridir. Türk Ceza Kanununda gizli ajan hakkında hukuki bir düzenleme bulunmadığından bu husus öğretideki görüşlere yer verilerek çözümlenmeye çalışılmaktadır. Erman-Özek'e göre; kışkırtıcı ajan söz konusu suçun işlenmesinde doğrudan bir menfaati bulunmayan ve faili azmettirmek suretiyle işlenecek suçun doğuracağı tehlikeleri ve zararları da amaçlamayan güvenlik görevlisidir. Erman-Özek ve Demirbaş'a göre; kışkırtıcı ajanın suça teşvik ettiği kişinin suç işleme niyeti olmamasına karşın onu suç işleme

³⁰⁶ Erman-Özek, age., s. 316; Günay, age., s. 140.

hususunda azmettirmiş ise, suça azmettiren sıfatıyla sorumlu olacaktır. Buna karşın, kışkırtıcı ajan, suça teşvik ettiği kişi söz konusu suçu işleme niyetinde olmasına karşın suçun icra hareketlerine henüz başlamamış ise, kışkırtıcı ajan kişiyi suç işlemeye teşvik ederek suça teşvik eden sıfatıyla sorumlu tutulacaktır. TCK madde 41 uyarınca, bir suça iştirak eden kişi veya kişiler o suçun işlenmesinden gönüllü olarak vazgeçmeleri halinde cezalandırılmamaktadırlar. Kışkırtıcı ajanın suça azmettirme veya suça teşvik etme fiillerinden dolayı suça iştirak halinde hareket ettiği dikkate alındığında, söz konusu suça iştiraktan gönüllü olarak vazgeçmesi halinde suçtan sorumlu tutulmayacaktır. Bunun için kışkırtıcı ajanının suçun tamamlanmasını engellemesi veya neticelerinin ortaya çıkmasına mani olması ya da suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçmesi gerekmektedir. Kışkırtıcı ajanın suçun işlenmesini engellemeye çalışmasına karşın, kendi iradesi dışında ve engellemeye çalışmasına rağmen suçun işlenmiş olması halinde de ceza verilmemesi ileri sürülmüştür.³⁰⁷

c. İçtima

Kullanmak amacıyla satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmış olması durumu suçun oluşumuna etki etmez. Buna karşın, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin alınıp alınmaması hususunda rol oynar. Kullanımın birden fazla olması halinde ise, eski düzenlemeden farklı olarak, sadece bir kere tedavi ve denetimli serbestliğe karar verilecektir. Ancak, bu suç ile bağlantılı olmaksızın yeni bir suç işlendiğinde o suça ilişkin olarak tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri alınacağı aşikardır.³⁰⁸ Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi işlemiş olduğu bu suç tipi dışında başka Türk Ceza Kanunu hükümleri uyarınca bir başka madde hükmüne uyan suç tipini de işlemiş ise gerçek içtima kuralı gereği her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Bu durumda, kullanmak için kabul ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir kısmını bir başkasına satan kişi, hem TCK madde 191/1 hükmü uyarınca uyuşturucu madde kabul etmekten hem de TCK madde 188/3 hükmü uyarınca maddeyi bir başkasına satmak suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Kişinin ticari amaçla mı yoksa kullanmak amacıyla mı hareket ettiği hususu her somut olayda değerlendirilmelidir. Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hem kullanmak amacıyla

³⁰⁷ Erman-Özek, age. s. 317; Demirbaş, Genel, s. 435; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 523-524, 526; Hakeri, Ceza, s. 374; Soyaslan, Genel, s. 487-488; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel, 813; Günay, age., s. 140.

³⁰⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 517, 535; Erem-Toroslu, age., s. 358; Günal, age., s. 159.

bulundurabilir hem de ticari amaçla satabilir. Bu durumda, iki ayrı suç işlenmiş olduğundan faile iki ayrı suçtan ceza verilecektir.³⁰⁹

Centel'e göre; failin kullanmak amacıyla temin ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir kısmını kullanıp çok az bir miktarını da kullanmak için başka bir madde temin etmek amacıyla satması halinde ya da bir başka uyuşturucu müptelasına kullanması amacıyla verildiği takdirde, hem TCK madde 191'deki kullanma suçundan hem de TCK madde 188/3'deki satım suçundan cezalandırılmasının hakkaniyetli olmayacağı görüşü savunulmuştur. Bu kişilerin tedaviye ihtiyaç duyulan hasta kişiler olduğunun göz ardı edilmeyerek yeni bir düzenleme yapılması ileri sürülmüştür.³¹⁰

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin kullanma kastıyla da olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde satması ya da satmış olduğu maddenin çok az miktarda olması arasında bir fark yoktur. Öğretide ileri sürülen her iki durumda da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan kişilerin hasta kişiler oldukları ve maddeye ihtiyaç duydukları kabul edilerek TCK madde 188/3'te ticari amaç olarak değerlendirilen satış suçunun uyuşturucu bağımlıları hakkında uygulaması ortadan kaldırılmak istenmektedir. Bu doğrultudaki yaklaşım TCK madde 188/3 hükmünün düzenlenmesinde korunan hukuki yararın ortadan kaldırılmasını sonuçlayacaktır. Zira, Kanunkoyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak kastı ile bizzat satmalarını suç tipinden çıkartmayı amaç edinmiş olsaydı TCK madde 191'de belirtilen ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suç tipine ilave yapmak suretiyle kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak fiilini madde içinde belirtmiş olurdu. Ticari amaçla satıştan yasadışı kazanç elde eden suç örgütleri, uyuşturucu bağımlılarının maddeyi kullanmak için bizzat satmasının suç olmaktan çıkarılması halinde uyuşturucu maddeyi bu kişilere sattırmaktan çekinmeyeceklerdir. Bu durum ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde satışını uygulamada yasallaştırmış olacaktır. Kanunkoyucu hem madde bağımlılarının madde ihtiyacı hususunu hem de madde ticaretinin topluma vereceği zararı korunan menfaat açısından karşılaştırmak suretiyle kullanmak amacı ile de olsa madde satışını yasal çerçeveye oturtmaktan imtina etmiştir. Bu nedenle, kanundaki mevcut düzenlemeyi isabetli buluyoruz.

³⁰⁹ Soyaslan, Özel, s. 415; Toroslu, Özel, s. 228; Güngör-Kınacı, age., s. 673; Günal, age., s. 104, 159; Günay, age., s. 89, 189; Kurt, age., s. 36-37.

³¹⁰ Centel, age., s. 192; Günal, age., s. 108; Günay, age., s. 140.

Günel'a göre; tedavi olmak istemeyen ve uyuşturucu madde kullanımına devam eden bağımlıların bu seçiminin modern ceza hukuku uyarınca bireysel hak ve özgürlüğünü ilgilendirdiğini ve devletin bu duruma cezai boyutlarda müdahale etmesinin doğru olmadığı ileri sürülmektedir. Kişinin kullanmak için evinde bulundurduğu uyuşturucu maddeyi başkalarının da kullanmasını kolaylaştırmak amacıyla evinde toplaması halinde TCK madde 191 hükmü uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan TCK madde 190 hükmü uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak suçlarından cezalandırılacaktır. Zira burada kişi iki ayrı fiil ile iki ayrı kanun maddesinin suçlarını işlemiş bulunmaktadır. Bu durumda, gerçek içtima kuralları uygulanacak ve fail her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Bir kişi kullandığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma niyetinde olmasa da maddeyi satması için kışkırtıcı ajan statüsündeki bir güvenlik görevlisi tarafından teşvik edildiyse, bu suçtan dolayı TCK madde 188 hükmünde belirtilen ticari amaçla satma değil, TCK madde 191/1 hükmündeki kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan cezalandırılmalıdır. Zira faildeki asıl kasıt, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktır ve fakat tasarrufundaki maddeyi bir başkasına satmak değildir. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanarak toplumun huzur ve sükununu bozmuş olması halinde, hem TCK madde 191 hükmü uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan dolayı hem de 5326 sayılı Kabahatler Kanunu madde 35 hükmü uyarınca uyuşturucunun vermiş olduğu sarhoşluk etkisiyle başkalarının huzurunu bozduğu için idari yaptırım ile cezalandırılacaktır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmış olan fail on beş yaşını doldurmamış bir çocuk ise, bu kişiye sadece TCK madde 191 hükmü uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmaktan dolayı ceza verilecektir. Yargıtay 5436/18111 sayılı kararında, bir ihbar üzerine tutukevinde tutuklu olan sanığın idrar örneğinin alındığı ve yapılan analiz sonucu esrar etken maddesi bulunduğu belirlendiği sanık hakkında infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma ve kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçlarından kamu davası açıldığı; TCK'nın 297/1-2. cümlesi uyarınca ve TCK madde 44'deki içtima kurallarına göre, bu iki suçtan daha ağır sonuç doğuran infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma suçu esas alınarak TCK 297/1-1. cümlesi uyarınca belirlenecek cezanın aynı fıkranın 2. cümlesi uyarınca yarı oranında artırılması ve fikri içtima kapsamına giren kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunun dikkate alınmaması gerektiği gözetilmeden infaz kurumunda uyuşturucu madde bulundurma suçundan TCK'nın 297/1-1. cümlesi uyarınca cezaya hükmolunması ile yetinilerek 2. cümleye göre artırma yapılmaması, ayrıca kullanmak

için uyuşturucu madde bulundurma suçundan da tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanması suretiyle her iki suçtan hüküm kurulması; ve TCK'nın 53. maddesinin 1 ve 2. fıkraları uygulanırken, aynı maddenin 3. fıkrasının 1. cümlesinin dikkate alınmaması yasaya aykırı bulunmuştur.³¹¹

Kanımızca; satım işlemini kışkırtıcı ajanın hileli ve yanıltıcı hareketlerinden sonra yaptığı için aslında burada bir nevi kışkırtıcı ajanın hareketi cezalandırılmakta ve maddeyi sattırdığı kişiye bu suçtan dolayı ceza verilmemektedir. Zira her ne suretle olursa olsun güvenlik görevlilerinin suç işlemesi ve kanun dışı uygulamaların meşrulaştırılması kabul görmemektedir. Bu nedenle, bir olayda kışkırtıcı ajan kullanılması halinde fail yönünden işlenemez suçun söz konusu olduğu üzerinde durulmalıdır. Ayrıca, ceza kanununda yeni bir düzenleme yapılmak suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı oldukları resmi olarak tespit edilen kişilere doktor kontrolü altında bedelsiz madde temin edilebilir. Bu durumda madde bağımlılarının yasadışı suç örgütleri tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde satışında satıcı olarak kullanılmaları önlenmiş olacaktır.

8. Yaptırım

a. Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri

Güvenlik tedbiri, ceza yaptırımlarının yetersiz kaldığı durumlarda hukuki boşlukları doldurmak için öngörülmüştür. Ceza hukuku sistemimizde hem ceza yaptırımı hem de güvenlik tedbiri hükümleri düzenlenmiştir. Ceza yaptırımı esasen failin işlediği suça orantılı olarak kişiyi bir daha aynı suçu işlememesi ve kişinin ıslah edilmesi amacıyla öngörülen uygulamadır. Buna karşın, cezanın suç işleme riskini her zaman önleyemediği ve cezaevinde tıbbi ve ruhsal tedavi imkanlarının bulunmadığı dikkate alınarak bu açığı kapatmak üzere güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir. 1982 Anayasası'nın 38. maddesi uyarınca, güvenlik tedbirlerinin sadece kanun ile düzenleneceği ve güvenlik tedbirlerinin bir yaptırım şekli olduğu öngörülmüştür.³¹²

³¹¹ Günal, age., s. 108-109; Günay, age., s. 140; Yargıtay 10. CD., 20.11.2009, 2009/5436 E., 2009/18111 K.-
www.kazanci.com.

³¹² Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 721, 727; Artuk, Emniyet Tedbirleri, s. 171-174; Sevrük, age., s. 178; Demirbaş, Genel, s. 481; Öztürk-Erdem, Ceza Hukuku, s. 44-45; Yarsuvat, age., s. 79-99; Nuhoglu, age., s. 23.

TCK madde 191 hükmünde bahsedilen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, bulundurmak veya kabul etmek seçimlik hareketlerinden birini veya birkaçını işlemek suretiyle suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi hakkında ceza yaptırım uygulanmaktadır. Buna karşın, mahkeme hükmettiği cezanın infazını ertelenmek suretiyle tedavi ve denetimli serbestlik olarak kanun hükmünde belirtilen güvenlik tedbirinin cezanın yerine uygulanmasına ve daha işlevsel olduğuna kanaat getirdiği takdirde kişinin ihtiyaç duyduğu tedaviye ve/veya denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmektedir. TCK madde 191/7 uyarınca, fail mahkemenin vermiş olduğu karar üzerine güvenlik tedbirinin gereklerini yerine getirdiği takdirde hakkında verilmiş olan ceza infaz edilmiş sayılmaktadır. Bu durumda güvenlik tedbiri ceza yaptırımının yerini almıştır.³¹³

Mahkeme derdest bir davada hüküm vermeden önce fail hakkında güvenlik tedbirine karar vermesi hususu öğretilerde tartışmalıdır. Günay'a göre; Mahkeme sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişinin tespit edilmesini güvenlik tedbirine hükmedilmesi için yeterli görüyorsa failin bağımlılık durumunun fiziksel ve ruhsal yapısına zarar vereceği ve dolayısıyla toplum için de tehlike oluşturacağı düşüncesinden hareketle güvenlik tedbirine karar verileceğinden söz edilmektedir. Mahkeme tarafından alınan karar, önleme tedbiri niteliğindedir. Suça ilişkin fiilin işlendiğine dair tespit kesinleşmeden böyle bir karar alınabilir. Centel-Zafer-Çakmut'a göre ise; Mahkeme tarafından fail hakkında TCK madde 191'den kaynaklanan bir suça ilişkin tedavi ve denetimli serbestlik kararının verilebilmesi için bu maddeye ilişkin fiilin işlenmiş olması ile birlikte failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeye bağımlılığının olmasını aranmalıdır. Yargılama esnasında fiilin işlendiği sabit olduktan sonra henüz nihai karar verilmeden önce Mahkeme'nin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar vereceği ileri sürülmektedir. TCK madde 191/5'de öngörülen hüküm uyarınca, Mahkemece hükmedilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uyulmadığı takdirde fail hakkındaki yargılamanın devam edeceği ve güvenlik tedbiri yerine ceza yaptırımına hükmedileceği hususuna karar verirken failin TCK madde 191'de öngörülen suçun fiilini işlediğinin sabit olduğu varsayılarak düzenlendiği ileri sürülmektedir. Ayrıca, buradaki güvenlik tedbirinin muhakeme şartının varlığına ihtiyaç duyduğu için kendine özgü bir güvenlik tedbiri olduğu, Mahkeme'nin tedbir kararı verdiğinde muhakemenin durması ve tedbirin gereklerinin yerine getirilmesinin beklenmesi, gerekleri yerine getirildiği takdirde davanın düşmesine karar verilmesi hali, Mahkeme tarafından tedbire hükmedilmesi ile

³¹³ Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 727; Nuhoğlu, age., s. 150; Sevik, age., s.182; Günay, age., s. 141.

davanın esası hakkında hüküm verilmesinin tedbirin gereklerinin yerine getirilmesi şartına bağlı olarak geri bırakılması olarak değerlendirilmiştir.³¹⁴

Kanımızca; Mahkeme'nin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail hakkında güvenlik tedbirine karar vermeden önce, TCK madde 191'deki suça ilişkin fiilin işlendiğinin sabit olmasının aranması isabetli bir yorumdur. Nitekim, TCK madde 191/5'deki hükmün düzenlenmesinde güvenlik tedbirinin gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, başarısızlıkla sonuçlanan güvenlik tedbiri uygulamasından sonra fail hakkında yargılamaya devam olunarak hakkında ceza yaptırımını uygulanmaktadır.

Güvenlik tedbiri ceza yaptırımının uygulanmamasının ön koşulu olarak verilmektedir. Bu nedenle, TCK madde 191'deki hükme ilişkin tedavi ve denetimli serbestlik olarak belirtilen güvenlik tedbirinin, ceza yaptırımının yerine kullanılan ve cezayı tamamen ortadan kaldıran bir yaptırım olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Güvenlik tedbiri ceza yargılamasını erteleyen ve başarı ile sonuçlandığı takdirde davanın düşmesini sağlayan modern ceza politikasına ait özel bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirtmek gerekir ki, ceza hukuku sisteminde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin işledikleri suçlara ilişkin ceza yaptırımı tedavi ve denetimli serbestlik adı altındaki güvenlik tedbirinin öngörülmesi ile ortadan kaldırılmamaktadır. Buna karşın, hapis cezasının infaz edilmesi ile cezaevinde faile sağlanamayacak tedavi olanaklarını tedavi merkezlerinde sunmakla failin fiziki, ruhsal ve sosyal geri dönüşümünü sağlama ve eğitime tabi tutma gibi modern ceza hukukuna yaraşan ve özünde insan haklarını barındıran bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu uygulamada başarısız olduğu takdirde fail hakkındaki yargılamaya devam olunacak ve faile ceza yaptırımını uygulanacaktır.³¹⁵

Kanımızca; fail burada iki kez cezalandırılmaktadır. Zira hem yargı kararı ile güvenlik tedbirine zorunlu olarak tabi tutulmuş ve özgürlüğü kısıtlanmış hem de hakkında ceza yaptırımını uygulanmıştır. Ceza sisteminde kişinin şahsına yararlı olduğu düşünülerek hakkında özgürlüğünü ortadan kaldıran tedavi tedbiri ya da özgürlüğünü kısıtlayan denetimli serbestlik tedbiri uygulandığı ileri sürülse de bu bir özel ceza yaptırımıdır ve tıpkı hapis cezasında olduğu gibi kişiyi ne gerekçe ile olursa olsun toplumdan tecrit ederek ve hürriyetini kendi

³¹⁴ Soyaslan, Genel, s. 568; Öztürk-Erdem, Ceza Hukuku, s. 44-45; Günay, age., s. 141; Sevük, age., s. 182-183; Nuhoglu, age., s. 59.

³¹⁵ Demirbaş, Genel, s. 481-482; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 721-723; Nuhoglu, age., s. 23, 59, 65; Artuk, Emniyet Tedbirleri, s. 151, 164, 167.

iradesi dışında elinden alarak cezasının infaz ediliş biçimidir. Güvenlik tedbirinin uygulanmasında failin öngörülen şartları yerine getiremediği ve fail hakkında hapis cezasına hükmedildiği hallerde, failin tedavi için tedavi merkezinde tutulduğu süre hapis cezasından mahsup edilmelidir. Aksi takdirde, bir başka mahkemenin aynı suçu işleyen fail hakkında güvenlik tedbirine hükmetmemiş olması ve sadece hapis cezasına hükmedilmekle daha kısa süre tutuklu kalması gibi hakkaniyetsiz bir ceza hukuku infazına yol açacaktır. Bu durum TCK madde 191’de güvenlik tedbirinin öngörülmesi ile amaçlanan hukuki yarara hizmet etmeyecek ve adil yargılanma hakkının ihlaline dolaylı olarak sebebiyet verecektir kanısındayız.

aa. Denetimli Serbestlik Tedbiri

Denetimli serbestlik tedbiri yeni ceza kanunumuzla birlikte mevzuatımıza girmiştir. Denetimli serbestlik tedbirinin konulmasındaki amaç, kişinin toplumdan koparılmadan normal hayatına devam etmesi ve toplum içinde yetkili mercilerin denetim ve gözetimi altında ıslah olmasının sağlanmasıdır. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçuna ilişkin olarak denetimli serbestlik tedbiri öngörülmüştür. TCK madde 191/2 uyarınca, dava görülürken mahkeme uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran ve fakat uyuşturucu kullanmayan kişi hakkında denetimli serbestlik tedbiri verebilmektedir. Bunun yanısıra, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi olması halinde denetimli serbestlik tedbirinin yanısıra uyuşturucu veya uyarıcı madde tedavisi de öngörülmektedir. Ayrıca, TCK madde 191/6 uyarınca, dava sonuçlanıp mahkeme tarafından cezaya hükmedildikten sonra da sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilebilmektedir. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği’nin 4. maddesi uyarınca, denetimli serbestlik tedbiri öngörülmekle failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ile bağlantısının kontrol altında tutulması, suça sürüklenmiş olan şüpheli, sanık, çocuk ya da hükümlünün topluma uyumlu hale getirilmesi için gerekli olan her türlü hizmet içerikli programlardan yararlandırılması ve bu süreç içinde toplum içindeki gidişatının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Fail hakkında mahkeme tarafından denetimli serbestlik tedbirine hükmedildiği takdirde, hapis cezası ile cezalandırılması şartlı olarak ertelenmektedir. Denetimli serbestlik tedbirinin şartlarına uyulmadığı takdirde sanığın yargılanmasına devam olunup hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Demirbaş’a göre; denetimli serbestlik tedbiri ceza hukukundaki hapis cezası yaptırımının yerini tutmamakta ve aslında suçlu olan kişilerin serbest kalmasını sonuçlamaktadır. Bu nedenle, ceza kanununda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlara

ilişkin düzenlenmiş olan cezaların fertler üzerindeki caydırıcılığını yitirdiği ileri sürülmüştür.³¹⁶

Kanımızca; TCK madde 191/5'te denetimli serbestlik tedbirinin şartlarını yerine getirmeyen fail hakkında yargılamanın devam etmesi ve hapis cezasına hükmedilmesi söz konusu olmasaydı öğretilerdeki karşıt görüş tartışılabilirdi. Kanun koyucu denetimli serbestlik tedbirine ilişkin hükmü düzenlerken tedbirin gereklerinin yerine getirilmesini şart koşmak suretiyle tedbirden dolayı doğacak sakıncaların önüne geçilmesini sağlamıştır. Fail ve işlemiş olduğu suç hakkında kamu davasının açılması veya yargılama yapılması ya da cezaya hükmedilmesi hallerinin koşullu olarak geri bırakılması söz konusudur. Hapis cezası almayan fail hakkında yetkili kurumlar tarafından ıslah edilmesine yönelik denetleme ve eğitim ağırlıklı çalışmalar yapılmaktadır.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının kuruluş, görev ve çalışma usullerine dair düzenleme 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nda belirlenmiştir. Denetimli serbestlikten sorumlu daire, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması durumunda tedavi edici ve koruyucu yöntemlerin uygulanmasını sağlamaktadır. Bu daire, ceza ve tevkif evleri genel müdürlüğüne bağlı olarak kurulmuştur. Bunun yanı sıra, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü TCK madde 191/3'te öngörülmüş olan hüküm uyarınca rehberlik danışmanlık hizmetini vermekle görevlidir. Müdürlük, Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı olarak kurulmuştur. TCK madde 191/3 hükmü uyarınca ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği madde 46'ya göre, denetimli serbestlik tedbiri konusunda görevlendirilmiş olan uzman kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişi üzerinde yarattığı sorunlar ve buna ilişkin uygulamalar hususunda özel olarak eğitilmiş olması aranmaktadır. Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri veya bürolarında psikolog, sosyolog, özel eğitim uzmanı, psikolojik danışman, öğretmen ve rehber gibi nitelikli görevlilerin gözetiminde bağımlıların çocuk ve yetişkin hastalar olarak ayrı mekanlarda tedavi altında tutulmaları ve bu kişilere farklı tedavi yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir.³¹⁷

³¹⁶ Dönmezer-Erman, C. III, no. 1645; Demirbaş, Kriminoloji, s. 445-446; Günay, age., s. 142; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 737-738, 741.

³¹⁷ Günay, age., s. 142; Özdabakoğlu, age., s. 195-197; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 740.

TCK madde 191/2 hükmü uyarınca, denetimli serbestlik tedbiri kararı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayan ve fakat bu maddeyi bulduran kişi hakkında verilmektedir. Mahkeme, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespit etmek amacıyla bilirkişi ve yetkili mercileri görevlendirmektedir. Denetimli serbestlik tedbirinde davanın görülmesi veya yargılamanın devam ettirilerek cezaya hükmedilmesi koşullu olarak geri bırakılmaktadır.³¹⁸

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin hasta bir kişi olduğu kabul edilerek yeni ceza kanunu düzenlemesi ile getirilen denetimli serbestlik ve tedavi sisteminin getirildiği gözönünde bulundurulursa, gerek mahkemenin gerekse CMK madde 63/1 hükmünde öngörülen cumhuriyet savcısı, müdafii, sanık ya da kanuni temsilcinin mahkemeden denetimli serbestlik tedbirine veya tedaviye hükmetmesi konusunda talepte bulunması yerinde olacaktır. Ayrıca, Mahkeme'nin her ne kadar ceza kanununda yer almasa da, denetimli serbestlik tedbirine karar vermesi için gerekli kriterleri tespit etmesini sağlayacak sosyal araştırma raporunun Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun 13. maddesinde belirtildiği üzere yetkili uzmanlardan alınması halinde mahkemenin kanaat getirebilmesi için faydalı olacaktır.

TCK madde 191/5 hükmü uyarınca, mahkeme tarafından hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilen kişi tedbire ilişkin sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymayan kişi hakkındaki davanın yargılamasına devam olunur ve hakkında cezai hüküm verilir. Buna karşın, denetimli serbestlik tedbirinin gereklerini yerine getiren sanık hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilmektedir. Denetimli serbestlik tedbirinin süresine ilişkin kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanunilik ilkesi gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında verilecek olan denetimli serbestlik tedbirinin süresinin asgari ve azami sınırlarının kanun maddesinde yer alması uygun olacaktır. Mahkeme sanık hakkında denetimli serbestlik tedbiri öngörürken bu tedbirin koşullarını ve süresini sosyal araştırma raporu doğrultusunda takdir hakkını kullanarak vermelidir. Türk Ceza Kanununda, denetimli serbestlik tedbiri hususunda karar veren mahkemenin tedbirin yanısıra sanığa uyuşturucu veya uyarıcı madde hususuna ilişkin yükümlülükler yükleyip yükleyemeyeceği hususunda herhangi bir açıklık getirilmemiştir. Kanun hükmü tarafından denetimli serbestlik tedbirinin

³¹⁸ Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 740; Günay, age., s. 142.

yanısına cezaya hükmedilmeden önce sanık hakkında ayrıca sanığa sorumluluk yüklenmesi doğru bulunmamaktadır.³¹⁹

Kanımızca; mahkeme sanık hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verirken bu tedbirin gereği sanığa yüklemesi gereken sorumlulukları da kararında belirtebilmelidir. Ancak, bu sorumlulukların neler olduğunun kanunda açıkca belirtilmiş olması bu konudaki tereddütlerin ortadan kalkması açısından daha sağlıklı bir hukuki yaklaşım olacaktır.

bb. Tedavi ile Birlikte Öngörülen Denetimli Serbestlik Tedbiri

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında mahkeme tedavi tedbirinin yanısıra denetimli serbestlik tedbirine de karar verebilmektedir. Bu iki tedbirin birlikte verilmesinin sebebi failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını önleyerek toplum kazandırılmasını sağlamaktır. Denetimli serbestlik ise, tedavi tedbiri ile failin madde bağımlılığından kurtulduktan sonra tekrar aynı sosyal ortama ve uyuşturucu veya uyarıcı madde satıcıları ile bağlantıya geçmesini önlemek ve kalıcı bir biçimde sağlıklı bir birey olmasını sağlamaktır. TCK madde 191/4 hükmü uyarınca, tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine tedavi bittikten sonra bir yıl daha devam olunur. 1972 tarihli Tek Sözleşmesine dair Protokol, Psikotrop Maddelere ilişkin Sözleşme ve 1982 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde taraf devletlere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi edilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve tedavi sonrasında rehabilitasyon ve topluma kazandırma çalışmalarının yapılabilmesi için önlemler almaları bakımından sorumluluk yüklenmiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail hakkında mahkeme tarafından verilecek olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uluslararası Sözleşme hükümlerinin getirmiş olduğu hükümlere ve taraf devletlerin iç hukuklarında uygulamaları gereken kurallara uyum göstermektedir. Tedavi sonrası denetimli serbestlik tedbiri sayesinde fail sadece eski bağımlılık yapan alışkanlıklardan kurtulmakta; aynı zamanda toplumda uyuşturucu veya uyarıcı madde bağlantılı suçlardan da uzak tutulmuş olmaktadır. Bu sayede toplum dolaylı olarak uyuşturucuya ilişkin suçlardan korunmaktadır. TCK madde 191/4 uyarınca, denetimli serbestlik uygulaması tedavi süresinin sona ermesinden sonra bir yıl daha devam ettirilmekte ise de, bu sürenin yeterli görülmediği hallerde uygulama süresinin uzatılmasına karar

³¹⁹ Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 739; Günay, age., s. 142; Soyaslan, Özel, s. 394.

verilebilmektedir. Ancak bu uzatma süresi en fazla üç yıldır. Mahkeme, denetimli serbestlik tedbirinin uzatılması hususunda takdir hakkını kullanırken uzman bilirkişilerin mahkemeye sunacağı sağlık araştırma raporundan yararlanacaktır.³²⁰

Mahkeme'nin fail hakkında hem tedavi hem de denetimli serbestlik tedbiri verdiği hallerde, fail tedavi tedbirinin gereklerini yerine getirmiş ve fakat denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymamış ise, her iki tedbirinin birbirinden farklı özellikler taşıması ve aynı yapıda olmamasından dolayı, fail hakkındaki davanın düşmesi ya da cezasının infaz edilmiş sayılabilmesi için TCK madde 191/7 hükmü uyarınca her iki tedbirin gereklerine de uyulmuş olması gerekir. Mahkeme yargılama esnasında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri vermiş olduğunda ve tedbirlerin gerekleri yerine getirildiği takdirde TCK madde 191/5 hükmü uyarınca dava düşer. Mahkeme tarafından verilmiş olan tedbirler ceza hükmü yerine geçen güvenlik tedbirleri niteliğindedir. Buna karşın, mahkeme cezaya hükmetmiş olmasına karşın ayrıca tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri de öngörmüş olduğunda ceza hükmünün ertelenmesini sonuçlayan bir güvenlik tedbiri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargıtay 12001/3373 sayılı kararında, kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan sanıkların uyuşturucu madde kullanmış olanları hakkında sadece tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi ceza ile birlikte tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine de hükmedilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca, özel bir erteleme olan denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi halinde genel erteleme niteliğinde olan cezaların ertelenmesine karar verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. TCK 191. maddesinde, uyuşturucu madde kullanmış olan sanıklar hakkında, birinci fıkraya göre cezaya hükmedilmeden ikinci fıkra gereğince sadece tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi altıncı fıkranın yollaması uyarınca birinci fıkradaki ceza ile birlikte ikinci fıkradaki tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine de hükmedilebileceği öngörüldüğünden; sanıklar hakkında bir tür özel erteleme hükmü niteliğini taşıyan TCK'nın 191/2. maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedildiği halde, genel erteleme hükmü niteliğinde olması nedeni ile uygulanma olanağı bulunmayan TCK madde 51 uyarınca da cezalarının ertelenmesine karar verilmesinin bozmayı gerektirdiğine karar vermiştir.³²¹

³²⁰ Soyaslan, Özel, s. 397-398; Günay, age., s. 141; Günal, age., s. 174.

³²¹ Dönmezer-Erman, C.III, no. 1647-1648; Günay, age., s. 141; Yargıtay 10. CD., 03.03.2009, 2007/12001 E., 2009/3373 K.-www.kazanci.com.

Kanımızca; gerek tedavi süresinde gerekse tedavi sonrası için denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiş olsun, her iki halde de kişinin hürriyeti kısıtlandığından kişinin zorla tedavi merkezinde tutulduğu süre ve denetimli serbestlik tedbiri ile denetim altında tutulduğu süre hükmedilen cezadan indirilmelidir.

cc. Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında Mahkeme tarafından verilmiş denetimli serbestlik kararının infaz edilebilmesi için mahkeme ilamı Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilecektir. Başsavcılık ilamı denetimli serbestlik genel defterine kaydettikten sonra denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne yollayacaktır (Yönetmelik madde 47). Hakkında denetimli serbestlik kararı verilen kişiye TCK madde 191/3 uyarınca rehberlik edecek bir uzman görevlendirilecektir. Uzman rehberin Mahkeme tarafından görevlendirilmemiş olması halinde kendisine denetimli serbestlik şube müdürlüğü veya bürosu tarafından bir rehber görevlendirilecektir (Yönetmelik madde 46). Yönetmelik'te belirtilen kurumlar her yıl Ocak ayında şube müdürlükleri ve bürolara denetimli serbestlik kararı uyarınca görevlendirilebilecek uzman rehberlerin listesini göndermektedir. Şube müdürlüğü veya bürolar ise listeleri Cumhuriyet başsavcılığı vasıtasıyla mahkemelere göndermektedir (Yönetmelik madde 46/5). Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasının talep edilmesi halinde, şube müdürlükleri veya bürolar öncelikle kendi kurumlarında kayıtlı uzman rehberlerden faydalanmaktadırlar. Kendi kurumlarında uzman rehber bulunmadığı takdirde Yönetmelik uyarınca belirlenmiş olan diğer kurumlarda bulunan uzman rehberlerden birini görevlendirebilmektedir. Denetimli serbestlik görevlisi olarak tanımlanan kişiler; denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinde çalışan şube müdürü, sosyal çalışmacı, şef, psikolog, sosyolog, öğretmen, infaz memuru, koruma memuru, kadrolu memurlar, geçici memurlar ve gönüllü çalışanlardır (Yönetmelik madde 4). Denetim konusunda görevlendirilecek ve kişinin topluma yeniden katılması ve bütünleşmesini sağlayacak kişiler sosyal çalışmacı ve psikolog olmak üzere uzman kişilerden seçilmek zorundadır.³²²

Denetimli serbestlik kararının infaz edilmesi uzman rehberlerin hazırlamış olduğu denetim planı doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Denetim planı sosyal çalışmacı, psikolog,

³²² Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 741; Günay, age., s. 141-142; Özdebakoğlu, age., s. 195-199.

sosyolog ve öğretmen benzeri uzmanlar tarafından hazırlanmakta ve kişinin toplumla bütünleşmesini ve sosyal ilişkilerini iyileştirmesini amaçlamaktadır. Plan, sosyal inceleme raporu veya sosyal araştırma raporu doğrultusunda hazırlanmakta ve denetimli serbestlik yöntemini belirleyen rehber uzmanlar tarafından mesleki çalışmalar sonucunda oluşturulmaktadır. Denetimli serbestlik tedbirinin amacı, niteliği, süresi, suçun içeriği, denetimli serbestlik kararına tabi olan kişinin ruhsal ve bedensel ihtiyaçları, bu ihtiyaçların karşılanması için birlikte çalışılması gereken uzman kişiler ve kuruluşlar ile kişiye özgü uygulanacak yöntem denetim planında belirtilmektedir (Yönetmelik madde 4, 42/3). Denetimli serbestlik tedbirinde görevlendirilen uzman rehber güvenlik tedbirinin uygulama süresince uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan kişiyi madde kullanımının olumsuz etkileri ve sonuçları hakkında bilgilendirmektedir. Ayrıca, kişinin kendisine ve topluma karşı sorumluluk bilincini geliştirebilmesi için rehberlik edecektir. TCK madde 191/3 uyarınca, hakkında denetimli serbestlik kararı alınmış olan kişinin tedbirin gereklerine uymasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Nitekim, hakkında denetimli serbestlik kararı alınmış olan kişinin denetim planına uygun davranması ve şube müdürlüğünün hazırlamış olduğu programa riayet ederek denetimli serbestlik görevlilerince yapılan tavsiyelere ve uyarılara uyması ve hatta bu duruma katlanması zorunlu kılınmıştır (DSYMKK Kanunu madde 5/1).

Kişi denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine ve denetim planına uymadığı takdirde, denetimli serbestlik tedbiri TCK madde 191/2'deki tedbir kararı uyarınca alınmış ise durmuş olan yargılama süreci işlemeye başlar ve yargılamaya devam olunarak sanık hakkında hüküm verilir. Denetimli serbestlik tedbiri TCK madde 191/6'daki hüküm verilmesi ile aynı zamanda ya da hüküm verilmesinden sonra alınmış ise, hükümlü hakkında hükmolunan ceza infaz edilir (TCK madde 191/5, 7). Denetimli serbestlik tedbiri verilen kişinin kişisel gelişimi ve davranışları hakkında görevlendirilmiş olan uzman rehber üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verilmesi öngörülmüştür (TCK madde 191/3). Soyaslan-Özel'e göre; TCK'nın 191. maddesinin 3. fıkrasında üçer aylık raporun hakime verileceği öngörülmüş olsa da mahkeme tarafından verilen denetimli serbestlik kararının yine mahkemenin denetiminde olmasının daha uygun olduğu ve raporun hakime verilmesi yerine mahkemeye verilmesinin daha uygun olacağı ileri sürülmüştür. Denetimli serbestlik süresince uzman rehber kişinin göstermiş olduğu gelişim ve sergilediği davranışlar hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek şube müdürlüğüne veya büroya iletir. Mahkeme, verilen rapordan herbirini

inceleyerek denetimli serbestlik tedbirinin devamına veya tedbirin kaldırılmasına hükmedecektir (TCK madde 191/3).³²³

Kanımızca; kanunun yapılma amacına uygun olarak uzman raporlarının mahkemeye sunulması daha isabetli olacaktır. TCK madde 191/2 uyarınca, kullanmamakla beraber kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında verilen denetimli serbestlik kararı, kişinin ihtiyaçları gözetilerek düzenlenen denetim planı doğrultusunda görevli uzman rehber tarafından sanık veya hükümlünün uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmasının kendisine ve topluma karşı doğurmuş olduğu olumsuz etkileri ve kullanımın yol açtığı sonuçların ayırdına varması ve kişiyi bu konuda bilinçlendirmesi söz konusudur.

dd. Tedavi Tedbiri

TCK madde 190 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler Mahkeme kararıyla tedavi tedbirine tabi tutulmaktadır. Kişinin uyuşturucu madde ya da uyarıcı madde kullanması tedavi tedbirinde herhangi bir değişiklik yaratmamaktadır. Bu nedenle, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasından dolayı tedaviye gereksinim duyduğu takdirde Mahkeme'nin takdiriyle tedavi tedbiri uygulanacaktır. Modern ceza hukukunun uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına yaklaşımı, bu kişilerin hasta oldukları ve cezai müeyyideye tabi tutulmalarından ziyade öncelikle tedavi edilmelerinin daha yerinde olacağı düşüncesidir. Zira, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında işlenen suçların asıl sebebi olan bağımlılık sorununun ortadan kaldırılması gerekmektedir. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının tespiti için kiminoloji laboratuvarında idrar, kan ya da saç kılı incelemesi yapılmaktadır. Türkiye'de kişinin idrarı incelemek suretiyle tespit yapılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu yöntemin sağlıklı bir netice verebilmesi için idrar alımından sonra incelemenin belli bir sürede yapılması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerinin etkilerinin farklılaşmasının yanısıra vücuttan atılım süreleri de farklıdır. Morfin en fazla üç veya dört günde vücuttan atılırken esrarın vücuttan atılımı bir haftayı bulmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı iddia edilen sanığın Adli Tıp Kurumu'na sevk edilmeden ve tıbbi incelemeleri ve tespitler sonucunda çıkacak tıbbi raporun içeriği görülmeden sanık hakkında tedavi tedbirine hükmolunmayacaktır. Başka bir deyişle, sanığın uyuşturucu veya uyarıcı

³²³ Soyaslan, Özel, age., s. 397-398; Özdebakoğlu, age., s. 197-199; Günay, age., s. 140-142.

madde kullandığı tıbben saptanmadan tedavisine karar verilmeyecektir. Sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığını ikrar etmesi mahkemenin sanık hakkında tedavi tedbirine karar verebilmesi için yeterli olmayacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçundan sanık olan kişilerin suçun konusunu oluşturan maddeleri kullanıp kullanmadığının tespitine de gidilmelidir.³²⁴

Eski 765 sayılı TCK madde 404/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edilen sanığın bu maddelere olan alışkanlığının bağımlılık derecesinde olması aranmakta idi. Başka değişle, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığı bağımlılık seviyesinde olduğu takdirde tedavi tedbiri uygulanacak ve hastanede tutulmasına karar verilmekteydi. Bu durumda failin ayrıca cezalandırılması yerine sadece tedavi tedbiri kararı uygulanmaktaydı. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımları bağımlılık derecesinde olmayan kişiler için herhangi bir tedbir uygulanmamakta ve bu kişiler diğer suçları işlemiş olan kişiler gibi cezalandırılmaktaydı. 765 sayılı TCK madde 404/4'ün uygulaması öğretilerde eleştirilmiştir. Zira uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların bağımlılık derecesine gelmeden tedavi edilmelerinin hem topluma kazandırılmaları için hem de tedaviye cevap vermeleri için daha uygun olacağı ve bu nedenle kişiye tedavi olma olanağının tanınması gerektiği üzerinde durulmuştur. Yeni 5237 sayılı TCK madde 191 uyarınca, öğretilerdeki eleştiriler ve öneri dikkate alınmak suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin bağımlılık derecesine gelmiş olmaları şartı aranmaksızın Mahkeme tarafından haklarında tedavi tedbirine karar verilmesi öngörülmüştür. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma sayısı veya kişinin maddeye olan alışkanlığı dikkate alınmamaktadır. Buna karşın, kişi maddeyi bir kere dahi kullanmış olması durumunda hakkında Mahkemece tedavi tedbirine hükmedilebilmektedir. Bunun yanısıra, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımındaki bağımlılık akıl hastalığına yol açmış ise, TCK madde 57/7 uyarınca özel olarak tedavisi söz konusu olacaktır ve TCK madde 191'de öngörülen tedavi tedbirinden farklı bir uygulamaya tabi tutulacaktır.³²⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında verilen tedavi tedbiri her ülkede farklılık göstermektedir. Genelde sanık tutuklu yargılanmıyorsa öngörülecek tedavi Mahkeme'nin takdirine bırakılmaktadır. Buna karşın, sanık tutuklu yargılanıyorsa tedavi

³²⁴ Günay, age., s. 142; Günel, age., s. 173-174; Özdebakoğlu, age., s. 195-199; Yargıtay 10. CD., 14.6.2006, 2005/19720 E., 2006/8087 K.-www.kazanci.com.

³²⁵ Bayraktar, Kamu Düzeni, s. 620; Güngör-Kınacı, age., s. 376-383; Günay, age., s. 69, 85; Erman, age., s. 1080, Centel, age., s. 179, 192; Çakmut, age., s. 237; Kurt, age., s. 187; Günel, age., s. 174.

tedbiri mecburi tutulmaktadır. Bayraktar'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler için ceza yaptırımını uygulanması yerine sadece tedavi tedbirinin uygulanmasını savunanlar, tedavi tedbirinin ceza yaptırımını gibi zorunlu hale getirilmesini ve hürriyeti bağlayıcı ceza şeklinde uygulanmasının gerekliliğini ileri sürmüşlerdir. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulabilmesi için madde kullandığı tespit edildikten sonra resmi hastaneye ya da ihtisaslaşmış merkezlere götürülmesi uygun olacaktır. Kişinin tedaviden kaçması halinde hakkında kovuşturma açılmasından ziyade zorunlu tedavisinin tamamlanmasının daha sağlıklı bir uygulama olacağı vurgulanmıştır. Yargıtay 30377/1365 sayılı kararında, sanığın 35 yıldır esrar maddesi kullandığını ve bağımlı olduğunu, bu suçtan sabikasının bulunduğunu beyan etmesi karşısında, sanıkta uyuşturucu madde kullanma alışkanlığının iptila derecesinde olup olmadığı hususunda rapor alınıp hakkında TCK'nun 404/son. maddesinin uygulanması gerekip gerekmeyeceğinin kararda tartışılmamasını yasaya aykırı bulmuştur.³²⁶

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edilen kişinin tedavisine yoğunlaşılması toplum değerleri ve sağlığı açısından isabetli olacaktır. TCK madde 191/2 uyarınca, tedavi tedbirine karar verme Mahkeme'nin takdirine bırakılmıştır. Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilere tedavi tedbirini tercih edip etmediği sorulmamakta ve bir nevi ceza yaptırımını gibi kişiye zorunlu tedavi uygulanmaktadır. Nitekim, verilen tedavi tedbirine uymayan kişi hakkında yargılama süreci yeniden başlamakta ve sonuçlandırılarak cezaya hükmedilmekte ve cezası infaz edilmektedir.

Öğretide tartışma konusu yapılan husus, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi için mahkemece takdir edilmiş olan tedavi tedbirinin kişinin rızası doğrultusunda olmasının kişinin tedavisi açısından daha olumlu sonuç verip vermeyeceği noktasındadır. Bayraktar'a göre; madde bağımlısı olan kişilerin tedaviye zorunlu olarak tabi tutulmalarının ve rıza göstermelerinin beklenmemesinin daha iyi sonuçlar vereceği ileri sürülmektedir. TCK madde 191/6 uyarınca, sanık hakkında mahkeme tarafından cezaya hükmedildikten sonra da tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilebileceği öngörülmüştür. Kişi hakkında verilecek ceza hükmünün yanısıra tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilmesi için aranan koşul, daha önce bu tedbir kararının verilmemiş olmasıdır. Kişinin tedavi tedbirine karar verilmesi hususunda herhangi bir zorunluluk yoktur ve tedbir kararına mahkeme raporlar

³²⁶ Bayraktar, Uyuşturucu, s. 63; Erman, age., s. 1068; Günay, age., s. 142-143; Yargıtay 10. CD., 14.1.2002, 2001/30377 E., 2002/1365 K.-www.kazanci.com.

doğrultusunda karar verecektir. Mahkeme yargılama sonunda cezaya hükmetmiş olsa da cezanın infazını ertelemek suretiyle tedavi ve serbestlik tedbiri uygulayabilmektedir. Mahkemece kişinin rızası alınmadan tedavi tedbirine hükmedilmektedir. Böylece hem kişinin sağlığı hem de toplumun uyuşturucu madde suçlarına karşı korunması ve kamu düzeninin sağlanması hedeflenmiştir. Bunun yanısıra, kişinin özel bir hastanede ve daha etkin koşullarda tedavi olmayı talep etmesi halinde devletin bu ücreti ödemesinin gerekip gerekmediği tartışılmaktadır. Bayraktar'a göre; sosyal hukuk devletinin bir gereği olarak kişilerin tedavi taleplerinin sosyal haklardan olduğu ileri sürülmüştür.³²⁷

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kişide temyiz kudretini kısmen veya tamamen kaldırdığından bu kişiler için uzmanlar tarafından hazırlanmış raporlar doğrultusunda tedavi edilmelerine karar verilmesi daha uygun olacaktır. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilere uygulanan zorunlu tedavi tedbiri gereği, en etkin ve kaliteli sağlık hizmetinden faydalanmaya haklarının olduğundan, gerektiği takdirde ya da kişinin talebi üzerine özel hastanede yapılacak tedavinin kişiye sağlanmasının doğru bir uygulama olacağı kanısındayız.

Tedavi süresi kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanım miktarı ve tedavi ihtiyacına bağlı olarak değişkenlik gösterdiğinden kanun maddesinde tedavi süresi belirtilmemiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tıbben tamamen iyileştiği raporlarla tespit olunduğu ve kişinin madde kullanımından vazgeçtiği anlaşıldığı takdirde tedavi tedbiri sonlanacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavisinin uzun sürmesi halinde kişinin tedaviye cevap vermediği ya da tedavinin gerektiği gibi etkili olmaması söz konusu olacaktır. Kişinin tedavi süresinin ve tedavisine ilişkin bilgilerin tedavi kurumunda kaydedilmesi istatistiki açıdan yararlı olmaktadır. Bu kayıtların değerlendirilmesi sonucunda tedavi kurumlarının tedavi yöntemlerini ölçme ve verilen hizmetin kalitesinin anlaşılabilmesinde etkili olacaktır. Bu verilerin doğrultusunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların bu maddelerden arınması için izlenecek tedavi yöntemi ve diğer sosyal ve eğitsel yaklaşımların belirlenmesinde katkısı olmaktadır. Tedavi konusundaki bilgiler ve tedavi kurumlarına yatırılan hastaların iyileşme süreçleri uzman doktorların görüşleri doğrultusunda belirlenmektedir.³²⁸

³²⁷ Bayraktar, Uyuşturucu, s. 63; Erman, age., s. 1068-1069; Sevik, age., s. 199; Günay, age., s. 143.

³²⁸ Centel, age., s. 180; Günay, age., s. 143; Öz dabakoğlu, age., s. 119.

ee. Tedavi Tedbirinin Yerine Getirilmesi

TCK madde 191 uyarınca, Mahkeme sanık hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespit etmek ve kullanıyor ise tedaviye ihtiyaç duyulup duyulmayacağı hususunda uzman doktorların görüşüne başvuracaktır. Bu nedenle, sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığının boyutlarını tespit edebilmek bakımından bilirkişi raporunun alınması ve bunun sonucuna göre tedavi tedbirine karar verilmesi gerekmektedir. Mahkeme, bilirkişi olarak atanan uzman doktora uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında öngörülebilecek tedavi yöntemini soracaktır. Yargıtay 2002-030360 sayılı kararında, sanığın uyuşturucu madde kullanma alışkanlığının bağımlılık derecesinde olup olmadığı hususunda rapor alınarak sanık hakkında TCK'nın 404/4. maddesinin uygulanması gerekip gerekmediğinin kararda tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Kişiye yatarak ya da ayakta tedavi yöntemi uygulanması gerektiği uzman doktorun raporunda belirtilmelidir. Ayakta tedavinin hem daha ekonomik olması hem kişi özgürlüğünü kısıtlamaması, kişinin normal yaşantısında devam edebilmesi ve sosyal çevresinden kopmadan tedavi görmesi açısından daha tercih edilmektedir. Aksi takdirde, sosyal çevresini değiştirmeyen ve uyuşturucu alışkanlığı olan kişilerle hayatını sürdüren kişinin tedavi olması güçleşmektedir. Ayakta tedavinin avantajları ve kişiyi özgür kılması yatarak tedaviye karşı çıkan bağımlıların bu yöntemi kabul ederek tedavi olmalarının kolaylaştırmakta ve bazen mahkeme kararı gerekmeksizin tedavi talebinde bulunmalarını sağlamaktadır. Günay'a göre, kişinin sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde alışkanlığında fiziksel bağımlılığının ortadan kaldırılmasının yeterli olmadığı, bu kişilerin ayrıca bireysel ve sosyal terapiye tabi tutulmak suretiyle ruhsal arınma ve psikolojik bağımlılıktan kurtulmak suretiyle toplumsal yaşama adapte olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.³²⁹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin alışkanlıklarından ya da bağımlılıklarından kurtulabilmesi için yararlandıkları tedavi merkezleri Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bünyesinde bulunan Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi'dir. Bu merkezin dışında birkaç merkezin daha bulunduğu bilmesine karşın Türkiye genelindeki ihtiyacın tek bir merkez üzerinden karşılanamayacağı gerçektir. Tedavi yöntemi tedavinin verimliliği açısından önem arz etmektedir. Madde bağımlılığına ilişkin tedavinin bilimselliği kanıtlanmış kurumlarda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tedavinin kişinin fiziksel ve ruhsal

³²⁹ Özdabakoğlu, age., s. 195-196; Yargıtay 10. CD., 21/01/2002 tarih ve 2002-030360 sayılı kararı- Günay, age., s. 142.

durumuna uygun ve elverişli ortamda uzman doktor ve sağlık memurları tarafından gerçekleştirilmelidir. Tedavide uzman personelin kalitesi büyük rol oynamakta ve tedavi kurumlarının niteliklerinin ve imkanlarının artırılması ve devlet tarafından desteklenmesi zorunluluktur. Bu amaçla Türkiye çapında ayakta tedavi hizmeti veren psikolojik danışmanlık ve tedavi merkezleri kurulmalıdır. Sağlık Bakanlığı'nın her yıl Ocak ayının onbeşine kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarının tedavilerinin yapılacağı merkezlerin şube müdürlüğü veya büroya bildirilmesi istenmektedir. Sağlık Bakanlığı'na bildirilecek tedavi merkezlerinde bu sayede madde alışkanlıkları veya madde bağımlılığı olan kişilerin tedavileri yapılabilecektir. TCK madde 191/2 uyarınca, Mahkeme uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da madde bağımlısı olan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmekte ve fakat sanığın tedavi göreceği merkezi belirlemede söz sahibi olmayacaktır. Bunun yanısıra, Mahkeme sanığın, hakkında verilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymasının zorunlu olduğu, bu tedbirlere uymadığı takdirde yargılamaya devam olunup hüküm verileceği ve öngörülecek cezanın infaz edileceği hakkında sanığı bilgilendirecektir (TCK madde 191/2). Yargıtay 142/8890 sayılı kararında, 5237 sayılı TCK 191/3. maddesi uygulanırken infazı kısıtlayacak şekilde UMATEM'de görevli bir uzmanın görevlendirilmesine karar verilmesini yasaya aykırı bulmuştur.³³⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında mahkeme tedavi tedbiri ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmektedir. Kişi tedavi süresince denetimli serbestlik tedbirinin yükümlülüğü altında olacaktır. Kişi hakkında tedavi tedbirinin sona ermesinden sonra bir yıl süre ile denetimli serbestlik tedbiri sürmektedir. Tedavi ve denetimli serbestlik kararına ilişkin mahkeme ilamı Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir. Şube müdürlüğü veya büro tedavi ve denetimli serbestlik kararı alınan kişinin on gün içinde tedavisinin yapılması amacıyla belirtilmiş sağlık kurumuna başvurması için tebliğde bulunur. Sağlık kurumuna başvuru yazısı üzerine, çağrıya icabet etmeyen kişinin durumu şube müdürlüğüne veya büroya bildirilir. Sağlık kurumu, kişinin tedavi kurumuna başvurduğu tarihi, tedavinin başlatıldığı tarihi, uygulanacak tedavi programını ve tedavinin tamamlandığı tarihi şube müdürlüğüne veya büroya bildirmekle yükümlüdür. Kişiye özel hazırlanmış olan tedavi programına uymaması halinde tedavi kurumu tarafından bu durum şube müdürlüğüne veya büroya bildirilecektir. Hakkında tedavi uygulanan kişinin sağlık kurumu tarafından belirlenen tedavi programına uyup uymadığı uzman rehber tarafından şube müdürlüğü ve

³³⁰ Günay, age., s. 142; Özdabakoğlu, age., s. 195-199; Yargıtay 10. CD., 29.6.2006, 2006/142 E., 2006/8890 K.-www.kazanci.com.

büro tarafından talep edildiğinde her zaman denetlenebilmektedir. Buna karşın, kişi için hazırlanmış tedavi planına itiraz mümkündür. Hakkında tedavi tedbiri uygulanacak olan kişi veya kanunu temsilcileri şube müdürlüklerinin veya büronun hazırlamış olduğu rapora adli merciler önünde itiraz etme hakkına sahiptir. Şube müdürlüğünün veya büronun hazırlamış olduğu raporun adli mercilere ulaşmasına bir engel yoktur. Bunun yanısıra, şube müdürlüklerinin veya büronun ve koruma kurullarının idari eylem ve işlemlerine karşı infaz hakimliğine şikayette bulunma hakkı mevcuttur (Yönetmelik madde 65). Hakkında tedavi tedbiri verilmiş olan kişinin, tedavi kurumuna sevk tarihinden itibaren beş gün içinde sağlık kurumuna başvurması, denetim planına uymaması veya sağlık kurumu tarafından belirlenmiş olan tedavi programına uymadığı takdirde şube müdürlüğü veya büro tarafından Cumhuriyet başsavcılığına durum bildirilir. Mahkeme durumdan haberdar edildikten sonra, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri dava sırasında verilmiş ise, davaya devam edilerek hüküm verilecektir. Buna karşın, ceza hükmedildikten sonra tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması söz konusu ise, hükmolunan cezanın infazı gerçekleştirilir. Tedavi tedbiri sona erdikten sonra şube müdürlüğü veya büro tedavinin yapıldığı sağlık kurumundan tedavi edilmiş kişinin evrakının iadesini talep edecektir. Evrak iade edildiğinde Mahkeme'ye intikal edilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Tedavi sonunda, tedavinin başarıyla tamamlanmış olması ve artık tedaviye ihtiyaç olmadığı raporda belirtiliyor ise, tedavi sonrası denetimli serbestlik tedbirine bir yıl süre ile devam edilmektedir. Denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranılması halinde, tedavisi yapılmış olan kişi hakkında açılmış olan kamu davasının düşmesine karar verilir. Buna karşın, cezaya hükmedildikten sonra verilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmiş ise, kişinin tedaviyi başarıyla sonuçlandırması ve denetimli serbestlik kurallarının gereklerine uyduğundan dolayı cezası infaz edilmiş sayılacaktır. Yargıtay 5976/1146 sayılı kararında, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri farklı nitelikte tedbirler olup tedavi süresince rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesine karar verilmesinin infazda karışıklığa yol açacağını belirtmiştir. Kullanmak için uyuşturucu madde bulduran ve uyuşturucu madde kullandığı tıbben saptanamayan sanık hakkında TCK madde 191/2 uyarınca tedaviye hükmedilemeyeceğinin gözetilmemesi; tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri farklı nitelikteki tedbirler olup TCK madde 191/2 ve 3. fıkraların uygulanması sırasında, sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi gerektiği gözetilmeksizin infazı kısıtlayacak şekilde Cumhuriyet Savcılığı'nca hükümlünün rehberliğini yapmak üzere bir uzman görevlendirilmesine karar verilmesi; TCK madde 191/5'in uygulanmasına karar verilirken denetimli serbestlik tedbirinin yanı sıra sanığın tedavi tedbirinin gereklerine de

uygun davranması gerektiğinin belirtilmemesi; ve hükümden sonra yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanun'la değişik TCK madde 191 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamış olan sanık hakkında hapis cezasına hükmedilmeden TCK madde 191/2'ye göre sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir.³³¹

b. Ceza

TCK madde 191/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran faile öngörülen ceza 1 yıldan 2 yıla kadar hapis cezasıdır. Mahkeme, sanık hakkında hapis cezasına hükmettikten sonra takdir hakkını kullanarak kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı da verebilmektedir. Bu durumda, cezanın infazı ertelenmekte ve öncelikle güvenlik tedbiri uygulanmaktadır. Ancak, mahkemenin hükümlü hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmesi için daha önce kişi hakkında aynı suç nedeniyle güvenlik tedbirinin uygulanmamış olması aranmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan veya bağımlılığı bulunan kişi hakkında mahkeme önce hapis cezasına hükmedecektir. Ceza yaptırımına hükmettikten sonra mahkeme, sanığın ve toplumun menfaati açısından ceza yaptırımını uygulamak yerine güvenlik tedbirinin uygulanmasının daha yararlı olacağı yönünde kanaat oluşturduğu takdirde cezanın infaz edilmesine değil tedavi tedbirinin infaz edilmesine karar verecektir. Mahkeme, sanığın tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde ertelenmiş olan cezasının infaz edileceğini hem sanığa ihtar etmek hem de kararında bildirmek zorundadır. Aksi takdirde, sanık hakkında verilmiş olan karar yasaya aykırı bulunarak hükmün bozulmasını sonuçlamaktadır. Bunun yanısıra, TCK madde 191/6 uyarınca sanık hakkında hükmedilmiş olan cezanın infazının ertelenmesine de karar verecektir. İnfazı uygun görülen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uyulduğu takdirde sanık hakkında öngörülmüş olan ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Başka bir deyişle, sanık hakkında hükmolunan cezanın yerini güvenlik tedbiri almakta ve infaz edilmektedir. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanıp uygulanmadığı Cumhuriyet Başsavcısı tarafından takip edilecek ve mahkemeye rapor halinde bildirilecektir. Güvenlik tedbirinin gereklerine uyulmadığı tespit edilirse TCK madde 191/7 uyarınca ertelenmiş olan cezanın infazı gerçekleştirilecektir. Cezanın derhal infaz edilmesinin öngörülmesinin sebebi, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinden beklenen yararın sanık hakkında sağlanamaması ve cezanın

³³¹ Günay, age., s. 142; Özdabakoğlu, age., s. 197-199; Yargıtay 10. CD., 02.02.2009, 2007/5976 E., 2009/1146 K.-www.kazanci.com.

derhal infaz edilmek suretiyle kişinin topluma vereceği zararların derhal önlenmesi, sanığın tekrar uyuşturucu kullanan kişilerin arasına katılmasının önlenmesi ve uyuşturucu madde suçlarının yaratmış olduğu tehlikeden toplumun korunmasıdır.³³²

Failin işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkum edilmesi halinde, verilen cezanın ertelenmesine mahkeme tarafından takdir edilebileceği öngörülmüştür. Kişinin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçundan hükmedilecek olan cezada kısa süreli hapis cezasına alternatif yaptırımlar olarak TCK madde 50 uyarınca tedavi tedbirine veya TCK madde 51 uyarınca denetim süresince tedavi görmek koşuluyla hapis cezasının ertelenmesine hükmedilmesi uygun bulunmamaktadır. TCK madde 50’de öngörülen kısa süreli hapis cezasına alternatif yaptırım olarak tedavi tedbirinin öngörülmediği ve hapis cezası TCK madde 51 uyarınca ertelenecek olan hükümlü hakkında tedavi yükümlülüğünü öngören bir düzenlemenin de yer almadığı ileri sürülmektedir. Centel-Zafer-Çakmut’a göre; TCK madde 191’deki suçtan dolayı sanığa verilecek ceza 1 yıl ile 2 yıla kadar hapis cezasıdır. Sanık hakkında mahkeme tarafından öngörülecek hapis cezasının iki yıl ve daha az süreli hapis cezası olması, ceza süresi bakımından TCK madde 51’de belirtilen suçun ertelenmesine ilişkin sınırlar dahilinde olmasına karşın mahkeme uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kullanan ya da bulunduran kişi hakkında hapis cezasının erteleme sınırları dahilinde olduğundan bahisle sadece cezanın ertelenmesi kararına hükmetmekle yetinmeyecek hükümlü hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı vermek suretiyle hükmolunan hapis cezasını güvenlik tedbiri ile ikame edecektir. TCK madde 191/6’da öngörülen düzenlemenin özel bir düzenleme olduğundan cezanın ertelenmesini gerçek anlamda sonuçlamadığı ve bu nedenle TCK madde 191’de belirtilen suç işlemiş olan sanık hakkında TCK madde 51’deki cezanın ertelenmesine ilişkin genel hükümlerin uygulanmaması gerektiği ileri sürülmüştür.³³³

Kanımızca; kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulunduran kişi hakkında verilecek ceza TCK madde 51’de belirtilen kısa süreli hapis cezası olmasına ve cezanın ertelenmesinin koşulsuz olarak öngörülmesine karşın TCK madde 191/6’daki hapis cezası ertelenmesine alternatif olarak getirilmiş olan tedavi ve denetimli

³³² Erem, Özel, s. 182; Soyaslan, Özel, s. 397; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 747.

³³³ Yenisey, Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü, s.187; Günay, age., s. 144-145; Ergül, age., s.182.

serbestlik tedbirinin infazına ilişkin düzenlemenin özel bir düzenleme olmasından dolayı TCK madde 51'deki genel hüküm yerine uygulanması daha isabetli olacaktır. Nitekim Yargıtay içtihatları da bu doğrultudadır. Bu nedenle, TCK madde 191'de belirtilen suçu işlemiş olan kişiler hakkında 2 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olsa da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazının cezanın ertelenmesinin koşulu olarak değerlendirilmesi isabetli olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulunduran kişi, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmamakla birlikte madde kullanma alışkanlığı veya bağımlılığı olan bir yakını için seçimlik hareketli suçlardan birini veya birkaçını işlemesi halinde Mahkeme tarafından TCK madde 191 uyarınca öngörülen hapis cezasının ertelenip ertelenmeyeceği hususu tartışmalıdır. TCK madde 191/6 uyarınca öngörülen ve sanığın cezasının infazının ertelenmesine ilişkin olan düzenlemenin sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler bakımından olduğu ileri sürülmektedir. TCK madde 191'de belirtilen suçu işlemiş olan ve fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayan fail hakkında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası öngörülmesi halinde TCK madde 51 uyarınca cezasının ertelenmesi yoluna gidilebilmelidir.³³⁴

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamakla birlikte TCK madde 191'de belirtilen suçları işlemiş olan kişi hakkında iki yıla kadar hapis cezasına hükmedilmiş ise, TCK 191/6'da belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma niteliği sanıkta bulunmadığından TCK madde 191/6'da öngörülen özel hüküm yerine TCK madde 51'deki genel hükmün uygulanması isabetlidir. Kanunkoyucunun bu husustaki tereddütleri ortadan kaldırmak amacıyla TCK madde 191'de yeni bir düzenlemeye gitmesi yerinde olacaktır. Buna karşın, TCK madde 191'de bahsedilen suçtan dolayı sanığa bir yıl ve daha az süreli hapis cezasına hükmolunduğu takdirde TCK madde 49/2 uyarınca kısa süreli hapis cezasına alternatif olarak kanunda öngörülmüş olan seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi mümkün olmaktadır.

Mahkeme uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan veya kabul eden ya da bulunduran sanığın sosyal ve ekonomik yapısına, suçun işlenmesindeki özelliklere, sanığın kişiliğine ve yargılama esnasında göstermiş olduğu pişmanlık haline bakarak kanaatini kullanacak ve kısa süreli hapis cezasına seçenek olarak adli para cezası, kamunun uğradığı zararın aynen iade

³³⁴ Günay, age., s. 145; Özdabakoğlu, age., s. 202.

edilmesi ve suçtan önceki hale getirilmesi, sanığın vermiş olduğu zararın tazmin ettirilmesi ve tamamen giderilmesi şeklinde ve benzeri düzenlemelerle TCK madde 50'de belirtilen hapis cezasına seçenek yaptırımlardan birine hükmedebilecektir. TCK madde 191'de belirtilen suçun konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler TCK madde 54 uyarınca müsadere edilmektedir. Yargıtay 14165/18731 sayılı kararında, suç tarihinde 15 yaşını doldurmadığı anlaşılan sanık hakkında TCK'nın 31/2. maddesi yerine TCK'nın 31/3. maddesi gereğince indirim yapılmak suretiyle fazla ceza tayinini isabetsiz bulmuş ve tayin olunan kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesinin zorunlu olduğunun gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmamak suçundan sanığın suç tarihinde 15 yaşını doldurmamış olması nedeniyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği konusunda uzman bilirkişi raporunun alınması gerektiğini; tayin olunan cezadan TCK'nın 31/2. maddesi yerine 31/3. maddesi gereğince indirim yapılması gerektiğini; ve tayin olunan kısa süreli hapis cezasının TCK'nın 50/3. maddesi uyarınca anılan maddenin 1. fıkrası bentlerindeki seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir.³³⁵

II. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU (TCK madde 190/1)

TCK madde 190/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak isteyen kişilerin bu maddelere ulaşmasını çabuklaştırmak ve maddelere ulaşımındaki süreci güvenli hale getirmek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçundan bahsedilmektedir. Buna karşın, bu suçun işlenmesinde kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmemektedir. Aksi takdirde, kişiye madde temini söz konusu olduğunda TCK madde 188/3'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temini suçu oluşacaktır. Bu maddenin kullanımının kolaylaştırılmasının bir kişiye sağlanması ile birden çok kişiye sağlanması arasında niteleme farkı yoktur ve birden çok kişinin madde kullanımını sağlama halinde cezada arttırmaya gidilmemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasını kolaylaştırma amacıyla yapılan hareketler madde kullanımının özendirilmesi, kişide uyuşturucu madde kullanılması hususunda bir istek doğurabileceği gibi var olan isteğini de harekete geçirmiş olacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını önlemek için

³³⁵ Özgenç, Genel, s. 611, Çınar, age., s. 64; Günay, age., s. 194; Yargıtay 10. CD., 17.12.2008, 2008/14165 E., 2008/18731 K.-www.kazanci.com.

bu maddelerin kullanılmasını kolaylaştıran dış etkenlerin de etkisiz hale getirilmesi gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer sağlayan, madde kullanımı için gerekli donanım ve malzemeleri temin etmeden, madde kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan, madde kullanımı hakkında başkalarına bilgi veren ve madde kullanılmasını alenen özendirilen kişiler hakkında TCK madde 190 hükmü ile yasaklama getirilerek ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma veya özendirme fiillerini suç olarak düzenlemek suretiyle toplumdaki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının yaygınlaşmasının önüne geçilmek istenmiştir.³³⁶

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme'nin 3. maddesinin 1. fıkrasının c bendinde, uyuşturucu ve psikotrop maddelere ilişkin suçların işlenmesine yardımcı olunması, bu suçların işlenmesinde kolaylık sağlanması ve kullanılması için yol gösterilmesi, uyuşturucu veya psikotrop maddelerin yasadışı kullanımlarına yönlendirme ve teşvik edilmesi halinde, taraf devletlerin iç hukuklarında bu suçlara ilişkin olarak düzenleme yapma yükümlülüğü getirmiştir. Yeni 5237 sayılı TCK madde 190 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve kullanılmasını özendirme suçları düzenlenmek suretiyle 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına ilişkin Sözleşme madde 3/1-c'nin gerekleri yerine getirilmiş olmaktadır. TCK'nın 190. maddesinin 1. ve 2. fıkrası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme olmak üzere iki ayrı suç tipi düzenlenmiştir. Özendirilen ya da kullanılması kolaylaştırılan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olması ya da eroin, kokain, morfin veya baz morfin gibi daha tehlikeli ve kolay bağımlılık yapan sert uyuşturucu maddelerden olması arasında bir fark gözetilmemiştir. Bu nedenle, maddelerin niteliğindeki farklılık bu suçlara ilişkin verilecek cezada ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmemiştir.³³⁷

Eski 765 sayılı TCK madde 404/1 uyarınca, özel bir yer sağlayanlar veya başka şekilde bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar hakkında öngörülen ve TCK madde 403/5 ve 6 fıkralarında belirtilen cezaların altında bir oranında arttırılarak vereceği öngörülmüştü. Erman-Özek'e göre; TCK madde 404/1'deki düzenlemenin belirli bir yer temini veya başka şekilde halkı cezbederek uyuşturucu maddelerin kullanılmasını teşvik fiili olarak uyuşturucu madde kullanmaya yardım suçu olarak anlaşılması gerektiği ileri

³³⁶ Erman-Özek, age., s. 305; Yalvaç, age., s. 369; Günay, age., s. 133; Özdabakoğlu, age., s. 159.

³³⁷ Günay, age., s. 133; Kurt-Kurt, age., s. 201-202.

sürülmekteydi. TCK madde 404/1 uyarınca, özel bir yer sağlanması veya başka şekilde bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırmak, suçun maddi unsuru olarak belirlenmişti. Madde kullanılmasını kolaylaştırmayı sağlayan hareketlerin tümünü kapsayacak şekilde Kanunkoyucu madde hükmünde ‘başka surette’ ifadesini kullanmıştı. Kanunkoyucu’nun dikkate aldığı husus, uyuşturucu maddeye ulaşmayı çabuk ve güvenli bir şekilde sağlayacak her türlü özel yerin madde kapsamına alınmasıydı. Bunun yanısıra, kullanımı kolaylaştırılan uyuşturucu maddeler kokain, morfin veya baz morfin olması halinde cezada arttırmaya gidilmekteydi. Ayrıca, failin sağlık hizmetleri ile bağlantılı bir meslek dalında bulunması ya da umuma açık bir yerin sahibi, çalışanı ya da memuru olması ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmüştü.³³⁸

TCK madde 190 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırıcı hareketler suç olarak düzenlenmiştir. TCK madde 190/1-a hükmüne göre, bir kişinin bir başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmak amacıyla özel yer tahsis etmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin donanım ve malzeme sağlanması suç sayılmıştır. Burada yapılan hareket uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiye bu maddelerin temin edilmesi değildir. Bu suçun unsuru olarak kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmak amacıyla özel yer tahsis etmek veya uyuşturucu ile uyarıcı madde dışındaki diğer donanım ve malzemeleri temin etmektir. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiye kolaylık sağlayan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığının olması suçun oluşması için aranan bir özellik değildir. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmalarını zorlaştırıcı önlemler almak bu maddede öngörülen seçimlik hareketlerden bir diğeridir (TCK madde 190/1-b). TCK madde 190/1-c hükmünde, kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma yöntemleri konusunda bilgi verilmesi halini suç olarak düzenlemiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin belli meslek veya sanat dalında olup bu meslek ve sanatı icra eden kişiler tarafından işlenmesi halinde, TCK madde 190/2 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsuru olarak düzenlenmiştir. TCK madde 190/3 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya özendirici nitelikte yayın yapılması ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.³³⁹

³³⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Erman-Özek, age., s. 288-290, 305; Centel, age., s. 186.

³³⁹ Günay, age., s. 134; Gündel, age., s. 129; Kurt-Kurt, age., s. 203-204.

1. Korunan Hukuksal Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı kolaylaştırma suçunda korunan hukuki yarar, kamu güvenliği ve sağlığıdır. Zira uyuşturucu veya uyarıcı maddeler sadece bu maddeleri kullanan kişiler için değil ve fakat toplumdaki tüm bireyler açısından tehlike yaratmaktadır. Bu nedenle, bu tür maddelerin denetimsiz şekilde kullanılmalari ve el değiştirmeleri toplum sağlığı açısından tehlikeli bulunmuştur.³⁴⁰

2. Suçun Faili ve Mağduru

Herkes uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun faili olabilmektedir. Buna karşın, kişinin kendi kişisel kullanımını için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran, kendine özel yer tahsis eden ve yakalanmasını zorlaştırıcı önlem alan kişi hakkında TCK madde 190 hükmü uygulanmayacaktır. Başka bir deyişle, madde hükmünde belirtilmemiş olmasına karşın maddenin lafzından ve ruhundan maddenin kullanılmasını kolaylaştırma suçunun bir başkası için yapıldığı ve kendi dışındaki bir kişiye kolaylık sağlandığı anlaşılmaktadır. TCK madde 190/3'de belirtilen meslek ve sanatı icra eden fail hakkında suçun nitelikli hali olarak cezada artırım öngörülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma veya özendirme suçunun mağduru toplumdaki herkes olabilmektedir. Bu suçun işlenmesi toplumun genel sağlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle, bu suçlar ceza kanunumuzda topluma karşı işlenen suçlar bölümünde yer almıştır.³⁴¹

3. Suçun Maddi Unsuru

TCK madde 190 hükmü uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunun oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilere özel yer tahsis edilmesini veya madde kullanımını kolaylaştırmak için donanım ve malzeme temin etmin edilmesini, suç fiilleri olarak düzenlemiştir. Özel yer tahsisinden maksat, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlara bu maddeleri kullanırken başkalarının kendilerini görüp madde kullandıklarını anlamayacakları şekilde gerçekleştirebilecekleri alan veya mekan sağlamaktır. Buna karşın, madde kullanan kişilere tahsis edilen yerin mutlaka sürekli olarak bu fiil için tahsis edilmiş bir yer olması aranmamaktadır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı

³⁴⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Güngör-Kınacı, age., s. 346; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431.

³⁴¹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 528; Günay, age., s. 133.

madde kullananlar için bir otelin resepsiyonuna ait büronun, madde kullanımı için geçici olarak tahsis edilmesi de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunu oluşturacaktır. Donanım ve malzeme doğrudan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla sağlanmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile doğrudan ilgisi olmayan donanım veya malzeme sağlanması suç kapsamında değerlendirilmeyecektir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlara ısıtma cihazı, enjektör ya da esrar piposu benzeri malzemelerin sağlanması suç kapsamındadır. Buna karşın, madde kullanmak için gelen kişilere sandalye getirmek ya da kahve servisi yapmak doğrudan madde kullanılmasını kolaylaştırma olmadığından suç sayılmayacaktır.³⁴²

TCK madde 190 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmalarını zorlaştırıcı önlemler alınmış olması suç sayılmıştır. Buna göre, otelin resepsiyonuna ait büroda esrar partisi yapıldığını haber alan polisin otele gelmesi üzerine, telefonla esrar kullananların uyarılması ve kaçmalarının sağlanması, madde kullananların yakalanmalarını zorlaştırıcı önlem olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma yöntemleri konusunda başkalarını bilgilendirmek TCK madde 190/1-c hükmü uyarınca suç sayılmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ilk kez kullanacak kişilere bu maddelerin nasıl kullanılacağı konusunda bilgi aktarımında bulunan ya da daha önce madde kullanmış olan kişilere farklı kullanım yöntemleri konusunda bilgi veren kişiler, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verdiklerinden TCK madde 190/1-c uyarınca sorumlu tutulacaklardır.³⁴³

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçu, kanunda belirtilen hareketlerin yapılması şartıyla gerçekleşmiş olacağından bu suç tipine bağlı hareketli suç denmektedir. Bu nedenle, TCK madde 190/1'da belirtilen hareketin haricindeki bir hareket madde kullanımını kolaylaştırırsa dahi bu hareketten dolayı fail sorumlu tutulmayacaktır. TCK madde 190/1'de belirtilen hareketlerden birisinin yapılması ile tek suç oluşmaktadır. Buna karşın, madde kullanımını kolaylaştıracak ortamı sağlanmış kişinin maddeyi kullanmış olup olmamasının suçun oluşumu bakımından bir önemi yoktur. Başka deyişle, kendisine madde kullanımında kolaylık sağlanmış kişi maddeyi kullanmamış olsa da madde kullanımı için

³⁴² Kurt-Kurt, age., s. 204-205; Günay, age., s. 135; Gündel, age., s. 130.

³⁴³ Günay, age., s. 133; Gündel, age., s. 130; Kurt-Kurt, age., s. 206-207.

kolaylaştırıcı hareketlerde bulunan kişi bu kolaylaştırma suçundan dolayı cezalandırılacaktır.³⁴⁴

TCK madde 190/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımı için özel yer, donanım veya malzeme sağlanması seçimlik hareketli suçlardandır. Bu nedenle, suçun oluşması açısından bu hareketlerden birinin yapılması yeterli olacak ve bu hareketlerden birkaçının veya hepsinin yapılmış olması birden çok suçun oluşması anlamına gelmeyecek ve sadece madde kullanmak için kolaylaştırma suçunu oluşturacaktır. Esrar kullanımı için gerekli malzemelerin sağlanması ve fakat esrar kullanıcısının bu malzemeleri kullanmak yerine kendi malzemelerini kullanmış olması ya da malzemelerin kendisine sağlanmış olmasına karşın esrar maddesine sahip olmadığı için bu malzemeleri kullanmamış olması halinde dahi kolaylaştırma suçunun gerçekleşmesi söz konusu olacaktır. Failin malzemeyi sağlamış olmasına karşın bunların kullanımının olmaması halinde dahi sorumlu tutulmasındaki sebep, madde kullanımını kolaylaştırma hareketlerini gerçekleştirmekle bireyin ve dolayısıyla kamunun sağlığını tehlikeye atmış olmasıdır.³⁴⁵

a. Özel Yer Sağlamak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması için kullanıcıya özel bir yerin sağlanması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kolaylıkla kullanımını sağlayacak elverişli herhangi bir yer olabilir. Önemli olan kişinin maddeyi kolayca kullanmasına uygun olması ve güvenli bir biçimde maddeyi tüketebileceği mekanın sağlanmasıdır. Bu yerin belli nitelikte bir yer olması aranmamıştır. Başka bir deyişle, madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla sağlanacak mekanın umuma açık bir yer olması ile özel bir yer olması arasında bir fark gözetilmemiştir. Yargıtay 28315/10669 sayılı kararında, sanığın işletmekte olduğu emlak bürosunun bir bölümünü esrar içmeleri için diğer sanıklara tahsis ettiği, bazen onlara kendisinin de katıldığı ve iki günde bir topluca esrar içtikleri, böylece TCK'nın 404/1. maddesinde düzenlenen özel yer sağlayarak başkalarının uyuşturucu madde kullanmalarını kolaylaştırma suçunu işlediği anlaşıldığından TCK'nın 403/5. 404/1 ve 59. maddeleri uyarınca cezalandırılmasını yerinde bulmuştur. Ayrıca, madde kullanımına tahsis edilecek olan yerin sadece ve sürekli olarak madde kullanımı için kullanılıyor olması da aranmamıştır. Başka bir deyişle, kafe, restoran, yat gibi yerlerin kısa bir süreliğine madde

³⁴⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Günay, age., s. 133; Özdemir, age., s. 160-162.

³⁴⁵ Günay, age., s. 134; Kurt-Kurt, age., s. 202.

kullanımı için tahsis edilmesi mümkündür. Aynı şekilde, tahsis edilen yerin kapalı veya açık yer olması ya da tahsis edilen yerde açıkça ya da gizli olarak uyuşturucu madde kullanılıyor olmasının arasında da bir fark gözetilmemiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasını kolaylaştırma bir yerin kullanılmasına rıza göstermek ya da göz yummak şekilde de olabilmektedir. Bu durumda, tahsis edilen yerden belli bir ücret alınıp alınmaması ya da verilmiş olan hizmete fiyat eklenmesi arasında bir fark yoktur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılan yerin sırf sahibi veya zilyedi olmak bu suçun işlenmesinde fail olmak için yeterli değildir. Zira kişide madde kullanımını kolaylaştırma yönünde tahsis niyetinin olması aranacaktır. Buna karşın, tahsis edilen yerde hizmet eden kişilerin fiilleri sayesinde maddenin kullanımının kolaylaştırılması halinde hizmet eden kişiler hakkında cezaya hükmolunacaktır.³⁴⁶

b. Donanım veya Malzeme Sağlamak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaya yarayacak donanım ve malzeme sağlanması, madde kullanılmasını kolaylaştırmak olarak değerlendirilmektedir. Donanım ve malzeme olarak eroin bağımlısına şırınga verilmesi, esrar bağımlısına nargile hazırlanması bu tür hareketlerdendir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı donanım veya malzeme sağlayarak kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için donanım ve malzeme sağlayan kişinin bu hizmetinden dolayı herhangi bir maddi menfaat elde etmiş olması aranmaz.³⁴⁷

c. Kullanıcıların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Almak

TCK madde 190/1-b'ye göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişilerin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullandıklarına delil teşkil edecek malzemeleri yok etmek ya da madde kullananların tıbbi araştırmaya tabi tutulduklarında vücutlarında madde kullandıklarını gösteren fizyolojik ya da fiziksel belirtileri ortadan kaldıracak uygulamalarda bulunmaktır. Eroin kullanan kişinin enjektörünü yok etmek, madde bağımlısına kan tespitinde uyuşturucu kullanımını gizlemesini sağlayacak tıbbi ilaçlar vermek ve esrar kullandıktan sonra esrar piposunu yok etmek, madde kullanıcısının yakalanmasını zorlaştıracak önlemlerdendir. Buna karşın, maddenin kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla bürosunu

³⁴⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 526; Günay, age., s. 134; Günal, age., s. 159-160; Kurt, age., s. 63; Güngör-Kınacı, age., s. 341-342; Soyaslan, Özel, s. 395; Ergen, age., s. 67; Centel, age., s. 187; Yargıtay 10. CD., 8.05.2003, 2002/28315 E., 2003/10669 K.-www.kazanci.com.

³⁴⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525-526; Erman-Özek, age., s. 305; Günay, age., s. 134.

tahsis eden kişi, kullanmayı kolaylaştırmak amacıyla özel yer tahsis etme seçimlik hareketi olarak değerlendirilecektir. Kullanmayı kolaylaştırmak için yer tahsis etmek ile madde kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak seçimlik hareketleri TCK madde 190 kapsamında olduğu için tek bir suç oluşacaktır. Kanunkoyucu'nun madde kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemleri alanların hareketlerini suç olarak kabul etmesinin nedeni, madde kullananların yakalanmasının engellenmesinden ziyade uyulşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumda kolaylıkla temin edilmesini ve yaygınlaşmasını önlemektir.³⁴⁸

d. Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Vermek

TCK madde 190/1-c uyarınca, uyulşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma yöntemi konusunda başkalarına bilgi verme seçimlik hareketi suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, uyulşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanım için hazırlanma yöntemini göstermek, vücuda hangi yolla alınacağına dair bilgilendirmek ve hangi yolla kullanıldığında daha etkili olacağına ilişkin tavsiyede bulunmak, madde kullanma yöntemleri hakkında bilgi verme hali olduğundan cezalandırılmıştır. Buna karşın, uyulşturucu veya uyarıcı maddelerin nereden satın alınacağı ya da nerede kullanılabilereği hakkında verilen bilgiler, kullanma yöntemleri hakkında bilgi vermek olmadığından madde hükmünün kapsamına girmeyecektir. Aynı şekilde, maddenin kullanılacak yöntem neticesinde uyulşturucu etkisinin neler olacağı hakkında bilgi vermek, TCK madde 190/2 uyarınca belirtilen kişiyi alenen özendirme seçimlik hareketi olarak değerlendirilmekte ve kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermek olarak kabul edilmemektedir.³⁴⁹

4. Suçun Manevi Unsuru

Uyulşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ancak bilerek ve isteyerek yani kasten işlenebilecek suçlardandır. Başka değişle, bu suçun taksirle işlenmesi kanunda öngörülmemiştir. Buna göre, fail birisine özel yer tahsis ederken, madde kullanımı için donanım veya malzeme sağlarken, madde kullanma yöntemleri hakkında bilgi verirken ya da madde kullanan kişilerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alırken, o kimsenin uyulşturucu veya uyarıcı madde kullanacağını biliyor olması gerekmektedir. Bu nedenle, failin

³⁴⁸ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525-526; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431; Günay, age., s. 134; Özdabakoğlu, age., s. 162.

³⁴⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525-526; Günay, age., s. 135; Özdabakoğlu, age., s. 162-163; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431.

madde kullanan kişinin isteği doğrultusunda eroin piposunu getirmesi ve fakat bunun ne amaçla kullanıldığını bilmiyor olması ya da madde kullanan arkadaşının kendisi tatile çıkarken evinde oturmak isteğini kabul etmesi ve fakat uyuşturucu kullanma niyetiyle bunu yaptığından haberdar olmaması halinde kast söz konusu olmayacaktır. Bunun yanısıra, TCK madde 190'da belirtilen seçimlik hareketlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacına yönelik olması arandığından bu suçun sadece özel kast ile işlendiği belirtilmektedir.³⁵⁰

5. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

TCK madde 190/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımının kolaylaştırılması için madde hükmünde aranan seçimlik hareketlerin yapılmış olması suçun tamamlandığının kabul edilmesi için yeterlidir. Başka bir deyişle, madde kullanımı için kendisine kolaylık sağlanan kişinin kolaylaştırıcı hareketlerin yapılmasından sonra maddeyi kullanması koşulu aranmamıştır. Hareketlerin kullanmayı kolaylaştırıcı nitelikte olması yeterli ve gereklidir. Kişi maddeyi ister kullansın ister kullanmasın fail tarafından kolaylaştırıcı hareket tamamlanmış kabul edilecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçu teşebbüse elverişlidir. Bu nedenle, failin bir kimseye madde kullanımını kolaylaştırma amacıyla evini tahsis etme iradesiyle evinin kapısını açarken güvenlik görevlileri tarafından olaya el koyulması halinde teşebbüsten bahsedilecektir. Aynı şekilde, esrar piposunun kullanım şekli hakkında bilgi vermek üzereyken kendi iradesi dışında konuşmasının kesilmiş olması halinde de teşebbüse ilişkin hükümler uygulanacaktır.³⁵¹

b. İçtima

TCK madde 190/1'in a,b ve c bentlerinde belirtilen seçimlik hareketler tek bir suça ilişkindir. Bu nedenle, bu hareketlerden birisinin gerçekleştirilmesi ile hepsinin birden yapılması arasında bir fark yoktur. Zira her iki halde de tek bir suç gerçekleştiğinden tek ve aynı ceza verilecektir. Buna karşın, TCK madde 190'nın 2. fıkrasında öngörülen uyuşturucu

³⁵⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 527; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel, s. 569; Yargıtay 10. CD., 25.02.2003., 2002/30290 E., 2003/846 K.-www.kazanci.com.

³⁵¹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 528; Centel, age., s. 186; Özdebakoglu, age., s. 164; Günay, age., s. 139.

veya uyarıcı madde kullanımını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma suçu, TCK madde 190/1'de öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçundan farklı bir suç ihdas etmiştir. Bu durumda her iki suç arasında fikri içtima ilişkisi söz konusu olsa da öngörülen cezalar aynı olduğu için dikkate alınmayacaktır. TCK madde 190'da belirtilen suçlar zincirleme suç halinde işlenebilmektedir. TCK madde 43/1 uyarınca, aynı suçun tek bir fiil ile birden fazla kişiye karşı işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması öngörülmüştür. Buna göre, bir kişiye madde kullanımını için yer tahsis edilmiş diğer kişiye madde kullanımının kişide yarattığı etkiler övülmüş ise TCK madde 190/1-a ve c bendleri birden fazla kişiye karşı yapılan hareketler olduğundan TCK madde 190/1'de öngörülen aynı suç iki defa işlenmiş olacağından zincirleme suç hükümleri uygulanmak suretiyle cezası dörtte birden dörtte üçe kadar arttırılarak hükmolunacaktır. Buna karşın, fail eroini sattıktan sonra eroinin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla kullanıcıya şırınga temin etmesi halinde her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Bu durumda, hem TCK madde 188/3 uyarınca eroini satmaktan hem de TCK madde 190/1-a uyarınca madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla donanım ve malzeme sağlamaktan cezalandırılacaktır.³⁵²

TCK madde 190 uyarınca, failin bir kimsenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmaya yönelik seçimlik hareketleri yapmış ve sonucunda madde kullanan kişinin ölümüne veya sakat kalmasına yol açmış ise, failin madde kullanıcısının ölümünden veya sakatlığından sorumlu tutulup tutulmayacağı öğretide tartışma konusu olmuştur. Failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma kastından başka kolaylık sağladığı kişiyi öldürme veya yaralama kastının varlığı halinde, fail hem TCK madde 190'daki suçtan hem de adam öldürme veya yaralama kastından dolayı sorumlu tutulacaktır. Buna karşın, failin sadece eroinin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla eroinman kişiye şırınga temin etmiş olması ve bunun dışında eroinin miktarını ayarlaması, eroinman kişinin vücuduna eroini şırınga ile zerk etmesi ya da kullanabileceği eroin miktarını ayarlayarak eroinman kişiye bırakması söz konusu olmadığından fail aşırı dozdan ölen eroinmanın ölümünden sorumlu tutulmamalıdır. Nitekim, eroin kullanan kişi kendi sorumluluğunun bilincinde olarak kendini bilerek ve isteyerek tehlikeye atmış olması halinde, failin şırıngayı temin etmesi ile eroin bağımlısının ölümü arasında doğrudan, yakın ve etkin bir nedensellik bağı bulunmadığından eroin bağımlısının ölümünden sorumlu tutulmayacaktır.³⁵³

³⁵² Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 528; Güngör-Kınacı, age., s. 672; Günay, age., s. 139.

³⁵³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 528; Günay, age., s. 139; Yargıtay 10. CD., 10.12.1998, 1998/10133 E. 1995/12221 K.- Güngör-Kınacı, age., s. 672.

c. İştirak

TCK madde 190'da öngörülen suçlara iştirak hükümleri uygulanmaktadır. Buna karşın, suça azmettirme ya da suça yardım etmek suretiyle iştirak etme ve dolaylı faillik mümkündür. Buna göre, kokain kullanımını kolaylaştırmak amacıyla yatını tahsis etmiş failin kokain partisinde hizmet eden garsonlar, başka bir deyişle kokain kullanımının kolaylaştırılmasında yatını tahsis ederek özel yer tahsis etme fiilini işleyen yat sahibine yardım eden kişiler, suça katılma iradeleri söz konusu ise, yardım eden kimseler sıfatıyla cezalandırılacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik bilgisi olan bir kişiyi madde kullanması amacıyla bir başka kişiye anlatması ve övmesi konusunda ikna eden kişi azmettiren sıfatıyla işlemiş olduğu suçtan sorumlu olacaktır. Aynı şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla donanım ve malzemenin teminini on sekiz yaşından küçük kimse vasıtasıyla yapan kişi dolaylı fail olarak sorumlu olacaktır.³⁵⁴

6. Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Ve Özendirme Suçlarının Nitelikli Hali (TCK madde 190/3)

TCK madde 190/3 uyarınca, bu maddenin 1. ve 2. fıkralarında belirtilen suçları işleyen faillerin hekim, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren kişi, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişi olması halinde hükmolunacak ceza yarı oranında arttırılmaktadır. TCK madde 190, 5377 sayılı Kanun'un 23. maddesinde yapılan deyişikle 190. maddenin 2. ve 3. fıkrasının yerleri deyiştirilerek 3. fıkra 2. fıkra olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunun yapılmasındaki amaç, daha önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bakımından ağırlaştırıcı nitelikteki suç öngörülmüşken yeni düzenleme ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu için de ağırlaştırıcı nitelik öngörülmüştür. Böylece, hem TCK madde 190/1'de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu hem de TCK madde 190/2'de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu bakımından ağırlaştırıcı sebep düzenlenmiş olmaktadır. TCK madde 190'nın 1. ve 2. fıkrasında belirtilen suçların sağlık sektöründe olan ve sağlık hizmeti veren kişiler tarafından işlenmesi halinde suçun nitelikli hali gerçekleşmektedir. Bu durumda,

³⁵⁴ Kurt-Kurt, age., s. 206; Günay, age., s. 34.

suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak madde kullanımını kolaylaştırma veya kullanımı özendirme suçlarının faili, mesleki sıfatının özelliği, gördükleri hizmetin kamuyu ilgilendiren sağlık hizmeti olması, sağlık hizmetinde çalışanların maddede belirtilen suçları işlemelerinin daha kolay olması ve mesleğe duyulan güvenin kötüye kullanılmış olmasından dolayı Kanunkoyucu tarafından ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir.³⁵⁵

TCK madde 190/3 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçlarının hangi meslek grubuna mensup olan kişilerin işlemesi halinde cezanın arttırılacağı mesleklerin isimleri kazuistik bir biçimde sayılarak belirtilmiştir. TCK madde 190/3'deki sayılmış meslekler sınırlayıcı özellikte olmakla beraber bu meslek grubuna dahil olan ve fakat kanunda sayılmayan kişilerde meslek grubunun geniş yorumlanması halinde bu gruba dahil edilecektir. TCK madde 190/3 hükmünde sadece doktor diye belirtilen sağlık mesleğine mensup kişinin pratisyen doktor, uzman doktor, askeri doktor, devlet memuru olarak çalışan doktor ya da serbest meslek şeklinde çalışan doktor olup olmadığı belirtilmemiştir. Bu nedenle, sağlık mesleğinde çalışan kişilerin geniş yorumlanarak bu mesleğe mensup her türlü çalışanın madde kapsamında görülmesi Kanunkoyucu'nun maddeyi düzenlerken korumak istediği hukuki yarara hizmet edecektir.³⁵⁶

TCK madde 190/3'de belirtilen sağlık mesleğine mensup ya da bu sektörde çalışan kişilerin ismen belirtilmiş olan sıfatlarını resmen kazanmış olmaları aranmaktadır. Başka bir deyişle, sağlık sektöründe belirtilen işlerden birinin fiilen icra ediyor olması madde hükmündeki nitelikli halin uygulanması için yeterli görülmemektedir. Zira suçun nitelikli hali failin bu sıfatı taşımasından ileri gelmiş olmasına karşın failin suçu işlediği sırada belirtilen mesleklerden birini icra etmekte olması aranmaktadır. Sırf bu sıfatı kazanmış olması her durumda suçun nitelikli halinin uygulanmasını sonuçlamaz. Eczacılık fakültesini bitirip eczacı diplomasına sahip olmuş ve eczane açarak işleten bir kişi, hem eczacı sıfatını taşıyor olmasından hem de fiilen eczacılık yapıyor olmasından dolayı TCK madde 190/1 ve 2. fıkralarda belirtilen suçları işlediği takdirde cezası ağırlaştırılarak hükmolunacaktır. Buna karşın, eczacı ünvanı bulunmakla birlikte eczanesini devrederek tekstil ticaretini yapıyorsa, fiilen eczacılık yapmadığından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını kolaylaştırma ya da madde kullanımını özendirme suçlarını işlediğinde, suçu işlediği

³⁵⁵ Erman-Özek, age., s. 303; Soyaslan, Özel, s. 396.

³⁵⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 520; Erman-Özek, age., s. 303.

dönemde eczacılık mesleğini icra etmediği ve bu ünvanından yararlanarak suçun işlenmesini kolaylaştırıcı imkanı olamayacağından kendisine ağırlaştırıcı ceza verilmeyecektir.³⁵⁷

7. Yaptırım

TCK madde 190'da belirtilen suçları işleyen fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası uygulanması öngörülmektedir. Buna karşın, failin TCK madde 190'da belirtilen suçlardan birini işlemesi halinde yapılan yargılama sonunda Mahkeme tarafından iki yıl hapis cezası hükmolunduğu takdirde, kanunda aranan şartların mevcut olması halinde failin cezası ertelenebilmektedir. TCK madde 51/1 uyarınca, failin on sekiz yaşından küçük veya altmış beş yaşından büyük olması halinde, yargılama sonunda işlemiş oldukları suçtan üç yıl veya daha az hapis cezasına hükmolunduğu takdirde, Mahkeme'nin takdiri doğrultusunda verilmiş olan hapis cezası ertelenecektir. TCK madde 190'da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma amacıyla suçun işlenmesine tahsis edilen veya madde kullanma suçunun oluşumunda kullanılan eşyanın, iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla müsaderesine hükmolunur (TCK madde 54). Ayrıca, TCK madde 190/3 uyarınca, 1. ve 2. fıkralardaki suçları işleyen kişilerin hekim, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren kişi, kimyacıyla veya ecza ticareti ile uğraşan kişi olması halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür.³⁵⁸

III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI ÖZENDİRME SUÇU (TCK madde 190/2)

TCK 190/2 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Kanunkoyucu TCK 190. maddenin 2. fıkrasında farklı bir suç ihdas etmeyi uygun görmüştür. TCK madde 190/2 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme suçu düzenlenmiştir. Özendirme fiilinin alenen yapılması koşulu aranmıştır.

³⁵⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 520, 525; Erman-Özek, age., s. 303-304; Ergül, age., s. 164; Güngör-Kınacı, age., s. 555; Soyaslan, age., s. 387; Kurt, age., s. 59; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431; Özabakoğlu, age., s. 164-165.

³⁵⁸ Günay, age., s. 135; Kurt-Kurt, age., s. 206; Özabakoğlu, age., s. 166.

Aleniyet, suç fiilinin herkesin görüp işitebileceği bir yerde işlenmesi halidir. Buna göre, kamuya açık yerler olan park, cadde, sokak ve alışveriş merkezleri olduğu gibi başkaları tarafından görülüp duyulabilecek durumda olduğu takdirde evin bahçesi veya balkonu da aleniyet kazanmış yerler olarak kabul edilecektir. Özendirme fiili ise; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımını teşvik eden ya da kullanımını cazip kılan söz ve davranışlardır. Bunun yanısıra, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendiren yayınların yapılması da suç sayılmıştır. Özendirici yayın, gazete, dergi benzeri yazılı medya organları kullanılmak suretiyle yapılabileceği gibi radyo, televizyon ve internet gibi sözlü ya da görsel araçlar kullanılarak da yapılabilmektedir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici yayın yapma, madde kullanımını alenen özendirme fiiline nazaran suçun nitelikli halini oluşturmaktadır. Bu nedenle, TCK madde 190/2'de her iki fiil için de aynı suçun öngörülmesi gerek suçun niteliği gerekse yayın yoluyla geniş kitlelerin etki altına alınabileceği hususu gözetilmeden her iki fiil için de aynı cezanın öngörülmesinin adil olmadığı ileri sürülmektedir.³⁵⁹

1. Korunan Hukuksal Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı özendirme suçunda korunan hukuki yarar, kamu güvenliği ve sağlığıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler sadece bu maddeleri kullanan kişiler için olduğu kadar toplumdaki tüm bireyler açısından tehlike yaratmaktadır. Bu nedenle, bu tür maddelerin özendirilmesi ve kullanımına teşvik edilmesi toplum sağlığı açısından tehlike oluşturmaktadır.³⁶⁰

1. Suçun Faili ve Mağduru

TCK madde 190/2 uyarınca öngörülen suçun faili toplumdaki herkes olabilmektedir. Bu suçun mağduru ise toplumun her ferdi olabilmektedir. TCK madde 190/3'te belirtilen tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren ve kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişilerin suçu alenen özendirmesi halinde suçun ağırlaştırıcı sebebi meydana gelir.³⁶¹

³⁵⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Günay, age., s. 134; Kurt-Kurt, age., s. 207; Gündel, age., s. 131; Özdabakoğlu, age., s. 163; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431.

³⁶⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Güngör-Kınacı, age., s. 346; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1431.

³⁶¹ Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s. 186; Özdabakoğlu, age., s. 160.

3. Suçun Maddi Unsuru

TCK madde 190/2’de öngörülen suç seçimlik hareketli suçlardandır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren kişi veya bu maddelerin kullanılmasını özendirecek nitelikte yayın yapan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Fail, alenen özendirme veya özendirecek nitelikte yayın yapma seçimlik hareketlerinden birini veya her ikisini yaptığı takdirde tek bir suç oluşacaktır.³⁶²

a. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Alenen Özendirmek

Özendirme suçu, bir kimseyi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması konusunda üzerinde olumlu izlenim bırakmak, davranışlarıyla madde kullanması için tahrik etmek ve teşvik etmek şeklindedir. Özendirme suçu, sözlü olarak yazıyla ya da görsel olabilmektedir. Özendirme suçu aleni şekilde yapılmalıdır. Özendirme suçunda aleniyet, suçun esas unsurunu teşkil etmektedir. Fail tarafından yapılan hareketin madde kullanılmasını alenen özendirici nitelikte olması yeterlidir. Başka bir deyişle, kanunkoyucu, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici hareketini aleni bir şekilde yaptıktan sonra kendisini dinleyen, izleyen veya yazdıklarını okuyan kişilerin bu hareketleri ne şekilde değerlendirdiği veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelere özenerek kullanıp kullanmadığı ile ilgilenmemiştir. Bu nedenle, failin alenen özendirme hareketini yapmasından sonra kişiler uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasalar dahi TCK madde 190/2’de belirtilen özendirme suçu işlenmiş kabul edilecektir. Zira madde kullanımına özendirme suçu tehlike suçlarındandır.³⁶³

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda, birden çok kişinin madde kullanımını konusunda sözlü, yazı ile ya da görsel olarak teşvik edilmesi söz konusudur. Failin madde kullanımını teşvik amacıyla sözler sarfetmiş olması ve bu sözlerin diğer kişilere ulaşmasını sağlayacak bir yöntem kullanmış olması suçun işlendiğinin kabulü için yeterli bir sebep görülmüştür. Buna karşın kişilerin söylenen sözleri duyup duymadıkları hususu irdelenmeyecek ve failin suç fiilini işlemiş kabul edilmesine ve hükme bir etkisi olmayacaktır. Aynı şekilde, madde kullanımını özendirme suçunun işlenmiş kabul edilebilmesi için herkesin görebileceği şekilde işlenmiş olması halinde aleniyet gerçekleştiğinden madde kullanımını

³⁶² Tezcan-Erdem-Önok, age., s.525; Kurt, age., s.63; Ergül, age., s.167; Parlar-Hatipoğlu, age., s.1431; Güngör-Kınacı, age., s.346.Günay, age., s. 136.

³⁶³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 526; Günay, age., s. 136; Özgenç, Genel, s. 193; Soyaslan, Özel, s. 369.

özendirici hareketlerin herhangi bir kimse tarafından görülüp görülmediği hususu araştırılmayacaktır. Buna göre, üniversite kantininde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi özendirici afişler asılmış olması halinde, üniversite tatil edilmiş olsa da ve hiçbir öğrenci kantine gelmemiş olsa bile madde kullanmayı alenen özendirme suçu işlenmiş kabul edilecektir.³⁶⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını aleni şekilde özendirme suçunda aleniyet ile kastedilen husus, özendirme fiilinin açık veya kapalı mekanda yapılmış anlamına gelmemektedir. Buna göre, bir futbol sahasının tribününde esrar içen bir kişinin yapmış olduğu hareket, kişinin esrar içme fiilini bilerek ve isteyerek özendirme kastı ile yapmamış olduğundan esrar kullanımına alenen özendirme suçu oluşmayacaktır. Buna karşın, kişinin villasında arkadaşlarını biraraya getirerek kendisinin yapmış olduğu kokain kullanımını özendirici hareketleri görmelerini veya kokain hakkında övücü sözlerin söylenmesi ve kokainin olumlu etkileri hakkında ifadeler kullanmak suretiyle özendirici söylemleri duymaları özendirme suçuna ilişkin aleniyetin gerçekleşmesini sağlamış olacaktır.³⁶⁵

b. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirecek Nitelikte Yayın Yapmak

TCK madde 190/2 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme fiilini yayın araçlarıyla gerçekleştiren ve bunu yaparken yazılı, işitsel, görsel veya elektronik kiltte iletişim araçlarından faydalanan kimse, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi alenen özendirme suçunun nitelikli halini işlemiş olmaktadır. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmenin yayın yoluyla yapılması halinde, özendirici ifadelerin topluma bir yazı, fotoğraf veya elektronik ortamda ulaştırılmış olması söz konusudur. Özendirici sözlerin herkes tarafından fiili olarak öğrenilmiş olması aranmamakta ve fakat özendirici sözlerin görsel, işitsel veya elektronik ortamda öğrenilme olanağının yaratılmış olması yeterlidir. Ayrıca, madde kullanımına alenen özendirme suçunun tehlike suçu olmasından dolayı özendirmenin neticesiz kalması ya da özendirici yayınlara ulaşan

³⁶⁴ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 526; Özdabakoğlu, age., s. 163; Günay, age., s. 136.

³⁶⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 525; Günay, age., s. 136; Kurt-Kurt, age., s. 205-206; Özdabakoğlu, age., s. 163.

kişilerden hiçbirinin bu yayınlardan etkilenecek uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamış olması suçun oluşumuna etki etmez.³⁶⁶

4. Suçun Manevi Unsuru

TCK madde 190/2 uyarınca, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını alenen özendirme amacıyla söz, ses veya görüntü aracılığıyla yayın yapma şeklinde gerçekleştirmiş ise, bu fiili işlerken madde kullanımını teşvik edici ve özendirici nitelikte olduğunu bilmesi ve bunu istemesi beklenir. Başka bir deyişle, bu suçun işlenmesi için manevi unsur olarak kast aranmaktadır. Bir emniyet mensubunun üniversitede uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının zararlarına ilişkin vermekte olduğu konferans esnasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin bilgiler aktarırken bu maddelerin insan üzerinde yarattığı etkilerden bahsetmesi ve bu ifadelerin öğrenciler tarafından madde kullanımını teşvik edici ve özendirici manada algılanması halinde, emniyet mensubunun kastının madde kullanımını özendirme olmamasından dolayı alenen özendirme suçu oluşmayacaktır. Aynı şekilde, failin alenen özendirme suçunu işlerken bu suçun maddi unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması aranacaktır. Buna göre, bir kimyager laboratuvarında bir arkadaşına incelemekte olduğu metadon maddesini denediğini ve daha enerjik ve verimli çalışmaya başladığını hissettiğini, metadonu denerse kendisinin de yorgunluk hissinden kurtulabileceğini bahsederken gazeteci arkadaşının bu sözlerini kayda aldığı bilebilecek bir ortam olmadığından ve kaydın kendi rızasıyla ve kendi talebiyle yapılmamış olmasından dolayı yayın yoluyla alenen metadon maddesinin kullanımını özendirme suçu işlemiş sayılmayacaktır.³⁶⁷

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK madde 190/2 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme suçunda, işlenmiş olan fiilin hukuka aykırılığı konusunda kanunda özel olarak öngörülmemiş hukuka aykırılık hali belirtilmemiştir. Buna karşın, madde kullanımını yayın yoluyla alenen özendirme suçu bakımından, basın hukukundaki haber verme hakkının kullanılmasında ile özendirme suçunun sınırları değerlendirilmektedir. Basının ve kitle iletişim araçlarını kullanan medya camiasının görevi toplumu yayım ve yayın vasıtasıyla

³⁶⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 527; Soyaslan, Özel, s. 396; Günay, age., s. 136.

³⁶⁷ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 527; Günay, age., s. 136; Özdemir, age., s. 163; Kurt, age., s. 63; Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s. 187.

havadislerden haberdar etmek ve bilgilendirmektir. Bu nedenle, kamuyu bilgilendirmek adına basın halka uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını haber konusu yapabilmektedir. Buna karşın, haberin topluma veriliş şekli gerek işitsel ve görsel gerekse elektronik yolla yapılırken madde kullanımını özendirici nitelikte olmaması gerekmektedir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde hususunda haber verme hakkının hukuka uygunluğunu ortadan kaldıran hareket uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının özendirilmesi tarzında haberin yazılması olacaktır.³⁶⁸

6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının alenen özendirilmesi suçuna teşebbüs mümkündür. Buna göre, başarılı bir milli yüzücünün esrar maddesini esrar piposuyla içerken keyifli halini gösteren ve bu haliyle gençleri özendirici nitelik taşıyan bir fotoğrafının internette yayınlanmasından önce internet dergisinde çalışan bir kişinin olayı farketmesi ve suç fiilini emniyet güçlerine ihbar etmesi sayesinde fotoğrafın yayınlanmasının engellenmesi, yayın yoluyla madde kullanımını alenen özendirme suçuna teşebbüs olarak kabul edilecektir.³⁶⁹

b. İçtima

TCK'nın 190. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçu ve 2. fıkrası uyarınca madde kullanımını özendirme suçu olmak üzere iki ayrı suç tipi düzenlenmiştir. TCK madde 190/1'de belirtilen suç tipinin işlenmesinde özel kast aranırken 2. fıkrasında belirtilen suç tipinin işlenmesi için genel kast yeterli görülmüştür. Buna göre, fail eroin maddesini özel laboratuarda imal edip sonra piyasaya satışını yapıyorsa, aynı zamanda kendisinin sahibi olduğu televizyonda eroin kullanımını alenen özendirecek gençlere yönelik yayın yapıyorsa hem TCK madde 188/3'deki uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçundan hem de TCK madde 190/2'de

³⁶⁸ Özgenç, Genel, 264; İçel-Ünver, age., s. 112; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 334; Özdabakoğlu, age., s. 163-164.

³⁶⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 528; Günay, age., s. 136; Özdabakoğlu, age., s. 164.

belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımını yayın yoluyla alenen özendirme suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.³⁷⁰

c. İştirak

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına alenen özendirme suçuna iştirak edilmesi halinde genel iştirak hükümleri geçerli olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme suçuna azmettirme veya bu suçun işlenmesine yardım etme suçu mümkündür. Buna göre, failin konuşmacıyı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendiren konuşma yapması hususunda yüreklendirmesi ve konuşma yapacağı salonu ayarlayarak teşvik etmesi halinde yardım eden fail hakkında TCK madde 190'da belirtilen cezanın yarısına hükmedilecektir.³⁷¹

7. Yaptırım

Uyuşturucu veya uyarıcı maddesinin kullanılmasını alenen özendirmek suçunu işleyen fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilecektir. Madde kullanımını alenen özendirme TCK madde 190/3'de belirtilen meslek grubundaki kişiler tarafından işlendiği takdirde ceza yarı oranında arttırılacaktır.³⁷²

TCK madde 192 hükmünde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar bakımından özel bir pişmanlık hali düzenlenmiştir. TCK madde 192/2 uyarınca, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaya suçuna ilişkin etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Buna göre, kişinin etkin pişmanlığını hakkında soruşturma başlamadan önce göstermiş olması aranmaktadır. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nereden ve ne zaman aldığına dair yetkili makamlara bilgi vermesi ve bu bilgiler doğrultusunda suçluların yakalanması ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi konusunda yetkili makamların işini kolaylaştırması aranmaktadır. Bu koşullar gerçekleştiği takdirde, etkin pişmanlık gösteren kişiler hakkında cezaya hükmolünmayacağı öngörülmüştür. Etkin pişmanlık halinin düzenlenmesiyle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlardan birini işlemiş veya bu tür suçlara iştirak etmiş suçlunun

³⁷⁰ Günay, age., s. 136; Kurt-Kurt, age., s. 204.

³⁷¹ Günay, age., s. 136; Kurt-Kurt, age., s. 202; Özdabakoğlu, age., s. 164.

³⁷² Özdabakoğlu, age., s. 166; Kurt-Kurt, age., s. 206; Günay, age., s. 136.

uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin suçun ortaya çıkmasında, suç işlemiş ve suça iştirak etmiş diğer suçluların yakalanmalarında, suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmelerinde katkısı olmakta, diğer suçlular için ise etkin pişmanlıktan faydalanmak isteyecek suçluların mevcudiyeti suçun işlenmesi için caydırıcı olabilmektedir. Bu sayede, toplum için tehlike doğuran uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları kendi suç mekanizması içinde önlenmiş olmaktadır. Etkin pişmanlık müessesesi ceza kanununda uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların işlenmesi halinde suçlunun veya suça iştirak eden kişinin cezasında indirimine gidilmesini veya cezaya hükmedilmemesini sağlayan şahsi bir sebeptir. Etkin pişmanlık, suç işlendikten sonra TCK madde 192’de öngörülen şartların oluşması halinde mevcudiyeti kabul edilecek ve suç işlemiş olan kişiye oluşan şartlar doğrultusunda hiç ceza verilmeyecek ya da cezasında indirimine gidilecektir. Kullanmak için uyuşturucu madde kullanma suçunun faili TCK’nın 192. maddesinin 2. fıkrası ve 4. fıkrası uyarınca cezasızlık nedeni olarak etkin pişmanlık hallerinden yararlanacaktır. Bunun yanı sıra, TCK madde 192/3 uyarınca cezada indirim nedeni olarak etkin pişmanlık halinden faydalandırılabilir.³⁷³

TCK madde 192/3 uyarınca, TCK madde 191’de belirtilen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçlarından birini işleyen kişi, soruşturma başladıktan sonra, etkin pişmanlık duymak suretiyle suçun meydana çıkmasına veya fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi halinde, hakkında verilecek olan cezadan, yapmış olduğu yardım ve hizmetin niteliği oranında indirim yapılması öngörülmüştür. Etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için ise, etkin pişmanlığa ilişkin hizmet ve yardımın en geç hüküm verilmeden önce yapılmış olması aranmaktadır. TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin şahsına ilişkin olarak özel bir etkin pişmanlık hükmü düzenlenmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçundan soruşturma başlatılmadan önce, resmi makamlara başvuruda bulunarak işlediği suç hakkında bildirimde bulunması ve tedavi ettirilme talebinde bulunması halinde hakkında cezaya hükmolünmayacaktır.³⁷⁴

³⁷³ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Öz dabakoğlu, age., s. 183; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1457; Özgenç, Genel, s. 509.

³⁷⁴ Gündel, age., s. 209-210; Günay, age., s. 203; Öz dabakoğlu, age., s. 182-183.

TCK madde 192/2 uyarınca, kişinin vermiş olduğu bilgilerin doğru olması gerekir. Buna göre, kişinin kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde sattıklarını söylediği kişiler yakalanmış, yargılamaları sonucunda haklarında mahkumiyet kararının verilmiş olması aranmaktadır. Suç failleri olarak bildirilen kişiler, yakalanmış ve fakat yargılamaları sonucunda beraat etmişlerse, kişinin vermiş olduğu bilginin doğru olmadığı ortaya çıktığından etkin pişmanlık halinden faydalanamayacaktır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; suç fiilini işlediğine ilişkin bildirilen kişiler yakalanmamış ise ve fakat bu kişilerin suçu işlemiş olabileceğine ilişkin mahkemenin kanaat oluşturmasını sağlayacak elverişli ve yeterli delillere ulaşılmış olduğu takdirde suç failleri olarak gösterilen kişiler hakkında verilen bilginin doğruluğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Mahkeme, ihbar edilen suç faillerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti hususunda suç işlediklerine kanaat getirdiği takdirde, suçluların yakalanması hususu emniyet güçlerinin çalışmalarına ve görev yetkisine girmektedir. Bu nedenle, mahkemenin suç failleri hakkında yeterli delilleri tespit eder ve suçu işlediklerine dair kanaat getirirse, suçun işlendiğine dair bildirimde bulunan kişinin etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılması isabetli olacaktır.³⁷⁵

Kanımızca; mahkeme, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmak için vermiş olduğu bilgilerin doğruluğuna kanaat getirecek nitelikte delilleri elde etmiş ise, suç failleri yakalanmasa dahi kişinin vermiş olduğu bilgiler etkin pişmanlık müessesesinden faydalanması için yeterli görülmelidir.

TCK madde 192/3 uyarınca, cezayı azaltıcı etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Buna göre, TCK madde 191'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunu işleyen kişiler, resmi makamların suçtan haberdar olmasından sonra, gönüllü olarak suçun meydan çıkmasına veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım ederlerse yapmış oldukları yardım ve hizmetin niteliğine göre 191'deki suçlara ilişkin cezalarda dörtte birden yarısına kadar indirimle gidilecektir. Kişi tarafından gönüllü olarak yapılacak hizmet ve yardımın soruşturma başladıktan sonra ve en geç hüküm verilmeden önce yapılmış olması aranmaktadır. TCK madde 192/4 uyarınca, kişinin soruşturma başlatılmadan önce, resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini istemesi halinde, hakkında cezaya hükmolünmaması öngörülmüştür. Bu durumda, şahsına ilişkin özel etkin pişmanlık halinden yararlanan kişinin suç ortaklarının

³⁷⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1457; Gündel, age., s. 213; Günay, age., s. 203.

yakalanması veya suça konu uyşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi veya diğer hususlar hakkında yetkili merciiilere bilgi vermek zorunluluğu bulunmamaktadır. Kendisi hakkında soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavisinin yapılmasını temin etmesi yeterli olacaktır.³⁷⁶

a. TCK madde 192/2’de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali

Eski 765 sayılı TCK madde 405/1 uyarınca, TCK madde 403 ve 404’de öngörülen suçlara iştirak etmiş olan kimsenin resmi makamların haberdar olmasından önce suç fiilini ve suç ortaklarını ve uyşturucu maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri yetkili merciiilere haber vermek suretiyle diğer suçluların yakalanmalarını veya uyşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırdığı takdirde hakkında cezaya hükmolunmamaktaydı. Yeni 5237 sayılı TCK madde 191 uyarınca, uyşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce suç konusu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini yetkili makamlara haber vermek suretiyle suçluların yakalanmalarını sağladığı ya da uyşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırdığı takdirde TCK madde 192/2 uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılarak hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Suçu işlemiş olmasına karşın yetkililere bilgi vererek diğer suçluların yakalanmasını veya uyşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini sağlayan kişinin işlemiş olduğu suçtan dolayı etkin pişmanlık duyduğu varsayılmaktadır. Kanunkoyucu TCK madde 191’de öngörülen suçu işledikten sonra pişmanlık duyan kişiyi suçun cezasından muaf tutmak suretiyle uyşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların işlenmesinin önlenmesi ve suçluların birbirini ihbar etmek suretiyle suçun ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla TCK’nın 192. maddesini düzenlemiştir. Toplumun sağlığını tehlikeye sokan uyşturucu veya uyarıcı madde suçlarının yayılmasının önlenmesine katkıda bulunan suçluları ödüllendirmek için etkin pişmanlık müessesesi getirilmiştir.³⁷⁷

Uyşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin etkin pişmanlık halinden yararlanabilmesi için yetkili merciiilere diğer suçlular ve suç konusu uyşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında bilgiyi bizzat vermesi ve bunu kendi rızasıyla ve

³⁷⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Öz dabakoğlu, age., s. 183; Gündel, age., s. 213-214; Günay, age., s. 203;

³⁷⁷ Günal, age., s. 131; Erman-Özek, age., s. 309; Erem, Özel, s. 187; Sevik, age., s. 214-215; Güngör-Kınacı, age., s. 457; Centel-Zafer-Çakmut, age., s. 747; Günay, age., s. 205.

gönüllü olarak yapması ve pişmanlık duygusuyla gerçekleştirmiş olması aranmaktadır. Bunun yanısıra, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin bizzat yetkili merciiilere haber vermesi dışında bir yakınının veya akrabasının bu bilgileri yetkili makamlara bildirmesi halinde suçu işlemiş olan kişi etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmayacaktır. Bu nedenle, TCK madde 191'deki suç fiilleri için öngörülen ceza ile cezalandırılacaktır. Buna karşın, TCK madde 191'de belirtilen suç fiillerini işlemiş olan kişinin hastalığı veya sakatlığı sebebiyle yetkili makamlara ulaşarak bizzat suç hakkında ihbarda bulunma imkanı olmadığı hallerde suçun konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesi veya diğer suçluların yakalanmasının sağlanması amacıyla yakınlarına veya akrabalarına bu bilgileri vermek suretiyle bu kişiler vasıtasıyla yetkili makamları bilgilendirmesi halinde ise, yetkili makamlara verilen bilgiler bizzat suçun faili tarafından verilmiş bilgiler olarak kabul edilmekte ve fail etkin pişmanlık halinden yararlandırılarak ceza verilmemektedir.³⁷⁸

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satın alan, kabul eden veya bulunduran failin TCK madde 192/2'de belirtilen etkin pişmanlık halinden yararlanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nereden ve ne zaman temin ettiğini yetkili merciiilere haber vermesi aranmış ve fakat yetkili merciiilerden saymak suretiyle bahsedilmemiştir. Bu nedenle, CMK madde 158 uyarınca, yetkili merciiiler olarak kolluk makamları, Cumhuriyet Başsavcılığı, valilik, kaymakamlık, Mahkeme ve soruşturma makamları gösterilebilir.³⁷⁹

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kimden, nerden ve ne zaman temin ettiğini suçu soruşturmak ve kovuşturmak konusunda yetkili olan resmi makamların suç fiilini öğrenmesinden önce bildirmesi aranmaktadır. Aksi takdirde, suç fiiline ilişkin bilgilerin resmi makamlar tarafından resmen veya ihbar üzerine ya da arama veya gizli dinleme yöntemleriyle öğrenilmesinden sonra fail tarafından ihbar yapılması halinde fail etkin pişmanlık halinden ve cezasızlık nedeninden faydalandırılmayacaktır. Buna karşın, tahmine dayalı şüphe üzerinden öğrenme yapıldığı kabul edilmemektedir. Resmi makamlara yapılacak olan ihbarın tutanak altına alınması ve resmi makamların ihbardan önce suç fiilinden haberdar olmadıklarının belgelenmesi gerekmektedir. CMK madde 158/5 uyarınca, suça ilişkin ihbarın yazılı olarak veya sözlü ifade edilmek ve fakat tutanağa geçirilmek suretiyle yapılmasının mümkün olduğu

³⁷⁸ Güngör-Kınacı, age., s. 453; Centel, age., s. 190; Günay, age., s. 205.

³⁷⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1457; Günay, age., s. 205; Güngör-Kınacı, age., s. 453.

belirtilmektedir. İhbar sözlü olarak yapılmış ve fakat haklı nedenlerle tutanak düzenlenememişse ihbar yapıldığı diğer her türlü delille ispat edilebilmektedir.³⁸⁰

Fail satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kimden, nereden ve ne zaman temin ettiğine dair resmi makamları bilgilendirecek ve güvenlik kuvvetleriyle işbirliği yapacaktır. Bu bilgileri ihtiva etmeyen ihbar suçun öğrenildiğine dair bilgilendirme sayılmamaktadır. Yargıtay 2001-020900 sayılı kararında, uyuşturucu madde kullanmak suçunu resmi makamlar tarafından haber alınmadan kendi beyanı ile ortaya çıkaran sanığa ceza verilmeyeceğini belirtmiştir. Buna karşın failin hem diğer suçluların yakalanmasına ilişkin bilgiyi hem de uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlayacak bilgiyi vermesi aranmamaktadır. Başka bir deyişle, failin sadece diğer suçlulara ilişkin bilgi vermesi ya da sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin bilgi sağlaması yeterli görülmektedir. Nitekim fail duyduğu etkin pişmanlığı göstererek yetkili makamları bilgilendirmektedir. Hukuken korunan yarar olarak görülen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretinin yapılmasının ve toplumdaki bireyler tarafından kullanılmasının önlenmesidir. Ayrıca, fail yetkili makamları bilgilendirirken suça konu teşkil eden uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlamaya yönelik olarak bilgi vermelidir. Başka bir deyişle, uyuşturucu maddeden yakalanan failin uyarıcı maddelere ilişkin bilgi vermesi ve farklı maddelerin ele geçirilmesini sağlaması TCK madde 191/2'deki cezasızlık halinden yararlanması için yeterli görülmemektedir. Failin suçun konusundan farklı uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar konusunda bildirimde bulunması uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ticaretine ilişkin suçların ihbarı olarak değerlendirilmeyecek ve etkin pişmanlık kapsamına alınmayacaktır. Erman-Özek'e göre; Mahkeme'nin failin verdiği bilgiler doğrultusunda ve fakat işlemiş olduğu suçun konusunu oluşturmayan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yakalanması için vermiş olduğu bilgileri ve güvenlik kuvvetleri ile yapmış olduğu işbirliğini mükafatlandırmak amacıyla suçun failine TCK madde 192/3'de öngörülen cezadan indirimine gidebileceği ileri sürülmüştür.³⁸¹

Kanımızca; failin işlemiş olduğu suçun konusunu oluşturmayan ve fakat farklı uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında bilgi vermek suretiyle ele geçirilmesini sağlaması halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imaline veya ticaretine ilişkin ihbar olarak

³⁸⁰ Erman-Özek, age., s. 309; Günal, age., s. 131; Güngör-Kınacı, age., s. 454.

³⁸¹ Erman-Özek, age., s. 309-310; Günal, age., s. 132; Günay, age., s. 205; Yargıtay 10. CD., 22.10.2001 tarih ve 2001-020900 sayılı kararı-Güngör-Kınacı, age., s. 454-455;

değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Ancak, ihbarı yapan kişinin kişisel sebep olarak suç işlemiş ve etkin pişmanlık halinden yararlanmak amacıyla bilgi vermiş olması ve etkin pişmanlık düzenlenirken korunmak istenen hukuki yarar gözetildiğinde, kanunilik prensibi çerçevesinde TCK madde 192’de fail tarafından işlemiş olduğu suçun konusunu oluşturmayan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında bilgilendirme yaptığı takdirde ceza indiriminden yararlandırılacağına dair yeni bir hüküm fıkrasının konulmasının daha isabetli olacaktır. Kanun maddesinde işlenmesi gereken husus, failin işlemiş olduğu suçun konusuna ilişkin cezanın, suçun konusu olmayan bir maddenin bilgisinin verilmesi suretiyle işlemiş olduğu suçtan daha hafif ceza öngören hükümden yararlanarak kanunu dolanmasının önlenmesi gözetilmelidir. Bu nedenle, fail işlemiş olduğu suçtan daha hafif cezayı gerektiren ve suçun konusuna ilişkin olmayan bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağladığı takdirde, kendisine verilecek cezada indirime gidilmemelidir. Buna karşın, ihbarda bulunduğu ve ele geçirilmesini sağladığı suça konu olmayan uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların cezasının failin işlemiş olduğu suçun cezası ile aynı veya daha ağır cezayı öngörmesi halinde failin cezasında indirime gidilmesi daha uygun olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satın alınması, kabul edilmesi ya da bulundurulması fiillerinden birini işleyen fail, etkin pişmanlık hükmünden yararlanmak amacıyla yetkili makamlara suçluların yakalanması veya suçun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırmasında vermiş olduğu bilgilerin doğru ve suçluların yakalanmasında veya maddelerin ele geçirilmesinde faydalı olması aranmaktadır. Failin suçun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin ettiği kişi veya kişileri yetkili makamlara bildirmesi halinde suçluların yetkili makamlara bildirimini söz konusu olmaktadır. Soyaslan’a göre; fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin ettiği kişilerin ismini vermiş ve bu bilgiler doğrultusunda güvenlik güçleri inceleme yaparak ismi verilen kişilerin suç ortaklarını yakalamış ise, bu halde dahi failin etkin pişmanlık halinden yararlandırılmasının adil olacağı ileri sürülmektedir. Ayrıca, failin yetkili makamlara vermiş olduğu bilgilere dayanarak suçun konusundan başka uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının ortaya çıkarılmış olması halinde de fail etkin pişmanlık halinden yararlandırılmalıdır. Failin vermiş olduğu bilgileri doğrulayan deliller mevcut ise ve vermiş olduğu bilgiler kendisine isnad edilen suça ilişkin ise ve buna rağmen verilen bilgilere dayanılarak başka bir uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmiş ise failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmasının hakkaniyetli olacağı vurgulanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında korunan hukuksal değer olan kamunun sağlığına yönelik tehditin

önlenmiş olması ve failin de kendi suçuna ilişkin doğru ve rehberlik eden bilgiler vermek suretiyle etkin pişmanlık duyduğunu ispat etmiş olduğundan failin suçuna ilişkin olarak etkin pişmanlık halinden yararlandırılmasının uygun olacağı ileri sürülmektedir.³⁸²

Kanımızca; etkin pişmanlık hükümlerinin geniş yorumlanması ya da yoruma açık hale getirilmesi ceza hukukunun kanunilik ilkesine uygun olmayacaktır. Failin etkin pişmanlık halinin mevcut olduğu deliller ile sabit görüldüğü takdirde, suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden başka veya bahsedilen suçlulardan başka suçluların ele geçirilmesi halinde bu durumun etkin pişmanlık hükümleri dahilinde inceleneceğine dair kanun maddelerinde düzenleme yapılması ceza hukuku sistemi açısından daha uygun olacaktır.

Failin duyduğu pişmanlığı göstermek amacıyla yetkili makamlara işlenen suç konusunda bilgi vermesi ve bu bilgilerin doğru olmasına karşın suçun konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ele geçirilemezse ya da suçlular yakalanamazsa, failin yetkili makamlara sadece bilgi vermesi yeterli olmadığından, başka deyişle failin verdiği bilgilerin suçluların yakalanmasını ya da suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini sonuçlaması gerektiğinden TCK madde 192/2'de belirtilen etkin pişmanlık halinden yararlandırılmayacaktır. Aynı şekilde, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi temin ettiği kişilerin isimlerini yetkili makamlara bildirmesi sonrasında bu kişiler hakkında dava açılması yeterli olmayacaktır. Suçlu oldukları hakkında bilgi verilen kişilerin yargılaması sonunda cezaya hükmedilmesi gerekmektedir. Failin suç işleyen kişilerin yakalanmasında ve mahkum edilmesinde katkısı olmalıdır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 10-301/338 sayılı kararında, failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için suç ortağı olarak adlarını bildirdiği kişiler hakkında sadece dava açılmasını yeterli saymamış ve bu kişilerin beraat etmesi karşısında failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacağını belirtmiştir. Ayrıca, failin bildirdiği kişilerin suçsuz olması ve failin iftira suçunu işleyerek TCK madde 192/2'de belirtilen etkin pişmanlıktan yararlanarak verilecek cezadan kurtulmak istemesi ihtimali gözönünde bulundurulmalıdır. Aksi takdirde, failin ismini vermek suretiyle suç işlememiş kişilere iftirada bulunmasını ödüllendirmek ve asıl uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendisine temin eden kişilerin yakalanmasını engellemesi halinde, etkin pişmanlık müessesinin koruduğu hukuki yararın zedelenmesine sebebiyet verecektir. Aynı şekilde, failin

³⁸² Soyaslan, Özel, s. 399; Günay, age., s. 205; Özdabakoğlu, age., s. 192-193.

bildirdiği kişiler yargılanarak beraat etmiş ve karar kesinleşmiş ise, fail etkin pişmanlıktan yararlanamayacaktır. Fail, verdiği bilgiler doğrultusunda suçun konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini kolaylaştırmış ise etkin pişmanlık hükmünden faydalanacaktır. Buna karşın, fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri temin ettiği yer hakkında bilgi vermesine karşın belirttiği yerde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çıkmaması halinde, failin maddelerin ele geçirilmesi için güvenlik güçlerinin araştırmalarını kolaylaştırıcı bilgiler verip vermediği değerlendirilmelidir. Güngör-Kınacı'ya göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin belirtilen yerde bulunduğu dair bilgiler doğrulanmış ve fakat suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler belirtilen yerden farklı bir yerde ele geçirilmiş ise, bu durumda suç konusu maddelerin güvenlik güçleri tarafından ele geçirilmesini kolaylaştırıcı bilgi verilmiş olduğuna kanaat getirildiği takdirde, failin etkin pişmanlıktan yararlandırılmasının hakkaniyetli olacağı ve hakkında ceza verilmemesinin doğru bir uygulama olacağı ileri sürülmektedir.³⁸³

Kanımızca; failin işlemiş olduğu suçun konusuna ilişkin olarak doğru bilgileri güvenlik güçlerinin maddeleri bulmalarını kolaylaştıracak şekilde vermesi halinde, failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalandırılması ve ceza almaması uygun olacaktır.

b. Cezada İndirim Nedeni Olan Etkin Pişmanlık Hali (TCK madde 192/3)

Eski 765 sayılı TCK madde 405/2 uyarınca, suçun haber alınmasından sonra suçun ortaya çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişiler hakkında verilecek cezanın yarı oranında indirilmesi öngörülmüştü. Yeni 5237 sayılı TCK madde 191 uyarınca, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunun yetkili makamlar tarafından haber alınmasından sonra, bu suçlara iştirak etmiş failin suçun meydana çıkmasına veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına gönüllü olarak hizmet ve yardım ettiği takdirde, yetkili makamlara sağlamış olduğu yardımın niteliğine göre, TCK madde 192/3 uyarınca cezasında dörtte birden yarısına kadar indirimle gidilmektedir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunun faili bu suç haber alındıktan sonra suçun meydana çıkmasını veya diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağladığı takdirde, işlemiş olduğu suçtan dolayı alacağı ceza

³⁸³ Günay, age., s. 205, 209; Gündel, age., s. 209-214; YCGK, 20.12.1993, 1993/ 10-301 E., 1993/338 K.- Güngör-Kınacı, age., s. 456-457, 609-610.

indirilerek hükmedilecektir. Buna karşın, Mahkeme faile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasından dolayı tedavi ve denetimli serbestlik tedbirini cezası ile birlikte öngörebilir.³⁸⁴

Yetkili merciiilere TCK madde 192/3 anlamında hizmet ve yardımda bulunan kişi kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran suç faili veya bu suçlara azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla suça iştirak etmiş olan kişi de olabilmektedir. Buna karşın, kişinin etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için suçun meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına bizzat hizmet ve yardım etmiş olması gerekir. Nitekim TCK madde 192/3'deki hükmü düzenlerken Kanunkoyucu, kişinin suçu işlemeden etkin pişmanlık duymasıyla birlikte suç ortaklarının yakalanmasına ve suçun ortaya çıkmasına katkıda bulunduğundan cezasında indirimine gidilmesini ve kişinin gönüllü olarak göstermiş olduğu yardım ve hizmetlerden dolayı ödüllendirilmesini öngörmüştür. Kişinin işlemiş olduğu veya iştirak ettiği suçu ya da suç faillerini bizzat yetkili makamlara bildirmiş olmaması halinde, TCK madde 191/3'te öngörülen etkin pişmanlık halinden faydalanamayacaktır. Başka bir deyişle, suça ilişkin bilgileri suçu işlemiş ya da suça iştirak etmiş kişilerin akrabaları ya da yakınları yetkili makamlarla temas kurarak suçun faillerinin yakalanmasına veya suçun ortaya çıkmasına yardım ve hizmette buldukları takdirde etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaz. Buna karşın, kişinin hastalanması ya da sakatlanması halinde, başka bir deyişle kişinin yetkili makamlara bizzat başvurma olanağının mümkün olmadığı hallerde, TCK madde 191 ve 188'e ilişkin suçlardan biri veya birkaçının işlenmiş olduğuna ilişkin bilgilerin kişinin yakınları tarafından yetkili makamlara haber verilmesini sağlaması halinde hizmet ve yardımın bizzat fail tarafından yapıldığı kabul edilmelidir.³⁸⁵

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların resmi makamların haber almasından sonra soruşturulması veya kovuşturulması aşamasında, suç faili veya suça iştirak etmiş olan fail savcılık, adli kolluk ve mahkemeye vereceği bilgiler doğrultusunda suçun meydana çıkmasına ve fail ya da suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmelidir. Failin kendi iradesi ile ve hiçbir otoritenin baskısı altında kalmadan hizmet ve yardımda bulunması aranan koşullardandır. Buna karşın, failin yakınlarının faili ikna etmek suretiyle

³⁸⁴ Centel, Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu, s. 181; Güngör-Kınacı, age., s. 585; Özdebakoglu, age., s. 186, 188-194; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1456; Y. 10. CD., 29.03.2006, 2006/556 E., 2006/4773 K.-www.kazanci.com.

³⁸⁵ Güngör-Kınacı, age., s. 585-586; Günay, age., s. 206; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1456.

hizmet ve yardımda bulunmasını sağlamaları, neticede failin kendiliğinden suçun ortaya çıkmasını veya diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlamış olacağından TCK madde 192/3'de belirtilen etkin pişmanlık halinden yararlandırılacaktır. Soruşturma, yetkili merciiler tarafından suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen dönemi kapsamakta ve soruşturmanın başlangıcı olarak suçun öğrenilmesi anı kabul edilmektedir (CMK madde 2). Buna göre, suçun haber alınmasından sonra soruşturma başladığından TCK madde 192/3'te belirtilen suçun öğrenilmesi sonrasındaki safha, soruşturma başladıktan sonraki sahfaya işaret etmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması suçları hakkında soruşturma başladıktan sonra yapılan hizmet ve yardım dikkate alınacaktır. Buna karşın, hizmet ve yardımda bulunacak olan suç failinin veya suça iştirak eden failin suçun resmi makamlar tarafından öğrenilip öğrenilmediğini bilmesi gerekmemektedir. Yargıtay 6421/12226 sayılı kararında, kimliğini açıklamayan bir kişinin narkotik şubesine telefon ederek yaptığı soyut ihbar dışında uyuşturucu madde kullandıklarına ilişkin delil bulunmadığı aşamada uyuşturucu madde kullandıklarını ikrar ederek bu suçlarının ortaya çıkmasına yardım eden sanıklar hakkında uyuşturucu madde kullanma suçları ile TCK'nın 405/2 maddenin (5237 sayılı TCK madde 192/3) uygulanması gerektiğinin gözetilmemesini yasaya aykırı bulmuştur. TCK madde 192/3 anlamında etkin pişmanlık halinden faydalanabilmek için suç failinin ya da suça iştirak eden failin yetkili makamlara hizmeti ve yardımı gerçekleştirmesi en geç yargılama sonunda hüküm verilmeden önce olması gerekmektedir. Buna karşın, suç faili hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almaktan, kabul etmekten veya bulundurmaktan doalyı açılan davada hakkında mahkumiyet kararı alınmış olması halinde, yetkili makamlara yardım ve hizmet etmek suretiyle suç ortaklarının yakalanmasını sağlamış olsa da hüküm verilmesinden sonra yardım ve hizmet yapılmış olduğundan failin cezasında indirim söz konusu olmayacak ve fail etkin pişmanlık halinden faydalandırılmayacaktır.³⁸⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin TCK madde 191'deki suçlara iştirak eden ve suçun diğer faillerinin yakalanmasına hizmet ve yardım eden failin hizmet ve yardım konusunda aranan kıstas, vermiş olduğu bilgilerin doğru olması ve bu bilgiler doğrultusunda yetkili makamların diğer suç faillerini yakalayabilmesi veya suç konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesidir. Kişinin isimlerini verdiği kişilerin gerçekte var

³⁸⁶ GÜNGÖR-KİMACI, age., s. 587; GÜNAY, age., s. 206; ÖZDABAKOĞLU, age., s. 190; YALVAÇ, age., s. 372; Y. 10. CD., 28.09.2000, 2000/6421 E., 2000/12226 K.-www.kazanci.com.

olmaması veya ismini vermiş olduğu kişilere iftirada bulunmuş olması halinde, kişi etkin pişmanlıktan faydalanamayacaktır. Aynı şekilde, kişinin kolluk kuvvetlerine yardımda bulunduğu veya hizmet ettiğini göstermek amacıyla yapılan aramada zaten kolluk kuvvetlerinin ulaşabileceği bir bilgiyi bilgilendirme olarak sunması halinde, kişinin suçun ortaya çıkmasında katkısının olduğundan bahisle yardım ve hizmetinden söz edilmeyecektir. Kişinin yapmış olduğu hizmet ve yardım niteliğine göre cezada indirimde gidilmektedir. Bu nedenle, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için suçun ortaya çıkmasını sağlamış olması veya fail ya da diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlamış olması yeterli görülecektir. Aynı şekilde, suçun kovuşturma aşamasında suç konusunda herhangi bir delil elde edilmemiş iken ikrarda bulunarak suçun ortaya çıkmasını sağlamış olursa etkin pişmanlık hükmünden yararlanır. Yargıtay 13357/1661 sayılı kararında, uyuşturucu madde bulundurulduğunun öğrenilmesi üzerine yakalanan sanığın kendisinde uyuşturucu madde ele geçirilmediği aşamada ikrarda bulunarak görevlilerin yapacakları aramada kolaylıkla bulunamayacak konumdaki uyuşturucu maddelerin yerini göstermek suretiyle ele geçirilmesini ve kendi suçunun etraflıca ortaya çıkmasının sağlandığının anlaşılmasına göre, hakkında TCK'nın 405/2. maddesinin uygulanmasının gerektiğini belirtmiştir.³⁸⁷

Kanımızca; kişinin yardım ve hizmetinin suç ortaklarının yakalanması ve suçun ortaya çıkması olarak belirtilmiş olmasına karşın kişinin vermiş olduğu bilgiler sayesinde sadece suç ortaklarının yakalanmasını sağlamış olması veya sadece suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal edildiği ya da saklandığı yeri bildirmek suretiyle ele geçirilmesini sağlaması halinde de etkin pişmanlık halinden yararlanmalıdır. Kanunkoyucu'nun madde hükmünde etkin pişmanlığı düzenlemedeki amacı, kişinin gönüllü olarak doğru bilgileri vermek suretiyle pişmanlık duyduğunu göstermesi ve toplum için tehlike suçu olarak değerlendirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçlarının önlenmesi olduğundan TCK'nın 192. maddesinin 3. fıkrasında 've' bağlacı olarak belirtilen ibareyi 'veya' bağlacı olarak algılamak yerinde olacaktır.

Buna karşın, kişinin fail veya suç ortaklarını hizmet ve yardımı neticesinde yakalatmış olması yeterli görülmeyecektir. Yakalanan faillerin suçu işlediğine dair hakkında Mahkeme kararı olması ve failin mahkum edilmiş ve bu kararın da kesinleşmiş olması gerekmektedir.

³⁸⁷ Günay, age., s. 206-207; Parlar-Hatipoğlu, age., s. 1456; Özdabakoğlu, age., s. 191; Y. 10. CD., 6.2.1997, 1996/13357 E., 1997/1661 K.- Güngör-Kınacı, age., s. 586, 607, 648.

Kişi suç failleri ya da suç ortaklarının isimlerini vermiş olmasına karşın bu failler yakalanamamışsa ve fakat bu faillerin suça karıştıklarına dair kesin deliller mevcut ise bu durumda da kişi etkin pişmanlık hükmünden faydalanmalıdır. Zira suçunun ortaya çıkmasında veya suçluların yakalanmasında katkısı olan kişinin pişmanlık duygusu ve iyi niyetli tutumunun ödüllendirilmesinde ve bunun kendisine verilecek cezaya yansıtılmasında toplumun menfaati söz konusudur. Eski 765 sayılı TCK madde 405/2 uyarınca, kişinin hizmet ve yardımda bulunurken suç ortaklarının yakalanmasında katkısı olması gerektiği belirtilmişti. Suç ortakları ifadesinden suça iştirak eden kişiler mi yoksa suç örgütüne veya suç topluluğuna katılanların mı kastedilmekte olduğu ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin herhangi bir suçu işlemiş olanların mı anlaşılacağı tartışma konusu olmuştur. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; suç ortakları ifadesinin geniş yorumlanması gerektiği ve uyuşturucu veya uyarıcı madde suçuna iştirak eden veya başka bir uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suç işleyen kişi olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür. Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'e göre; diğer suç ortakları ifadesinin suça azmettiren kişi veya suçun işlenmesine yardım eden kişi olarak anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Uygulamada, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların tehlike suçu olmasından bahisle toplumda bu suçlarla mücadelede katkıda bulunulan bir yardım ve hizmet hali söz konusu ise, hizmet ve yardımda bulunan kişinin durumu iştirak koşullarına uygun olmasa dahi ceza indiriminden yararlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için TCK madde 191'de belirtilen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu ile TCK madde 188'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarında bu suçları işleyen faillerin yakalanmasına veya bu suçların ortaya çıkmasına hizmet ve yardım etmiş, başka bir deyişle katkıda bulunmuş olması gerekli ve yeterlidir.³⁸⁸

c. TCK madde 192/4'de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali

Eski 765 sayılı TCK madde 404/3'de yer alan hüküm uyarınca, uyuşturucu madde kullanan kimsenin soruşturma ya da kovuşturulmaya girişilmeden önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini talep etmesi halinde, uyuşturucu maddeyi kullanmasından dolayı hakkında soruşturma yapılmayacağı öngörülmüştü. Tezcan-Erdem-Önok'a göre;

³⁸⁸ Güngör-Kınacı, age., s. 588, 611-613, 615; Erman-Özek, age., s. 310; Yargıtay 10. CD., 1.10.1996, 1996/10091 E., 1996/10209 K.-Güngör-Kınacı, age., s. 588; Yargıtay 10. CD., 19.10.2005, 2005/09276 E. 2005/13507 K.-www.kazanci.com.

tedavi olmak isteyen ve uyuşturucu madde kullanan kişi hakkında sadece kullanma fiilinden dolayı kovuşturma yapılacağı belirtilmiş olmasına karşın madde kapsamında uyuşturucu bulundurma halinde de kovuşturma yapılamayacağına dahil edilmesi gerektiği savunulmuştur. Yeni 5237 sayılı TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaya suçuna ilişkin olarak hakkında soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini talep ettiği takdirde, hakkında cezaya hükmolünmemektedir. TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrasında şahsa özel etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Kişinin duymuş olduğu derin ve etkin pişmanlık hali Kanunkoyucu tarafından ödüllendirilmekte ve kişiye tedavi tedbirinin uygulanması yeterli görülmektedir. Tezcan-Erdem-Önok ve Dönmezer-Yenisey'e göre, failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için soruşturma başlamadan önce talepte bulunmasının şart koşulmuş olmasının ceza politikasına uygun düşmediği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Soruşturma başladıktan sonra dahi failin etkin pişmanlık halinden yararlandırılması, soruşturma başladıktan sonra cezalandırılma tehdidi altında olan failin tedavi talebinde bulunmamasını sonuçlamaktadır. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığı olan kişi alışkanlıklarını devam ettirdiği ve tedavi olmadığı için bağımlı hale gelmektedir. TCK madde 192/4'ün düzenlenme nedeni dikkate alındığında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi taleplerini teşvik etmek ve madde alışkanlığı olan kişilerin sayısının toplumda azaltılması ile birlikte toplumun sağlığını korumak olduğu ileri sürülmüştür.³⁸⁹

Kanımızca; TCK madde 192/4 uyarınca korunan hukuki değer toplumda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin sayılarının azaltılarak ortadan kalkması ve toplumun sağlığının korunması olduğundan, kişinin sosyal hukuk devletinin gereği olan sağlığının teminat altına alınmasını her zaman talep etme hakkı olduğunu kabul etmek ve gerek soruşturma öncesinde gerekse soruşturma başlatıldıktan sonra madde kullanan kişinin tedavi edilmeyi yetkili makamlardan talep etme hakkı olduğunu düşünmek gerekir.

Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla satın alması, kabul etmesi veya bulundurmasından farklı olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde alışkanlığının olmaması ve fakat maddeyi başkalarına temin etmek için satın alması, kabul etmesi ya da bulundurması halinde, TCK madde 192/4 hükmü yerine TCK madde 192'nin 1. veya 3.

³⁸⁹ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Dönmezer-Yenisey, age., s. 301; Centel, age., s. 183-184; Erman-Özek, age., s. 337-338.

maddelerinde öngörülen etkin pişmanlık halinden yararlanacaktır. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 192'nin 4. fıkrasında tedavi talebinde bulunabilecek kişilerin soruşturma başlamadan önce talepte bulunmaları halinde cezaya hükmedilememesi ceza hukuku yapısına uygun bulunmamıştır. Eski 765 sayılı TCK madde 404/3 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına ilişkin suç işledikten sonra tedavi edilmesini talep ettiği takdirde hakkında kovuşturma yapılmayacağından bahisle bir kovuşturma engeli öngörülmüştü. Bu durumda, ceza usulüne ilişkin uygulama da farklılaşmaktaydı. CMUK madde 148/2 uyarınca, tedavi talebinde bulunan kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararı verilmekteydi. Buna karşın, her nasılsa davanın açılması halinde CMUK madde 253/5 uyarınca düşme kararı verilmekteydi. Yeni TCK madde 192/4 uyarınca, kişinin tedavi talebinde bulunması halinde hakkında cezaya hükmolunmayacağı belirtilmesinin isabetli olmadığı ileri sürülmüştür. Maddenin lafzından ve mefhum-u mualifinden madde kullanan kişi hakkında dava açılacağı anlamı çıkmaktadır. Cezaya hükmolunmasından ziyade madde kullanan kişinin tedavi talebinin eski ceza kanundaki gibi kovuşturma engeli olarak düzenlenmesinin daha isabetli olacağı vurgulanmıştır. Kişinin tedavinin gereklerini yerine getirip getirmediği Cumhuriyet savcısı tarafından izlenmelidir. Bu halde, muhakeme geçici olarak durdurulmaktadır. Tedavinin gereklerinin yerine getirilmesi halinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmelidir. Bunun yanısıra, tedavi olmak amacıyla talepte bulunmuş kişi hakkında derdest dava mevcut ise, durma kararı verilerek dava tedavi sonuna kadar bekletilecektir. Tedavisini tamamlayan ve tedavinin gereklerini yerine getiren kişi hakkında Mahkeme, failin göstermiş olduğu etkin pişmanlıktan dolayı ceza verilmesine yer olmadığı yönünde karar verecektir. Buna karşın, davanın görülmüş ve cezasızlık kararı alınmış olmasından dolayı bu karar kişinin adli siciline işlenecektir. Bu sakıncanın doğmaması için TCK madde 192/4'teki etkin pişmanlık hali bir kovuşturma engeli olarak değerlendirilmeli ve kişi hakkında açılmış bir dava söz konusu olduğunda, tedaviye cevap vererek gereklerini yerine getiren faile ilişkin dava hakkında düşme kararının verilmesinin daha uygun olacağı belirtilmektedir.³⁹⁰

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin bu maddeleri satın alması, kabul etmesi veya bulundurmasına ilişkin suçlardan birini veya hepsini işlemesi ve henüz hakkında soruşturma başlamadan madde alışkanlığı veya bağımlılığından kurtulmak amacıyla etkin pişmanlık göstererek yetkili merciilerden tedavi talebinde bulunması halinde, tedavinin talep edilmesinin kovuşturma şartına ilişkin bir olgu olduğu kabul edilmelidir. Hükmün

³⁹⁰ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 534-535; Erman-Özek, age., s. 338; Dönmezer-Yenisey, age., s. 301.

düzenleniş amacı gözönüne alındığında, etkin pişmanlık için aranan şartın kişinin tedavi olma talebi olarak belirlendiği ve madde bağımlılarının tedaviye teşvik edilerek sağlıklarına kavuşmalarının amaçlandığı görülmektedir. Bu nedenle, eski 765 sayılı TCK madde 404/3'te öngörüldüğü gibi, yeni 5237 sayılı TCK madde 192/4'te etkin pişmanlık halinin bir kovuşturma engeli olarak düzenlenmesi hükmün düzenlenmesindeki amaca hizmet edecektir.

TCK madde 192/4 uyarınca, madde kullanan failin tedavi talebi üzerine, kendisine uygulanacak tedavi süresi belirlendikten sonra soruşturma veya kovuşturma işlemleri tedavinin sonuna kadar bekletilecektir. Ancak, kanun maddesinde bekleme süresi belirtilmemiştir. Bunun nedeni, kişinin tedavi ihtiyacına göre tedavi süresi değişmekte ve her somut olayda süre yeniden belirlenmektedir. Bu durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almaktan, kabul etmekten veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce tedavi talebinde bulunduğu takdirde, Cumhuriyet savcısı soruşturmaya başlamayacak ve tedaviyi bekletici mesele yapacaktır. Tedavinin gereklerinin yerine getirilmesi halinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verecektir. Kişi hakkında davanın açılmış olması ve soruşturmaya henüz başlanmamış olması halinde, dava zamanaşımı hususu tartışmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavisi sürerken dava zamanaşımının dolması halinde, dosya soruşturma evresindeyse kovuşturmaya son verme kararı alınacaktır. Buna karşın dava kovuşturma evresinde ise, davanın düşme kararı vermesi ile birlikte soruşturma veya kovuşturmaya son verilecektir. TCK madde 192/4 hükmünde, madde kullanan kişinin yetkili mercilerden tedavi talebinde bulunması halinde hangi usulün uygulanacağı, kişinin özel tedavi merkezlerinde mi yoksa yetkililerin göstereceği tedavi merkezlerinde mi tedavi olmak zorunda olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Tedavi olmak isteyen kişi, TCK madde 191/2'de öngörülen usule benzer şekilde, Cumhuriyet savcılığına başvurarak tedavi ettirilmesini talep etmelidir. Bunun üzerine Cumhuriyet savcısı, kişinin tedavi ettirilmesine ilişkin olarak Mahkeme'den tedaviye karar verilmesi hususunda talepte bulunmalıdır. Buradaki tedavi kararı, TCK madde 191/2'de öngörülen tedavi tedbirinden farklıdır. Zira burada kişi kendi talebiyle ve gönüllü olarak tedavi talebinde bulunmaktadır. Bu nedenle, tedavi kararı verilmesiyle yetinilecek ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmeyecektir.³⁹¹

³⁹¹ Kunter-Yenisey-Nuhoğlu, age., no. 77.4; Güngör-Kınacı, 371.

Kanımızca; kişinin yetkili mercilerden tedavi talebinde bulunması halinde, kişinin özel tedavi merkezinde tedavi olma talebinin kabul edilmesi ve tercih ettiği en iyi tedaviden faydalanması kabul edilmelidir. Özel tedavi merkezlerine ilişkin hususun TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrasına eklenecek bir hüküm ile açıklığa kavuşturulması uygun olacaktır.

TCK madde 192/4 uyarınca öngörülen etkin pişmanlık halinden failin yararlanabilmesi için kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunun faili olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmamasına karşın başkalarına temin etmek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulunduran kişi TCK madde 192/4'de öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır.³⁹²

TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin resmi makamlara bizzat başvurarak tedavi talebinde bulunabileceği öngörülmüştür. Günay ve Güngör-Kınacı'ya göre; madde hükmünün dar yorumlanmasının hükmün konuluş amacına aykırı olacağı ileri sürülmüştür. Zira bu hüküm uyarınca gerek kişinin tedavi ettirilmesi ile duymuş olduğu etkin pişmanlık ödüllendirilmekte ve sağlığına kavuşması sağlanmakta gerekse uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının önüne geçilmektedir. Buna karşın, kişinin yakınlarının ya da başkalarının tedavisi için başvuruda bulunmasının kanun maddesi çerçevesinde dikkate alınması gerektiği savunulmaktadır. Tedavi talebinin kişinin bizzat kendisinin yapmamasından dolayı geri çevrilmemesi gerektiği, talebin ailesi, akrabaları ya da yakınlarından gelmesi halinde de TCK madde 192/4 hükmünden kişinin yararlandırılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bunun için aranan şartın ise, yakınları tarafından yetkili mercilere tedavi talebinde bulunulduktan sonra kişinin rıza göstermesi ve tedavi olmak istemesi halinin etkin pişmanlık olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur.³⁹³

Kanımızca; TCK madde 192/4 uyarınca öngörülen etkin pişmanlık hali kişiye özgü ve pişmanlığını ortaya koyacağı şekilde davranması halinde uygulanmalıdır. Dolayısıyla, kişinin yakınlarının kendi iradeleri ile kişi namına ve fakat kendisinin rızası olmaksızın yetkili makamlara tedavi talebinde bulunmaları halinde, aslında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişiyi ihbar etme hali söz konusudur. Bu durumda, madde hükmünde işaret edilen bizzat tedavi amaçlı başvuru durumu gerçekleşmediğinden kişi etkin pişmanlıktan

³⁹² Günay, age., s. 210; Özdabakoğlu, age., s. 190.

³⁹³ Güngör-Kınacı, age., s. 369; Günay, age., s. 210.

yararlanamayacaktır. Burada kişinin iradesi ve gönüllü olarak tedavi olma isteğinin ortaya konulması önemlidir. Aksi takdirde, yakınları dahi olsa bu durumu yetkili merciiilere bildirdikleri takdirde kişinin etkin pişmanlık halinden yararlanma hakkını tehlikeye atmış olacaklardır ve TCK madde 191’de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunun faili için öngörülen ceza ile cezalandırılmasına sebep olacaklardır. Mahkeme kişi hakkında tedavi tedbirine hükmetse dahi artık bu tedavi kararı güvenlik tedbiri niteliğinde olduğundan kişinin zorunlu olarak uyması gereken bir tedavi programı dahilinde infaz edilecek, tedavi programına uymayan kişi hakkında açılmış davanın yargılamasının devamına ve kişinin hüküm giymesine, dolayısıyla bu durumun siciline işlenmesine yol açacaktır. Bu nedenle, madde kullanan kişinin yakınlarının veya akrabalarının TCK madde 192/4’te öngörülen etkin pişmanlık haline uyan bir tedavi taleplerinin olmaması daha uygun olacaktır.

CMK madde 2/e uyarınca, soruşturma safhası yetkili merciilerin suç şüphesini öğrenmesi ile başlamaktadır. TCK madde 192/4 uyarınca, fail uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçuna dair şüphenin soruşturmaya yetkili makamlar tarafından öğrenilmesinden önce tedavi isteminde bulunmalıdır. Aksi takdirde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail TCK madde 192/4’te öngörülen özel etkin pişmanlık halinden yararlandırılmayacaktır.³⁹⁴

TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin TCK madde 191’de belirtilen suçları işlemesi halinde, hakkında soruşturma başlatılmadan önce tedavi talebini resmi makamlara iletmesi halinde etkin pişmanlıktan yararlandırılmaktadır. Resmi makamların TCK madde 192 hükmünde belirtilmediği görülmektedir. Tedavi talebiyle başvurulabilecek resmi makamlar, olayı soruşturmakla veya kovuşturmakla görevli adli makamlar, mülki amirlikler, tedavinin görülmesini sağlayabilecek üniversite hastaneleri, resmi sağlık kuruluşları, savcılık ve kolluk güçleri sayılabilir. Buna karşın, madde hükmünde tedavi talebinde bulunulacak yerler olarak resmi makamlar öngörüldüğünden uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin özel tedavi merkezlerine yapacağı başvuru TCK madde 192/4 hükmünden yararlanmasını ortadan kaldıracaktır. Tezcan-Erdem-Önok’a göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin özel tedavi merkezlerine yapmış olduğu başvurular da kabul edilmelidir ve bu konuda madde hükmünde yeniden düzenleme yapılmalıdır. TCK’nın

³⁹⁴ Erman-Özek, age., 337; Günay, age., s. 209; Özdabakoğlu, age., s. 187.

192. maddesinin 4. fıkrasının özel pişmanlık hali olarak düzenlenmesinin nedeni, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedaviye ihtiyacı olan bir kişi olması ve bu kişinin cezalandırılması yerine tedavi ettirilmesinin kişi ve toplumun yararına olmasıdır.³⁹⁵

Kanımızca; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin madde kullanımından pişmanlık duyarak tedavi ettirilmesini talep ettiği takdirde, tedavi merkezinin resmi veya özel sektöre ait bir merkez olup olmadığına bakılmaksızın kişinin tedavi olmak istemesindeki samimiyeti ve iyiniyeti gözetilmek suretiyle tedavi başvuru yerleri arasında ayırım yapılmaksızın tedavi talebinin kabul edilmesi ve uygulamaya geçilmesi yerinde olacaktır.

TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi talebi ile etkin pişmanlıktan yararlanmasından bahsedilmiş olmasına karşın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin sadece arada bir madde kullanma alışkanlığı olan bir kimse olması mı yoksa uyuşturucu bağımlısı haline gelmiş bir kimse olması mı gerektiği belirtilmemiş ve bu konuda madde hükmünde herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Öğretide tartışma konusu olan bir başka husus da, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin sırf TCK madde 192/4 hükmündeki etkin pişmanlık müessesesindeki cezasızlık nedeninden yararlanabilmek için tedavi ettirilmesini talep etmekte ise ve yapılan tıbbi inceleme sonunda kişinin tedaviye ihtiyacı olmadığı sonucu ortaya çıktığı takdirde kişinin özel etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılıp yararlandırılmayacağı sorunudur. Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek'e göre; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir defa kullanan kişi bakımından tedavisini gerektirecek bir durumun söz konusu olmadığı, bu nedenle de tedavi talebinin söz konusu olamayacağı ileri sürülmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının söz konusu olduğu her durumda TCK madde 192/4 hükmünün uygulanmasının doğru olmadığı ileri sürülmektedir. Tezcan-Erdem-Önok'a göre; TCK madde 192/4 uyarınca düzenlenmiş olan hükmün uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan kişilerin tedavisine ilişkin olduğu ileri sürülmektedir. TCK madde 192/4'de belirtilen etkin pişmanlık hususunda dikkat edilmesi gereken husus, failin tedaviye ihtiyacı olmasa dahi yetkili makamlara başvuru yapmış olması kendisinin madde kullanmaktan duyduğu etkin pişmanlığı göstermiş olmasıdır. Bu nedenle, kişinin tıbbi incelemeler sonucunda tedaviye ihtiyacı olmadığı tespit edilmiş olsa dahi ya da kişinin yetkili makamlar tarafından öngörülen uygun tedavinin gereklerini yerine getirmemiş olsa da sırf madde kullanmaktan duyduğu etkin pişmanlığını göstermiş olmasının cezasızlık

³⁹⁵ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 533; Erman-Özek, age., s. 337; Günay, age., s. 209; Yargıtay 10. CD., 8.10.1997, 1997/8694 E., 1997/10079 K.- Güngör-Kınacı, age., s. 369.

nedeninden faydalanması için yeterli olduğunun kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bunun yanısıra, tedaviye ihtiyaç duyan kişinin resmi makamlara tedavi talebinde bulunmasından sonra cezaya hükmolunmaması için tedavi edilmiş olması şartı aranmalıdır. Aksi takdirde, kişiyi tedavi talebini resmi makamlara bildirmesi ile birlikte suçtan haberdar olunacağından ve bu suçtan dava açıldığında güvenlik tedbiri olarak bu aşamada tedavi tedbirinin kişinin isteği ile değil ve fakat mahkeme marifetiyle verilmesi söz konusu olacağından gerek kişinin soruşturma açılmadan önce gerekse kovuşturma esnasında tedavi edilmesi gerekmektedir.³⁹⁶

Kanımızca; TCK madde 192/4 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kez kullanması ile kullanımını bağımlılık haline getirmesi arasında fark gözetilmemelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kez kullanmış bir kimsenin tedavi başvurusunun TCK madde 192/4 hükmü anlamında ciddiye alınmaması söz konusu edilmemelidir. Zira uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kez kullanmanın kişiye fiziksel veya ruhsal zarar vermeyeceği düşüncesinin desteklenmesi ve bir kez kullanımın bir sakıncasının olmadığı fikrinin savunulması, TCK madde 191'de belirtilen kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin suç fiilini bir kez işlemesi halinde dahi cezalandırılması söz konusu olmasına karşın, bir kez madde kullanan kişinin tedavi talebinin dikkate alınmamasını sonuçlayacak ve Kanunkoyucu'nun TCK madde 191 ve 192/4 hükümlerini düzenlerken ortaya koymuş olduğu hukuki iradeye ve madde hükümleri ile korunan hukuki yarara ters düşecektir. Kanunkoyucu, bu hükümle kişinin tedavi talebiyle göstermiş olduğu etkin pişmanlığı ödüllendirmek istemiş ve ödül olarak işlemiş olduğu suçtan dolayı ceza vermemeyi uygun görmüştür. Kişinin tedavi olmak istemesindeki samimiyetin değerlendirilmesinin resmi makamların kendisine hazırlayacağı tedavi programına veya özel tedavi merkezlerinde göreceği tedavi programına uyup uymadığının takip edilmesi ve tedavinin gereklerini yerine getirmesiyle tespit edilebilir. Zira kişinin sırf cezasızlık nedeninden faydalanmak amacıyla tedavi talebinde bulunması ve aslında tedavi olmak ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını bırakmak arzusunda olmaması kanunu dolanmak olarak değerlendirilecektir. TCK madde 192/4 hükmü ile kanunkoyucunun TCK madde 192 hükmünü düzenlerken etkin pişmanlık için dikkate aldığı kriter, kişinin uyuşturucuyu kaç defa kullandığı ya da bağımlılık derecesine gelip gelmediği değil ve fakat kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanıp kullanmadığı

³⁹⁶ Tezcan-Erdem-Önok, age., s. 534-535; Erman-Özek, age., s. 338; Günay, age., s. 209.

noktasındadır. Kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kez kullansa dahi TCK madde 191 uyarınca cezalandırılacak olduğundan kişi suç fiilinden dolayı sorumlu tutulmaktadır. Bu nedenle, kişinin eroin, kokain, morfin gibi sert uyuşturucuları bir kere dahi olsa kullanmış olması halinde bağımlılık yapacağı gerçeği söz konusu iken uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin tedavi tedbirinin uygulanma koşulunu madde kullanım sayısına tabi tutmak tıbbi bilgiler doğrultusunda anlamlı olmayacaktır. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olması aranmaksızın sırf madde kullanımından dolayı pişmanlık duyması ve suçu resmi makamlara ihbar ederek tedavi talebinde bulunması TCK madde 192/4 hükmünün cezasızlık nedeninden faydalanması için yeterli olmalıdır.

8. Yargılama

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu resen kovuşturulan ve soruşturulan suçlardandır. Buna karşın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda belirtilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hükmün açıklanmasının ertelenmesi ya da uzlaşma tarzındaki kurumların TCK madde 191'deki suçlara uygulanmaz. Ancak soruşturma esnasında uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin olarak failin etkin pişmanlık göstermesi hali dikkate alınmaktadır. CMK madde 171/1 uyarınca, cezayı ortadan kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık halinin uygulanmasını gerektiren koşullar TCK madde 192/2 ve 192/4 halleri söz konusu olduğunda, Cumhuriyet savcısına TCK madde 191'deki suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı yönünde karar verme yetkisi verilmiştir. TCK madde 191 hükmünde öngörülen suçun cezasının üst sınırının iki yıl olması halinde, fail hakkında soruşturma ve kovuşturma aşamasında CMK madde 109/1 ve 110 uyarınca adli kontrol altına alınmasına karar verilebilmektedir. CMK madde 109/2-e uyarınca, uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından kurtulmak amacıyla hastanede yatarak tedavi olma durumu dahil olmak üzere tedavi ya da muayene tedbirlerine uymak ve bunları kabul etmek olarak belirtilen yükümlülük adli kontrol yükümlülüklerinden biri olarak öngörülebilir. CMK madde 109/6 uyarınca kişinin adli kontrol hükümleri uyarınca tedavi tedbirine tabi tutulması halinde, kişinin tedavi merkezinde geçirmiş olduğu süre cezasından indirilecektir. Buna karşın, adli kontrol altında geçen süre şahsi hürriyeti kısıtlama sebebi olarak sayılmamakta ve kural olarak cezadan mahsup edilmemektedir. Adli kontrol hükümleri uyarınca kişi hakkında tedavi tedbiri uygulanmış olması mahkemenin sanık hakkında tedavi tedbirine karar vermesine engel teşkil etmemektedir. Buna karşın, her iki tedbirin aynı zaman diliminde uygulanması söz konusu olamaz. Bu nedenle, mahkeme soruşturma aşamasında fail

hakkında uygulanan adli kontrol uyarınca öngörölmüş olan tedavi tedbirine son verecek, açılan dava uyarınca madde bağımlısı hakkında, bağımlılığı akıl hastalığı derecesinde ağır değil ise, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebilmektedir. TCK madde 191’de belirtilen suçun cezası 2 yıla kadar hapis cezası öngördüğünden görevli mahkeme sulh ceza mahkemesidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları asker sıfatını taşıyan kişiler veya askerlik hizmeti ve göreviyle ilgili kişiler tarafından işlendiği takdirde yargılanması askeri mahkemelerde yapılacaktır. Buna karşın, sanığın askeriye ile ilişkisinin kesilmesi durumunda uyuşturucu veya uyarıcı madde suçu askeri bir suçla bağlantılı olmadığı takdirde askeri mahkemenin yargı yetkisi ortadan kalkacaktır. Uyuşturucu madde suçları, askeri mahkemeye tabi kişiler ile adli mahkemelere tabi olan kişiler tarafından ortaklaşa işlenmiş olduğu takdirde adli mahkemeler görevlidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında CMK madde 12 uyarınca genel yetki kuralları geçerlidir. Suçun işlendiği yer belli değilse özel yetki kuralları uygulanacaktır (CMK madde 13). Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçundan dolayı açılan dava CMK madde 250/1 uyarınca özel yetkili ağır ceza mahkemesinde görülür. Buna karşın, bir kişi hakkında hem TCK madde 191 uyarınca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak hem de örgüt faaliyeti çerçevesinde TCK madde 188 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçundan dolayı dava açıldığı takdirde, CMK madde 9/1 uyarınca davalar birleştirilerek özel yetkili ağır ceza mahkemesinde açılmak zorundadır.³⁹⁷

Türk vatandaşının kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunu yabancı bir ülkede işlemiş olması ve suçu işledikten sonra Türkiye’de bulunması halinde işlemiş olduğu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye’de hakkında suçun kovuşturulabilmesinin mümkün olduğu hallerde CMK madde 14/1 uyarınca Türk kanunlarına göre cezalandırılacaktır. Aynı şekilde, yabancı ülke vatandaşı, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunu Türkiye’de işlediği takdirde TCK madde 8 uyarınca Türk kanunları uygulanacaktır. Özel yetkili ağır ceza mahkemesinin yargılama usulü olan CMK madde 251 ile 253 uygulanacaktır (CMK madde 10/2). Duruşma esnasında suçun hukuki niteliğinin değiştiği ileri sürülerek görevsizlik kararı verilerek dosyanın bir alt dereceli mahkemeye gönderilmesi CMK madde 6 uyarınca kabul edilmemiştir. Bu durumda, özel yetkili ağır ceza mahkemesi duruşma esnasında suçun niteliğinin değişmesi halinde görevsizlik kararı vermek

³⁹⁷ Öz dabakoğlu, age., s. 203-205; Kurt-Kurt, age., s. 222-225; Günay, age., s. 21.

suretiyle dosyayı bir alt dereceli mahkemeye her zaman gönderebilecektir. Aynı şekilde, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçundan yargılama yaparken suçun niteliği değişirse ve suçun TCK madde 191’de öngörülen suç niteliğinde olduğu anlaşılırsa özel yetkili ağır ceza mahkemesi görevsizlik kararı vermek durumundadır.³⁹⁸

³⁹⁸ Kurt-Kurt, age., s. 226-228; Günay, age., s. 21; Özdabakoğlu, age., s. 203-205.

SONUÇ

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin sınır aşan suçların suç örgütlerinin faaliyet alanını kapsayan konularda emniyet güçlerinin daha verimli çalışması ve yargılamanın daha etkin şekilde gerçekleştirilebilmesi için ceza hukukunda dağınık şekilde yer alan uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin mevzuatın biraraya getirilerek ayrı bir uyuşturucu kanununun düzenlenmesi daha uygun olacaktır. TC. Anayasası'nın 90. maddesi uyarınca Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin kanun hükmünde olması dikkate alındığında, sözleşmelere aykırı iç hukukumuzdaki bazı düzenlemelerin elden geçirilmesi ve uluslararası sözleşmelerin emredici hükümlerine uyumlaştırılması mevzuatımız açısından faydalı olacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde tanımı yapılmamıştır. Bunun sebebi, günümüzde sürekli yeni uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin keşfedilmekte olması ve Kanunkoyucu'nun bir tanım vermek suretiyle madde kapsamını sınırlandırmak istememesi ve yeni keşfedilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ceza kanunu kapsamı dışında bırakılmasının önlenmeye çalışılmasıdır. Ceza kanunumuzda uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kazuistik olarak sayılmamıştır. Yeni keşfedilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tespitinde Bakanlar Kurulu yetkilendirilmiştir. Uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden bazıları ismen sayılmıştır. Uluslararası sözleşmelerde sayılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin dışında kalan maddeler de Bakanlar Kurulu kararı ile bu kategoriye dahil edilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin yapılmış olan düzenleme yerindedir. Yeni keşfedilecek uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratan maddelerin de ceza kanunu kapsamına alınması açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tümünün ilgili kanun maddesinde gösterilmemiş olması isabetlidir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı'na yeni ortaya çıkan maddelerin inceleme sonucunda kanun kapsamına almasını sağlamak doğrultusunda yetki verilmesi de uluslararası Sözleşme hükümlerine uyumlu bir çalışmadır.

Yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, eski 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, 'uyuşturucu madde' ifadesinin yanısıra 'uyarıcı madde' ifadesi de kullanılmıştır. Öğretide, 5237 sayılı Kanun'da belirtilen uyarıcı madde tanımının Türkiye'nin taraf olduğu

1988 tarihli Viyana Sözleşmesi'nde öngörülen psikotrop maddeler tanımı ile aynı anlamda kullanıldığı ve uyarıcı madde ifadesi ile uyuşturucu maddeler benzeri etki doğuran ilaçlar ve sentetik maddelerin anlaşılacağı belirtilmiştir. Psikotrop maddelerin her türlü ilacın yapımında kullanılan sentetik uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olduğu dikkate alındığında, 'uyarıcı madde' ifadesiyle yeni TCK'ya girmiş olan tanımın 'doğal ve sentetik uyuşturucu veya uyarıcı maddeler' şeklinde ifade edilmesi daha doğru olacaktır.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının kullanılmasında korunan hukuksal değer kamu sağlığını ilgilendirdiğinden bunlara ilişkin suçlar tehlike suçları olarak değerlendirilmiştir. Bireyin ve toplumun sağlığını ve esenliğini ciddi biçimde tehdit eden, toplumun sağlığına, ekonomik ve kültürel yapısına zarar veren maddelerin kötüye kullanımı konusu ülkelerin iç hukuklarında suç olarak düzenlenmelidir; ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti kontrol altında tutulmalıdır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının bireylerin ve toplumun sağlığı üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etki madde bağımlılığına ilişkin olarak toplumda işlenen suçların toplumun güvenliğine karşı bir tehdit oluşturduğu bir gerçektir. Yeni 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuz ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin işlenen suçlara getirilen cezaların ağırlaştırılması ve özellikle hapis cezalarının üst sınırının arttırılması öğretide yerinde bir düzenleme olarak görülmektedir. Buna karşın, Yargıtayın, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda verilecek cezanın alt sınırının üzerinde orantısız biçimde ceza verildiği gerekçesiyle birçok yerel mahkeme hükmünü bozmuş olması öğretide eleştirilmiştir. TCK madde 61 uyarınca, hakime somut olayda takdir hakkını kullanma yetkisinin verildiği vurgulanmak suretiyle yargıtayın bozma kararlarının yersiz olduğu ileri sürülmüştür. TCK madde 61 uyarınca hakime somut olayda takdir hakkı tanınmış olmasına karşın bu hakkın orantısız biçimde ve yargıtayın denetimine tabi tutulmaksızın yapılmış olması isabetli olmamıştır. Hakimin takdir hakkını orantısız bir biçimde kullanmış olması ve somut olayın gerekleriyle bağdaşmaz şekilde hüküm vermesi halinde, dava yargılamanın üst mercii olan yargıtaya intikal etmektedir. Yargıtayın dava hakkında yapmış olduğu inceleme sonucunda mahkemenin takdir hakkını orantısız kullandığı ve somut olayla bağlantısız hareket ettiği sonucuna varılırsa yargıtayın yerel mahkemenin kararını bozma yetkisi mevcuttur. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda Türk mahkemelerinde en üst sınırdan ceza verildiği ve bunun genel bir uygulama biçimini aldığına dair yorumu isabetli bulmuyoruz. Zira cezaların en üst sınırdan veriliyor olmasını savunmak ve artık bu şekilde

uygulanması için bilimsel çaba göstermek kanunkoyucunun iradesinin üzerine çıkararak alt ve üst sınır arasındaki ceza aralığının fiilen kaldırılması halidir. Bu durum cezanın kanunilik ilkesine ters düştüğünden mahkemenin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda takdir hakkını kullanırken her somut olayda gerekli görülen oranda cezaya hükmetmesi yargılama açısından daha sağlıklı olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun işlenip işlenmediğinin belirlenmesinde ispat ölçütü, Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddelerinde belirtilmemiş olmakla beraber Yargıtay içtihatları ve yerel mahkemelerin uygulamaları doğrultusunda belirlenmiştir. Buna göre, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sanığın bir yıllık madde kullanım kapasitesine karşılık gelmesi halinde, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurduğu varsayılmaktadır. Buna karşın, ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yıllık kullanım miktarını aşması halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun işlendiği kabul edilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarına göre TCK madde 191 veya TCK madde 188'deki suçların işlendiğine dair kanaat oluşturulması her zaman için sağlıklı netice vermemektedir. Kanunkoyucu TCK madde 188'de öngörülen cezanın ağırlaştırıcı niteliğini dikkate alarak imal veya madde ticareti suçuna ilişkin daha somut kriterler belirtmek suretiyle yargılamadaki tereddütlerin giderilmesini sağlamalıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin başlığı 'uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları' olarak düzenlenmiştir. Kanunkoyucu'nun TCK madde 188'i düzenlemedeki amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapan kişilerin cezalandırılmasını sağlamaktır. Ayrıca, uyuşturucu madde ticareti ile uyarıcı madde ticareti ayrı ayrı yapılabileceğinden kanun başlığındaki 've' kelimesinin öğretide kabul gören 'veya' kelimesi ile değiştirilerek düzeltilmesi yerinde olacaktır. Dolayısıyla, kanun maddesinin başlığının 'uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti' olarak değiştirilmesi mümkün görülmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik olarak düzenlenmesi düşünülen imal suçu söz konusu edildiğinde, Kanunkoyucu'nun bu konuda Çin Ceza Kanunu hükümlerinde yapılan düzenlemede olduğu gibi madde miktarının sınırlarını belirtmek suretiyle kişisel kullanım için imalat ve ticari amaçla imalat ayırımını sağlayacak kriterleri saptaması isabetli olacaktır.

Kanunkoyucu, Türk Ceza Kanunu 191 ve 188. maddelerini düzenlemek suretiyle kamunun sağlığını korumak, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların tehditini ortadan kaldırarak toplumdaki asayişin sağlanmasını ve bireylerin yaşama hakkını güvence altına almak istemiştir. Bu düzenlemelerin bireylerin sağlığı ve toplumun refahı açısından toplumu koruyan hükümler olması dolayısıyla yapılaş amacını faydalı bulmaktayız.

Eski 765 sayılı Kanun'un 403/1. maddesi uyarınca, ihraç suçuna ilişkin seçimlik hareket uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları arasında suç tipi olarak sayılmamıştır. Buradaki amaç, yabancı ülkede uyuşturucu madde ithali suçunu işleyerek yargılama sonucunda cezalandırılmış olan hükümlülerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi Türkiye'den ihraç etmiş oldukları durumlarda, Türkiye'ye geldiklerinde ayrıca ihraç suçundan hüküm giymelerini sağlamaktır. Zira, ihraç suçunun 403/1. madde kapsamına seçimlik hareketli suç tipi olarak dahil edilmesi halinde tek bir suçun işlenmiş olduğu kabul edilecek ve faile ayrı ayrı ceza verilemeyecekti. Yeni 5237 sayılı TCK madde 188/2 uyarınca genel kurala istisna getirilmek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin ihraç suçu hususundaki sıkıntı giderilmiştir. Yabancı bir ülkede uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali suçu olarak kabul edilen bir suçun Türk hukuku açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihraç suçu olarak kabul edilmesi halinde, Türk mahkemeleri tarafından 'non bis in dem' kuralının istisnası uygulanacak ve yeniden yargılama yapılarak faile ceza verilebilecektir. Buna karşın, yabancı ülkede verilen cezanın infaz edilmiş olması halinde, hükümlünün çekmiş olduğu ceza mahsup edilerek Türkiye'deki mahkumiyet cezası hesaplanacaktır.

Yabancı ülkede uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithalinde verilen cezanın Türkiye'deki aynı suçun ihraç olarak değerlendirilmesi halinde yargılamaya gidilmesi ve ceza verilirken sanığın daha önce yurt dışında aynı suçtan dolayı hükümlü olarak çekmiş olduğu cezanın mahsup edilmesi doğru bir uygulamadır. Bu surette 'non bis in dem' kuralının istisnasını oluşturan 'yeniden yargılama' sisteminin hafifletilmesine orantılı yaklaşmıştır.

TCK madde 188/1 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinden bahsedilmiştir. Kanunkoyucu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ekilmesini imal suçu olarak saymamıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ekilerek üretilmesine ilişkin özel kanunlar düzenlemek suretiyle ekim yasağı veya ekim yasağının sınırlarının aşılması hususunda düzenlemeleri imalat kapsamından çıkartmıştır. TCK madde 188/1'de bahsedilen imalat, kimyasal işlemlerden geçirilmek suretiyle ham maddenin niteliğini değiştiren uyuşturucu veya uyarıcı

madde elde etme halidir. Bu nedenle, kenevir bitkisinin toplanarak bozulmadan saklanması için yapılan işlemler, kenevir bitkisinin niteliğini değiştirmediğinden imalat sayılmamaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yurt dışından T¼rkiye'ye g¼mr¼k kapılarından sokulurken g¼mr¼k g¼revlilerine beyan edilmesi gereken aşamadan ¼nce ele ge¼irilmesi halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin T¼rkiye'ye ithaline teřebb¼s hali değil ve fakat tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, nakletme ya da sevk etme su¼u olarak kabul edilmekte ve yargıtay i¼tihatlarında da bu doğrultuda kararlar verilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurtdışından getirilerek g¼mr¼k g¼revlilerine beyan edilmesi gereken aşamada uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulmadığı doğrultusunda beyan verildikten sonra g¼mr¼k g¼revlileri tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde ele ge¼irilmesi halinde tamamlanmış ithal su¼unun oluştuğu kabul edilmektedir. Kanımızca, yurtdışından getirildiği anlaşılan gerek g¼mr¼k beyanından ¼nce gerekse g¼mr¼k beyanından sonra yapılacak olan aramalarda ele ge¼irilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında maddelerin yurtdışından T¼rkiye'ye ithali su¼una teřebb¼s hali olarak değerlendirilmesi daha isabetli olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin g¼mr¼k beyanından ¼nce ele ge¼irilmesi halinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracına teřebb¼s su¼u olarak değerlendirilmemekte ve fakat TCK madde 188/3'te d¼zenlenmiř olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nakli veya sevkiyatı su¼unun tamamlanmış olması olarak değerlendirilmektedir. Buna karşın g¼mr¼k beyanında uyuşturucu veya uyarıcı madde olmadığı bildirildikten sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde ele ge¼irilmesi halinde ihra¼ su¼una teřebb¼s su¼u olarak kabul edilmektedir. Kanımızca, gerek g¼mr¼k beyanından ¼nce gerekse beyandan sonra uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele ge¼irilmesi halinde ihraca teřebb¼s su¼u olarak değerlendirilmesi kanunkoyucunun madde metnini d¼zenlerken korumak istediği hukuki yarara daha uygun d¼řecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ticareti su¼larının işlenmiş sayılabilmesi i¼in bu maddelere ilişkin ruhsatın alınmamış olması ya da ruhsatta belirtilen Őartlara uyulmaksızın uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali, ithali veya ihracı aranmaktadır. Ruhsatta belirtilen sınırlar i¼inde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ihra¼ ya da ithal eden kişi hakkında yargılama yapılamaz. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imali veya ticareti hususunda izin verecek olan mercii Sağlık Bakanlığı'dır. Uyuşturucu veya

uyarıcı madde imalinde kullanılan kimyasal maddelerin yasal olarak ticaretlerinin yapılması ya da tıbbi amaçlarla kullanılmasının denetimi ve buna ilişkin kontrol tedbirleri, Kontrole Tabi Kimyasal Maddeler Hakkındaki Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlarda teşebbüs hali mümkündür. Buna göre, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmek kastıyla suç aletlerini ve suça konu maddeleri suçun işleneceği yere getirmiş olması, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imali için gerekli elverişlilik hali mevcut iken icra hareketlerine başlamış ve fakat kendi iradesi dışında bir engelle karşılaşarak icrai hareketleri sonlandıramamış olmasında uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline teşebbüs hali söz konusu olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için elverişlilik hali mevcut değilse ve fakat icrai hareketlere başlamış ve başka sebeplerden dolayı sonlandıramamış olmasında imale teşebbüs halinden söz edilemeyecektir. Burada suça elverişsizlik hali, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali için gereken ham maddenin uygun olmaması ya da maddelerin imali için gereken araç ve gereçlerin imalata elverişli olmaması, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde imali kastı ile hareket etmesine karşın suçun konusunda hataya düşmüş olması imal suçunun oluşmasına elverişsiz durumlardır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali veya ticareti suçlarının işlenmesine iştirak etmiş kişiler, suçun işlenmesine katılımları oranında müşterek fail ya da suça yardım eden kişi sıfatıyla suçtan sorumlu olacaklardır. Bunun yanısıra, 18 yaşından küçük çocukların suça azmettirilmesi halinde suça azmettiren failin cezası yarı oranında arttırılarak verilecektir. Suça azmettiren kişi ise dolaylı fail olarak suçtan dolayı sorumlu tutulacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin bir fiili işlemiş olan fail birden çok suç ihlal etmesi halinde, ihlal ettiği suçlardan en ağır cezayı öngören suç ile cezalandırılacaktır. Bu durumda TCK madde 44 uyarınca fikri içtima kuralları uygulanır. Buna karşın fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ithal ettikten sonra Türkiye'de satışını yaptığı takdirde hem TCK madde 188/1 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali suçunu hem de TCK madde 188/3 uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız satım suçunu işlemiş olmaktadır. Bu durumda fail her iki suçtan dolayı ayrı ayrı sorumlu tutulacaktır.

5237 sayılı TCK madde 188/3 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satışını, satışa arzını, sevkiyatını, naklini, depolanmasını, satın alınmasını gerçekleştiren ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kabul eden ya da bulunduran faillerin bu fiilleri ülke içinde, başka bir deyişle Türkiye toprakları dahilinde gerçekleştirmiş olmaları aranmaktadır.

Terör örgütleri ve benzeri suç örgütlerinin sınıraşan faaliyetlerinde örgütlerine gelir kaydetmek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin işlemiş oldukları suçlar, Türkiye'nin de taraf olduğu uyuşturucu maddelere ilişkin 1961 tarihli Tek Sözleşmesi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kaçakçılığına ilişkin 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi, benzeri uluslararası sözleşmeler, devletlerin kendi aralarında imzaladıkları iki taraflı sözleşmeler ve mütekabiliyet esasına dayalı yargısal uygulamalar sayesinde cezalandırılmaktadır.

Sinsi zehir olarak da adlandırılabilen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin batı devletlerinde kullanımının serbest bırakılmış olmasını ve madde kullanımını yasaklamış olan diğer ülkelere kullanım açısından uluslararası sözleşmeler aracılığıyla baskı yapılmasını isabetli bulmamaktayız. Sert uyuşturuculara alışmadan önce kullanılan esrar maddesinin bireyin beyin hücreleri başta olmak üzere vücuduna küçümsenemeyecek kadar ağır zararlar verdiğini ve aynı diğer uyuşturucu maddeler gibi ölüme sebebiyet verdiğini, dolayısıyla bir ülkedeki genç ve sağlıklı nesillere zarar verdiğini unutmamak gerekmektedir. Ayrıca, diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddelere nazaran daha ucuz olması ve hatta dünyanın her yerinde esrarın elde edildiği kenevir bitkisinin yetiştirilebilmesi ve elde edilmesinin kolay olması, salgın hastalık gibi toplumda yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle, uyuşturucu madde sayılan esrar hakkında ceza kanunumuzda özel bir düzenlemenin yapılmasının yerinde olacağı kanısındayız.

Yeni 5237 sayılı TCK madde 220 uyarınca, suç işlemek amacıyla örgüt kurmanın koşulları düzenlenmiştir. Buna göre, örgütlü suçtan bahsedilmek için örgüt içinde en az üç üyenin bulunması, soyut bir birleşme olmaksızın ve sadece tek ve bir seferlik olmak üzere bir suçun işlenmesi maksadıyla biraraya gelinmiş olmaması gerekmektedir. Ayrıca gevşek de olsa üyeler arasında hiyerarşik bir bağın bulunması ve bu bağın devamlılık göstermesi, belli suçları işlemek maksadıyla biraraya gelmiş olmak için suç işlemeye elverişli araç gereç ve bu doğrultuda hizmet verecek örgüt üyelerinin bulunması gerekir. Buna karşın, uyuşturucu veya

uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin olan bir suçun toplu olarak işlenmesi halinde, TCK madde 40 uyarınca iştirak hükümleri uygulanacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların bir suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği iddiası söz konusu olduğunda iddiaların değerlendirilmesini yapmak üzere dosya TCK madde 250 uyarınca yetkili Ağır Ceza Mahkemelerine gönderilmektedir. Örgütlü suç faaliyeti dahilinde suçun işlenmediği anlaşılması halinde suçun işlendiği yer Ağır Ceza Mahkemesi yetkili olmaktadır. Suç örgütlerinin faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların inceleme konusu yapılacağı ve yargılamaya tabi tutulacağı ihtisas mahkemelerinin kurulması yerinde bir uygulama olacaktır.

İzni resmi makamlara tabi olan maddelerin ithali ya da ihracı söz konusu olduğunda imali izne tabi olan maddelerde olduğu gibi, TCK madde 188 hükümlerine tabi tutulması kanunun düzenlenmesindeki amaca uygun olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların nitelikli hali TCK madde 188/8'de düzenlenmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal veya ticaretine ilişkin suçların hekim, diş hekimi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişiler tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür. Görevinden dolayı uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ulaşması daha kolay olmaları ve mesleki güveni sarsmalarından dolayı cezalarında arttırıma gidilmektedir.

İmali ve ithali resmi makamların iznine bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurmamasına karşın uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılan maddelerin izinsiz olarak imali, ihracı, ithali, sevk edilmesi, nakledilmesi, satın alınması, satılması, depolanması TCK madde 188/7 uyarınca yapılmaktadır. TCK madde 188/7 düzenlemesi, TCK madde 188'in 1. ve 3. fıkraları ile karşılaştırıldığında maddelerin satışa arzı, başkalarına verilmesi veya kabul edilmesi seçimlik hareketlerinin bu suç tipinde belirtilmediği görülmektedir. Satışa arz, başkalarına verme ve kabul etme olarak belirlenen diğer seçimlik hareketlerin TCK'nın 188. maddesinin 7. fıkrasına eklenmesi uygun olacaktır. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde yapımında kullanılan maddelerin imali, ihracı ve ithali hususunda TCK madde 188/1'deki düzenleme kanunkoyucununun 188. maddeyi düzenlerken

amaçladığı hukuki yarar gözetildiğinde ağırlatıcı sebep olarak yeniden düzenlenmesi isabetli olacaktır.

5237 sayılı TCK'nın 55. maddesi uyarınca, kazanç müsadere müessesesi düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçların işlenmesi yoluyla elde edilen kazançları engellemek amacıyla yönelik ceza yaptırımını olarak getirilmiş olan kazanç müsadereindeki amaç, suç oluşturan fiillerin sonucunda elde edilen kazançların ödüllendirilmemesi ve karapara aklama gibi yasadışı kazançların önüne geçilmesidir. Buna karşın, TCK madde 55'te iyi niyetli üçüncü kişilere veya mağdur kişilere ait maddi değerlerin müsadere edilmeyeceği belirtilerek bu kişilerin hakları güvence altına alınmıştır. Bunun yanı sıra, müsadere konusu ekonomik değerlerin tüketilmiş veya imha edilmiş olmasından dolayı el konulması imkansız hale gelmiş ise maddi değerler karşılığı para miktarının müsadereesine karar verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ihracı suçunun diğer ülke açısından ithal suç oluşturması halinde, yurt dışında ithal suçundan verilmiş olan cezanın Türkiye'de ihraç suçundan yapılacak yargılama sonunda verilecek cezadan indirilmesi öngörülmüştür. TCK madde 188/2'de yabancı ülkede ithal suç olarak nitelendirilen suçun Türkiye'de ihraç suç olarak nitelendirilmesi halinde yeniden yargılamaya gidilmesi non bis in dem kuralının bir istisnasıdır. Bu istisnanın diğer suç fiillerini de kanun maddesine dahil ederek ve kanunkoyucunun maddeyi düzenlemedeki amacına aykırı biçimde genişletilmesi uygun değildi. Bu nedenle, yeni 5237 sayılı TCK madde 188/2 düzenlemesi daha orantılı ve adil sonuçlar doğurmaktadır.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin uluslararası sözleşmelerde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gerek ticari gerekse kişisel kullanım için temin edilmesi yasaklanmıştır. TCK madde 191 uyarınca, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçları düzenlenmiştir. Suçun maddi unsurunu oluşturan satın alma, kabul etme veya bulundurma seçimlik hareketlerinin yasaklanmasında korunan hukuksal yarar, bu maddeler üzerinde tasarruf yetkisi olan kişilerin maddeyi başkalarına vermek suretiyle toplumun sağlık, sosyal ve ekonomik dengesini bozmasına engel olmaktır.

Ülkeler arasında tartışma yaratan konu, bireyin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kişisel kullanımı için temin etmesi halinde bu fiilin yasaklanmasının kişi özgürlüğüne ve

kişinin kendi bedeni üzerindeki tasarruf yetkisine aykırı bir düzenleme olup olmamasıdır. Nitekim, bazı ülkelerde esrar benzeri uyuşturucu maddeleri hafif uyuşturucular olarak tanımlamış ve belli bir miktara kadar kullanımına izin vermiştir ya da kullanılmasını fiilen yasal hale getirilmiştir. Bu yaklaşım ülkeler arasındaki suç siyaseti ve toplumdaki değer yargılarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. TCK madde 191'in düzenlenmesinde kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmasının kamunun sağlığını tehlikeye attığından, uyuşturucu veya uyarıcı madde temini ve kullanımı birbirine bağlı hareketler olduğundan, kullanmak için dahi olsa madde temini suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde temin eden kişilere hapis cezası vermek yerine ruhsal ve fiziksel açıdan tedavi edilecekleri tedavi merkezlerine yönlendirilmeleri gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile birlikte sosyal çevresini değiştiren ve çoğunlukla madde temini için suç işleyen kişilerin oluşturdukları uyuşturucu çevresinden kurtulmaları gerekmektedir. Topluma yeniden uyum sağlamaları için uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin zararları konusunda eğitilmeleri, bilgilendirilmeleri ve toplumda üretken olabilmeleri için meslek sahibi olmaları gerekmektedir. Madde bağımlısı kişilerin mahkeme marifetiyle tedavi tedbirinin zorunlu olarak uygulanmasının yanısıra bağımlı kişinin gönüllü olarak tedavi ettirilmesi için talepte bulunması çok ender görülmektedir. Kendi rızası ile tedaviye başlayan kişilerin büyük bir çoğunluğunun tedavinin gereklerine uymadığı ve tedavi programına uymuş olsa dahi tedaviden sonra madde kullanan çevreye geri döndüğü için tekrar madde kullanmaya başladığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilere 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi uyarınca tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri öngörülmüştür. Mahkemenin takdiri doğrultusunda bazen yargılamanın durdurularak güvenlik tedbirinin infaz edilmesi ve infazın gereklerine uyulduğu takdirde davanın düşmesine karar verilmesi isabetli olmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasına ilişkin suçların cezalandırılmaması yönünde karar alan ülkeler gelecek nesillerin sağlıklı oluşumunu tehlikeye atmaktadır. Zira, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının ceza hukuku anlamında cezalandırılmayacağını bilen bireyler, özellikle genç nesil bu maddeleri denemekten ve kullanmaktan çekinmeyecektir. Bu durumda, beyin hücreleri ve bedeni tahrip olacak, ruhsal çöküntü yaşayan işgöremez bireyler toplumda salgın hastalık gibi çoğalacaktır. Zira uyuşturucu maddelerin kan yoluyla nesilden nesile aktarıldığı bilinmektedir. Bu nedenle,

toplumu oluşturacak olan fertlerin çocukları uyuşturucu müptelası olarak doğacaktır. Sağlığa ve insan yaşamına son derece olumsuz etkisi olan bu maddelerin kullanımlarının ceza yaptırımını ile cezalandırılması ve devlet tarafından denetim altına alınması, ceza politikası açısından daha uygun olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında dava derdest iken mahkeme tarafından tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmesinin ngrlmş olması, ceza hukuku politikamızın değiştiğini ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedaviye muhtaç hasta kişiler olarak kabul edildiğinin bir göstergesidir.

Gerek TCK madde 191/2 hükmünde gerekse 191/6 hükmünde mahkemeye tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verme hususunda takdir hakkı verildiği görülmektedir. Kanunkoyucunun bu hükümleri koymasının amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi gereksinimlerinin karşılanması olduğundan tedavi tedbirinin mahkemenin takdirine bırakılması yerine kişinin tedaviye ihtiyaı olduğunun tespit edilmesi halinde zorunlu olarak tedavi tedbirinin uygulanması daha yerinde olacaktır. TCK madde 191'de mahkemenin takdir hakkını kullanırken hangi hususlara dikkat etmesi gerektiği ve nasıl bir uygulamada bulunması gerektiği belirtilmemiştir. Ayrıca, tedavi ile birlikte uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin süresi azami 3 yıl olarak belirtilmişken TCK madde 191/4'de öngörülen denetimli serbestlik tedbirinin süresi ayrıca belirtilmemiştir. Bu durumda, sadece denetimli serbestlik tedbiri olarak verilen karar için de aynı uygulamanın yapılması ve azami 3 yıllık süre verilmesi mümkündür.

TCK madde 191/6 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında cezaya hükmedildikten sonra dahi tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilmektedir. Bu kararın verilebilmesi için dava sırasında güvenlik tedbirine karar verilmemiş olması aranır. Hüküm verildikten sonra verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri, cezanın yerine değil ve fakat cezanın infazı yerine bir güvenlik tedbiri olarak verildiği ileri sürülmektedir. Güvenlik tedbiri olarak adlandırılmış olsa da, kişinin hürriyetini kısıtladığından cezanın infazı olarak değerlendirilmesi daha uygun olacaktır.

Mahkemenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi tedbirine karar verebilmesi için kişinin madde kullanımını alışkanlık haline getirmiş olması ya da maddenin kişide bağımlılık yapmış olması aranmamıştır. Bu nedenle, kişinin tahlilleri

yapıldıktan sonra madde kullandığı tespit edildiği takdirde tedavi öngörülebilir. Kişinin tedavisi için uyuşturucu veya uyarıcı maddeye bağımlı hale gelmesinin beklenmemesi ve bağımlılık haline gelecek kadar ağır durumda olmadan ve maddenin zararları telafi edilemez sonuçlar doğurmadan tedavisine karar verilmesi isabetli olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının gerektirdiği tedavi tedbirinin yanısıra denetimli serbestlik tedbiri, mahkemece birlikte uygulanabilecek iki güvenlik tedbiridir. Başka bir deyişle, denetimli serbestlik tedbiri tedavi tedbirini tamamlayıcı nitelikte olduğundan madde kullanan kişi hakkında sadece tedavi tedbiri verilmesi söz konusu olmayacaktır. Buna karşın, her iki güvenlik tedbiri birbirinden farklıdır. Denetimli serbestlik tedbirinin amacı, madde tedavisi ile birlikte bedeni ve ruhu dengelenmiş olan kişinin en az 1 yıl ve en çok 3 yıl olmak üzere topluma uyum sağlaması için takip edilmesi ve gözlemlenmesinin sağlanmasıdır. Bu nedenle, TCK madde 191/5 uyarınca davanın düşmüş sayılması ya da TCK madde 191/7 uyarınca cezanın infaz edilmiş sayılması için sadece tedavi tedbirinin gereklerine uyarak tedaviyi sonlandırmak yeterli olmayacak ve fakat mahkeme tarafından öngörülmüş olan denetimli serbestlik tedbirinin gereklerini de yerine getirmesi aranacaktır.

TCK madde 188’de öngörülen suçun maddi unsurlarını oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ithal, ihraç, sevk, nakil ve depolama seçimlik hareketlerine nazaran TCK madde 191’de suçun maddi unsurları olarak belirtilen seçimlik hareketler kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma olarak sınırlandırılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler zamanla madde kullanımını alışkanlık haline getirmekte ve sonunda fiziki ve ruhsal bağımlılık kazanan kişilerin bu maddeleri her zaman bulundurması ve temin etmesi kaçınılmaz olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin fiziksel ve ruhsal yapıya zarar vermelerinin yanısıra kişinin ve yakınlarının ekonomisini çöküntüye uğratabilecek kadar pahalı bir alışkanlık olması dikkate alınması gereken hususlardandır. Bu nedenle, ilk kullanımda pahalı olmayan bu alışkanlık bağımlılık haline geldiğinde kişiye bir servete malolacaktır. Madde harcamalarını karşılayamaz hale gelen maddede bağımlıları kullanıcı konumundan satıcı konumuna geçiş yapmaktadır. Dolayısıyla, bir kişiyi imal ettiği, ihraç veya ithal ettiği, sevk ettiği, naklettiği ya da depoladığı uyuşturucu

veya uyarıcı maddeleri sadece bu maddelerin kullanıcısı olduğu gerekçesiyle TCK madde 188 kapsamından çıkartmak toplumun sağlığını ve geleceğini tehlikeye atmak anlamına gelecektir. Bu nedenle, 5237 sayılı TCK madde 188’de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin hükümler ve 191’de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımına ilişkin hükümlerin içeriği bu tehlikenin önlenmesine hizmet etmektedir.

TCK madde 191’de öngörülen suçları işleyen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin cezasının TCK madde 51 uyarınca mahkeme tarafından ertelenme yoluna gidilmesi yerine bu kişilere tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanması kanunkoyucunun TCK madde 191’i düzenlerken korumak istediği hukuksal değer açısından yerinde olacaktır.

TCK madde 192/4 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında TCK madde 191’den dolayı soruşturma başlatılmadan, başka bir deyişle suçun işlendiğine dair haber alınmadan önce resmi makamlara başvurmak suretiyle kişi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından dolayı tedavi ettirilme talebini ilettiği takdirde hakkında cezaya hükmolunmaması öngörülmüştür. CMK madde 171 uyarınca Cumhuriyet savcısının kamu davası açmama konusunda takdir yetkisi mevcut olmasına karşın fail hakkında kamu davası açılmaktadır. Eski 765 sayılı TCK’da kişinin tedavi talebini resmi makamlara soruşturma başlamadan yapması halinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmekte idi. TCK madde 192/4 hükmünün düzenlenmesindeki amacın kişinin tedavi edilmesini sağlamak olduğu dikkate alındığında cezaya hükmolunamaz ibaresinin kovuşturma yapılamaz şeklinde değiştirilmesi yerinde olacaktır.

TCK madde 190/2 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirecek nitelikte yayın yapılması halinde suç meydana gelir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirildiğinin veya özendirici nitelikte yayın yapıldığının kabul edilebilmesi için bu fiillerin bilerek ve isteyerek yani kasten işlenmesi aranmaktadır. Burada aleniyet, suçun bir unsuru niteliğini taşımaktadır.

TCK madde 190/1 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla özel yer, donanım veya malzeme temin etmek, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak ve kullanma

yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermek olarak sayılmış olan seçimlik hareketlerin yapılması ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu öngörülmüştür. Bu suçun işlenmesinde özel kast olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacı öngörülmüştür.

TCK madde 190 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve kullanılmasını özendirme suçları düzenlenmiştir. Bu suçların nitelikli hali olarak sağlık sektöründe çalışan ya da sağlık mensubu kişilerin bu suçu işlemiş olmaları olarak gösterilmiştir ve kazuistik bir şekilde madde hükmünde sayılmıştır.

Türk Ceza Hukuku'nda Mahkeme'ye, hürriyeti bağlayıcı ceza vermesi, para cezasına çarptırması ya da tedavi tedbirine hükmetmesi için takdir hakkı verilmiştir. Türk ceza hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma ve bulundurmanın suç olarak düzenlenmiş olması ve cezai yaptırımına tabi tutulması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının Türk toplumu tarafından kabul görmediği ve topluma karşı bir tehlike oluşturduğu kanaatinin bir yansımasıdır.

Kişisel kullanım için uyuşturucu madde bulundurmanın suç olmaktan çıkarılmasını öneren öğretilerde görüşler söz konusu ise de sadece uyuşturucu kullanmak amacıyla bulundurma gibi görünen davranışın oluşabilmesi için önce satın alınması gerektiği unutulmamalıdır. Bu takdirde, uyuşturucu madde kullanmak amacıyla satın alma fiili de suç olmaktan çıkarılmalıdır. Oysa ki, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri dikkate alındığında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amaçlı da olsa maddeyi satın alma, bulundurma ve kabul etme fiileri suç olarak sayılmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili tek başına neticelenen bir fiil değildir. Kullanma fiilini gerçekleştirebilmek için kişinin öncelikle uyuşturucu madde satın alması ve maddeyi bulundurması gerekmektedir.

Hollanda ve Almanya gibi bazı devletler, bireyin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına karşı tutumları, modern ceza hukuku politikası ve İnsan Hakları evrensel hak ve hürriyetleri ekseninde toplumun sağlığından çok bireyin hür iradesi ile yapmış olduğu seçimine daha öncelikli anlam yükleyerek özel hayata müdahale niteliği taşıyacak ve karşılığında toplumun sağlığı ve esenliğinden bahisle toplum menfaatini ön planda tutan yaklaşımdan kaçınmışlardır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, bağımlılık yapan ve kişileri daha önce verdikleri yanlış karardan ötürü fiziki ve psikolojik açıdan daha sonra cezalandıran ve kişiyi akıl hastalığına maruz bırakıp bedenen iş göremez hale getiren, madde temin edemediğinde her türlü suçü işletebilen ve toplumu bu nedenle tehdit eden bir iç dinamiğe sahip olduğundan kişinin her ne gerekçe ile olursa olsun- keyif alma, ağrı kesme, merak giderme- sosyal hukuk devleti yapısında kontrol altında tutulması gereken toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bireylerin keyfiyetine ve inisiyatifine bırakılmayacak kadar önemli bir sorun olduğundan devlete sorumluluklar yükleyen ve güvenliği ilgilendiren bir husus olarak değerlendirilmesi gerekecektir.

TC. Anayasası'nda belirtildiğı üzere, devletin toplumun bireylerini içki, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklardan koruması ve bu doğrultuda gereken tedbirleri alması görevidir. Kanunkoyucu, imal suçunu düzenlerken bu ilkeleri gözönünde bulundurmak suretiyle kişinin kişisel kullanımı için uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmesini TCK madde 188'de düzenlemeyi uygun görmüştür. Ayrıca, imal fiilinin yapısı itibariyle ticari faaliyetin ilk safhası olduğu ve daha sonraki ticari faaliyetlerin satım, ihraç veya ithal olarak birbirine bağıli fiiller olduğu dikkate alındığında imal suçunun kişisel kullanım amacına yönelik olsa dahi TCK 191 hükmünde düzenlenmemiş olması isabetli olmuştur.

İthal suçü, ticari amaçla yapılan bir ekonomik faaliyettir. Dolayısıyla, kullanmak için dahi olsa uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithal edilmesi suçunun TCK madde 188 kapsamında değerlendirilmesi yerinde olmuştur. Kanunkoyucunun ithal suçuna ilişkin düzenlemede bulunurken korumak istediğı hukuksal yarar, uyuşturucu maddenin yasadışı ve uluslararası trafiğinin yapılmasını önlemektir. Bu nedenle, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal eden kişi, bu maddeyi sadece kendi kullanımı için ithal etmiş ve maddeyi başka kimseye devretmemiş olsa da TCK madde 188 hükmü uyarınca sorumlu tutulması isabetli olmuştur.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye'nin sınır kapıları ve gümrük bölgesinden yurtdışına çıkarılması ile herhangi bir bölgesinden yurtdışına çıkarılması arasında fark gözetilmemesi yerinde bir düzenleme olacaktır. Zira, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ülkenin herhangi bir bölgesinden başka bir ülkeye çıkarmaya çalışması, o kişinin özel kastının varlığını ortaya koyan ispat niteliğindedir. Bu nedenle, gümrük kapılarından yapılmaya çalışılan uyuşturucu kaçakçılığı ile ülkenin herhangi bir noktasından yurtdışına

yapılmaya çalışılan uyuşturucu kaçakçılığı için ihraç suçunun işlendiğinin kabul edilmesi isabetli olacaktır. Buna karşın, ihraç fiilinin ticari bir faaliyet olduğu dikkate alındığında, kişisel kullanım amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yurt dışına çıkartmak isteyen kişi için de TCK madde 188 hükümlerinin uygulanması yerindedir.

İmal kavramı üretim kapsamında değerlendirilmesi gereken bir fiil olduğundan, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyan afyon, kenevir ve koka bitkisi gibi bitkilerin ekilmesi, toplanması ya da istiflenmesi bilimsel ve teknik yöntemler olmadığından, ayrıca bitkilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dönüştürülmesi veya ayrıştırılması gibi kimyasal yapısında değişiklik gerçekleştirmediğinden uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi ile hint keneviri, afyon ve koka bitkilerin ekimi farklı suçları ihtiva etmektedir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyan bitkilerin ekiminin ve bunlara ilişkin tarımsal çalışmaların TCK madde 188/1 anlamında imal suçu olarak değerlendirilmemesi isabetli olmuştur.

5237 sayılı ceza kanunumuzda yeni düzenlemeler yapılırken, kullanmak amacı ile de olsa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal edilmesinin TCK madde 191 hükmünde öngörülen suça nazaran daha ağır ceza öngören TCK madde 188 hükmünde yer verilmesinin sebebi, kullanmak amacıyla imalinin serbest bırakılmasının öğretide savunulduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin toplumun sağlığı ve güvenliği için tehlike suçu oluşturduğu ve önce kullanan kişiyi maddeye tamamen bağımlı hale getirip toplumu da tehdit eder konuma getirme riskinin pek muhtemel olduğunun dikkate alınmasıdır. Bu nedenle, Hollanda gibi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını belli miktarlarda serbest bırakmış olan ülkelerin aksine, ülkemizde madde imalinin serbest bırakılmaması ve ağır cezalar ile hüküm altına alınması isabetlidir. Zira uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişiler malı satmak ya da takasını yapmak suretiyle yeni mallar elde etmek suretiyle ihtiyaçlarını gidermektedirler.

Madde bağımlısı olduğunu yetkili mercilere bildiren kişilerin cezalandırılması yerine uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlıları için kurulmuş olan merkezlerde devlet kontrolünde tedavi edilmeleri kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal etmelerini ve maddeleri başkalarından satın alma ya da satın almak için suç işleme gibi olumsuz ve hukuka aykırı davranışlardan uzak durmalarını sağlayacaktır. Ülkemizin sosyal hukuk devleti ilkesinden hareketle tedavi merkezlerinin alt yapısını oluşturması ve bu merkezleri illerde yaygınlaştırarak uzman eleman ve doktorlara kadro sağlaması gerekmektedir.

1982 TC. Anayasası madde 58/2 uyarınca devlete, toplumdaki gençleri uyuşturucu madde alışkanlığından korumak için ve madde 56/3 fıkrası uyarınca toplumdaki bireylerin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürebilmesi için gereken sağlık tedbirlerini alması konusunda sorumluluk yüklenmiştir. Kanunkoyucunun bu maddeleri düzenlerken korumak istediği hukuki yarar, toplum fertlerinin beden ve ruh sağlığıdır. Bu nedenle, kişilerin kullanım amaçlı dahi olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etmesine izin verilmemeli ve devlet tarafından hoşgörü gösterilmemelidir. Ayrıca, imal fiili, ticari faaliyetin ilk basamağı olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinin TCK madde 188 kapsamında değerlendirmek isabetli olmuştur.

TCK madde 188/3 hükmünde belirtilen bulundurma fiili ile satışa arz etme fiili seçimlik hareketli fiiler olduğundan her iki fiilin mevcudiyeti halinde madde hükmünde belirtilen suç birden fazla işlenmiş olmaz. Bu nedenle, kişi satışa arz etme fiilini işlerken ayrıca bulundurma fiilinden cezalandırılmamalıdır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri sevk ile bu malları nakletme halinin birbirinden ayırt edilmesinin güç olduğu gözönünde bulundurularak ve şüpheden sanık yararlanır ilkesi doğrultusunda yeterli deliller olmadığı takdirde sevk etme hali olarak değerlendirilmelidir. Aksi takdirde, kanunda sevk etme yerine sadece nakletme suçu düzenlenmekle yetinilirdi. Nitekim, 5237 sayılı TCK madde 188/3 hükmüne 29.06.2005 tarihinde 5377 sayılı Kanunun 22. maddesi ile sevk etme fiili eklenmiştir. Sevk etme ile nakletme fiilleri benzerlik göstermekte ve birçok durumda birbirine karıştırılmaktadır.

Depolama fiilinin teşebbüs halinde kalmış olması durumunda tamamlanmış sevk etme veya nakletme suçları olarak cezalandırılmamalıdır. Buna karşın, tamamlanmış bulundurma suçu ile birlikte değerlendirilmeli ve Mahkeme tarafından deliller doğrultusunda takdir edilmelidir.

TCK madde 188/3'te öngörülen satın alma ile TCK madde 191'de öngörülen satın alma arasındaki farklılığı yaratan, TCK madde 188/3'te öngörülen satın alma fiilinin ticari amaçla yapılmış olmasıdır. Bu hüküm doğrultusunda yapılacak olan bulundurma ve depolama işlemleri de ticari amaç doğrultusunda yapılacağından öğretideki eleştirel yaklaşım isabetli olmamaktadır.

TCK madde 188/7 uyarınca, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşımayan ve fakat bu maddelerin üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin sadece ithalinin ve imalinin izne bağlı olması, kişinin bu maddeleri ithal veya imal ederken uyuşturucu veya uyarıcı madde üretmek amaçlı hareket etmiş olmasının aranması isabetli olacaktır.

Kişinin TCK madde 192/1'deki etkin pişmanlık hükmünden faydalanabilmesi için pişmanlığını ortaya koyduğunu gösterecek şekilde suç ortaklarının yakalanmasının sağlamaya yönelik yetkili makamlara bilgi vermesi veya sadece suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ya da maddelerin saklandığı yeri bildirerek malların ele geçirilmesini sağlaması yeterli görülmelidir.

Mahkeme, kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmak için vermiş olduğu bilgilerin doğruluğuna kanaat getirecek nitelikte delilleri elde etmiş ise, suç failleri yakalanmasa dahi kişinin vermiş olduğu bilgiler etkin pişmanlık müessesesinden faydalanması için yeterli görülmelidir. Ayrıca, uyuşturucu veya uyarıcı madde kaçakçılığı yapmakta olan suç faillerinin finansal açıdan güçlerini, gerek teknik gerekse insan gücü bakımından donanımlı olmalarını ve uyuşturucu kaçakçılığını yaparken uluslararası boyutlarda çalışma kapasitesine sahip olmalarını gözönünde bulundurulacak olursa bu kişilerin yakalanmalarının uzun bir zaman alacağı anlaşılabacaktır.

Failin yurt dışında ithal suçuna ilişkin olarak göz altında, tutuklulukta veya hüküm giydikten sonra geçirmiş olduğu süreleri dikkate alarak Türkiye'deki cezasından indirime gidilmesi doğru bir uygulama olacaktır.

TCK madde 191 hükmünde kanunkoyucu 'kullanmak için' ifadesini kullanmak suretiyle kullanma fiilini doğrudan suç saymış ve kullanma fiiline bitişik olan seçimlik hareketlerden satın almak, kabul etmek ve bulundurmamak fiillerini de suç olarak düzenlemiştir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak fiilinin ceza kanunumuzda suç olmadığı görüşüne katılmıyoruz.

Yargılama esnasında tedbir kararının verilmesi halinde, mahkeme herhangi bir yargısal zamanlama sıkıntısına düşmeden tedbir kararını verebileceği ve karar verirken acele

etmek zorunda kalmayacağından güvenlik tedbirine karar verilmesi halinde bu durumun bekletici mesele yapılması ve zamanaşımının durduğunun kabul edilmesi yerinde olacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri tedarik etme ile temin etme kavramları aynı anlama geldiğinden her iki tanımlamanın da kullanılmış olması isabetlidir. Bu nedenle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçları sınıflandırırken 1961 Tek Sözleşmesi'nin tanımını dikkate alarak, TCK madde 188 hükmünün 1., 3. ve 7. fıkralarında öngörülen suçların uyuşturucu veya uyarıcı madde teminine ilişkin suçlar olarak değerlendirilmesi ve TCK madde 190 ile TCK madde 191 hükmünde belirtilen suçların da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına yönelik suçlar olarak iki grup halinde incelenmesinin yerinde olacaktır.

Kanunkoyucu tarafından uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin suç olarak kabul edilmesindeki önemli bir etken, toplumun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına hoşgörülü olmaması ve madde kullanan kişileri tehlikeli bulmasıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler ise toplumun benimsediği değerleri reddetmekte, topluma yabancılaşarak anti sosyal ve topluma mesafeli duran bir topluluk oluşturmakta, böylelikle toplum içinde ve topluma karşı gelen uyuşturucu madde kültürü yaratmaktadırlar. Bu kişilerin toplumdaki uzaklaşmasına ve toplum değerlerinden kopmasına engel olmak, uyuşturucunun kişide meydana getirdiği ruhsal ve fiziksel bozukluk ve bağımlılığı ortadan kaldırmak ve madde bağımlılığına bağlı olarak işlenen suçların önlemek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar ceza kanunumuzda düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı veya ticaretine ilişkin olan özel tip suçların bir ülke içinde sınırlı kalmayıp diğer ülkelere de sirayet etmesi ve sınır aşan bir özelliğe sahip olması tüm insanlığı tehdit eder nitelik taşıdığı göstermektedir. Bu nedenle, kamunun sağlığına ve esenliğine karşı işlenmiş suç tipi olarak değerlendirilmesi hususundaki isabetlidir.

Türk Ceza Kanunu'nda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için yapılan seçimlik hareketlerden bulundurma, kabul etme ve satın alma fiilleri TCK madde 191'de suç olarak düzenlenmiştir. Topluma karşı tehlike ve tehdit oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile mücadele etmek ve kullanımı önlemek amacıyla maddenin kullanmak için temin edilmesi fiilleri ayrıca suç olarak düzenlenmesi isabetli olmuştur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde depolama suçunun işlenmesi ticari faaliyeti ilgilendirmektedir. Kullanmak için bulundurma fiili söz konusu olduğunda, kişinin bir yıllık

kullanım miktarı kadar uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması dikkate alındığından öğretide ileri sürülen görüşün depolama fiili ile bağlantılı olmadığı kanısındayız. Zira, depolama ticari tanımı itibariyle malları istifleme ve bir depoda muhafaza işlemi olarak bilindiğinden kullanmak için depolamanın söz konusu olduğu ileri sürülerek işlenmiş olan suçun cezasının hafifletilmesini doğru bir düzenlemedir.

Madde bağımlısı olan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde ile yakalanması halinde, kendisine tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanırken madde bağımlısı kişiye sırf bağımlılığından dolayı yardımda bulunan ve o kişinin madde kullanımını denetim altında tutan ve fakat madde ticareti yapma amacı gütmeyen kişiye ticaret amaçlı hareket etmiş kişilere uygulanan daha ağır cezanın uygulanması doğru değildir. Bu kişilere de, modern ceza hukuku politikası uyarınca, TCK madde 191'in hükümleri uygulanmalı ya da bu durumda olan kişiler için ayrı bir madde hükmü ile düzenleme öngörülmelidir.

Kullanmak için temin edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin azlığı ve maddedeki yetersizlik niteliğinin elverişsizlik olarak değerlendirilmesi ile hataya düşülmüş ve kullanma suçunu oluşturan fiilin hiç gerçekleşmemiş olduğu sonucuna varılmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktar olarak azlığı, kullanan kişide uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratmamış olması maddenin yetersizliğine ilişkin olduğundan TCK madde 191'de belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun gerçekleşmesine etki etmemiştir. Bu durumda kullanma fiili gerçekleşmiş kabul edilmelidir.

Buna karşın, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişi üzerinde etki bırakıp bırakmaması- kişiyi uyuşturmaması ya da uyarmaması, keyif verici etki uyandırmaması ya da sarhoşluk vermemesi-konusu mahkemenin faile uygulayacağı tedavi tedbirinin gerekliliği ve süresi açısından önem arz etmektedir.

Dolaylı failin, kusur yeteneğine sahip olmayan kişileri kullanmak suretiyle suç işlemesine karşılık TCK madde 37/2 uyarınca ağırlaştırıcı ceza verilmiş olması isabetlidir. Zira, kusur yeteneği olmayan kişiler toplumda korunmaya muhtaç olan ve kendi iradesi ile hareket edemeyen kişilerdir. Kusur yeteneği olmayan kişilerin suç işleme hususunda bir irade ortaya koymaları beklenemediğinden ve toplumda bu tip suçların faileri tarafından kullanılmasının caydırıcılığı açısından ağırlatıcı suç ile cezalandırılmasını, kanun

koyucunun madde hükmünü düzenlerken korunmasını arzuladığı hukuki yarar açısından ceza artırımının uygun olduğu kanısındayız.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin kullanma kastıyla da olsa uyuşturucu veya uyarıcı madde satması ya da satmış olduğu maddenin çok az miktarda olması arasında bir fark yoktur. Öğretide ileri sürülen her iki durumda da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan kişilerin hasta kişiler oldukları ve maddeye ihtiyaç duydukları kabul edilerek TCK madde 188/3'te ticari amaç olarak değerlendirilen satış suçunun uyuşturucu bağımlıları hakkında uygulaması ortadan kaldırılmak istenmektedir. Bu doğrultudaki yaklaşım TCK madde 188/3 hükmünün düzenlenmesinde korunan hukuki yararın ortadan kaldırılmasını sonuçlayacaktır. Zira, kanunkoyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak kastı ile bizzat satmalarını suç tipinden çıkartmayı amaç edinmiş olsaydı TCK madde 191'de belirtilen ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suç tipine ilave yapmak suretiyle kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak fiilini madde içinde belirtmiş olurdu. Ticari amaçla satıştan yasadışı kazanç elde eden suç örgütleri, uyuşturucu bağımlılarının maddeyi kullanmak için bizzat satmasının suç olmaktan çıkarılması halinde uyuşturucu maddeyi bu kişilere sattırmaktan çekinmeyeceklerdir. Bu durum ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde satışını uygulamada yasallaştırmış olacak ve TCK madde 188/3 hükmünü ve ilgili mevzuatı geçersiz kılacaktır. Kanunkoyucu, hem madde bağımlılarının madde ihtiyacı hususunu hem de madde ticaretinin topluma vereceği zararı korunan menfaat açısından karşılaştırmak suretiyle kullanmak amacı ile de olsa madde satışını yasal çerçeveye oturtmaktan imtina etmiştir. Bu nedenle, kanundaki mevcut düzenlemeyi isabetli buluyoruz.

Satım işlemini kışkırtıcı ajanın hileli ve yanıltıcı hareketlerinden sonra yaptığı için aslında burada bir nevi kışkırtıcı ajanın hareketi cezalandırılmakta ve maddeyi sattığı kişiye bu suçtan dolayı ceza verilmemektedir. Zira her ne suretle olursa olsun güvenlik görevlilerinin suç işlemesi ve kanun dışı uygulamaların meşrulaştırılması kabul görmemektedir. Bu nedenle, bir olayda kışkırtıcı ajan kullanılması halinde fail yönünden işlenemez suçun söz konusu olduğu üzerinde durulmalıdır.

Ceza kanununda yeni bir düzenleme yapılmak suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı oldukları resmi olarak tespit edilen kişilere doktor kontrolü altında bedelsiz

madde temin edilebilir. Bu durumda madde bağımlılarının yasadışı suç örgütleri tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde satışında satıcı olarak kullanılmaları önlenmiş olacaktır.

Kişinin hem kişisel kullanım amacıyla hem de ticari amaçla kenevir bitkisi ekmesinin mümkün olması söz konusu olduğu için kişinin gerçekleştirdiği fiilin sadece kullanıma yönelik olduğu hususunda kanunu dolama riskini de değerlendirmek gerekmektedir. Az miktarlarda da olsa yetiştirilen kenevir bitkisinin ticari amaçla ekilmesinin mümkün olduğu ve bu şekilde kanun koyucunun TCK madde 191 hükmünü koymasındaki hukuki yararın suistimal edilmesi ihtimali mevcuttur. Bu nedenle, kullanmak amacıyla esrar satın alarak bulundurma ile kenevir ekerek elde ettiği esrarı bulundurmanın ayrı ayrı hükümlerde değerlendirilmesi mevcut ceza hukuku yapısı açısından daha isabetlidir. Dolayısıyla, kişisel kullanım için kenevir eken ve elde ettiği esrarı bulduran kişi hem kenevir ekiminden hem de esrar bulundurmaktan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin zorunlu tutulan tedavi tedbiri gereği, en etkin ve kaliteli sağlık hizmetinden faydalanmaya haklarının olduğu düşüncesindeyiz. Bu nedenle, gerektiği takdirde ya da kişinin talebi üzerine özel hastanede yapılacak tedavinin kişiye sağlanmasının doğru bir uygulama olacağı kanısındayız.

Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden ya da bulduran kişi hakkında verilecek ceza TCK madde 51’de belirtilen kısa süreli hapis cezası olmasına ve cezanın ertelenmesinin koşulsuz olarak öngörülmesine karşın TCK madde 191/6’daki hapis cezası ertelenmesine alternatif olarak getirilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazına ilişkin düzenlemenin özel bir düzenleme olmasından dolayı TCK madde 51’deki genel hüküm yerine uygulanması daha isabetli olacaktır. Nitekim Yargıtay içtihatları da bu doğrultudadır. Bu nedenle, TCK madde 191’de belirtilen suçu işlemiş olan kişiler hakkında 2 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olsa da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazının cezanın ertelenmesinin koşulu olarak değerlendirilmesi isabetli olacaktır.

Failin işlemiş olduğu suçun konusunu oluşturmayan ve fakat farklı uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında bilgi vermek suretiyle ele geçirilmesini sağlaması halinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imaline veya ticaretine ilişkin ihbar olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Ancak, ihbarı yapan kişinin kişisel sebep olarak suç işlemiş ve etkin pişmanlık halinden yararlanmak amacıyla bilgi vermiş olması ve etkin

pişmanlık düzenlenirken korunmak istenen hukuki yarar gözetildiğinde kanunilik prensibi çerçevesinde TCK madde 192’de fail tarafından işlenmiş olduğu suçun konusunu oluşturmayan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında bilgilendirme yaptığı takdirde ceza indiriminden yararlandırılacağına dair yeni bir hüküm fıkrasının konulmasının daha isabetli olacağı kanısındayız.

TCK madde 192/4 uyarınca korunan hukuki değerin toplumda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin sayılarının azalarak ortadan kalkması ve toplumun sağlığının korunması olduğundan, kişinin sosyal hukuk devletinin gereği olan sağlığının teminat altına alınmasını her zaman talep etme hakkı olduğunu kabul etmek ve gerek soruşturma öncesinde gerekse soruşturma başlatıldıktan sonra madde kullanan kişinin tedavi edilmeyi yetkili makamlardan talep etme hakkı olduğunu düşünmek isabetli olacaktır.

KAYNAKÇA

TÜRKÇE KİTAPLAR

Akçasu, Alaeddin, Uyuşturucu Maddeler sorunu, İstanbul 1973.

Akbulut, İlhan : ‘Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu’, İstanbul Barosu Dergisi, C.76, S.2, 2002, 407-423.

Akçasu, Alaeddin, ‘ Tartışmalar, İÜHFİM; Atatürk’e Armağan, C. XLV-XLVII, S.1-4 İstanbul 1982, 1083-1087.

Akçasu, Alaeddin, ‘Esrar’ , Uyuşturucu Maddeler sorunu, İstanbul, 1972.

Akıncı, Füsün Sokullu, ‘Kriminoloji’, 2009.

Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara 1970.

Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, İkinci bası, Ankara, 1975.

Alpagut, Çağatay, Uyuşturucu Maddelerin Suistimali, İstanbul 1975.

Anadolu,Atayün, ‘Örgütlü Suç Soruşturmaları Yöntemi’, 2008.

Arslan, Salih, ‘İnsan Ticaretinde Tanımlama, İstihbarat, Operasyon, Hukuk, Uygulama Örnekleri, Terörizm, Organize Suçlar, Karapara’, 2006.

Arslan, Çetin- **Azizağaoğlu**, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004.

Artuk, Mehmet Emin, ‘Emniyet Tedbirleri’ Ceza Hukuku Makaleleri, Artuk-Gökçen-Yenidünya, İstanbul 2002, 127-174.

Artuk, Mehmet Emin, ‘Suç Genel Teorisi’, Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989,191-259.

Artuk, Mehmet Emin-**Gökçen Ahmet-Yenidünya**, A.Caner, 5237 Sayılı kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara 2005.

Artuk, Mehmet Emin-**Gökçen Ahmet-Yenidünya**, A.Caner, 5237 Sayılı Yeni TCK.’ Ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Yeniden Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2006.

Artuk, Mehmet Emin-**Gökçen Ahmet-Yenidünya**, A.Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler II (Yaptırım Hukuku), Ankara 2003.

Artuk, **Emin**, ‘Suç Genel Teorisi’ , in: Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989.

Artuk, Mehmet Emin-**Gökçen-Yenidünya**, A.Caner, ‘TCK. Şerhi, C:1-5, Ankara 2009.

- Artuk**, Mehmet Emin-**Gökçen-Yenidünya**, A.Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Ankara 2007.
- Artuk**, Mehmet Emin-**Gökçen-Yenidünya**, A.Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9.Bası Ankara 2008.
- Artuk**, Mehmet Emin-**Gökçen-Yenidünya**, A.Caner, Uygulamalı Ceza Hukuku, 3. Bası, Ankara 2007.
- Aşaner**, Halim, 'Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları Kapsamında Yeni Ceza Mevzuatı Yorumu', Adalet Yayınevi, Kasım 2008.
- Atasoy**, Sevil, Uyuşturucu Madde Sorunları, in: I. Ulusal Adli Tıp Günleri – Panel ve Serbest Bildiriler, 2. Bası, İstanbul 1987.
- Aydın**, Süleyman, 'Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı', 2008.
- Aydın**, Süleyman-**Yılmaz** Yakup, 'Yolsuzluk ve Mali Suçlar', 2007.
- Bakar**, Ayhan, 'Karaparanın Aklanması ve Mücadeleye Yönelik Düzenlemeler', 2005.
- Bakıcı**, Sedat, 'Uyuşturucu Madde Suçları', Adalet Dergisi, Yıl.75,S.6,Kasım-Aralık 1984,1580-1588.
- Bakıcı**, Sedat, 'Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümleri, Ankara 1997.
- Bakıcı**, Sedat, 'Uyuşturucu Madde Suçları' AD,, 1984/6, s.456.
- Bakıcı**, Sedat, 'Uyuşturucu Madde Suçları' AD,, 1985/2, s.567-1591.
- Bal**, İhsan, 'Terörizm : Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler', 2006.
- Balcı**, Murat, 'Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları', Adalet Yayınevi, Ankara ,2009.
- Baltacı** ,Vahit, 'Yeni TCK ve CMK'da Terör Suçları ve Yargılaması', Seçkin Kitabevi, Mart 2007.
- Baykal**, Ali, Uyuşturucu Madde Suçları ve Ceza Uygulaması' , AD., 1986/6, 39-70.
- Bayraktar**, Köksal, 'Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı',İÜHFİM, 1984, C.L, S.1-4, 197-212.
- Bayraktar**, Köksal, 'Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni' Kamunu İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler', Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, 593-621.

Bayraktar, Köksal, ‘‘Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti’’, İÜHFM, C.I.I, S.1-4, 1985,45-64.

Bilgen, Rasim İsa, ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunu, Adalet Dergisi, Yıl. 92,S.6, Ocak 2001,194-211.

Bozkurt, Enver–**Kanat**, Selim, ‘‘ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru El Kitabı’’, Ankara 2004.

Candaş, Gürol, ‘Milletlerarası Ceza Hukukunda Adli Yardımlaşma’, 2005.

Centel Nur-Zafer Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul 2006.

Centel, Nur- **Zafer** Hamide- **Çakmut** Özlem, Türk Ceza Hukukuna giriş, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ile İlgili Mevzuata göre Yenilenmiş ve gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2006.

Centel, Nur, ‘‘Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu’’, Nuri Çelik’e Armağan, C.I, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2001, 147-192.

Cihan, Erol – **Yenisey** Feridun, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1997.

Cihan, Erol – **Yenisey**, Feridun, ‘‘Ne Bis İn İdem’’ İlkesi’’, in: Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, 2004, s.219.

Coşkun, Atilla, ‘Örgütlü Suçlar ve Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’, y.y., 2002.

Çakıcı, Yalçın, ‘‘İnterpol Suçlu İdaresine İlişkin Sözleşmeler ve Suçluların Uluslar arası Takibi’’, Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik, Nobel Yayınevi, Ankara 2003.

Çakmut, Yenerer Özlem, ‘‘Türk Ceza Kanunu’na Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm’’ Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, 225-238.

Çanak, Erkan, ‘Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma ve Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçları’, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.

Çıldır, Şentürk –**Denizkan** Hüseyin, ‘5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’, Seçkin Kitabevi, Ankara, Nisan 2008.

Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel hükümler, Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.

Demirbaş, Timur, ‘‘Ceza Hukuku Genel Hükümler’’, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.

Demirbaş, Timur, Kriminoloji, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

Dölek, Ali, ‘Gümrük ve Kaçakçılık Mevzuatı’, Arıkan Yayınları, 2006.

Dönmezer Sulhi, ‘‘Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler’’.

Dönmezer, Sulhi – Erman Sahir , Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C.I,12. Bası, İstanbul 1997.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘ Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile ilgili Bazı Yönleri’’ , İHFM, C:XXXVI,S.1-4, İstanbul 1971, s. 1-14.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusunda Sosyo-Politik Yaklaşım’’ , İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XLVII, İstanbul 1979-80-81, 1015-1043.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler’’ , İÜHFM, Kubalı’ya Armağan, S.II,1974, (189—216.)

Dönmezer, Sulhi, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, 635-636.

Dönmezer, Sulhi-Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C.II,12. Bası, İstanbul 1999.

Dönmezer, Sulhi-Yenisey Feridun, Karşılaştırmalı Türk Ceza Kanunu ve 1997 Tasarısı Gerekçeler, İstanbul 1998.

Dönmezer, **Sulhi**, ‘‘Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler’’ , İÜHFM, Kubalı’ya Armağan, Y:8, S:11, 1974.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘ Kriminoloji, Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 1994.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri’’ , İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler’’ , Nail Kubalı Armağan, MHAD,1974,S.II,s.189-216.

Dönmezer, Sulhi, ‘‘Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusunda Sosyo-Politik Yaklaşım’’ İHMF,1979,80-81 XLV, s.1015-1043.

Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, ‘‘Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku’’ Genel Kısım, C:1, 12. Bası, İstanbul, 1977.

Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, ‘‘Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku’’ Genel Kısım, C:3, 12. Bası, İstanbul, 1997.

Dönmezer, Sulhi-ERMAN,Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.I. 1983 İstanbul.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, ‘‘AB Sürecinde Organize Suçlarla Mücadele, EU Twinning Projeet’’, İzgi Matbaacılık, Ankara, 2006.

Erdurak, Yılmaz Güngör, Türk Ceza Hukuku, Ankara 1994.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Uyuşturucu Olaylarının Denel Değerlendirmesi, Ankara, 1996.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2003 Raporu, Ankara, 2004.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 1999 Raporu

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,3. Baskı, İzgi Matbaacılık, Ankara, 2004.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,3. Baskı, İzgi Matbaacılık, Ankara, 2003.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,3. Baskı, İzgi Matbaacılık, Ankara, 2001.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı,3. Baskı, İzgi Matbaacılık, Ankara,2005.

Erem, Faruk-**Danışman** Ahmet-**Artuk** Mehmet Emin, ‘‘ Ceza Hukuk Genel Hükümler’’, 14. Baskı, Ankara, 1997.

Erem, Faruk, ‘‘Ümenist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler’’, C.3, 3. Baskı, Ankara, 1985.

Erem, Faruk-**Toroslu** Nevzat, ‘‘Türk Ceza Hukuku’’, Özele Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2000.

Erem, Faruk-**Toroslu** Nevzat, ‘‘Türk Ceza Hukuku’’, Özel Hükümler, Ankara, 1994.

Ergen, Cengiz, ‘‘Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları’’, Ankara 1988.

Ergül, Ergin, Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara 1977.

Ergül, Ergin, Hükümlülerin Nakli ve Uygulanması, bkz: www.yayin.adalet.gov.tr/17_say (ER:01.06.2009)

Ergül, Ergin, “Teori ve Uygulamada Suçların İadesi ve Hükümlülerin Nakli”, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003.

Ergül, Ergin, Hukuki Adli Tıbbı, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Ankara 1977.

Erman, Sahir, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982, 1061-1080.

Erman, Sahir-**Özek**, Çetin, Ceza Hukuk Özel Bölüm,. Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar, (TCK. M.369-413), İstanbul 1995.

Evik, Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, İstanbul 2003.

Geleri, Aytekin-**Çevik** Hasan Hüseyin, ‘Organize Suçlarla Mücadele ve Polis’, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

Geleri, Aytekin-**Geleri** Hakan, ‘Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örgütlü Yaklaşımlar’,Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

Gültaş, Veysel, ‘5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu ve Etkin Pişmanlık- TCK 220-221’, 2008.

Gültaş, Veysel, Türk Ceza Kanunu ve Özel Kanunlardaki Ağır Cezalık Suçlar, Ankara 1998.

Günel, Yılmaz, Uyuşturucu Madde Suçları, Ankara 1976.

Günay, Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları (Uyuşturucu Pratiği), Ankara 1997.

Günay, Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.

Günay, Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara 2005.

Günay, Erhan, Uyuşturucu Madde Suçları ve Cezaları, Ankara 1997.

Gündel, Ahmet, 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.

Gündoğmuş, Naci, Adli Amaçlarla Eroin, Morfin, Kodein Analizi ve Bu Maddelere Bağlı Ölümelerde Otopsi Bulguları, İstanbul 1990.

Güngör, Şener – **Kınacı**, Ali, Öğreti ve Uygulamada Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Yetkin Kitabevi, Ankara 2001.

Gürelli, Nevzat, ‘‘Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları’’, İHFM, C.XLI,1975, S.,1-2, 1-14.

Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku, Aralık 2006 Değişiklikleri İşlenmiş 5. Baskı, Ankara 2007.

Hakeri, Hakan, Kasten Adam Öldürme Suçları TCK 81-82-83, Ankara 2006.

Köroğlu, Hasan, ‘Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak’, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

İçel, Kayıhan- **Sokullu Akıncı Füsun Özgenç İzzet Sözüer Adem Mahmutoğlu Fatih S- Ünver Yener**, İçel Suç Teorisi, 2. bası, İstanbul 2000.

İçel, Kayıhan, ‘‘Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele’’, 2001.

İçel, Kayıhan-**Sokullu Akıncı Füsun-Özgenç İzzet-Sözüer Adem-Mahmutoğlu Fatih S.- Ünver Yener**, ‘‘ İçel Suç Teorisi, 2. Baskı, Eylül, 2000.

İçel, Kayıhan, Uyuşturucu Madde Kavramı, II: Ulusal Adli Tıp Günleri- Panel ve Serbest Bildirileri, İstanbul 1986.

İçel, Kayıhan-Ünver Yener, ‘Terör ve Düşman Ceza Hukuku’, 2008.

İçel, Kayıhan – **Yenisey**, Feridun, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 1992.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 99, T.C . İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ankara 2000.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2002 Raporu, T.C . İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ankara 2003.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı 2005 Raporu, T.C . İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Ankara 2006.

Kaçar, Hamza , ‘Karaparanın Aklanması : e-ticaret, Karapara ve Terörün Finansmanının Önlenmesi’, 2004.

Kamer, Vehbi Kadri, ‘‘Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı’’, 1. Cilt, Ankara, 2007.

Kaya, İbrahim, ‘Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk’, 2005.

Koca, Mahmut – **Üzülmez**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008.

Koca, Mahmut, Türk Ceza Hukukunda Hata, ,n:3.Yılında Yeni Türk Ceza Adaleti Sistemi, Ankara 2009, s.81 vd.

Kocasakal, **Ümit**, Yeni Çin Ceza Kanunu, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004.

Koptagel, Günsel, ‘Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması’, İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XLVII,S.1-4, İstanbul 1982, 1045-1059,

Köknel, Özcan, Genel ve klinik Psikiyatri, İstanbul 1989.

Köknel, Özcan, İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul 1976.

Kunter, Nurullah- **Yenisey** Feridun, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Birinci Kitap, (Öğrenme Kitabı I). 12. Bası, İstanbul 2002.

Kunter, Nurullah-**Yenisey** Feridun – **Nuhoğlu** Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Onbeşinci Bası, İstanbul 2006.

Kunter, Nurullah – **Yenisey**, Feridun – **Nuhoğlu**, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2008.

Kunter, Nurullah – **Yenisey**, Feridun, Ceza Muhakemeleri Hukuk, İstanbul 1992.

Kurt, Şahin, Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1992.

Kurt Şahin, Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1993.

Kurt, Şahin – **Kurt**, Elif, Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Malkoç, İsmail- **Güler** Mahmut, Uygulamada Türk Ceza Kanunu-Özel Hükümler, C.3,1.Basım; Ankara 1996.

Malkoç, İsmail, ‘‘Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’’, 2008.

Malkoç, İsmail, ‘‘Yeni Türk Ceza Kanunu’’,Malkoç Kitabevi, 2008.

Malkoç, İsmail – **Güler**, Mahmut, Ceza ve Yargılamada Temel Yasalar, Ankara 1988.

Mahmutoğlu, Fatih Selami, ‘‘Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılılar Hukukunda’’ Yaptırım Rejimi, İstanbul, 1995.

- Malkoç**, İsmail – **Güler**, Mahmut, Türk Ceza Kanunu Şerhi, C.III, Ankara, 1999.
- Malkoç**, İsmail – **Güler**, Mahmut, ‘‘ Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler’’, C.3, Ankara, 1998.
- Malkoç**, İsmail, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, C.2., Ankara 2006.
- Meran**, Necati, Açıklamalı- İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, Ankara 2007, s.935.
- Mihçak**, Muhittin, ‘Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak Suçları’, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Nuhoğlu**, Ayşe, Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri, Adil Yayınevi, Ankara, 1997.
- Önder**, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, Deta Basım Yayın, Ankara, 1992.
- Önder** Ayhan, ‘‘Ceza Hukuku Genel Hükümler’’ Ankara, 1999.
- Önder**, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası. İstanbul 1994.
- Özbek**, Veli Özer, TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Açıklamalı- Gerekeçeli-İçtihatlı, Cilt 1, Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2005.
- Özdabakoğlu**, Erdinç Hakan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlar, Ankara 2007.
- Özden**, Salih Yaşar, Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul 1992.
- Özen**, Cahit, ‘‘Uyuşturucu Maddeler Karşı Mücadele’’, Uyuşturucu Maddeler Sorunu, İstanbul, 1972, 121-134.
- Özerkmen**, Necmettin –**Kahya** Yavuz, ‘Organize Suç Örgütleri : Mafya’, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- Özgenç**, İzzet- **Şahin** Cumhur, Uygulamalı Ceza Hukuku 3.Bası, Ankara 2001.
- Özgenç**, İzzet, ‘‘Yeni Türk Ceza Kanunlarının Uygulanmasına İlişkin Sorunların Değerlendirilmesi Toplantılarında Sorulan Sorular ve Cevapları II’’, <http://www.edb.adalet.gov.tr/Sorularcevap2.htm>,(14.4.2006)
- Özgenç**, İzzet, ‘‘Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler’’, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.
- Özgenç** İzzet, ‘‘Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)’’, Ankara 2005.
- Özgenç**, İzzet, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul 1996.
- Özgenç**, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2006.

Öztürk Bahri-Erdem Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Yeni CMK'ya Göre Yenilenmiş 9. Baskı, Ankara 2006.

Öztürk, Bahri-Walter Gopp, 'Hukuk Devletinde Organize Suçlulukla Mücadele İmkanlar ve Sınırlar', Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

Öztürk, Bahri-Erdem R.Mustafa, 'Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler', Ankara, 2007.

Öztürk, Bahri-Erdem R.Mustafa, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Yeni CMK.ya Göre Yenilenmiş 9. Bakı, Ankara 2006.

Parlar, Ali, '5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Ağır Ceza Davaları : Maddelerin Açıklanması, Yeni TCK ile İlgili Yargıtay, Ceza Genel Kurul ve Özel Daire Kararları ve İlgili Mevzuat', 2007.

Parlar, Ali, 'Ağır Ceza Davaları', Adalet Yayınevi, Ocak 2009.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Ağır Ceza Davaları', Adalet Yayınevi, Ocak 2010.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler', Bası 2, Seçkin Yayınevi, Ankara, Ağustos 2010.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar', Turhan Yayınevi, Ocak 2005.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Suça Teşebbüs İştirak-İçtima ve Yaptırımlar', Seçkin Yayınevi, Ankara, Ağustos 2010.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Sulh Ceza Davaları', Adalet Yayınevi, Nisan 2010.

Parlar, Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 'Türk Ceza Kanunu Yorumu', Seçkin Yayınevi, Ankara, Mayıs 2010.

Parlar, Ali-Yıldırım Ferhat, 'Silahlı Çeteler ve Terör Suçları', Adalet Yayınevi, 2001.

Parlar, Ali-Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C.2, Ankara 2007.

Sanal, Adil – Şimşek, Edip, Uyuşturucu Maddeler Mevzuatı ve Tatbikatı, Ankara 1966.

Sancar, Türkan Yalçın, Çok Failli Suçlar, Ankara 1998.

Savaş, Vural – Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Şerhi, C.III, Ankara 1999.

Sevük, Handan Yokuş, 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar' Seçkin Yayıncılık, Şubat, 2007.

Sokullu Akıncı, Füsün, Toplumsal Bir Kurum Olarak Genişlemesi Polis Alt-Kültürü ve İnsan Hakları, İstanbul 1990.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara 2005.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2005.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara 2006.

Sözüer, Adem, Suça Teşebbüs, İstanbul 1994.

Şirin, Osman, ‘Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları Kapsamında Yeni Ceza Mevzuatı Yorumu’, Eylül 2004-Temmuz 2008.

Tezcan, Durmuş –Erdem Mustafa Ruhan - Önok R. Murat, ‘Uluslararası Ceza Hukuku’, Seçkin Yayıncılık, 2009.

Tezcan, Durmuş- **Erdem** Mustafa Ruhan-**Önok** Murat, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2006.

Tezcan, Durmuş, ‘‘Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri’’, AÜSBFD 1981-1982, C.36-37, S.1-4, Eylül – Aralık 1982, N.3-4, 205-215.

Tezcan, Durmuş, ‘‘Uyuşturucu Maddelerin Yasa Dışı Ticaretini Önleyici Tedbirler’’, Türk İdare Dergisi, Yıl.59,C.59, S.374-377, Aralık 1987, 39-61.

Tezcan, Durmuş, ‘Terör ve Örgütlü Suç Davalarında Uluslararası Ceza Hukuku Alanında Yaşanan Sorunlar’, 2004.

Tezcan, Durmuş – **Erdem**, M. Ruhan, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, İzmir 2000.

Tezcan, Durmuş, ‘‘Uyuşturucu Maddelerin Yasa Dışı Ticaretini Önleyici Tedbirler’’, TİD, 1987/377, s.39-62.

Tezcan, Durmuş, Türk Ceza Kanunundaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Yılmaz Günal’a Armağan, C.49, No:3-4, Haziran-Aralık 1994.

Tezcan, Durmuş, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri, AÜSBFD, 981-1982, C.36-37, S.1-4, Eylül-Aralık 1982.

Tezcan, Durmuş, Uyuşturucu Maddelerin Yasa Dışı Ticaretini Önleyici Tedbirler, Türk İdare Dergisi, Y: 59, C:59, Aralık 1987.

Tezcan, Durmuş, ‘‘Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu’’, Ankara Ün. SBFD., C:XXXIX, 1984, S:1-4.

Tezcan, Durmuş-**Erdem**, Mustafa **Ruhan** – **Sancakdar**, Oğuz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu, 2. Baskı, Ankara 2004.

Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan, Önok, R.Murat, ‘‘Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku’’, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.

Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan, Önok, R.Murat, ‘‘Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku’’, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.

Toroslu, Nevzat, ‘‘Suçların Tasnifi Sorunu ve Taksirli Suçlar ile Kabahatler Konusunda Bazı Eğilimler’’, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 20 Yılı ve Geleceği, İstanbul 1977, 113-154.

Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Özle Kısım, Ankara 2005.

Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku, Ankara 2005.

Toroslu, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970.

Töngür, Ali Rıza , ‘Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kapsamı ve Yargılama Hukuku’, y.y., 2005.

Turgut, Hüseyin, ‘Türk Hukukunda Uyuşturucu Maddeler’’, AD, EKİM 1985.

Urhal, Ömer –Acar Ünal, ‘Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terörizm’, Adalet Yayınevi, Ankara, Ocak 2007.

Urhal, Ömer, ‘Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar’, y.y., 2008.

Uyar, Tulga , ‘Terörle Mali ve Hukuki Mücadele’, 2008.

Uyuşturucu Olayları Genel Değerlendirilmesi, T.C. İçişleri Bakanlığı Genel Müdürlüğü

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Narkotik Şube Müdürlüğü Dergisi, Ankara 1995.

Uzuntok, Mesut, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve ticaret Suçları, İstanbul 2008.

Ünver, M. Naci, ‘Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak’, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002.

Ünver, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara 2003.

Ünver, Naci, Uygulamada Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Ankara 2001.

Üzülmez, İlhan, Türk Hukukunda Tekerrür, Ankara 2003.

Yarsuvat Duygun, ‘‘Ceza ve Yeni İçtimai Müdafaa Doktrini’’ ,İHMF, XXXII, I, 1966, 79-99.

Yenisey Feridun, ‘‘Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönu’’ , DÜHFD, S.I, 1983, 171-191.

Yenisey, Feridun, Hazırlık Soruşturması ve Polis, İstanbul 1994.

Yenisey, Feridun, Milletlerarası Ceza Hukuku Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuat, İstanbul 1988.

Yenisey, Feridun, Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönu, DÜHFD., Y:1, S:1.

Yalvaç, Gürsel, ‘‘ Karşılaştırmalı Gerekçeli Yeni TCK, CMK, CGTİK’’ , Ankara, 2005.

Yılmaz, Ercüment, ‘‘ The Role of Police in National and Int.Security’’ , İstanbul Conference on D..... . and Global Security 2005’’, Öncü Yayıncılık, Ankara, 2006.

Yılmaz Ali, ‘Uluslararası Ceza Hukuku’, 2001.

Yılmaz, Niyazi, İşlam Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları, Dicle Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi) Diyarbakır 1998.

Yokuş Sevük, Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara 2007.

Yurtcan, Erdener, ‘CMK şerhi’, 2007.

Yurtcan, Erdener, ‘CMK şerhi’, y.y., 2008.

Yurtcan, Erdener, ‘Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu şerhi’, 2007.

Yüce, Turhan Tufan, ‘‘ Ajan Vasıtasıyla İşletilen Suçların Cezalandırılması İle İlgili Yargıtay Kararları Üzerinde Düşünceler’’ , Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, Ocak-Haziran 1988,13-17.

Ziyalar, Adnan, Tartışmalar, Uyuşturucu Maddeler ve Ceza Hukuku, İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XL.VII, S.1-4, İstanbul 1982, 1088-1092.

Zafer, Hamide, ‘‘Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188)’’, İlaç Hukuk ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2, 1.6.2007, 94-125 (www.hamidezafar.com/?p:143) Erişim: 07.02.2010

YABANCI KİTAPLAR

Andreas Peter-Nadelmann Ethan, ‘Policing the Globe : Criminalization and Crime Control in International Relations’, Oxford University Press, 2006.

Bensahel, Nora, ‘Counterterror Coalitions : Cooperation with Europe, NATO, and the European Union’, Rand Corporation, The Released, 2003.

Blackman, Shane J., 'Chilling Out : The Cultural Politics of Substance Consumption, Youth and Drug Policy', Mc Graw-Hill Education, 2004.

Carpenter, Ted Galen, 'Bad Neighbor Policy : Washington's Futile War on Drugs in Latin America', Palgrave Macmillan, 2003.

Chalk, Peter and **Rosenau**, William, 'Confronting the Enemy Within : Security Intelligence, the Police, and Counterterrorism in Four Democracies', Rand Corporation, The Released, 2004.

Cherry Andrew E.-**Dillon** Mary B.; **Antoine**, Louis B., 'Substance Abuse : A Global View', Greenwood Publishing Group, 2002.

Christman, Daniel W Heimann-**John** G., 'Andes 2020 : A New Strategy for the Challenges of Colombia and the Region : Report of an Independent Commission Sponsored by the Council on Foreign Relations Center for Preventive Action', Council on Foreign Relations, 2004.

Council on Foreign Relations, 'Terrorist Financing : Report of an Independent Task Force', Council on Foreign Relations, 2002.

Council on Foreign Relations, 'Update on the Global Campaign Against Terrorist Financing', Council on Foreign Relations, 2004.

Dorn Nicholas-**South** Nigel-**Murji**, Karim, 'Traffickers : Drug Markets and Law Enforcement', Routledge Press, 1991.

Durmaz H.-**Sevinc** B.-**Yayla** A. S., 'Understanding and Responding to Terrorism', IOS Press, 2007.

Elvins Martin, 'Anti-Drugs Policies of the European Union : Transnational Decision-Making and the Politics of Expertise', Palgrave Macmillan, 2003.

Gerstein Dean R.-**Green**, Lawrence W., 'Preventing Drug Abuse : What Do We Know?', National Academies Press, 1993.

Gootenberg, Paul, 'Cocaine : Global Histories', Routledge, 1999.

Grosse Robert E, 'Drugs and Money : Laundering Latin America's Cocaine Dollars', Greenwood Publishing Group, 2001.

Haq M. Emdad-ul, 'Drugs in South Asia : From the Opium Trade to the Present Day', Palgrave Publishers, 1999.

Hodge Carl C., 'Redefining European Security', Garland Science, 1999.

Hopton Doug, 'Money Laundering : A Concise Guide for All Business', Ashgate Publishing, 2006.

Isralowitz Richard, 'Drug Use, Policy, and Management', Greenwood Publishing Group, 2002.

Jamieson, Alison and Violante, Luciano, 'Antimafia : Italy's Fight Against Organized Crime', Palgrave Publishers, 2000.

Joubert Chantal-Bevers Hans, 'Schengen Investigated' (A Comparative Interpretation of the Schengen Provisions on International Police Cooperation in the Light of the European Convention on Human Rights), Kluwer Law International publishing, The Netherlands, 1996.

Lee D. Gregory, 'Global Drug Enforcement : Practical Investigative Techniques', CRC Press, 2003.

MacCoun Robert J.-**Reuter** Peter, 'Drug War Heresies : An Agnostic Look at the Legalization Debate', Cambridge University Press, 2001.

Manski Charles F.-**Pepper** John-Petrie Carol, 'Informing America's Policy on Illegal Drugs : What We Don't Know Keeps Hurting Us', National Academies Press, 2001.

Manski, Charles F and Pepper, **John V**, 'Assessment of Two Cost-Effectiveness Studies on Cocaine Control Policy', National Academies Press, 1999.

Mc Allister William B., 'Drug Diplomacy in Twentieth Century : International History', Routledge, 1999.

Musto David F.-**Korsmeyer** Pamela, 'Quest for Drug Control : Politics and Federal Policy in a Period of Increasing Substance Abuse, 1963-1981', Yale University Press, 2002.

National Research Council Staff-Reuter Peter-Petrie Carol, 'Transnational Organized Crime : Summary of a Workshop', National Academies Press, 1999.

Naylor R. T., 'Wages of Crime : Black Markets, Illegal Finance and the Underworld Economy', McGill-Queen's University Press, 2002.

Nadelmann Ethan Avram, 'Cops Across Borders : the Internationalization of US Criminal Law Enforcement', Pennsylvania State University Press, 1993.

Nesi Gieuseppe, 'International Co-Operation in Counter-Terrorism : The United Nations and Regional Organizations in the Fight Against Terrorism', Ashgate Publishing, 2006.

Pieth Mark, 'Financing Terrorism', Kluwer Academic Publishers, 2003.

Ratanawjitrasin S-Wondemagegnebu, E, 'Effective Drug Regulation', World Health Organization, 2002.

Schott Paul Allan, 'Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, 2nd edition, World Bank publishing, 2006.

Sheptyck James, 'Issues in Transnational Policing', Routledge Publishing, 2000.

Steinberg, Michael K-**Hobbs**, Joseph J. and **Mathewson**, Kent; ‘Dangerous Harvest : Drug Plants and the Transformation of Indigenous Lanscapes’, Oxford University Press, 2004.

William W. Mendel and **Murl D. Munger**, ‘Strategic Planning and the Drug Threat’, The National Interagency Counterdrug Institute and The Strategic Studies Institute US Army War College and The Foreign Military Studies Office Forth Leavenworth, Kansas, 1997.

Zanotti Isidoro-Rotman, Edgardo, ‘Extradition in Multilateral Treaties and Conventions’, Brill Academic Publishers, 2006.

TÜRKÇE MAKALELER

Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) Değerlendirme Raporları, ‘ABD 2007 Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu (INCSR) Türkiye Değerlendirmesi, Mart 2007, 09.02.2010 (http://www.arem.gov.tr/rapor/degerlendirme/ABD_2007_narkotik.htm).

Avcı Mustafa, ‘Örgütlü Suç Kavramı’, 01.02.2010 (http://www.akader.info/KHUKA/2003_mart/orgutlu_suc.htm)

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, ‘Avrupa’daki Uyuşturucu Sorununun Durumu, 2009 Yıllık Raporu’, 02.03.2009 (<http://www.emcdda.europa.eu>)

Bal İhsan, ‘Türkiye’de Organize Suçlar ve Terörizmin Üzerine, İdeolojik, Sosyal ve Ekonomik Bir Değerlendirme ve Mücadele Yöntemleri’.

Çalı Hasan Hüseyin ve **Kazak Aynur**, ‘Uyuşturucunun Uluslararası Boyutu ve Türkiye’, Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı.

Çalışkan İsmail, ‘Güneybatı Asya Eroini Strateji Konferansı’, 09.01.2010 (<http://www.caginpolisi.com.tr/3/11-12.htm>)

Çalışkan İsmail, ‘Madde Bağımlılığı ile Mücadele’, 02.03.2010 (<http://www.caginpolisi.com.tr/7/10-11-12.htm>)

Çiçekli Vadi, ‘Uluslararası Perspektifli Polis Eğitim ve Öğretiminin Terörizmle Başa Çıkmada İşbirliğine Olan Etkisi : Türkiye Örneği’, Polis Akademisi Başkanlığı.

Çoğal Nejat, ‘Kontrollü Teslimat’, Gümrük Dünyası Dergisi, Sayı 54, 27.03.2010 (<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/54/8.html>).

Coşkun Hayal, ‘Sınırşan Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği’, KOM Daire Başkanlığı, 03.02.2010 (http://www.caginpolisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=629)

Dağcı Kenan, ‘ABD’nin Yeni Güvenlik Yaklaşımı ve Terörizm’, Avrasya Dosyası, Cilt 12, Sayı 3, 2006.

Durmuş Tezcan, ‘Organize Suçlar ve Bu Suçlarda Mağdurun Hakları ve Tanıkların Korunması’.

EMCDDA, ‘Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele 2007 Yılı Ulusal Raporu (Taslak), Reitox, Ankara, 2007,13.01.2010
(http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_61341_TR_NR2007Tureky_tr.pdf)

Ergin Ergül, ‘Örgütlü Suçlarla Mücadele Alanında Uluslararası ve Ulusal Çabalar’, 07.01.2010, (http://www.turkhukuksitesi.com/makale_51.htm)

Ersoy Ömer, ‘Palermo Sözleşmesi-Örgütlü Suçluluğa Karşı Güçlü Bir Adım’,09.02.2010
(http://www.caginpulisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=276)

Ersoy Ömer, ‘Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarda Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi’, 02.01.2010(<http://kriminoloji.blogspot.com/2009/03/terorizm-ve-diger-orgutlu-suclarda.html>)

Hasan Aykın, ‘Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi, 03.01.2010 (<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/65.pdf>)

Hasan Aykın, ‘Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar’, Uluslararası Ekonomik Sorunlar, Sayı 25, 08.03.2010
(http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/karapara_uluslararasi_boyut.pdf)

Kaplan İsmet, ‘Polis Akademisi’nin Uluslararası Açılımları’, Polis Akademisi, Akademik İşler Şubesi, 08.01.2010 (http://www.caginpulisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=1311)

Kaya Ahmet, ‘Mafya İle Mücadelede Temel Yaklaşımlar’.

Noyan Hasan Dalda, ‘Uyuşturucu Madde Bilgileri’, Ankara, 2004.

Pek Ahmet, ‘Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi’, 04.02.2010 (<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=64&KKey=169>)

Pek Ahmet, ‘Narkoterörizm’, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Pek Ahmet, ‘Türk Polis Teşkilatında Görev Köpeklerinin Kullanılması ve Gelişim Süreci’, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 02.01.2010
(<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?BKey=80&KKey=153>)

Pek Ahmet, ‘Uyuşturucu ile Mücadelede Türk Polisinin Dünyadaki Yeri’, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

Pek Ahmet, ‘Uyuşturucu Kaçakçısı Terör Örgütü PKK/Kongra-Gel’, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı.

Rasim İsa Bilgen, ‘Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunu’, 09.02.2010
(<http://www.yeniforumuz.biz/showthread.php>)

Saatçi Banu, ‘Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler’, Bankacılar Dergisi, Sayı 19, 1996.

Sermet Aydın, ‘Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensipleri’, 03.01.2010 (<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/65.pdf>)

T.C. İçişleri Bakanlığı, ‘Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi’nin Uygulanması İçin Eylem Planı 2007-2009, 08.02.2010 (http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Strateji_ve_Eylem_Planlari/Eylem_Plani.pdf)

T.C. İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, ‘Narkotik Suçlar’, 2008.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, ‘EMCDDA 2009 Yılı Türkiye Raporu’, Ankara, 2009, 18.02.2010 (http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Raporlar/2009_tubim_rapor.pdf)

Taşkın Mustafa, ‘Türkiye’de Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadelede Kullanılabilecek Yeni Yöntemler’, 07.03.2010 (<http://www.yeniforumuz.biz/showthread.php>)

Tuncer Hakkı, ‘ABD’de Organize Suçlarla Mücadele ve Mücadelede Karşılaşılan Temel Problemler’, 09.03.2010 (http://www.caginpulisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=708)

Tuncer Hakkı, ‘Parti Uyuşturucularından Ecstasy (MDMA)’, 09.02.2010 (<http://www.caginpulisi.com.tr/28/44-45-46.htm>)

Üney İbrahim, ‘Avrupa Konseyinin Organize Suçlara Karşı Uluslararası Alanda İşbirliği

Üstün Oktay, ‘Kara Para Aklanması ile Mücadele Semineri’, T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçlar Araştırma Kurulu, Türkiye Bankalar Birliği, 03.01.2010 (<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/65.pdf>)

Yılmaz Ali, ‘Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler’, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, EGM, KOMDB Yayınları, 1999.

YABANCI KAYNAKLI MAKALELER

119th International Training Course, “Tools Facilitating The Investigation of Illicit Drug Trafficking”, Annual Report for 2000, Resource Material Series No. 59.

Baviskar Siddhartha, ‘Colombia : Drugs and Democracy’, Economic and Political Weekly, Vol. 31, No. 11, Economic and Political Weekly, March 1996.

Guizado Alvaro Camacho, Restrepo Andres Lopez, ‘Perspectives on Narcotics Trafficking in Colombia’, International Journal of Politics, Culture, and Society, Vol. 14, No. 1, Springer, Fall 2000.

Armstrong Andrew, 'Drug Courts and the De Facto Legalization of Drug Use for Participants in Residential Treatment Facilities', *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 94, No. 1, Northwestern University, 2003.

Araştırma ve Etütler Merkezi (**AREM**) Değerlendirme Raporları, 'ABD 2007 Uluslar arası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu (INCSR) Türkiye Değerlendirmesi', Mart 2007.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (**EMCDDA**), 'Mercek Altındaki Uyuşturucular, Avrupa'da Kokain Kullanımı : Verilen Hizmetlere İlişkin Hususlar', 2007.

Mast Brent D., **Benson** Bruce L., **Rasmussen** David W., 'Entrepreneurial Police and Drug Enforcement Policy', *Public Choice*, Vol. 104, No. 3/4, Springer, 2000.

Brian P. Joyce, 'Dynamics and Deficiencies of Anti-Money Laundering Efforts in Myanmar', *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 6, No. 1, ABI/INFORM Global, Summer 2002.

Brown Michelle, 'Mapping Discursive Closing in The War on Drugs', *Crime, Media, Culture*, Vol. 3, No. 11, 2007.

Chabat Jorge, 'Mexico's War on Drugs : No Margin for Maneuver', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 582, No. 134, 2002.

Chatwin Caroline, 'The Effects of EU Enlargement on European Drug Policy', *Drugs : Education, Prevention and Policy*, Vol. 11, No. 6, December 2004.

Chen Zhonglin and Huang Kaicheng, 'Drug Problems in China : Recent Trends, Countermeasures, and Challenges', *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 51, No. 1, February 2007.

Cheurprakobkit Sutham, 'The Drug Situation in Thailand : The Role of Government and the Police', *Drug and Alcohol Review*, Vol. 19, No. 1, 2000.

Chouvy Pierre-Arnaud and Laniel Laurent R., 'Agricultural Drug Economies : Cause or to Intra-State Conflicts ?', *Crime Law Soc Change*, 2007.

Christophe Leroy, "Mexican Intelligence at a Crossroad", *SAIS Review*, Vol. XXIV, No. 1, Winter-Spring 2004.

Constable Pamela, 'A Wake-up Call in Afghanistan', *Journal of Democracy*, Vol. 18, No. 2, National Endowment for Democracy and The Johns Hopkins University Press, 2007.

Cornell Svante E., 'Narcotics and Armed Conflict: Interaction and Implications', *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 30, 2007.

Craig, Richard B., 'Coca, Cocaine, and the Bolivian Reality/ Drugs and Security in the Caribbean: Sovereignty Under Siege', *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Spring 1999.

Damaian Zaitch, 'From Cali to Rotterdam : Perceptions of Colombian Cocaine Traffickers on the Dutch Port', *Crime, Law and Social Change Review*, Kluwer Academic Publishers, 2002.

Dana E. Hunt, 'Drugs and Consensual Crimes : Drug Dealing and Prostitution', *Crime and Justice*, Vol. 13, Drugs and Crime, The University of Chicago Press, 1990.

David A. Andelman, 'The Drug Money Maze', *Foreign Affairs*, Vol. 73, No. 4, Council on Foreign Relations, July-August 1994.

Ed Jurith, "Acts Of Terror, Illicit Drugs and Money Laundering", *Journal of Financial Crime*, Volume 11, No: 2, Henry Stewart Publications, October 2003.

Ed Leuw, 'Drugs and Drug Policy in the Netherlands', *Crime and Justice*, Vol. 14, The University of Chicago Press, 1991.

Edward H. Jurith, 'International Cooperation In the Fight Against Money Laundering', *Journal of Financial Crime*, Vol. 9, No. 3, ABI/UNIFORM Global, Henry Stewart Publications, February 2002.

Emma Bjornehed, 'Narco-Terrorism : The Merger of the War on Drugs and the War on Terror', *Global Crime*, Vol. 6, No. 3 and 4, Routledge, August-November 2004.

Ethan A. Nadelmann, 'Commonsense Drug Policy', *Foreign Affairs*, Vol. 77, No. 1, Council on Foreign Relations, January-February 1998.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 'The State of The Drugs Problem in Europe', 2009.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, "Illicit Drug Use in The EU : Legislative Approaches", EMCDDA thematic papers, 2005.

Farrelli Graham; Mansur Kashfia and Tullis Melissa, 'Cocaine and Heroin in Europe 1983-93', *Brit. J. Criminol*, Vol. 36, No. 2, Spring 1996.

Francisco E. Thoumi, 'Illegal Drugs in Colombia : From Illegal Economic Boom to Social Crisis', *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, July 2002.

Francisco E. Thoumi, 'The Colombian Competitive Advantage in Illegal Drugs : The Role of Policies and Institutional Changes', *The Journal of Drug Issues*, 2005.

Gans Jeremy, 'Coca Populism and US Drug Policy', *SAIS Review* vol. XXVII, No. 1, The Johns Hopkins University Press, Winter-Spring 2007.

Geoffrey Pearson, 'Drug-Control Policies in Britain', *Crime and Justice*, Vol. 14, The University of Chicago Press, 1991.

Gustavo Gorriti, "Latin America's Internal Wars", Project Muse, Scholarly journals online.

He Ping, "Comments on the Law of the People's Republic of China on Anti-money Laundering", *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 10, No. 4, Emerald Group Publishing, 2007.

James M. van Wert, 'The US State Department's Narcotics Control Policy in the Americas', *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 2/3, Special Issue : Assessing the Americas' War on Drugs, Center for Latin American Studies at the University of Miami, Autumn 1988.

Jeremy Kuzmarov, 'From Counter-Insurgency to Narco-Insurgency : Vietnam and the International War on Drugs', *The Journal of Policy History*, Vol. 20, No. 3, The Pennsylvania State University, Project Muse Scholarly journals online, 2008.

Joseph E. Kennedy, 'Drug Wars in Black and White', *Law and Contemporary Problems*, Vol. 66, No.3, Duke University School of Law, Summer 2003.

Juan G. Tokatlian, 'National Security and Drugs : Their Impact on Colombian-US Relations', *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 1, Center for Latin American Studies at the University of Miami, Spring 1988.

Karen P. Tandy, "Drugs : Winning The War", *Vital Speeches of the Day*, Vol. 71, No, 4, December 2004.

Kenney Michael, 'From Pablo to Osama : Counter-terrorism Lessons from the War on Drugs', *Survival*, Vol. 45, No. 3, September 2003.

Kenney Michael, 'The Architecture of Drug Trafficking : Network Forms of Organisation in the Colombian Cocaine Trade', *Global Crime*, Vol. 8, No. 3, 2007.

Klein Axel, 'Trapped in the Traffick : Growing Problems of Drug Consumption in Lagos', *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 32, No. 4, Cambridge University Press, December 1994.

Larry Collins, 'Holland's Half-Baked Drug Experiment', *Foreign Affairs*, Vol. 78, No. 3, Council on Foreign Relations, May-Jun 1999.

M. Douglas Anglin and Yih-Ing Hser, 'Treatment of Drug Abuse', *Crime and Justice*, Vol. 13, *Drugs and Crime*, The University of Chicago Press, 1990.

Mark A. R. Kleiman and Kerry D. Smith, 'State and Local Drug Enforcement : In Search of a Strategy', *Crime and Justice*, Vol. 13, *Drugs and Crime*, The University of Chicago Press, 1990.

Mark B. Rosenberg, 'Narcos and Politicos : The Politics of Drug Trafficking in Honduras', *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 2/3, Special Issue : Assessing the American's War on Drugs, Center for Latin American Studies at the University of Miami, Summer-Autumn, 1988.

Mark H. Moore, 'Supply Reduction and Drug Law Enforcement', *Crime and Justice*, Vol. 13, *Drugs and Crime*, The University of Chicago Press, 1990.

Marylee Reynolds, 'The War on Drugs, Prison Building, and Globalization : Catalysts for the Global Incarceration of Women', *NWSA Journal*, Vol. 20, No. 2, 2008.

Matheo Falco, 'Passing Grades Branding Nations Won't Resolve the US Drug Problem', *Foreign Affairs*, Vol. 74, No. 5, Council on Foreign Relations, September-October 1995, US.

Mazerolle Lorraine, David Soole and Sacha Rombouts, 'Drug Law Enforcement : A Review of the Evaluation Literature', *Police Quarterly*, Vol. 10, No. 115, 2007.

Michael B. Whiteford, "Business As Usual or Unusual Business : Accommodation and Adjustment to Drug Dealers, Guerrilla Movements, and Paramilitary Terrorism in Colombia", *Human Organization*, Vol. 61, No. 2, Summer, 2002

Michael C. Lazich, 'American Missionaries and the Opium Trade in Nineteenth-Century China', *Journal of World History*, Vol. 17, No.2, University of Hawaii Press, 2006.

Michael Howard, "Combatting Crime and Terrorism : International Solutions", *Vital Speeches of the Day*, Vol. 62, No. 24, October 1996.

Molly McConville, "A Global War On Drugs : Why The United States Should Support The Prosecution Of Drug Traffickers In The International Criminal Court", *American Criminal Law Review*, 2000.

Neil Boister, 'Transnational Criminal Law ?', *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 5, Oxford University press, 2003.

Paoli Letizia, 'The Price of Freedom : Illegal Drug Markets and Policies in Post-Soviet Russia', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 582, No. 167, 2002.

Pardo Rafael, 'Colombia's Two-Front War', *Foreign Affairs*, July/August 2000.

Peter Reuter and Mark A. R. Kleiman, 'Risks and Prices : An Economic Analysis of Drug Enforcement', *Crime and Justice*, Vol. 7, The University of Chicago Press, 1986.

R. Rajesh Babu, "The United Nations Convention Against Corruption : A Critical Overview". Raisdana Fariborz and Nakhjavani Ahmad Gharavi, 'The Drug Market in Iran', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 582, No. 149, 2002.

Randolph T. Baron, "Whiteout", *SAIS Review*, Vol. XXIV, No. 1, Winter-Spring 2004.

Randy Willoughby, 'Crouching Fox, Hidden Eagle : Drug Trafficking and Transnational Security', *Crime, Law and Social Change*, Vol. 40, No. 1, ABI/UNIFORM Global, July 2003.

Raphael Francis Perl, 'Congress, International Narcotics Policy, and the Anti-Drug Abuse Act of 1988', *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 2/3, Special Issue : Assessing the Americas' War on Drugs, Center for Latin American Studies at the University of Miami, Summer-Autumn, 1988.

Rasim İsa Bilgen, 'Uyuşturucu Madde Sorunu'.

Rene Levy, "Controlled Delivery of Drugs : Legal, and Therefore Easier to Supervise ?", The Central Bureau for the Repression of Major Financial Crime, Penal issues.

Richard B. Craig, 'Illicit Drug Traffic : Implications for South American Source Countries', Journal of Interamerican Studies and World Affairs, Vol. 29, No. 2, Center for Latin American Studies at the University of Miami, Summer 1987.

Roberto Eisenmann, "The Struggle Against Noriega", Journal of Democracy.

Ruth D. Peterson, 'Discriminatory Decision Making at the Legislative Level : An Analysis of the Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act of 1970', Law and Human Behavior, Vol. 9, No. 3, Discrimination and the Law, Springer, September 1985.

Sean N. Kalic, "Combatting a Modern Hydra Al Qaeda and the Global War on Terrorism", Combat Studies Institute Press, 1970.

Stephen Flynn, 'World Wide Drug Scourge : The Response', The Brookings Review, Vol. 11, No. 2, The Brookings Institution, Spring 1993.

Thoumi Francisco E., 'Illegal Drugs in Colombia : From Illegal Economic Boom to Social Crisis', The Annals of the American Academy of Political and Social Science, January 2002.

Tom McDonald, "Zimbabwe, Africa and American Interests", Vital Speeches of the Day, Vol. LXVII, No.4, December 2000.

Vanda Felbab-Brown, 'Afghanistan : When Counternarcotics Undermines Counterterrorism', The Washington Quarterly, Vol. 28, No. 4, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, Autumn 2005.

William Gilmore, Colin Warbrick, Dominic McGoldrick, 'Drug Trafficking at Sea : The Case of R. v. Charrington and Others', The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 49, No. 2, Cambridge University Press on behalf of the British Institute of International and Comparative Law, April 2000.

TEZLER

Asplund Erik, 'A Two Level Approach to Securitization : An Analysis of Drug Trafficking in China and Russia', Uppsala Programme of International Studies (UPIS), Department of Peace and Conflict Research, Uppsala, Sweden, 2004.

Aydın Aykut, 'Türkiye'de Organize Suçlar İçerisinde Narkotik Suçlarının Yeri ve Durumu', Gazi Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2006.

Balcı Murat, 'Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (TCK m.188), doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2009.

Cakir Reha, ‘An Unholy Alliance : Case Studies in Narco-Terrorism’, University of North Texas, 2002.

Çetin Feramuz, ‘1992-2006 Yılları Arasında Uyuşturucu ve İnsan Kaçakçılığı Yönünden, Türkiye Cumhuriyeti Polis Teşkilatı ve Yabancı Devlet Polis Teşkilatları Arasındaki Adli Yardımlaşmalara AB Sürecinin Etkileri’, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Duby Brad, ‘Cocaine in the Americas : An Assessment of Mutual Dependency’, The Faculty of Graduate Studies, The University of Guelph, 1998.

Duncan Thomas A., ‘Opium -The Fuel of Instability in Afghanistan : Why the Military Must be Involved in the Solution, and Recommendations for Action’, School of Advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, Kansas, 2007.

Galli Thomas L., ‘The Narcotics Counterinsurgency Dilemma’, School of Advanced Military Studies, U.S. Army Command and General Staff College, Kansas, 2008.

Kenney Michael C.; ‘Outsmarting the State : A Comparative Case Study of the Learning Capacity of Colombian Drug Trafficking Organizations and Government Drug Enforcement Agencies’, University of Florida, 2002.

Madi Maral, ‘Drug Trafficking in Weak States : The Case of Central Asia’, Uppsala University, Uppsala Program of International Studies, 2003.

Marcella Gabriel, ‘The United States and Colombia : The Journey From Ambiguity to Strategic Clarity’, University of Miami, 2003.

Nash Ian, ‘Thugs and Drugs : The Terrorists and Drug Networks of the Islamic Movement of Uzbekistan’, Western Kentucky University, 2007.

Reaves Jackie L., AV, ‘The Emerging Threat of Illicit Drug Funding of Terrorist Organizations’, U.S. Army War College, Pennsylvania, 2003.

Semiz Hasan, ‘Uluslararası Hukuk Bakımından Terör Suçlarında Kolluk Yetkileri’, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul, 2007.

Solgun, Sertaç, ‘Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri’, yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla, 2002.

Temelli Seda, ‘Le Trafic de Drogue en Asie Centrale’, Institut des Sciences Sociales, Department de Relations Internationales, Universite de Galatasaray, 2007.

Traugher Colleen M., ‘Terror-Crime Nexus ? : Terrorism and Arms, Drug and Human Trafficking in Georgia’, The Fletcher School, Tufts University, 2007.

Whaley Scott R., ‘Counternarcotic Efforts in the Caribbean and prospects for Cooperation : A Jamaican Case Study’, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 1998.

Yalçın Ersin, ‘Sınırtaşan Organize Suçlarla Mücadelede Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri’, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, 2007.

Yaşar Yusuf, ‘Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları’, yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2004.

Yener Zafer, ‘Küresel Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kaçakçılığının Ulusal Güvenlik ve Terörizm Açısından Değerlendirilmesi’, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara, 2006.

WEB SİTELERİ

TUBİM : www.tubim.gov.tr

UNODC : www.unodc.org

ONDP : www.undp.org.tr

INCB : www.incb.org

FATF : www.fatf-gafi.org

CIA : www.cia.gov

EUROPOL : www.europol.europa.eu

INTERPOL : www.interpol.int

TADOC : www.tadoc.gov.tr

T.C. İçişleri Bakanlığı : www.icisleri.gov.tr

Türk Dil Kurumu : www.tdk.gov.tr

Kazancı Bilgi Mevzuatı : www.kazanci.com

ÖZGEÇMİŞ

EDUCATION

- 2009-2010** : PHD Research scholarship in criminal law, awarded by Tuncer & Tuncer Law Firm, Turkey.
- 2009** : XVIIIth of International Congress of Penal Law Certificate, AIDP *International Association of Penal Law cooperating with TCHD* Turkish Penal Law Association.
- 2009** : Comparative Criminal Law Certificate, Bahçeşehir University cooperating with William Mitchell College of Law, USA.
- 2006-2007** : PHD Degree, University of Southampton, Maritime Law Institute; registration frozen.
*Full tuition fee scholarship awarded by University of Southampton.
- 2005- 2006** : LLM Degree: IMO International Maritime Law Institute.
*Fellowship awarded by Lloyd's Register of Shipping.
- Thesis subject** : Arrest of ships in Turkey.
- 2004-2006** : MA Degree at University of Malta, Human Rights and Democratization program
*Fellowship awarded by Council of Europe.
- Thesis subject** : Freedom of Expression in Broadcasting.
- 2004-2010** : PHD Degree : Kultur University, law faculty in International Criminal Law.
*Scholarship awarded by Kultur University.
- Thesis subject** : Illicit Drug Trafficking and Controlled Delivery in International Criminal Law.
- 2004** : Certificate : 'Introduction into German Law, The German Law System', Justus-Liebig Universitat , Giessen Fachbereich Rechtswissenschaft.
- 2001-2003** : LLM degree at Istanbul Bilgi University, law faculty in The Law of Economics program.
*Scholarship awarded by Bilgi University.
- Thesis subject** : The implementation of the 1976 LLMC London Convention in International Law and Domestic Law, in UK, France, Belgium and Turkey.
- 2001** : Certificate : 'Introduction to United States Law', South Texas College of Law and The Center for Legal Responsibility.
- 1998-1999** : Certificates from EF School of English' in Boston-USA and 'LSI Language School of English in London-UK.
- 1997-1998** : Education in English language : 'English Center of Language School' in Turkey.
- 1990-1996** : LLB degree, Istanbul University, law faculty.
- 1981-1989** : Galatasaray Lisesi (high school) instructed in french language.

EMPLOYMENT HISTORY

- 2010-2011** : Senior Lecturer at Istanbul University, Communication Faculty, Turkey.
- 2009-2010** : PHD research studies; PHD research fellowship awarded by Tuncer & Tuncer Law Firm.
- 2008-2009** : Full time senior lecturer at Beykent University, Business and Administration faculty, International Trade department.
- 2009** : Chairwoman of the Law Society of England & Wales, Bar Council and British Turkish Lawyers Association's Commission in Foreign Relations Center of Istanbul Bar Association.
- 2009** : Membership of BUSAM -Beykent University Strategic Research Center- in terror department.
- 2008** : Trainee solicitor in TRNC.
- 2007-2008** : Full time senior lecturer at The American University of Cyprus, law faculty, TRNC.
Teaching subjects : Maritime Law (LLB/LLM degree), Constitutional and

- Administrative Law, Revenue Law, Private International Law, Law of Torts, Sports Law, International Law (LLM degree), Company Law.
- 2008** : GAU TV program producer and speaker called ‘Law of Agenda’ at Girne American University
- 2006-2007** : Senior lecturer at Sisli Maritime Academy in maritime law and at Etiler Police Academy in human rights law; thesis supervisor in maritime law and international Law and jurywoman in presentation and final exams at the Education Center of Trainee Lawyers of İstanbul Bar Association.
- 2006-2007** : TUNCER & TUNCER Law firm
- Duty** : Lawyer, legal advisor, legal translator in English and French.
- 2005** : Internship (Lawyer / legal advisor in Jesut Refugee Service, Malta).
- 2004** : Yeditepe University
- Duty** : Research assistant in maritime law department.
- 2004** : Producer and speaker of the legal program, named ‘Law Agenda’ in Radio Yeditepe.
- 2002-2004** : TUNCER & TUNCER Law firm
- Duty** : Lawyer, legal advisor, legal translator in English and in French.
- 2000-2002** : Yeditepe University
- Duty** : Research assistant in Maritime Law department.
- 1999-2000** : Istanbul University
- Duty** : Research assistant in Media Law department.
- 1997-2000** : TUNCER & TUNCER Law firm
- Duty** : Lawyer, legal advisor, legal translator in English and in French.
- 1997** : Sworn translator certificate in English and French.
- 1997** : Legal advisor licensed in Patents and Trademarks legal issues.
- 1997** : Editor in Trainee lawyers’ newspaper in İstanbul Bar Association.
- 1997** : Translator in the team of the translation of Jurisprudence decisions and cases at The Center of Human Rights of İstanbul Bar Association.
- 1989-2004** : Volunteer work as a legal assistant and translator in Etiler Soroptimist International Club.
- 1997-1998** : General Secretary in the Association of University Women.
- 1997-1998** : President of Young Soroptimists.

ACADEMIC ACTIVITIES

- 2010** : Article : ‘Freedom of Expression in Broadcasting’, Journal of Social Sciences of Beykent University, Fall 2010.
- 2009** : Article : ‘Narcoterrorism’, Journal of Social Sciences of Beykent University, 3(1), 53-65, Spring 2009.
- 2009** : FORUM organized by Turkish Bar Association at İstanbul University. Attendance as a speechmaker regarding Bar Examination and Vocational Training and as a reporter of TBB.
- 2009** : German-Turkish Colloquium : ‘Legal Risk in a Globalising World and Penal Law’, Max-Planck Institut cooperating with İstanbul University, Bahcesehir University and Yeditepe University.
- 2009** : XVIIIth International Congress of Penal Law, AIDP *International Association of Penal Law. Attendance as a congress member working through resolution drafts contributed by AIDP.
- 2009** : BUSAM (Beykent University Strategic Research Center) 2nd International Strategy and Security Studies Symposium (16-17 April 09’). Attendance as a speechmaker regarding ‘Narco-terrorism’.
- 2009** : Commemorative seminar of 20th Anniversary of IMO International Maritime Law Institute officially invited and attended as an IMLI Graduate, London / UK; 5 May 09’.

- 2009** : Commemoration of 131st Establishment Anniversary of Istanbul Bar Association and International Lawyers Day (1-4 April 09'), hosting to Brussel Bar President, Joost Hendrix at seminars and panels.
- 2009** : Panel organized by Koc University and İstanbul Bar Association European Commission: Enforcement of European Law in Non-member States, Its Validity and Free Movement of Lawyers, participation as a senior lecturer at Beykent University in international trade department and as a coordinator of England and Wales Bar Association Commission of Istanbul Bar Association (21 April 09') .
- 2009** : GAU TV outdoor shooting, as an academic speechmaker in narco-terrorism; Cyprus (18 April 09').
- 2009** : Counter Terrorism Symposium organized by Bahçeşehir Univeristy (20 March 09'), participation as a senior lecturer at Beykent University in international trade department.
- 2009** : Comparative Criminal Law Certificate program organized by IGUL (Institute for Global Understanding of Rule of Law at Bahçeşehir University), (16-19 March 09').
- 2009** : Plaque awarded and certificate of participation as a narco-terrorism speechmaker from Beykent University.
- 2008** : Seminar conducted by myself regarding Protection and Preservation of Marine Environment and Oil Pollution.
- 2007** : GAU TV program regarding marine pollution and urbanization cases concerning its regulations with Girne Mayor Sümer Altay.
- 2008** : GAU TV program regarding Media and Criminal Law with the Head of Journalism and Broadcasting Faculty, Associated Prof Dr Haluk Selman.
- 2009** : GAU TV program regarding Globalization perspective of Russia and its neighbours with Prof Dr Anıl Çeçen, Ankara University, Head of Public Law department.
- 2008** : GAU TV program regarding Social Services served to elder and disabled people and its regulations with Prof Dr Nühket Hotar Göksel, İzmir Senator, Vice President of AKP.
- 2008** : GAU TV program regarding Sports Law with Associated Prof Dr Fuat Koçyiğit, Head of Sport Management.
- 2008** : GAU TV program regarding custom crimes and its regulations with Associate Prof Dr Mustafa Ruhan Erdem at Dokuz Eylül University in Criminal Law department; and criminal law-maker at Judicial Commission of Parliament.
- 2008** : GAU TV program regarding International Maritime Law Organization and The important role of membership of Turkey, Arzu Tuncer as a senior lecturer in law faculty of Girne American University.
- 2007** : Seminar conducted by myself regarding international Maritime Law Organization at Sepctrum International Cogress Saloon as a senior lecturer in law faculty of Girne American University (28 December 07').
- 2007** : Article, titled 'International Maritime Organization' issued in 'Kıbrıslı' newspaper, Cyprus (28.12.07').
- 2007** : Article, titled 'Prevention of Crime through International Perspective', presented at DEKAP (Democracy and Development Platform) Panel in TRNC, unpublished (December 07').

AFFILIATIONS

Membership at Turkish Penal Law Association

Membership at Alumni Association of Galatasaray Lisesi

Membership at Galatasaray Sport Club

Membership at Turkish Association of University of Women (General secretary in 1997-1998)

1994-1995 : Chorist in Turkish National Radio and Television (TRT) Chorus

1992-1994 : Chorist in Istanbul University Chorus

1978-1980 : Chorist at Akbank Children's Chorus